This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

C. CELSI
DE RE
MEDICA
61
C 29

A. CORNELII CELSI DE RE MEDICA LIBRI OCTO.

A. CORNELII CELSI DE RE MEDICA LIBRI OCTO.

Ex fide manuſcriptorum codicum & vetuſtiſſimorum librorum, ſummâ diligentiâ ſummóque ſtudio recenſuit J. VALART.

PARISIIS,

Apud P. FR. DIDOT juniorem, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Bibliopolam.

M. DCC. LXXII.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

PRÆFATIO.

Apud medicos plurimùm semper valuit, semperque valebit Celsi auctoritas. In ejus enim opere elucet genuina Hippocratis doctrina, tum eleganti sermone, tum ore facundo dictata. Quod cùm nocturnâ diurnâque Asclepiadeæ arti studentium manu versetur, de isto fusiùs dicere non liquet. Unum tamen magni foret momenti, si hîc scriptoris vita exararetur; sed quæ nostrum spectant, tantâ sunt obvoluta caligine, ut quid certi vix proferri queat. Satius igitur visum est illius historiam prætermittere, quàm falsa vel incerta aut parùm tuta enarrare, omnibusve nota ineptè repetere. Viros tamen literatos, quid in hâcce editione adornandâ præstitum sit, paucis edocere consentaneum est.

Numerosissimas inter Celsi editiones, nulla sanè existit, doctorum judicio, quæ omne tulerit punctum. Quot quot sunt qui tali vacaverunt studio, licèt eruditi, sagaces, ingeniosi, quin & medici famâ non incelebres, negligentiæ & festinationis insimulationem effugere nequiverunt.

Dum hæc ità se habent, operæ pretium se esse facturum credere ausus est vir romanarum literarum amans & cultor egregius, si Celsianos libros summâ diligentiâ legeret atque relegeret; si exemplaria optimæ notæ typis excusa cum manuscriptis maximæ fidei codicibus religiosè conferret; si diversas & phrasium & vocum lectiones non iniquâ lance perpenderet, ut exindè legitimus emergeret auctoris sensus, spuriæ rejicerentur dictiones, & vitiosè interpositæ delerentur. Quàm arduum sit & operosum nemo nescit. Sperat tamen editor laborem suum literato, & medico præsertim, orbi acceptum fore.

Celsus omni ævo laudatus, sed plurimis deturpatus maculis, nunc prodit nitidior. Quæ in ejus libris inscitè translata erant, suum jam locum obtinent: quæ deficiunt nonnulla, veterum incuriâ librariorum, (cùm reponi impossibile esset,) saltem indicantur. Periodi malè sæpiùs intercisæ, non jam invertunt sensum, dum justis gaudent commatibus. Inconsideratè secta paragraphi, sectiones, capita, quæ legentem fatigabant, in novum sed nativum ordinem sunt restituta. Hippocratis

verba & hujus inprimis aphorismi, quæ in latinum frequenter vertit auctor, per majusculas à textu distinguuntur. Ad hæc accedunt multa in plurimis editionibus desiderata, typographiæ scilicet elegantia, characterum nitor, chartarum delectus, forma commodior, quæ nostram aliis longè superiorem vindicant.

INDEX CHRONOLOGICUS,

SEU NOTITIA VARIARUM A. CORNELII CELSI EDITIONUM ET VERSIONUM

quæ ad hunc usque annum 1772 vulgatæ sunt.

A. C. CELSI EDITIONES.

1478 CORNELII CELSI de Medicinâ Libri octo, *Florentiæ, a Nicolao impreſſi, anno ſalutis*, 1478, *in-fol.*
EDITIO PRINCEPS. (Bibliot. Regia)

¶ *Florentinam editionem anno* 1475 *excuſam falsò indicat* Catalogus D. du Fay : *quam erroris culpam priùs animadvertit* D. de Bure *in opere Bibliographico*, *n°.* 1801.

1481 Cornelii Celsi de Medicinâ Libri octo editi curâ Barth. Fontii. *Mediolani, per Leonardum Pachel & Ulderichum Sinczenzeler*, 1481, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1493 Cornelii Celsi de Medicinâ Libri octo. *Venetiis, per Joan. Rubeum Vercellenſem*, 1493, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1496 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. *Venetiis*, 1496, *in-fol.* (Maittaire)

1497 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. *Venetiis, per Philippum Pinzi, ſumptibus Domini Benedicti Fontana*, 1497, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

a v

1516 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, noviter emendati. *Lugduni*, *Simon Bevelaqua*, 1516, *in*-4. (Bibliot. S. Germ. a Pratis)

1524 C. Celsus de re Medicâ. *Venet. mandato & impensis Domini L. Antonii Junta*, 1524, *in-fol.* (Bibl. Regia)

1524 Cornelius Celsus de re Medicâ: ex emendatione Jo Baptistæ Egnatii. *Venetiis*, *apud Aldum*, 1524, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1528 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni Samonici præcepta medica, ex emendatione Bapt. Egnatii. *Venetiis*, *in ædibus Aldi & Andreæ Asulani*, 1528, *in*-8. (Bibliot. Regia)

1528 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, cum Joannis Cæsarii caſtigationibus. *Hagenoæ*, *apud Joh. Soterum*, 1528, *in*-8. (Manget. & Bibl. Hulsiana)

1528 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni Samonici Præcepta Medica: Q. Rhemnii Fannii Palemonis de Ponderibus & Menſuris Liber. *Venetiis*, *apud Aldum*, 1528, *in*-4. (Bibliot. D. Baron)

1529 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, accedit Scribonii Largi Liber de compositione Medicamentorum, industriâ Joannis Ruellii. *Parisiis*, *Wechel*, 1529, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1533 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, cum notis J. Cæsarii. *Parisiis*, 1533, *in*-8. (Fabricius)

¶ *Exstat in* D. Halleri Studio Medico *Salignia-censibus prælis anno* 1536 *emissa editio* in-8. *quam temerè incuriâ typographi hanc in familiam irrepsisse suspicati exegimus, alterius tantùm factâ mentione quæ anno* 1538 *in lucem prodiit.*

1538 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni Samonici Præcepta Medica: Q. Rhemnii Fannii Palemonis de Ponderibus & Mensuris Liber *Saligniaci, Joan. Soter*, 1538, *in*-8. (Bibliot. Regia)

1539 C. Celsi de re Medicâ Libri octo, cum notis Triverii. *Antuerpiæ, apud Math. Cerommium*, 1539, *in*-8.
(Seguierii Bibliotheca Botanica)

1540 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. *Tiguri*, 1540, *in*-8. (Fabricius)

1542 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni Samonici Præcepta Medica: & Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Lugduni, Gryphius*, 1542, *in*-8.
(Bibliot. Regia)

1547 Corn. Celsus, cum Sereno Scribonio, aliisque Medicis Antiquis. *Venetiis, apud Aldi filios*, 1547, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1548 Aur. C. Celsi de re Medicâ Libri octo. *Lugduni*, 1548, *in*-8. (Bibl. Joan. Galloys)

1549 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. (cum Medicis Antiquis) *Venetiis, apud Aldum & Andr. Asulanum*, 1549, *in-fol.*
(Lindenius renovatus)

1549 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni Samonici Præcepta Medica : & Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Lugduni*, *apud Jo. Tornæsium & Guill. Gazæum*, 1549, *in*-16.

(Bibliot. S. Germ. a Pratis)

1552 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, cum commentariis Guillielmi Pantini. *Basileæ*, *Opporinus*, 1552, *in-fol.* (Bibliot. Regia)

1554 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni Samonici Præcepta Medica : Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Lugduni*, *apud Tornæsium & G. Gazæum*, 1554, *in* - 16.

(Bibliot. Facult. Medicinæ)

¶ *Editionem hanc non satis rectè indicant in*-12. *Bibliographi nonnulli. Suam illi formam usu proprio certiores reddidimus. Proximum deinde locum alteram obtinere*, *Lugduni anno* 1557 *excusam*, *fidem propè facit* D. Hallerus in Studio Medico : *sed nusquam à nobis visam testati ignotam adhùc profitemur.*

1558 Liber primus Celsi qui eſt de Sanitate tuenda, cum Comment. Jodoci Lommii. *Lovanii*, *Ant. Maria Bergagne*, 1558, *in*-8.

(Bibliotheca Bodlejana.)

1563 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni Præcepta Medica : Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Patavii*, *de Galaſſis*, 1563, *in*-8.

(Bibliot. Regia)

1566 Cornelii Celſi de re Medicâ Libri octo. *Venetiis, apud Hier. Scotum*, 1566, *in*-8.
(Seguierii Bibliotheca Botanica.)

1566 Cornelii Celſi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni Præcepta Medica : & Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Menſuris ; cum annotationibus & emendationibus Roberti Conſtantini. *Lugduni*, *Rovillius*, 1566, *in*-8. (Bibliot. Regia)

¶ *Constantinum juverunt Consiliis Botallus & Dalecampus.*

1567 Cornelii Celſi de re Medicâ Libri octo. *inter artis Medicæ principes ab Henrico Stephano Pariſiis vulgatos anno* 1567 *in-fol.*
(Bibliot. Regia)

1587 C. Celſi de re Medicâ Libri octo : cum Vindiciani Carmine. *Lugduni*, 1587, *in*-12.
(Bibl. Univ. Lugd. Batavæ)

1587 C. Celſi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni de Medicinâ Liber, &c. *Genevæ*, 1587, *in*-16.
(Catal. D. Danty d'Iſnard)

1592 Cornelii Celſi de Medicinâ Libri octo. *Lugduni*, 1592, *in*-8. (Seguierii Bibl. Botanica.)

1592 Cornelii Celſi de re Medicâ Libri octo : cum comment. Jeremiæ Triverii Brachelii, & enarrat. Balduini Ronſlei. *Lugduni Batavorum*, *ex officinâ Plantinianâ*, *apud Raphelingium*, 1592, *in*-4. (Bibliot. S. Germ. a Pratis)

1598 C. Celſi de re Medicâ Libri octo. *Lugduni Batav.* 1598, *in*-4. (Catalogus H. J. Rega)

1608 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. *Lugduni*, 1608, *in*-12. (Seguierii Bibl. Botanica)

1608 C. Celsi de re Medicâ Libri octo. *Genevæ*, *apud Tornæsium*, 1608, *in*-12.
(Bibliotheca Joan. Galloys.)

1625 Corn. Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni liber de Medicinâ. Q. Rhemnii Fannii Palemonis de Ponderibus & Mensuris liber. *Col. Allobrogum*, *Joan. de Tournes*, 1625, *in*-16.
(Bibliot. D. Baron)

1625 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: Q. Sereni Liber de Medicinâ. Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Genevæ*, *Joan. de Tournes*, 1625, *in*-12.
(Bibliot. Regia)

1626 C. Celsi de re Medicâ Libri octo: cum Sereno, Rhemnio, &c. *Genevæ*, *Joan de Tournes*, 1626, *in*-12. (Fabricius)

1633 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: cum commentariis Petri Paw. *Amſtelodami*, 1633, *in*-4. (Bibliotheca Barberina)

1657 C. Celsus de Medicinâ, ex recognitione Jo. Antonidæ Vander Linden. *Lugd. Batav.* *Elzevir*, 1657, *in*-12. (Bibliot. Regia)

¶ *Illuſtratur emendationibus quæ ex mſſ.* J. Charpenterii, Rancelli *&* Joſ. Scaligeri *codicibus desumptæ sunt.*

¶ *Hîc animadvertere non abs re fuerit Mangetum & autorem operis quod vulgò* Lindenius

renovatus *dicitur Elzevirianam alteram, Lugduni in Batavis anno* 1659 *vulgatam editionem indicare : nobis autem huic editioni fidem jure negantibus manifestum videtur à supposititiâ postremi caracteris figurâ suam sibi mentiri originem.*

1665 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : Q. Sereni Liber de Medicinâ : Q. Rhemnius Fannius Palemo de Ponderibus & Mensuris. *Lugduni Batavorum, apud Salomonem Wagenaer*, 1665, *in*-12.

(Bibliot. Facult. Medicinæ)

1685 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : editio à Jo. Antonida Vander Linden, Patino in societatem operis veniente, publicata ; recensuit & paulo ampliorem reddidit Theod. Janssonius ab Almeloveen. *Amſtelodami*, 1685, *in*-12.

Nusquam deprehensis quæ huic patrocinarentur editioni testimoniis extare eam solum modo in Halleri Studio Medico *conjicere est.*

1687 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo : cum Roberti Conſtantini, Iſ. Casauboni & aliorum Scholiis, ſtudio Th. Janſſonii ab Almeloveen. *Amſtelodami, Volters*, 1687, *in*-12. (Bibliot. Regia)

1688 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo. *Amſtelodami*, 1688, *in*-8.

(Douglas Bibliographiæ Anat. Specimen)

1711 C. Celsi de Medicinâ Libri octo, curante Janssonio ab Almeloveen. *Amſtelodami*, 1711 *in*-8.

(varii Catalogi)

1713 Aur. Cornelii Celsi de Medicinâ Libri octo, cum Præfatione Georgii Wolfgangi Wedelii, & indice. *Ienæ*, *Joh. Fel. Bielkius*, 1713, *in*-8.

(Acta Eruditorum, 1713, pag. 215.)

1713 Aur. C. Celsi de Medicinâ Libri octo : cum Scholiis Rob. Conſtantini, Iſ. Casauboni & aliorum : ſtudio Th. Janſſ. ab Almeloveen. *Amſt. Wolters*, 1713, *in*-8.

(*Journal Litt. La Haye*, *tome II. pag.* 173. *Journal des Savants*, 1715.)

1722 C. Celsi de re Medicâ Libri octo, cum notis variorum, edente Jo. Bapt. Vulpio. *Patavii*, *Joſ. Cominus*, 1722, *in*-8.

(Acta Eruditorum, 1724, p. 286)

1730 A. Cornelii Celsi de Medicinâ Libri octo, cum notis variorum, ſtudio Th. J. ab Almeloveen. *Lugduni Batav. Langerak*, 1730, *in* 8.

(varii Catalogi)

1730 A. Cornelii Celsi de Medicinâ Libri octo, cum notis variorum, ſtudio Th. J. ab Almeloveen, cum præfatione Georg. Wolfgangii Wedelii & indice locupletiſſimo. *Ienæ*, *Joh. Fel. Bielkius*, 1730, *in*-8.

(Krause in Celsum)

1746 C. Celsi de Medicinâ Libri octo, cum notis variorum, ſtud. Th. J. ab Almeloveen. *Lugd. Batav. Langerak*, 1746, *in*-8.

(Acta Eruditorum, 1747, *p*. 214. Journal des Savants, 1747.)

1747 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, cum notis variorum. *Basileæ*, 1747, *in*-8.

1748 Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo, cum notis Joannis Cæsarii, Rob. Conſtantini, Joſ. Scaligeri, Iſ. Casauboni & Joan. Bapt. Morgagni; ex editione Th. J. ab Almeloveen. *Basileæ*, 1748, *in*-8.

(Bibliot. Regia)

¶ *Nullum inter hanc & superiorem editionem intereſt discrimen, nisi novâ tituli expositione.*

1750 C. Celsi de re Medicâ Libri octo: cum notis variorum. *Roter. Beman*, 1750, *in*-8.

(variæ Bibliothecæ)

1750 Eadem Editio. *Leydæ*, 1750, *in*-8.

1750 Corn. Celsi de re Medicâ Libri octo, cum Scholiis Rob. Conſtantini, Iſ. Casauboni & aliorum, ſtudio Th. J. ab Almeloveen & curâ Jo. Bapt. Vulpii. *Patavii, Joſ. Cominus*, 1750, 2 *vol. in*-8. (Bibliot. D. Baron)

1751 Aur. Corn. Celsi de Medicinâ Libri octo, cum notis variorum, curâ & ſtudio Th. J. ab Almeloveen. *Roterodami*, 1751, *in*-8.

(Journal des Savants)

Recens hæc editio & superiores duæ Roteroda-

menſis & Lugduno-Batava, anno 1750 vulgatæ, non aliter diſtant inter se nisi inani titulorum fabrica.

1763 Corn. Celsi de re Medicâ Libri octo, una cum Sereno Sammonico, octo Epiſtolis Morgagni in Celsum & duabus in Sammonicum, cum Scholiis Rob. Conſtantini, Iſ. Casauboni & aliorum, ſtudio Th. J. ab Almeloveen & curâ Jo. Bapt. Vulpii. *Venetiis, Remondinus*, 1763, *in*-12.

Noviſſimam hanc editionem cùm Patavinâ, per Joſ. Cominum anno 1750 impreſſâ contulimus, peractâque utriusque recensione compertum nobis est nihil prorsùs novi posteriorem offerre Venetam, imò Cominianam ad verbum reddere.

1766 C. Celsi de Medicinâ Libri octo, ex fide vetuſtiſſimorum librorum, cum variis lectionibus & animadversionibus probatiſſimis auctorum, ſtudio Car. Chriſt. Krause. *Lipsiæ, Gasp Fritsch*, 1766, *in*-8.

1772. A. Cornelii Celsi de re Medicâ Libri octo: ex fide manuscriptorum codicum & vetuſtiſſimorum librorum summâ diligentiâ summoque studio recensuit Josephus Valart. *Parisiis, P. Fr. Didot junior*, 1772, *in*-12.

A. C. CELSI VERSIONES.

VERSIO GRÆCA.

Non deſunt qui Celſum Græce verſum commemorant a Benedicto Averano, Florentino, qui anno 1707 obiit.

(Fabricii Bibl. Lat. Tom. II. pag. 451.)

VERSIO GERMANICA.

1531 Cornelius Celſus in linguam Germanicam converſus à Joa. Khüffnero. *Moguntiæ*, 1531, *in-fol.* (Bibliot. Mazarinæa)

Cornel. Celſum in linguam Germanicam denuò converſum pollicebatur D. Georg. Henr. Behr.

(*Vide* Bibl. Germ. Tom. XVIII. II Part. p. 185.)

VERSIO GALLICA.

Traduction des Ouvrages d'Aur. Cornelius Celſe ſur la Médecine, par M. Ninnin. *Paris*, *Deſaint*, 1753, & *Vincent*, 1754, *in-12*, 2 *vol.* (Bibl. du Roi)

VERSIO ANGLICA.

A. Cornelius Celſus of Medicine in eight Books, tranſlated with notes critical and explanatory, by James Greive, M. D. *London*, *D. Wilſon and T. Durham*, 1756, *in-8.*

VERSIO ITALICA.

Della Medicina di Aur. Corn. Celſo Lib. otto portati nella lingua Italiana ſecundo l'eſemplare

latino dato al publico da Teod. Janſ. ab Almeloveen ...... fatica dell'Abbate Chiari da Pisa, tom. I. *In Venezia, appresso Dominico Occhi*, 1747, *in-12*.
(*Voyez le* Journal des Savants, *in-4. Décembre* 1747, *pag.* 750.)

Duplicem hujus authoris editionem cùm mſſ. collatam nec dum typis mandatam videre est in Bibliothecâ Eduardi Bernardi, Nos. 7489 & 7495, pag. 227. Catal. mſſ. Angliæ.

De Commentatoribus in Celsum consule Krausianam Celsi editionem. Lipsiæ, 1766, *in-8*.

A. CORNELII

A. CORNELII CELSI

DE RE MEDICA

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua Medicinæ ortus, progressus, incrementa, sectæ variæ, & operis partitio.* CAP. I. *Quemadmodum sanos agere conveniat.* SECT. I. *Quæ bene valentibus servanda sint.* SECT. II. *Quæ imbecillis.* SECT. III. *Quas observationes desiderent novæ res.* SECT. IV. *Quas locorum mutationes.* SECT. V. *Quæ nam famem patientibus observanda, quæ nimiùm satiatis.* SECT. VI. *Quæ vivendi ratio debeat eſſe opus facientium.* SECT. VII. *Quæ labore fatigatorum.* SECT. VIII. *Quæ navigantium.* SECT. IX. *Quæ eorum qui toto die sederunt.* SECT. X. *Quæ lavantium.* SECT. XI. *Quas observationes requirant corporum genera, quæ res corpus ex-*

pleant, quæ extenuent. Inter extenuantia vomitus eſt & dejectio. Quæ corpus calefaciant. Quæ refrigerent. Quæ madefaciant. Quæ ſiccent. Quæ alvum adſtringant. Quæ ſolvant. Sect. XII. *Quas obſervationes ſexus deſiderent.* Deſidaratur ea pars. Sect. XIII. *Quas ætates variæ.* Sect. XIV. *Quas varia anni tempora.* CAP. II. *De morbis eorumque curationibus.* Sect. I. *Quæ eſſe debeat vita capite laborantium.* Sect. II. *Quæ lippitudine, gravedine, deſtillatione tonſillisque laborantium.* Sect. III. *Quæ eorum quos cita alvus exercet.* Sect. IV. *Quæ eorum quibus colum dolet.* Sect. V. *Quæ eorum quibus dolet ſtomachus.* Sect. VI. *Quæ eorum quibus dolent nervi.* Sect. VII. *Obſervatio in peſtilentia.*

PRÆFATIO.

Ut alimenta sanis corporibus Agricultura, sic sanitatem ægris Medicîna promittit. Hæc quidem nusquam non eſt; siquidem etiam imperitiſſimæ gentes herbas, aliaque promta in auxilium vulnerum morborumque, noverunt. Verùm tamen apud Græcos aliquantò magis quàm in cæteris nationibus, exculta eſt: ac ne apud hos quidem a prima origine, sed paucis ante nos seculis; ut pote quum vetuſtiſſimus auctor Æsculapius celebretur: qui, quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam paullo subtiliùs excoluit, in Deorum numerum receptus eſt. Hujus deinde duo filii, Podalirius & Machaon, bello Troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem

opem commilitonibus suis attulerunt : quos tamen Homêrus non in peſtilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attuliſſe auxilii, sed vulneribus tantùm modò, ferro & medicamentis, mederi solitos eſſe proposuit. Ex quo appâret, has partes medicinæ solas ab his eſſe tentatas, easque eſſe vetuſtiſſimas. Eodem quoque auctore disci poteſt, morbos tum ad iram Deorum immortalium relatos eſſe; & ab iisdem opem posci solitam : verique simile eſt, inter non multa auxilia adversæ valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neque desidia neque luxuria vitiarant : siquidem hæc duo corpora priùs in Græcia, deinde apud nos, afflixêrunt. Ideóque multiplex iſta medicîna, neque olim apud Græcos neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquot ex bonis ad senectutis principia perducit.

Ergo etiam poſt eos de quibus retuli, nonnulli clari Viri medicînam exercuerunt, donec majore ſtudio literarum disciplîna agitari cœpit; quæ ut animo præcipuè omnium neceſſaria, sic corpori inimîca eſt. Primóque medendi scientia sapientiæ pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturæ contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit : scilicet his hanc maximè requirentibus, qui corporum sanorum robora inquietâ cogitatione nocturnâque vigiliâ minuerant. Ideoque multos ex sapientiæ profeſſoribus perítos ejus fuiſſe accepimus : clariſſimos verò ex his Pythagoram, & Empedoclem, & Democritum. Hujus autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hip-

pocrates Cous : primus quidem ex omnibus memoriâ dignis ab ſtudio sapientiæ disciplînam hanc separavit : vir & arte & facundiâ insignis. Poſt quem Diocles Caryſtius, deinde Praxagoras & Chrysippus, tum Herophilus & Erasiſtratus, sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diversas curandi vias proceſſerint.

Iisdem temporibus in tres partes medicîna diducta eſt; ut una eſſet quæ *Victu*, altera quæ *Medicamentis*, tertia quæ *Manu mederetur*. Primam διαιτητικὴν, secundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Græci nominaverunt. Ejus autem quæ victu morbos curat, longè clariſſimi Auctores etiam altiùs quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem vindicaverunt, tamquam sine ea trunca & debilis medicîna eſſet. Poſt quos Serapion primus omnium, nihil hanc rationalem disciplînam pertinêre ad medicînam profeſſus, in usu tantùm & experimentis eam posuit. Quem Apollonius & Glaucias, & aliquantò poſt Heraclides Tarentînus, & alii quoque non mediocres viri secuti, ex ipsa profeſſione ea Ἐμπειρικοὺς appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque quæ victu curat, medicîna divisa eſt : aliis rationalem artem, aliis usum tantùm sibi vindicantibus : nullo verò quicquam poſt eos qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat : donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutavit : ex cujus succeſſoribus Themison nuper ipse quoque quædam in senectute deflexit. Et per hos quidem maximè viros salutaris iſta nobis profeſſio increvit,

Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus, ut difficillima, sic etiam clariſſima eſt ea quæ morbis medetur, ante omnia de hac dicendum eſt. Et quia prima in ea diſſensio eſt, quòd alii sibi experimentorum tantùm modò notitiam neceſſariam eſſe contendunt; alii, nisi corporum rerumque naturalium ratione compertâ, non satis potentem usum eſſe proponunt; indicandum eſt, quæ maximè ex utraque parte dicantur, quo faciliùs noſtra quoque opinio interponi poſſit.

Igitur hi qui rationalem medicînam profitentur, hæc neceſſaria eſſe proponunt; abditarum & morbos continentium cauſſarum notitiam, deinde evidentium, poſt hæc etiam naturalium actionum, noviſſimè partium interiorum.

Abditas cauſſas vocant in quibus requiritur, ex quibus principiis noſtra corpora sint, quid secundam quid adversam valetudinem faciat. Neque enim credunt poſſe eum scire, quomodo morbos curare conveniat, qui, unde hi sint, ignoret: neque eſſe dubium quin aliâ curatione opus sit, si ex quattuor principiis vel superans aliquid vel deficiens adversam valetudinem creat, ut quidam ex sapientiæ profeſſoribus dixerunt; aliâ, si in humidis omne vitium eſt, ut Herophilo visum eſt; aliâ, si in spiritu, ut Hippocrati; aliâ, si sanguis in eas venas quæ spiritui accommodatæ sunt, transfunditur, & inflammationem quam Græci Φλεγμονὴν nominant, excitat, eáque inflammatio talem motum efficit qualis in febre eſt, ut Erasiſtrato placuit; aliâ, si manantia corpuscula per invisibilia foramina subsiſtendo iter clau-

dunt, ut Asclepiades contendit: eum verò rectè curaturum, quem prima orîgo cauſſæ non fefellerit. Neque verò inficiantur experimenta quoque eſſe neceſſaria; sed ne ad hæc quidem aditum fieri potuiſſe, nisi ab aliqua ratione contendunt: non enim quidlibet antiquiores viros ægris inculcaſſe, sed cogitaſſe quid maximè conveniret; & id usu exploraſſe, ad quod ante conjectura aliqua duxiſſet: neque intereſſe an initio pleraque explorata sint, si a consilio tamen cœpérunt; & id quidem in multis ita se habêre: sæpe verò etiam nova incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc usus oſtenderit; ut ideo neceſſarium sit animadvertere, unde ea cœperint; ceu sine quo nemo mortalium reperire poſſit cur hoc quàm illo potiùs utatur. Et ob hæc quidem in obscuro positas cauſſas persequuntur.

Evidentes verò has appellant, in quibus quærunt, initium morbi calor attulerit an satietas & quæ similia sunt: occursurum enim citiùs ducunt eum qui originem non ignorarit.

Naturales verò corporis actiones appellant, per quas spiritum trahimus & emittimus, cibum potionemque aſſumimus & concoquimus; itemque per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare venæ noſtræ modò submittant se se, modò attollant: quæ ratio somni, quæ vigiliæ sit: sine quorum notitia neminem putant vel occurrere, vel mederi morbis inter hæc nascentibus, poſſe. Ex quibus quia quàm maximè pertinêre ad rem concoctio vidêtur, huic potiſſimùm insiſtunt, & duce alii

Eraſiſtrato, atteri cibum in ventre contendunt; alii, Pliſtonico Praxagoræ diſcipulo, putreſcere: alii credunt Hippocrati per calorem cibos concoqui: occinduntque Aſclepiadis æmuli, qui omnia iſta vana & ſupervacua eſſe proponunt: nihil enim concoqui, ſed crudam materiam, ſicut aſſumta eſt, in corpus omne diduci. Et hæc quidem inter eos parum conſtant: illud verò convenit, alium dandum cibum laborantibus, ſi hoc; alium, ſi illud verum eſt: nam ſi teritur intus, eum quærendum eſſe qui facillimè teri poſſit; ſi putreſcit, eum in quo hoc expeditiſſimum eſt: ſi calor concoquit, eum qui maximè calorem foveat: at nihil ex his eſſe quærendum, ſi nihil concoquitur; ea verò ſumenda quæ maximè manent, qualia aſſumta ſunt. Eademque ratione, quum ſpiritus gravis eſt, quum ſomnus aut vigilia urget, eum mederi poſſe arbitrantur, qui priùs illa ipſa, qualiter eveniant, præceperit.

Præter hæc, quum in interioribus partibus, & dolores & morborum varia genera naſcantur, neminem putant his adhibêre poſſe remedia quæ ipſe ignoret. Neceſſarium ergo eſſe incidere corpora mortuorum, eorumque viſcera atque inteſtîna ſcrutari: longèque optimè feciſſe Herophilum & Eraſiſtratum, qui nocentes homines a Regibus ex carcere acceptos, vivos inciderint, conſiderarintque, etiamnum ſpiritu remanente, ea quæ Natura antè clauſiſſet, eorumque poſituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, levorem, contractum; proceſſus deinde ſingulorum & receſſus, ſive quid inſe-

ritur alteri, sive quid partem alterius in se recipit: neque enim, quum dolor intus insidit, scire quid doleat eum, qui, qua parte quodque viscus inteſtinumve sit, non cognoverit: neque curari id quod ægrum eſt poſſe ab eo, qui, quid sit, ignoret: &, quum per vulnus alicujus viscera patefacta sunt, eum qui sanæ cujusque colorem partis ignoret, nescire, quid integrum, quid corruptum sit: ita nec succurrere quidem poſſe corruptis; aptiusque extrinsecus imponi remedia, compertis interiorum & sedibus & figuris, cognitâque eorum magnitudine: similesque omnia quæ proposita sunt, rationes habêre: neque eſſe crudêle, sicut plerique proponunt, hominum nocentium, & horum quoque paucorum, suppliciis remedia populis innocentibus seculorum omnium quæri.

Contra hi qui se ἐμπειρικȣ̀ς ab experientiâ nominant, evidentes quidem cauſſas ut neceſſarias amplectuntur: obscurarum verò cauſſarum & naturalium actionum quæſtionem ideo supervacuam eſſe contendunt, quoniam incomprehensibilis Natura sit. Non poſſe verò comprehendi, patêre ex eorum qui de his disputarunt discordiâ; quum de iſta re, neque inter sapientiæ profeſſores, neque inter ipsos medicos, conveniat. Cur enim potiùs aliquis Hippocrati credat, quàm Herophilo? cur huic potiùs, quàm Asclepiadi? Si rationes sequi velis, omnium poſſe videri non improbabiles; si curationes, ab omnibus his ægros perductos eſſe ad sanitatem. Itaque neque disputationi, neque auctoritati cujusquam fidem derogari

oportuiſſe : etiam sapientiæ ſtudiosos maximos medicos eſſe, si ratiocinatio hoc faceret ; nunc illis verba supereſſe, deeſſe medendi scientiam.

Differre quoque pro natura locorum genera medicînæ ; & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia. Quòd si morbos hæ cauſſæ facerent, quæ ubîque eædem eſſent, remedia quoque ubîque eadem eſſe debuiſſe : sæpe etiam cauſſas apparêre, ut puta lippitudinis, vulneris ; neque ex his patêre medicînam. Quòd si scientiam hanc non subjiciat evidens cauſſa, multò minùs eam poſſe subjicere quæ in dubio eſt. Quum igitur illa incerta incomprehensibilisque sit, a certis potiùs & exploratis petendum eſſe præsidium ; id eſt, his quæ experientia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus : nam ne agricolam quidem aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac nihil iſtas cogitationes ad medicînam pertinêre, eo quoque disci, quòd, qui diversa de his senserint, ad eamdem tamen sanitatem homines perduxerint : id enim feciſſe, quia non ab obscuris cauſſis, neque a naturalibus actionibus quæ apud eos diversæ erant ; sed ab experimentis, pro ut cuique responderant, medendi vias traxerint.

Ne inter initia quidem ab iſtis quæſtionibus deductam eſſe medicînam, sed ab experimentis : ægrorum enim qui sine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum assumsiſſe, alios propter faſtidium abſtinuiſſe ; levatumque magis eorum morbum fuiſſe qui abſtinuerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid

ediſſe, alios paullò ante eam, alios poſt remiſsionem ejus; optimè deinde his ceſſiſſe qui poſt finem febris id fecerant: eademque ratione alios inter principia protinus usos eſſe cibo pleniore, alios exiguo; gravioresque eos factos qui se implêrant. Hæc similiaque quum quotidie inciderent, diligentes homines notaſſe, quæ plerumque meliùs respondérent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpiſſe. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciosa discernentem a salutaribus. Repertis deinde jam medicínæ remediis, homines de rationibus eorum disserere cœpiſſe: nec poſt rationem medicînam eſſe inventam; sed poſt inventam medicînam rationem eſſe quæsitam.

Requirere etiam, si ratio idem doceat quod experientia, an aliud: si idem, supervacuam eſſe; si aliud, etiam contrariam. Primò tamen remedia exploranda summâ curâ fuiſſe, nunc verò illa explorata eſſe: neque ulla aut nova genera morborum reperiri, aut novam desiderari medicínam. Quòd si jam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris; sed eum protinus visurum, cui morbo id proximum sit; tentaturumque remedia similia illis, quæ vicíno malo sæpè succurrerint; & per ejus similitudinem opem reperturum. Neque enim se dicere consilio medicum non egêre, & irrationabile animal hanc artem poſſe præſtare; sed has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinêre, quia non intersit, quid morbum faciat, sed quid tollat; neque ad rem pertineat,

quomodò , sed quid optimè digeratur ; sive hac de caussâ concoctio intercidat, sive de illa ; & sive concoctio sit illa , sive tantùm digeſtio. Neque quærendum eſſe quomodo spiremus ; sed quid gravem tardumque spiritum expediat ; neque quid venas moveat , sed quid quæque motûs genera significent. Hæc autem cognosci experimentis ; & in omnibus ejus modi cogitationibus , in utramque partem diſſeri poſſe : itáque ingenium & facundiam vincere ; morbos autem non eloquentiâ , sed remediis , curari. Quæ si quis elinguis usu discreta bene nôrit , hunc aliquantò majorem medicum futurum , quàm si sine usu linguam suam excoluerit.

Atque ea quidem de quibus eſt dictum , supervacua eſſe tantùm modò : id verò quod reſtat , etiam crudele , vivorum hominum alvum atque præcordia incídi , & salutis humanæ præsidem artem , non solùm peſtem alicui , sed hanc etiam atrociſſimam inferre : quum præsertim ex his quæ tantâ violentiâ quærantur , alia non poſſint omníno cognosci , alia poſſint etiam sine scelere. Nam colorem , levorem , mollitiem , duritiem , similiáque omnia non eſſe talia , incíso corpore , qualia integro fuerint : quia quum , corporibus inviolatis , hæc tamen metu , dolore , inediâ , cruditate , laſſitudine & mille aliis mediocribus affectibus , sæpe mutentur ; multò magis veri simile eſt interiora , quibus major mollities & lux ipsa nova sit , sub graviſſimis vulneribus & ipsâ scrutatione mutari. Neque quicquam eſſe ſtultius , quàm quale quidque vivo homine eſt , tale

exiſtimare eſſe moriente, immo jam mortuo. Nam ne uterum quidem, quo minùs ad rem pertineat, spirante homine, poſſe diduci: simul atque verò ferrum ad præcordia acceſſit, & disciſſum transversum septum eſt, quod membranâ quadam superiores partes ab inferioribus diducit) διάφραγμα Græci vocant) hominem protinus animam amittere: itáque demum mortui præcordia & viscus omne in conſpectum lancinantis medici dari; quod neceſſe sit tale eſſe quale mortui sit, non quale vivi fuit. Itaque consequi medicum, ut hominem crudeliter jugulet; non ut sciat qualia vivi viscera habeamus. Si quid tamen sit quod, adhuc spirante homine, conſpectui subjiciatur, id sæpè casum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem a latronibus exceptum, sic vulnerari, ut ejus interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia; atque ita sedem, positum, ordinem, figuram, similiaque cognoscere prudentem medicum, non cædem, sed sanitatem molientem; idque per misericordiam discere, quod alii dirâ crudelitate cognoverint. Ob hæc, ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe: quæ etsi non crudelis, tamen fœda sit, quum aliter pleraque in mortuis se habeant: quantum verò in vivis cognosci poteſt, ipsa curatio oſtendat.

Quum hæc per multa volumina, perque magnæ contentionis disputationes a medicis sæpe tractata sint atque tractentur; subjiciendum eſt, quæ proxima vero videri poſſint: ea neque addicta alterutri opinioni sunt, neque ab utraque

nimiùm abhorrentia, sed media quodam modo inter diversas sententias : quod in plurimis contentionibus deprehendere licet sine ambitione verum scrutantibus, perinde ut in hac ipsa re.

Nam quæ demum cauſſæ vel secundam valetudinem præſtent, vel morbos excitent; quo modo vel detrahatur spiritus vel cibus digeratur, ne sapientiæ quidem profeſſores scientiâ comprehendunt, sed conjecturâ persequuntur. Cujus autem rei non eſt certa notitia, ejus opinio certum reperire remedium non poteſt : verumque eſt ad ipsam curationem nihil plus conferre, quàm experientiam. Quamquam igitur multa sint ad ipsas artes propriè non pertinentia, tamen eas adjuvant excitando artificis ingenium : itáque iſta quoque Naturæ rerum contemplatio, quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinæ reddit. Profectò veri simile eſt & Hippocratem & Eraſiſtratum, & quicunque alii non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque Naturam ex aliqua parte scrutati sunt, non ideo quidem medicos fuiſſe, verùm ideo quoque majores medicos exſtitiſſe. Ratione verò opus eſt ipsi medicinæ, & si non semper inter obscuras cauſſas, neque inter naturales actiones, tamen sæpe. Eſt enim hæc ars conjecturalis : neque respondet ei plerumque non solùm conjectura, sed etiam experientia : & interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur, sicut aſſuevit.

Rariùs, sed aliquando tamen, morbus quoque ipse novus eſt : quem non incidere manifeſtè falsum eſt; quum ætate noſtrâ quædam, ex natu-

ralibus partibus carne prolapsâ & arente, intra paucas horas expiraverit, sic ut nobiliſſimi medici neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ego ideo nihil tentaſſe judico, quia nemo in splendida personâ periclitari conjecturâ suâ voluerit; ne occidiſſe, nisi ſervaſſet, viderêtur. Veri tamen simile eſt potuiſſe aliquid excogitari, detractâ tali verecundiâ; & fortaſſe responsurum fuiſſe id quod aliquis eſſet expertus. Ad quod medicînæ genus, neque semper similitudo aliquid confert; & si quando confert, tamen id ipsum rationabile eſt inter multa similia genera & morborum & remediorum, cogitare, quo potiſſimùm medicamento sit utendum. Quum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non ubîque fortaſſe, sed sæpius tamen etiam respondeat. Petet autem novum quoque consilium, non ab rebus latentibus, iſtæ enim dubiæ & incertæ sunt, sed ab his quæ explorari poſſunt; id est, evidentibus cauſſis. Intereſt enim, fatigatio morbum an vigilia, an sitis an fames, an frigus an calor fecerit, an cibi viníque abundantia, an intemperantia libidinis.

Neque ignorare hunc oportet, quæ sit ægri natura: humidum magis an magis siccum corpus ejus sit, validi nervi an infirmi, frequens adversa valetudo an rara, eâque, quum eſt, vehemens eſſe soleat an levis; brevis an longa: quod is vitæ genus sit ſecutus; laboriosum an quietum, cum luxu an cum frugalitate: ex his enim similibusque, sæpe curandi nova ratio ducenda eſt. Quamvis ne hæc quidem sic præte-

riri debent, quaſi nullam controverſiam recipiant; nam & Eraſiſtratus non ex his fieri morbos dixit; quoniam & alii & iidem aliàs poſt iſta non febricitarint.

Et quidam Methodici ſeculi noſtri, ſub auctore, ut ipſi videri volunt, Themiſone, contendunt, nullîus cauſſæ notitiam quicquam ad curationes pertinêre: ſatíſque eſſe quædam communia morborum intueri: & quidem horum tria genera eſſe, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium miſtum. Nam modò parum excernere ægros, modò nimium; modò aliâ parte parum, aliâ nimium: hæc autem genera morborum modò acuta eſſe, modò longa; & modò increſcere, modò conſiſtere, modò minui conſueviſſe.

Cognito igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictum eſt, digerendum eſſe; ſi profluvio laborat, continendum; ſi miſtum vitium habet, occurrendum ſubinde vehementiori malo. Et aliter acutis morbis medendum, aliter vetuſtis; aliter increſcentibus, aliter ſubſiſtentibus, aliter jam ad ſanitatem inclinantibus. Horum obſervationem medicînam eſſe: quam ita finiunt, ut quaſi viam quamdam, quam μέθοδον Græci nominant, eorumque quæ in morbis communia ſunt, contemplatrîcem eſſe contendant. Ac neque Rationalibus ſe, neque experimenta tantùm ſpectantibus annumerari volunt: quum ab illis eo nomine diſſentiant, quòd in conjectura rerum latentium nolunt eſſe medicînam; ab his eo quod parum artis eſſe in obſervatione experimentorum credunt.

Quod ad Eraſiſtratum pertinet, primùm ipſa

evidentia ejus opinioni repugnat; quia rarò niſi poſt horum aliquid morbus venit: deinde non ſequitur, ut quod alium non afficit, aut eumdem aliàs, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Poſſunt enim quædam ſubeſſe corpori, vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quæ vel in alio non ſunt, vel in hoc aliàs non fuerunt, eáque per ſe non tanta, ut concitent morbum; tamen obnoxium magis aliis injuriis corpus efficiant. Quod ſi contemplationem rerum naturæ, quam non temerè medici ſibi vindicant, ſatis comprehendiſſet; etiam illud ſciſſet, nihil omníno ob unam cauſſam fieri, ſed id pro cauſſa apprehendi, quod contuliſſe plurimum videtur. Poteſt autem id, dum ſolum eſt, non movêre, quod junctum aliis maximè movet. Accedit ad hæc quod ne ipſe quidem Eraſiſtratus, qui, transfuso in arterias ſanguine, febrem fieri dicit; idque nimis repleto corpore incidere, reperit cur ex duobus æquè repletis alter in morbum inciderit, alter omni periculo vacârit, quod quotidie fieri appâret. Ex quo diſci poteſt, ut vera ſit illa transfusio, tamen illam non per ſe, quum plenum corpus eſt, fieri; ſed quum horum aliquid acceſſerit.

Themiſonis verò æmuli, ſi perpetua quæ promittunt, habent, magis etiam quàm illi Rationales ſunt. Neque enim, ſi quis non omnia tenet, quæ Rationalis alius probat, protinus alio novo nomine artis indiget; ſi modò quod primum eſt, non memoriæ ſoli, ſed rationi quoque inſiſtit. Sin, quod vero propius eſt, vix ulla per-

petua præcepta medicînalis ars recipit, iidem ſunt quod ii, quos experimenta ſola ſuſtinent; eo magis quoniam, si compreſſerit aliquem morbus aut fuderit, quilibet etiam imperitiſſimus videt: quid autem compreſſum corpus resolvat, quid ſolutum teneat, si a ratione tractum eſt, Rationalis eſt medicus: ſin, ut ei qui ſe Rationalem negat, confiteri neceſſe eſt, ab experientia, Empiricus est. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicîna intra usum eſt. Neque adjectum quicquam Empiricorum profeſſioni, ſed demtum eſt; quoniam illi multa circumſpiciunt, hi tantùm facillima, & non plus quàm vulgaria. Nam & hi qui pecoribus ac jumentis medentur, quum propria cujusque ex mutis animalibus noſſe non poſſint, communibus tantùm modò inſiſtunt: & exteræ gentes, quum ſubtîlem medicínæ rationem non noverint, communia tantùm vident: & qui amplè valetudinarios nutriunt, quia ſingulis ſummâ curâ conſulere non ſuſtinent, ad communia iſta confugiunt. Neque hercules iſtud antíqui medici neſcierunt, ſed his contenti non fuérunt: ergo etiam vetuſtiſſimus auctor Hippocrates, dixit MEDERI opoŕtêre & communia & propria intuentem.

Ac ne iſti quidem ipſi intra ſuam profeſſionem conſiſtere ullo modò poſſunt. Siquidem & compreſſorum & fluentium morborum genera diversa sunt; faciliusque id in his quæ fluunt, inſpici poteſt. Aliud eſt enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum vomere: aliud dejectionibus, aliud torminibus laborare: aliud ſudore digeri, aliud tabe conſumi. Atque in partes quoque humor

erumpit, ut in oculos aureſque; quo periculo nullum humanum membrum vacat: nihil autem horum sic ut aliud curatur. Ita protinus in his a communi fluentis morbi contemplatione ad propriam medicîna deſcendit. Atque in hac quoque rurſus alia proprietatis notitia ſæpe neceſſaria eſt: quia non eadem omnibus, etiam in ſimilibus caſibus, opitulantur: ſiquidem certæ quædam res ſunt, quæ in pluribus ventrem aut adſtringunt aut resolvunt. Inveniuntur tamen in quibus aliter atque in cæteris, idem eveniat: in his ergo communium inſpectio contraria eſt, propriorum tantùm ſalutaris. Et cauſsæ quoque æſtimatio ſæpe morbum ſolvit. Ergo etiam ingenioſiſſimus ſeculi noſtri medicus, quem nuper vidimus, Caſſius, febricitanti cuidam & magnâ ſiti affecto, quum poſt ebrietatem eum premi cœpiſſe cognosceret, aquam frigidam ingeſſit: qua ille epotâ quum vini vim miscendo fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſudore diſcuſſit. Quod auxilium medicus opportunè provîdit non ex eo quod aut adſtrictum corpus erat aut fluebat; ſed ex eâ cauſsâ quæ ante præceſſerat.

Estque etiam proprium aliud & loci & temporis, iſtis quoque auctoribus, qui, quum diſputant quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit, præcipiunt ut gravibus aut locis aut temporibus magis vitetur frigus, æſtus, ſatietas, labor, libîdo; magiſque ut conquieſcat iiſdem aut locis aut temporibus, ſi quis gravitatem corporis ſenſit; ac neque vomitu ſtomachum, neque purgatione alvum ſollicitet. Quæ vera quidem ſunt; a com-

munibus tamen ad quædam propria deſcendunt; niſi perſuadêre nobis volunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod cœlum, quod tempus anni ſit; ægris verò non eſſe: quibus tantò magis omnis obſervatio neceſſaria eſt, quantò magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quinetiam morborum in iiſdem hominibus aliæ atque aliæ proprietates ſunt: &, QUI SECUNDIS aliquando fruſtra curatus eſt, contrariis ſæpe reſtituitur.

Plurima quoque in dando cibo diſcrimina reperiuntur: ex quibus contentus uno ero. Nam FAMEM faciliùs fert adoleſcens quàm puer; faciliùs in tenui cœlo quàm in denſo; faciliùs æſtate quàm hieme; faciliùs uno cibo quàm prandio quoque aſſuêtus; faciliùs inexercitatus quàm exercitatus homo: ſæpe autem in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt, qui minùs inediam tolerat. Ob quæ competit, eum qui propria non novit, communia tantùm intueri debere; eumque qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportêre negligere, ſed his quoque inſiſtere: ideóque, quum par ſcientia ſit, utiliorem tamen medicum eſſe amîcum quàm extraneum.

Igitur, ut ad propoſitum meum redeam, rationalem quidem puto medicînam eſſe debêre; inſtrui verò ab evidentibus cauſſis, obſcuris omnibus non a cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte, rejectis. Incidere autem vivorum corpora & crudêle, & ſupervacuum eſt; mortuorum verò, diſcentibus neceſſarium: nam poſitum & ordinem noſſe debent, quæ cadaver meliùs quàm vivus & vulneratus homo, repræſentant; ſed & cætera

quæ cognosci in vivis modò poſſunt, in ipsis curationibus vulneratorum paullò tardiùs, sed aliquanto mitiùs usus ipse monſtrabit.

His propositis, primum dicam, quemadmodum Sanos agere conveniat, tum ad ea transibo quæ ad Morbos & curationes eorum pertinebunt.

CAPUT PRIMUM.

Sect. I. Sanus homo, qui & bene valet, & suæ spontis eſt, nullis obligare se legibus debet; ac neque medico neque iatraliptâ egêre. Hunc oportet varium habêre vitæ genus; modò ruri eſſe, modò in urbe, sæpiusque in agro; navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentiùs se exercêre; siquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit.

Prodeſt etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti; modò ungi, modò id ipsum negligere; nullum cibi genus fugere quo populus utatur; interdum in convivio eſſe, interdum ab eo se retrahere; modò plus juſto, modò non amplius aſſumere; bis die potiùs quàm semel cibum capere; & semper quàm plurimùm, dum modò hunc concoquat.

Sed ut hujus generis exercitationes cibique neceſſarii sunt, sic athletici supervacui: nam & intermiſſus propter aliquas civíles necessitates ordo exercitationis corpus affligit; & ea corpora quæ more eorum repleta sunt, celerrimè & senescunt & ægrotant.

Concubitus verò neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt. Rarus corpus excitat, frequens ſolvit. Quum autem frequens, non numero ſit ſed naturâ, ratione ætatis & corporis. Scire licet eum non inutilem eſſe, quem corporis neque languor neque dolor ſequitur. Idem interdiu pejor, tutior noctu : ita tamen, ſi neque illum cibus, neque hunc cum vigiliâ labor ſtatim ſequitur.

Hæc firmis ſervanda ſunt, CAVENDUMQUE ne in ſecundâ valetudine adverſæ præſidia conſumantur.

SECT. II. At imbecillis ſtomacho quo in numero magna pars urbanorum, omneſque pæne cupidi literarum ſunt, obſervatio major neceſſaria eſt; ut, quod vel corporis vel loci vel ſtudii ratio detrahit, cura reſtituat.

Ex his igitur qui bene concoxit, mane tutò ſurget : qui parum, quieſcere debet; &, ſi mane ſurgendi neceſſitas fuerit, redormire : qui non concoxit, ex toto conquieſcere; ac neque labori ſe, neque exercitationi neque negotio, credere. Qui crudum ſine præcordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere; & ſe nihilo minùs continêre. Habitare verò ædificio lucido, perflatum æſtîvum, hibernum ſolem habente; cavêre meridianum ſolem, matutînum & veſpertînum frigus; itemque auras fluminum atque ſtagnorum; MINIMÉQUE, nubilo cœlo, ſoli aperienti ſe committere; ne modò frigus modò calor noceat : quæ res maximè gravedines deſtillationeſque concitat. Magis verò gravibus locis iſta ser-

vanda sunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt.

Scire autem licet integrum corpus eſſe, quum quotidie mane urîna alba, dein rufa eſt: illud concoquere, hoc concoxisse significat. Ubi experrectus eſt aliquis, paullum intermittere; deinde, nisi hiems eſt, fovêre os multâ aquâ frigidâ debet: longis diebus meridiari potiùs ante cibum; sin minùs, poſt eum. Per hiemem potissimùm totis noctibus conquiescere: sin lucubrandum eſt, non poſt cibum id facere, sed poſt concoctionem.

Quem interdiu vel domeſtica vel civilia officia tenuérunt, huic tempus aliquod servandum curationi corporis sui eſt. Prima autem ejus curatio exercitatio eſt, QUÆ semper antecedere cibum debet, in eo qui minùs laboravit & bene concoxit, amplior; in eo qui fatigatus eſt, & minùs concoxit, remiſſior. Commodè verò exercent, clara lectio, arma, pila, cursus, ambulatio; atque hæc non ubîque plana commodior eſt; siquidem meliùs ascensus quoque & descensus cum quadam varietate corpus moveat; nisi tamen id perquam imbecillum eſt. Melior autem eſt sub divo quàm in porticu: melior, si caput patitur, in sole quàm in umbra: melior in umbra quam parietes aut viridaria efficiunt, quàm quæ tecto subeſt: melior recta quàm flexuosa.

Exercitationis autem plerumque finis eſſe debet sudor, aut certè laſſitudo quæ citra fatigationem sit: idque ipsum modò minùs, modò magis faciendum eſt. Ac ne his quidem, athletarum exemplo, certa eſſe lex vel immodicus eſſe labor debet. Exercitationem rectè sequitur modò unctio,

vel in sole vel ad ignem; modò balneum, sed in conclavi quàm maximè & alto & lucido & spatioso. Ex his verò neutrum sæpè fieri oportet, sed sæpius alterutrum, pro corporis naturâ. Poſt hæc paullum conquiescere opus eſt.

Ubi ad cibum ventum eſt, NUMQUAM utilis eſt nimia satietas; sæpe inutilis nimia abſtinentia: sed, si qua intemperantia subeſt, tutior eſt in potione quàm in esca. Cibus a salsamentis, oleribus similibusque rebus meliùs incipit. Tum caro aſſumenda eſt; quæ aſſa optima aut elixa eſt. Condîta omnia duabus de cauſſis inutilia sunt, quoniam & plus propter dulcedinem aſſumitur, & quod modò par eſt, id tamen ægriùs concoquitur. Secunda mensa bono ſtomacho nihil nocet; in imbecillo coacescit. Si quis itaque hoc parum valet, palmulas pomaque & similia meliùs primo cibo aſſumit. Poſt multas potiones, quæ aliquantum sitim exceſſerunt, nihil edendum est: poſt satietatem, nihil agendum. Ubi expletus est aliquis, faciliùs concoquit, si quicquid aſſumsit, potione aquæ frigidæ includit: tum paullisper invigilet, deinde bene dormit. Si quis interdiu se implevit, post cibum neque frigori, neque æſtui, neque labori, se debet committere: neque enim tam facilè hæc inani corpore quàm repleto nocent. SI QUIBUS de cauſſis futura inedia eſt, labor omnis vitandus eſt.

SECT. III. Atque hæc quidem pæne perpetua sunt: quasdam tamen observationes desiderant, & novæ res, & corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni.

Sect. IV. Nam neque ex ſalubri loco in gravem, neque ex gravi in ſalubrem tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri in gravem primâ hieme; ex gravi in eum qui ſalûbris eſt, primâ æſtate tranſire melius eſt.

Sect. V. Neque verò ex multa fame nimia ſatietas, neque ex nimia ſatietate fames idonea eſt. Periclitatur quoque & qui ſemel, & qui bis die cibum continenter contra conſuetudinem aſſumit. Item neque ex nimio labore ſubitum otium, neque ex nimio otio ſubitus labor ſine gravi noxâ eſt. Ergo, quum quis mutare aliquid volet, paullatim debebit aſſueſcere.

Sect. VI. Omnem etiam laborem faciliùs vel puer vel ſenex quàm inſuetus homo ſuſtinet. Atque ideo quoque nimis otioſa vita utilis non eſt, quia poteſt incidere laboris neceſſitas. Si quando tamen inſuetus aliquis laboravit, aut multo plus quàm ſolet etiam is qui aſſuevit, huic jejuno dormiendum eſt: multò magis, ſi etiam os amarum eſt, vel oculi calígant, aut venter perturbatur: tum enim non dormiendum tantùm modò jejuno eſt, ſed etiam in poſterum diem ita permanendum, niſi citò id quies ſuſtulit. Quod ſi factum eſt, ſurgere oportet, & lentè paullulùm ambulare. At ſi ſomni neceſſitas non fuit, quia modicè magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquantum eodem modo debet.

Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumturis, ubi paullum ambulaverunt, ſi balneum non eſt, calido loco vel in ſole vel ad ignem ungi atque ſudare: ſi eſt, ante omnia

in

in tepidario reſidêre; deinde, ubi paullùm conquievérunt, intrare & deſcendere in ſolium, tum multo oleo ungi leniterque perfricari: iterum in ſolium deſcendere: poſt hæc os aquâ calidâ fovêre, deinde frigidâ. Balneum his fervens idoneum non eſt. Ergo ſi nimiùm alicui fatigato pæne febris eſt, huic abundè eſt loco tepido demittere ſe inguinibus tenùs in aquam calidam, cui paullum olei adjectum ſit: deinde totum quidem corpus, maximè tamen eas partes quæ in aqua fuérunt, leniter perfricare ex oleo, cui vinum & paullum contríti ſalis ſit adjectum.

Sect. VII. Poſt hæc omnibus fatigatis aptum eſt cibum ſumere, eoque humido uti; aquâ, vel certè dilutâ potione eſſe contentos, maximéque eâ quæ moveat urînam. Illud quoque noſſe oportet, quòd ex labore ſudanti frigida potio pernicioſiſſima eſt: atque etiam, quum ſudor ſe remîſit, itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Aſclepiades inutilem eam judicavit: quod in his verum eſt, quibus alvus facilè nec tutò reſolvitur, quique facilè inhorreſcunt: perpetuum in omnibus non eſt, quum potiùs naturale ſit potione æſtuantem ſtomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem cauſſa ſudanti adhuc frigidam bibendum eſſe.

Solet etiam prodeſſe, poſt varium cibum frequenteſque dilutas potiones, vomitus, & poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aſſidua oſcitatio urget, in vicem modò aqua modò vinum bibendum eſt, laróque balneo utendum.

Levat quoque laſſitudinem etiam laboris mutatio : eumque quem novum genus cujusdam laboris preſſit, id ei quod in conſuetudine eſt, reficit. FATIGATO quotidianum cubîle tutiſſimum eſt, insolitum contra laſſat : QUOD enim contra conſuetudinem eſt, nocet, seu molle seu durum eſt.

Propriè quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso quoque itinere frequens frictio : poſt iter primùm sedîle, deinde unctio ; tum calidâ aquâ in balneo magis superiores partes, quàm inferiores foveat.

Si quis verò exuſtus in sole eſt, huic in balneum protinus eundum eſt, perfundendumque oleo corpus & caput : deinde in solium bene calidum deſcendendum eſt ; tum multa aqua per caput infundenda, priùs calida deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus eſt in laconico primùm involuto sedêre donec insudet, tum ungi, deinde lavari : cibum modicum, potiones meracas, aſſumere.

SECT. VIII. Is verò qui navigavit, & nauseâ preſſus eſt, si multam bilem evomuit, vel abſtinêre cibo debet, vel paullum aliquid aſſumere. Si pituîtam acidam effudit, utique sumere cibum, sed aſſueto leviorem : si sine vomitu nausea fuit, vel abſtinêre, vel poſt cibum vomere.

SECT. IX. Qui verò toto die, vel in vehiculo, vel in spectaculis sedit, huic nihil currendum, sed lentè ambulandum eſt. Lenta quoque in balneo mora, dein cœna exigua prodeſſe conſueverunt.

SECT. X. Si quis in balneo æſtuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum, acêtum : si id non eſt, eodem modo frigida aqua aſſumta.

SECT. XI. Ante omnia autem nôrit quisque naturam sui corporis, quoniam alii graciles, alii obési sunt; alii calidi, alii frigidiores; alii humidi, alii ſicciores; alios adſtricta, alios reſoluta alvus exercet. Rarò quiſquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis verò homo implêre ſe debet, plenus extenuare, calidus refrigerare, frigidus calefacere, madens ſiccare, ſiccus madefacere: itemque alvum firmare is cui fuſa; ſolvere is cui adſtricta eſt: ſuccurrendumque ſemper parti maximè laboranti eſt.

I. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio, &, ſi poſt prandium eſt, balneum, contracta alvus, modicum frigus hieme, ſomnus & plenus & non nimis longus, molle cubîle, animi ſecuritas, aſſumta per cibos & potiones maximè dulcia & pinguia, cibus & frequentior, & quantus pleniſſimus poteſt concoqui.

Extenuat corpus aqua calida, ſi quis in eam deſcendit; magiſque, ſi ſalſa eſt: in jejuno balneum, inurens ſol, & omnis calor, cura, vigilia, ſomnus nimiùm vel brevis vel longus: lectus per æſtatem terra, hieme durum cubîle: curſus, multa ambulatio, omniſque vehemens exercitatio, vomitus, dejectio, acidæ res & auſteræ, & ſemel die aſſumtæ epulæ, & vini non perfrigidi potio jejuno in conſuetudinem adducta.

Quum verò inter extenuantia poſuerim vomitum & dejectionem, de his quoque propriè quædam dicenda ſunt.

II. Rejectum eſſe ab Aſclepiade vomitum in eo volumine, quod *DE TUENDA SANITATE*

compoſuit, video: neque reprehendo, si offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur. Paullò etiam longiùs proceſſit. Idem purgationes quoque eodem volumine expulit: & ſunt hæ perniciosæ, si nimis valentibus medicamentis fiunt: sed hæc tamen ſubmovenda eſſe non eſt perpetuum: quia corporum temporumque ratio poteſt ea facere neceſſaria, dum & modo, & non nisi quum opus eſt, adhibeantur. Ergo ille quoque ipſe, si quid jam corruptum eſſet, expelli debère confeſſus eſt: ita non ex toto res condemnanda eſt. Sed eſſe ejus etiam plures cauſſæ poſſunt: eſtque in ea quædam paullò ſubtilior obſervatio adhibenda.

Vomitus utilior eſt hieme quàm æſtate: nam tum & pituítæ plus, & capitis gravitas major ſubeſt. INUTILIS eſt gracilibus & imbecillum ſtomachum habentibus: utilis verò eſt plenis & biliosis omnibus, si vel nimium ſe replerunt, vel parum concoxérunt. Nam, sive quis plus eſt quàm quod concoquere poſſit, periclitari ne corrumpatur non oportet: sive jam corruptum eſt, nihil commodius eſt quàm id, quâ viâ primùm expelli poteſt, ejicere. Itaque ubi amari ructus cum dolore & gravitate præcordiorum ſunt, ad hunc protinus confugiendum eſt.

IDEM PRODEST ei cui pectus æſtuat & frequens salìva vel nausea eſt; aut cui ſonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eſt: similiterque ei qui vel cœlum vel locum mutat; iisque quibus, si per plures dies non vomuérunt, dolor præcordia infeſtat. Neque ignoro inter hæc præcipi

quietem, quæ non ſemper contingere poteſt agendi neceſſitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque iſtud luxuriæ caussâ fieri non oportêre confiteor: interdum valetudinis caussâ rectè fieri experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis qui valêre & senescere volet, hoc quotidianum habeat.

Qui vomere poſt cibum volet, si ex facili facit, aquam tantùm tepidam ante debet aſſumere; si difficiliùs, aquæ vel salis vel mellis paullum adjicere. At qui mane vomiturus eſt, ante bibere mulsum, vel hyssôpum eſſe aut radiculam, debet; deinde aquam tepidam, ut supra scriptum eſt, bibere. Cætera quæ antíqui medici præcepérunt, ſtomachum omnia infeſtant. Poſt vomitum, si ſtomachus infirmus eſt, paullum cibi, sed hujus idonei, guſtandum; & aquæ frigidæ cyathi tres bibendi sunt. Si autem vomitus fauces exasperavit, qui vomuit, si mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare; si poſt cœnam, poſtero die lavari, & in balneo sudare. Huic proximus cibus mediocris utilior eſt: isque eſſe debet cum pane heſterno, vino auſtéro meráco, & carne assâ cibisque omnibus quàm sicciſſimis. Qui vomere bis in mense vult, meliùs consulet, si biduo continuârit, quàm si poſt quintum decimum diem vomuerit; nisi hæc mora gravitatem pectori faciet.

III. Dejectio autem a medicamento quoque petenda eſt, ubi venter suppreſſus parum reddit, ex eoque inflammationes, caligines, capitis dolores, aliáque superioris partis mala increscunt. Quid

enim inter hæc adjuvare poſſunt quies & inedia, per quas illa maximè eveniunt? Qui dejicere volet, primùm cibis vinisque utatur his quæ hoc præſtent: dehinc, si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoque, ut interdum neceſſariæ sunt, sic, ubi frequentes sunt, periculum afferunt: aſſuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, quum omnibus morbis obnoxia maximè infirmitas sit.

IV. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisque si calida eſt; omnia salsa, amara, carnosa; si poſt cibum eſt, balneum, vinum auſtêrum. Contra refrigerat in jejunio & balneum & somnus, nisi nimis longus eſt, & omnia acida; aqua quàm frigidiſſima; oleum, si aqua misceatur.

V. Humidum autem corpus efficit labor minor quàm ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio; poſt hanc ambulatio & vigilia. Per se quoque ambulatio multa & vehemens, & matutîna exercitatio, & non protinùs cibus adjectus; ea genera escæ quæ veniunt ex locis frigidis, & pluviis & irriguis. Contra siccat immodica exercitatio, fames, unctio, sine aqua calor, sol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim subjectus, & is ipse ex siccis & æſtuosis veniens.

VI. Alvum adſtringit labor, sedîle, creta figularis corpori illita, cibus imminutus, & is ipse semel die aſſumtus ab eo qui bis solet; exigua potio, neque adhibita, nisi quum cibi quis quantum aſſumturus eſt, cepit: poſt cibum quies. Contra solvit aucta ambulatio atque esca, motus qui

poſt cibum eſt, ſubinde potiones cibo immiſtæ.

Illud quoque ſcire oportet, quod ventrem vomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſolvit: itemque comprimit is vomitus qui ſtatim poſt cibum eſt; ſolvit is qui tardè ſupervenit.

SECT. XII. *Deſideratur hîc tota Sectio.* . . .
. . . .

SECT. XIII. Quod ad ætates verò pertinet, INEDIAM facillimè ſuſtinent mediæ ætates, minùs juvenes, minimè pueri & ſenectute confecti. Quo minùs fert facilè quiſque, eo ſæpius debet cibum aſſumere; MAXIMÉQUE eo eget qui increſcit. Calida lavatio & pueris & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius: neutri ætati, quæ inflationes movent. Juvenum minùs quæ aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. QUIBUS juvenibus fluxit alvus, plerumque in ſenectute contrahitur: quibus in adoleſcentiâ fuit adſtricta, ſæpe in ſenectute ſolvitur. MELIOR eſt autem in juvene fuſior, in ſene adſtrictior.

SECT. XIV. Tempus quoque anni conſiderare oportet. HIEME plus eſſe convenit, minus ſed meracius bibere; multo pane uti, carne potiùs elixâ, modicè oleribus; ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis venter adſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidis omnibus potiùs utendum eſt, vel calorem moventibus. Venus tum non æquè perniciosa eſt.

At vere paullum cibo demendum, adjiciendumque potioni; ſed dilutius tamen bibendum eſt;

magis carne utendum, magis oleribus; tranſeundum paullatim ab elixis ad aſſa. Venus eo tempore anni tutiſſima eſt.

Æstate verò & potione & cibo eget ſæpius corpus; ideo prandêre quoque commodum eſt. Eo tempore aptiſſima ſunt & caro & olus; potio quàm dilutiſſima, ut & ſitim tollat, nec corpus incendat; frigida lavatio, caro aſſa, frigidi cibi vel qui refrigerent. Ut ſæpius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt.

Per autumnum verò, propter cœli varietatem, periculum maximum eſt. Itaque neque ſine veſte, neque ſine calceamentis prodire oportet, præcipuéque diebus frigidioribus, neque ſub divo noćte dormire, aut certè bene operiri. Cibo verò jam paullo pleniore uti licet, minus ſed meracius bibere.

Poma nocêre quidam putant, quæ immodicè toto die plerumque ſic aſſumuntur, ut ne quid ex denſiore cibo remittatur. Ita non hæc, ſed consummatio omnium nocet: ex quibus in nullo tamen minùs, quàm in his noxæ eſt: ſed his uti non ſæpius quàm alio cibo convenit. Denique aliquid denſiori cibo, quum hic accedit, neceſſarium eſt demi. Neque æſtate verò, neque autumno utilis Venus eſt: tolerabilior tamen per autumnum: æſtate in totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum.

CAPUT SECUNDUM.

PROXIMUM eſt, ut de his dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent.

SECT. I. Cui caput infirmum eſt, is ſi bene concoxerit, leniter perfricare id mane manibus ſuis debet; numquam id, ſi fieri poteſt, veſte velare, aut ad cutem tondêre. Utile quoque lunam vitare, maximéque ante ipſum lunæ ſoliſque concurſum; ſed nuſquam poſt cibum progredi. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere, multùm ambulare; ſed, ſi licet, neque ſub tecto, neque in ſole: ubique autem vitare ſolis ardorem, maximéque poſt cibum & vinum: potiùs ungi quàm lavari; numquam ad flammam ungi, interdum ad prunam.

Si in balneum venit, ſub veſte primùm paullum in tepidario inſudare; ibi ungi, tum tranſire in calidarium: ubi ſudarit, in ſolium non deſcendere, ſed multâ calidâ aquâ per caput ſe totum perfundere, tum tepidâ, dein frigidâ, diutiuſque eâ caput quàm cæteras partes perfundere; deinde id aliquamdiu perfricare, noviſſimè detergere & ungere.

Capiti nihil æquè prodeſt atque aqua frigida. Itaque is cui hoc infirmum eſt, per æſtatem id bene largo canali quotidie debet aliquamdiu ſubjicere. Semper autem, etiam ſi ſine balneo unctus eſt, neque totum corpus refrigerare ſuſtinet, caput tamen aquâ frigidâ perfundere: ſed quum cæteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad cervíces

aqua deſcendat; eamque, ne quid oculis aliiſve partibus noceat, defluentem ſubinde manibus ad hoc regerere.

Huic modicus cibus neceſſarius eſt, quem facilè concoquat; iſque, ſi jejunio caput læditur, aſſumendus etiam medio die eſt: ſi non læditur, ſemel potiùs. Bibere huic aſſiduè vinum dilutum lene quàm aquam magis expedit; ut quum caput gravius eſſe cœperit, ſit, quò confugiat: eique ex toto neque vinum neque aqua ſemper utilia ſunt: medicamentum utrumque eſt, quum in vicem aſſumitur. Scribere, legere, voce contendere, huic opus non eſt, utique poſt cœnam: poſt quam nec cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt; maximè tamen vomitus alienus eſt.

Sect. II. Neque verò his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquæ frigidæ prodeſt; ſed iis etiam quos aſſiduæ lippitudines, gravedines, deſtillationes tonſillæque malè habent. His autem non caput tantùm quotidie perfundendum, ſed os quoque multâ frigidâ aquâ fovendum eſt: præcipuéque omnibus quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi gravius cœlum Auſtri reddidérunt. Quumque omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio aut cogitatio animi; tum his præcipuè qui vel capitis vel arteriæ dolores habêre conſuérunt, vel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam gravedines deſtillationeſque poſſunt, ſi quàm minimè is qui his opportunus eſt, aerem vel loca aquaſque mutat; ſi caput in ſole protegit, ne incendatur, neve ſubitum ex repentino nubilo frigus id moveat; ſi poſt concoctionem jejunus ca-

put radit; si poſt cibum neque legit neque scribit.

SECT. III. Quem verò frequenter cita alvus exercet, huic opus eſt pilâ similibusque superiores partes exercêre; dum jejunus eſt, ambulare; vitare solis nimium ardorem, continua balnea; ungi citra sudorem: non uti cibis variis, miniméque jurulentis, aut leguminibus oleribusve his quæ celeriter descendunt; omnia denique sumere quæ tardè concoquuntur. Venatio durique pisces, & ex domeſticis animalibus aſſa caro maximè juvant. Numquam vinum salsum bibere expedit, ne tenue quidem aut dulce; sed auſtêrum & plenius, neque id ipsum pervetus. Si mulso uti volet, id ex decocto melle faciendum eſt. Si frigidæ potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potiſſimùm eſt. Si quid offensæ in cœna sensit, vomere debet; idque poſtero quoque die facere: tertio, modici ponderis panem ex vino eſſe, aut ova fricta ex oleo vel ex defruto similibusque aliis: deinde ad consuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conquiescere, ac neque intendere animum, neque ambulatione quamvis leni dimoveri.

SECT. IV. At si laxius inteſtînum dolêre consuevit, quod κόλον nominant, quum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum eſt, ut concoquat aliquis; ut lectione & aliis generibus exerceatur; utatur balneo calido, cibis quoque & potionibus calidis; denique omni modo frigus evîtet; item dulcia omnia leguminaque, & quicquid inflare consuevit.

SECT. V. Si quis verò ſtomacho laborat, legere clarè debet, poſt lectionem ambulare: tum pilâ

vel armis aliove quo genere, quo superior pars movetur, exerceri: non aquam, sed vinum calidum bibere jejunus: cibum bis die aſſumere, sic tamen ut facilè concoquat: uti vino tenui & auſtéro, & poſt cibum frigidis potionibus potiùs. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, præcordiorum dolor, nausea, & nolentium vomitus, in jejunio dolor capitis: quæ in quo non sunt, is firmi ſtomachi eſt. Neque credendum utique noſtris eſt, qui, quum in adversâ valetudine vinum aut frigidam aquam concupiérunt, deliciarum patrocinium accusationem non merentis ſtomachi habent.

At, qui tardè concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, quive propter ardorem aliquem noctu sitire consuérunt, ante quàm conquiescant, duos tresve cyathos per tenuem fiſtulam bibant. Prodeſt etiam adversùm tardam concoctionem clarè legere, deinde ambulare, tum vel ungi vel lavari; aſſiduè vinum frigidum bibere; & poſt cibum, magnam potionem, sed, ut supra dixi, per siphônem: deinde omnes potiones aquâ frigidâ includere. Cui verò cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & vomere: at si cui ex hoc frequens dejectio incidit, quoties alvus ei conſtiterit, frigidâ potione potiſſimùm utatur.

Sect. VI. Si cui verò dolêre nervi solent, quod in podagrâ chiragrâve eſſe consuevit, huic, quantum fieri poteſt, exercendum id eſt quod affectum eſt, objiciendumque labori & frigori: niſi quum dolor increvit, sub quo quies optima eſt. Venus

ei ſemper inimîca eſt. Concoctio, ſicuti in omnibus corporis affectibus, neceſſaria eſt: cruditas enim id maximè lædit, & quoties offensum corpus eſt, vitiosa pars maximè ſentit.

Ut concoctio autem omnibus vitiis occurrit, ſic rurſus aliis frigus, aliis calor: QUÆ SEQUI quiſque pro habitu corporis ſui debet. FRIGUS inimîcum eſt ſeni, tenui, vulneri, præcordiis, inteſtînis, vesîcæ, auribus, coxis, ſcapulis, naturalibus, oſſibus, dentibus, nervis, vulvæ, cerebro. IDEM ſummam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram: ex hoc horrores tremoresque naſcuntur. At PRODEST juvenibus & omnibus plenis: erectiorque mens eſt, & meliùs concoquitur, ubi frigus quidem eſt, ſed cavêtur. AQUA verò frigida infuſa, præterquam capiti, etiam ſtomacho prodeſt: item articulis doloribuſque qui ſunt ſine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, ſi dolore vacant.

CALOR autem adjuvat omnia quæ frigus infeſtat, item lippientes, ſi nec dolor nec lacrimæ ſunt; nervos quoque qui contrahuntur, præcipuéque ea ulcera quæ ex frigore ſunt. Idem corporis colorem bonum facit, urînam movet. SI NIMIUS eſt, corpus effeminat, nervos emollit, ſtomachum ſolvit.

MINIMÈ verò aut frigus aut calor tuta ſunt, ubi ſubita inſuétis ſunt: nam frigus lateris dolores aliáque vitia, frigida aqua ſtrumas excitat. Calor concoctionem prohibet, ſomnum aufert, ſudorem digerit, obnoxium morbis peſtilentibus corpus efficit.

SECT. VII. Eſt etiam observatio neceſſaria, quâ quis in peſtilentia utatur adhuc integer, quum tamen securus eſſe non poſſit. Tum igitur oportet peregrinari, navigare. Ubi id non licet, geſtari, ambulare sub divo ante æſtum leniter; eodemque modo ungi: &, ut supra comprehensum eſt, vitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem; multoque magis se continêre. Si qua gravitas in corpore eſt, tum neque mane surgendum, neque pedibus nudis ambulandum eſt, miniméque poſt cibum aut balneum: neque jejuno, neque cœnato vomendum eſt: neque movenda alvus; atque etiam, si per se mota eſt, comprimenda eſt. Abſtinendum potiùs, si plenius corpus eſt: itemque vitandum balneum, sudor, meridianus somnus, utique si cibus quoque anteceſſit: qui tamen semel die tunc commodiùs aſſumitur; insuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus in vicem, modò aqua, modò vinum bibendum eſt. Quibus servatis, ex reliquâ victûs consuetudine quàm minimum mutari debet.

Quum verò hæc in omni peſtilentiâ facienda sunt, tum in ea maximè quam Auſtri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem neceſſaria sunt, ubi gravi tempore anni disceſſérunt ex suis sedibus, vel ubi in graves regiones venérunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit, utique abſtinêre debebit: atque ita ab vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo qui supra positus eſt modo, transitus ei esse.

LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua exponuntur hæc quinque.* 1°. *Quæ tempora anni vel maximè tuta vel periculis ſint opportuna*, 2°. *quæ tempeſtatum genera*, 3°. *quæ partes ætatis*, 4°. *qualia corpora*, 5°. *quod genus adverſæ valetudinis in uno quoque timeri maximè poſſit.* CAP. I. De signis morborum. SECT. I. *Inſtantis adverſæ valetudinis ſigna.* SECT. II. *Quæ bona in ægrotantibus ſigna ſint.* SECT. III. *Quæ mala.* SECT. IV. *Quænam ſint ſigna longæ valetudinis.* SECT. V. *Quæ ſigna mortis.* SECT. VI. *Quas quis notas in ſingulis morborum generibus habêre poſſit.* SECT. VII. *Quæ notæ in quóque morbi genere vel ſpem vel pericula oſtendant.* CAP. II. De morborum curationibus. SECT. I. *De ſanguinis detractione quæ fit vel per venas.* SECT. II. *De cucurbitas.* SECT. III. *De dejectione.* SECT. IV. *Quæ fit vel per alvi ductionem.* SECT. V. *De vomitum.* SECT. VI. *De frictione.* SECT. VII. *De geſtatione.* SECT. VIII. *De abſtinentia.* SECT. IX. *De ſudore, quæ auxilia corpori adjiciant.* SECT. X. *Qui cibi potionesve valentis materiæ ſint, quæ imbecillæ.* SECT. XI. *Quæ natûra ſit ac proprietas cujusque rei quâ veſcimur.* Parag. I. *Quæ boni ſucci ſint, quæ mali.* Parag. II. *Quæ res lenes ſint, quæ acres.* Parag. III. *Quæ craſſiorem, quæ tenuiorem pituîtam faciant.* Parag. IV. *Quæ ſint ſtomacho apta, quæ aliêna.* Parag. V.

Quæ inſlent plus minusve. Parag. VI. *Quæ calefaciant, quæ refrigerent.* Parag. VII. *Quæ facilè intus corrumpantur, quæ minùs facilè.* Parag. VIII. *Quæ alvum moveant, quæ adſtringant.* Parag. IX. *Quæ urînam citent* quæ tardent. (*Hîc lacûna.*) Parag. X. *Quæ somnum moveant, quæ sensus excitent.* CAP. III. *De auxiliis materiam evocantibus & reprimentibus, de refrigerantibus* (desideratur ea pars) *ac calefacientibus, de durantibus & mollientibus.*

PRÆFATIO.

INSTANTIS autem adversæ valetudinis signa complura sunt : in quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximéque Hippocratis, quum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus quædam mutarint, tamen hæc illum optimè præsagîſſe fateantur. Sed ante quàm dico, quibus præcedentibus morborum timor subsit ; non aliênum videtur exponere, quæ tempora anni, (quæ ventorum) quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maximè tuta vel periculis opportuna sint, quod genus adversæ valetudinis in quóque timeri maximè poſſit. Non quod non omni tempore in omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitûs homines per omnia genera morborum & ægrotent & moriantur ; sed quod frequentiùs tamen quædam eveniant : ideoque utile eſt scire unumquemque, quid & quando maximè caveat.

I. (Ex temporibus) igitur ſaluberrimum ver eſt: proxima deinde ab hoc hiems: periculoſior æſtas, autumnus longè periculoſiſſimus.

VERE autem maximè, quæcumque humoris motu novantur, in metu eſſe conſuérunt. Ergo tum lippitudines, puſtulæ, profuſio ſanguinis, abſceſſus corporis quæ ἀποςήματα Græci nominant, bilis atra quam μελαγχολίαν appellant; inſania, morbus comitialis, angîna, gravedines, deſtillationes oriri ſolent. Hi quoque morbi, quî in articulis nervisque modò urgent, modò quiéſcunt, tum maximè & incohantur & repetunt.

At æſtas non quidem vacat pleriſque ab his morbis; ſed adjicit febres vel continuas vel ardentes vel tertianas, vomitus, alvi dejectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros quum in cæteris quidem partibus, tum maximè obſcœnis; & quicquid ſudore hominem reſolvit.

VIX QUICQUAM ex his in autumnum non incidit: ſed oriuntur eo quoque tempore febres incertæ, liênis dolor, aqua inter cutem, tabes quam Græci φθίσιν nominant, urínæ difficultas quam ςραγγερίαν appellant; tenuioris inteſtíni morbus quem εἰλεὸν nominant. Fit itèm levitas inteſtinorum quæ λειεντερία vocatur; coxæ dolores, morbi comitiales. Idem quoque tempus & diutinis malis fatigatos, & ab æſtate tantùm proximâ preſſos, interimit, & aliis novis morbis conficit; & quoſdam longiſſimis implicat, maximéque quartanis quæ per hiemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus peſtilentiæ patet, cujuſcumque ea generis eſt.

HIEMS autem, quamvis variis rationibus nocet, capitis dolores, tuſſim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in visceribus mali contrahitur, irrîtat.

II. (Ex ventis verò) Aquilo tuſſim movet, fauces exasperat, ventrem adſtringit, urînam supprimit, horrores excitat, item dolores lateris & pectoris. SANUM tamen corpus spiſſat, & mobilius atque expeditius reddit. AUSTER aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores movet, alvum solvit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri venti, quo vel huic vel illi propiores sunt, eo magis vicínos his illisve affectus faciunt. Si genus aliud ventorum eſt, salubriores Septentrionales quàm Subsolani vel Auſtri sunt: sic tamen ut hæc interdum regionum sorte mutentur. Nam ferè ventus ubîque a mediterraneis regionibus veniens salûbris, a mari gravis eſt.

III. Ex TEMPESTATIBUS verò optimæ æquales sunt, sive frigidæ sive calidæ: peſſimæ quæ variant maximè: quo fit ut AUTUMNUS plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor; nocturnis atque matutínis, simulque etiam vespertínis, frigus eſt. Corpus ergo & æſtate & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maximè fit, sic quandocumque evenit, noxium eſt.

Ubi æqualitas autem eſt, SALUBERRIMI sunt sereni dies: meliores pluvii quàm tantùm nebulosi nubilive: optimique hieme qui omni vento vacant; æſtate, quibus Favonii perflant.

Neque solùm intereſt, quales dies sint, sed

etiam quales ante præceſſerint. Si HIEMS SICCA Septentrionales ventos habuit, ver autem Auſtros & pluvias exhibet, ferè subeunt lippitudines, tormina, febres (acutas), maximéque in mollioribus corporibus, ideóque præcipuè in muliebribus. Si verò AUSTRI pluviæque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & siccum eſt, gravidæ quidem feminæ quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur; hæ verò quæ gignunt, imbecillos vixque vitales edunt. Cæteros lippitudo arida, &, si seniores sunt, gravedines atque deſtillationes malè habent. At si a primâ hieme Auſtri ad ultimum ver continuarunt, laterum dolores, & insania febricitantium quam φρενῖτιν appellant, quàm celerrimè rapiunt.

UBI verò CALOR a primo vere orsus æſtatem quoque similem exhibet, neceſſe eſt multum sudorem in febribus subsequi. At SI SICCA æſtas Aquilones habuit, autumno verò imbres Auſtrique sunt, totâ hieme quæ proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oriuntur. SIN autem AUTUMNUS quoque æquè siccus iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe proposui, secunda valetudo contingit; durioribus verò inſtare poſſunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ partim longæ, & hi morbi qui ex atrâ bile nascuntur.

Denique omnis calor & jecur & liênem inflammat, mentem hebetat, & ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit. FRIGUS modò nervorum diſtentionem, modò rigorem infert; illud

σπασμὸς, hoc τέτανος Græcè nominatur : nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat. IN SICCITATIBUS acutæ febres, lippitudines, tormina, urínæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. PER IMBRES longæ febres, alvi dejectiones, angîna, cancri, morbi comitiales, resolutio nervorum quam παράλυσιν Græci nominant.

Neque solùm in bono tempeſtatum habitu certior valetudo eſt; ſed priores morbi quoque, ſi qui inciderunt, leviores ſunt, & promtiùs finiuntur. Peſſimum ergo eſt cœlum quod ægrum fecit; adeò ut IN ID quoque genus quod naturâ pejus eſt, in hoc ſtatu salúbris mutatio sit.

IV. Quod ad ætates verò pertinet, PUERI proximique his vere optimè valent, & æſtate primâ tutiſſimi ſunt : ſenes æſtate & autumni primâ parte : juvenes hieme, quique inter juventam ſenectutemque ſunt. At ætas media tutiſſima eſt : quia neque juventæ calore, neque ſenectutis frigore infeſtatur. Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet.

V. Corpus autem habiliſſimum quadratum eſt, neque gracile, neque obêſum : nam LONGA ſtatura, ut in juventâ decora eſt, ſic maturâ ſenectute conficitur. Gracile corpus infirmum, obêſum hebes eſt.

VI. Inimicior ſenibus hiems, æſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt, UT INFANTES teneroſque adhuc pueros ſerpentia ulcera oris quæ ἄφθας Græci nominant, vomitus, nocturnæ vigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant.

Propria etiam dentientium : gingivarum exulcerationes, diſtentiones nervorum, febriculæ, alvi dejectiones, maximéque canínis dentibus orientibus, malè habent : quæ pericula pleniſſimi cujusque sunt, & cui maximè venter adſtrictus eſt. At ubi ætas paullum proceſſit, glandulæ & vertebrarum quæ in spina sunt, aliquæ inclinationes, ſtrumæ, verrucarum quædam genera dolentia, ἀκροχορδόνας Græci appellant, & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente verò jam pube, ex iisdem multa, & longæ febres, & sanguinis ex naribus cursus.

Maximè quoque omnis pueritia, primùm circa quadragesimum diem ; deinde septimo mense, tum septimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem incidérunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in femina primis menſtruis finîta sunt, ferè longa sunt : sæpius tamen his morbi pueríles qui diutius mansérunt, terminantur.

Adolescentia morbis acutis, item comitialibus tabique maximè objecta eſt : feréque juvenes sunt qui sanguinem exspuunt. Poſt hanc ætatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholêra, insania, sanguinis per quædam etiam velut ora venarum, αἱμοῤῥοΐδας Græci appellant, profusio.

In senectute, spiritûs & urínæ difficultas, gravêdo, articulorum & renum dolores, nervorum resolutiones, malus corporis habitus, καχεξίαν Græci appellant, nocturnæ vigiliæ, vitia longiora

aurium, oculorum, etiam narium; præcipuéque soluta alvus, &, quæ sequuntur hanc, tormina, vel levitas inteſtinorum cæteraque fusi ventris mala. Præter hæc graciles tabes, dejectiones, deſtillationes, item viscerum & laterum dolores, fatigant. Obesi plerumque acutis morbis & difficultate spirandi ſtrangulantur, subitóque sæpe moriuntur: quod in corpore tenuiore vix evenit.

CAPUT PRIMUM.

Aliquid hîc deeſſe videtur.

Sectio I. Ante adversam autem valetudinem, ut supra dixi, quædam notæ oriuntur, quarum omnium commune eſt, aliter se corpus habêre atque consuevit; neque in pejus tantùm, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus eſt, suspecta habêre bona sua debet: quæ, quia neque in eodem habitu subsiſtere, neque ultra progredi poſſunt, ferè retro quasi ruínâ quadam revolvuntur. Pejus tamen signum eſt, ubi aliquis contra consuetudinem emacuit, & colorem decoremque amîsit: quoniam in his quæ superant, eſt quod morbus demat; in his quæ desunt, non eſt quod ipsum morbum ferat.

Præter hæc protinus timeri debet, si graviora membra sunt, si crebra ulcera oriuntur, si corpus supra consuetudinem incaluit, si gravior somnus preſſit, si tumultuosa somnia fuerunt, si sæpius expergiscitur aliquis quàm aſſuevit, deinde iterum

soporatur; si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximéque si circa pectus aut cervíces, aut crura vel genua vel coxas: item si marcet animus, si loqui & moveri piget, si corpus torpet; si dolor præcordiorum eſt, aut totîus pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis; si salívæ plenum eſt os, si oculi cum dolore vertuntur, si tempora adſtricta sunt, si membra inhorrescunt, si spiritus gravior eſt; si circa frontem intentæ venæ moventur, si frequentes oscitationes; SI GENUA quasi fatigata sunt, totumve corpus laſſitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura, numquam non aliqua, febrem antecédunt. In primis tamen illud considerandum eſt, num cui sæpius horum aliquid eveniat, neque ideo corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitiâ non facilè quicquam in futurum præsagiri poteſt. Facilè itaque securus eſt in his aliquis, quæ sæpe sine periculo evasit: ille sollicitari debet, cui hæc nova sunt; aut qui iſta numquam sine cuſtodiâ sui tuta habuit.

SECT. II. Ubi verò febris aliquem occupat, scire licet non periclitari, si in latus aut dextrum aut siniſtrum, ut ipsi visum eſt, cubat, cruribus paullum reductis; qui ferè sani quoque jacentis habitus eſt; si facilè convertitur, si noctu dormit, si interdiu vigilat, si ex facili spirat, si non conflictatur; SI CIRCA umbilîcum & pubem cutis plana eſt; si præcordia ejus sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraque parte sunt: quod si paullo tumidiora sunt,

sed tamen digitis cedunt & non dolent, hæc valetudo, ut spatium aliquod habebit, sic tuta erit. Corpus quoque, quod æqualiter molle & calidum eſt, quodque æqualiter totum insudat, & CUJUS FEBRICULA eo sudore finîtur, securitatem pollicetur.

Quando jam ad sanitatem venit corpus, ſternutamentum etiam inter bona indicia eſt, & CUPIDITAS cibi vel a primo servata, vel etiam poſt faſtidium orta. Neque terrêre debet ea febris quæ eodem die finîta eſt; ac ne ea quidem, quæ, quamvis longiore tempore tenuit, tamen ante alteram acceſſionem ex toto quievit, sic ut corpus integrum, quod εἰλικρινὲς Græci vocant, fieret. Si quis autem incidit vomitus, miſtus eſſe ex bile & pituítâ debet, & in urína subsidere album, lêve, æquale; sic ut etiam, si quæ quasi nubeculæ innatarint, in imum deferantur; ac venter ei qui a periculo tutus eſt, reddere mollia, figurata, atque eodem ferè tempore quo secundâ valetudine aſſuevit, modò convenientia his quæ aſſumuntur.

Pejor cita alvus eſt: sed ne hæc quidem terrêre protinus debet, si matutínis temporibus contracta magis eſt, aut si, procedente tempore, paullatim contrahitur & rufa eſt, neque fœditate odoris similem alvum sani hominis excedit. Ac LUMBRICOS quoque aliquos sub finem morbi descendiſſe nihil nocet. Si inflatio sine inflammatione in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum eſt sonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus; magisque etiam si sine difficultate cum ſtercore exceſſit.

SECT. III.

SECT. III. Contra gravis morbi periculum eſt, ubi supînus æger jacet, porrectis manibus & cruribus: ubi residêre vult in ipso acuti morbi impetu, præcipuéque pulmonibus laborantibus: ubi nocturnâ vigiliâ premitur etiam si interdiu somnus accêdit; ex quo tamen pejor eſt qui inter quartam horam & noctem, quàm qui a matutíno tempore ad quartam. Peſſimum tamen eſt, si somnus neque noctu neque interdiu accedit: ID enim FERÈ sine continuo delirio eſſe non poteſt. Æquè vero signum malum eſt, etiam SOMNO ultra debitum urgéri: pejusque, quo magis sopor interdiu noctuque continuat.

Mali etiam morbi teſtimonium eſt, VEHEMENTER & crebrò spirare, a sexto die cœpiſſe inhorrescere, pus exspuere, vix exscreare, dolorem habêre continuum, difficulter ferre morbum, jactare brachia & crura, sine voluntate lacrimare; habêre humorem glutinosum dentibus inhærentem, cutem circa umbilîcum & pubem macram; præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta; magisque, si hæc dextrâ parte quàm siniſtrâ sunt: periculosiſſimum tamen eſt, si venæ quoque ibi vehementer agitantur.

Mali etiam morbi signum eſt, nimis celeriter emacrescere: CAPUT ET pedes manusque frigidas habêre, ventre & lateribus calentibus; aut FRIGIDAS EXTREMAS partes acuto morbo urgente; aut POST SUDOREM inhorrescere; aut POST VOMITUM singultum eſſe, vel rubêre oculos: aut POST CUPIDITATEM cibi poſtve longas febres hunc faſtidire; aut multum sudare, maximéque fri-

gido ſudore; aut habêre ſudores non per totum corpus æquales, quique febrem non finiant.

Malæ etiam febres, quæ quotidie tempore eodem revertantur; quæve ſemper pares acceſſiones habeant, neque TERTIO QUOQUE die leventur; quæve ſic continuent, ut per acceſſiones increſcant, per deceſſiones tantùm molliantur, nec umquam integrum corpus dimittant. Peſſimum eſt, ſi ne levatur quidem febris, ſed æque concitata continuat. Periculoſum eſt etiam, POST ARQUATUM morbum febrem oriri; utique ſi præcordia dextrâ parte dura manſérunt, aut dolentibus iis læva. Nulla acuta febris leviter terrêre nos debet: neque umquam in acutâ febre aut a ſomno non EST TERRIBILIS nervorum diſtentio. TIMÊRE etiam ex ſomno mali morbi eſt: itemque in primâ febre protinus mentem eſſe turbatam, membrumve aliquod eſſe reſolutum: ex quo caſu, quamvis vita redditur, tamen id ferè membrum debilitatur.

VOMITUS etiam periculoſus eſt ſincéræ pituítæ vel bilis; pejorque, ſi viridis aut niger eſt.

At mala urîna eſt, in qua ſubsídunt ſubrubra aut livida: deterior, in qua quaſi fila quædam tenuia atque alba: peſſima ex his, ſi tanquam ex furfuribus factas nubeculas repræſentat. Diluta quoque atque alba vitioſa eſt, ſed in PHRENETICIS maximè.

Alvus autem mala eſt ex toto ſuppreſſa: periculoſa etiam, quæ inter febres fluens conquieſcere hominem in cubíli non patitur; utique, ſi quod deſcendit, eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc pericu-

lum oſtendit id quod excernitur, si eſt exiguum, glutinosum, lêve, album, idemque subpallidum: vel si eſt aut lividum, aut biliosum, aut cruentum, aut pejoris odoris quàm ex consuetudine. MALUM eſt etiam, quod poſt febres longas sincerum eſt.

SECT. IV. Poſt hæc indicia notum eſt longum morbum fieri; sic enim neceſſe eſt, nisi occîdit. Neque vitæ alia spes in malis magnis eſt, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præſtet.

Protinus tamen signa quædam sunt, ex quibus colligere poſſumus, morbum, etsi non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Ubi FRIGIDUS SUDOR inter febres non acutas circa caput tantùm & cervíces oritur; aut ubi, febre non quiescente, corpus insudat; aut UBI CORPUS modò calidum eſt, & color alius ex alio fit; aut ubi, QUOD INTER febres aliquâ parte abſceſſit, ad sanitatem non pervenit; aut ubi æger pro spatio parum emacrescit: item, SI URÎNA modò liquida & pura eſt, modò habet quædam subsidentia; si lêvia atque alba rubrave sunt, quæ in ea subsídunt; aut si quasdam quasi miculas repræsentat; aut si bullulas excitat.

SECT. V. Sed inter hæc quidem, proposito metu, spes tamen super eſt: ad ultima verò jam ventum eſſe teſtantur nares acutæ, collapsa tempora, oculi concavi, frigidæ languidæque aures & imis partibus leniter versæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus. Multò-

que magis, si ita hæc sunt, ut neque vigilia præceſſerit, neque ventris resolutio, neque inedia. Ex quibus caussis interdum hæc species oritur, sed uno die finîtur: itaque diutius durans mortis index eſt.

Si verò in morbo vetere jam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magisque, si præter hæc oculi quoque lumen refugiunt & illacrimant; quæque in iis alba eſſe debent, rubescunt; atque in iisdem venulæ pallent, pituitáque in iis innatans noviſſimè angulis inhærescit; alterque ex his minor eſt: iique aut vehementer subsedérunt, aut facti tumidiores sunt; perque somnum PALPEBRÆ non committuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid appâret, neque id fluens alvus expreſſit: eædemque palpebræ pallent, & idem PALLOR LABRA & nares decolôrat: eademque labra & nares, oculique & palpebræ, & supercilia aliquave ex his pervertuntur; isque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt.

Eadem mors denunciatur, ubi æger supînus cubat, eique genua contracta sunt: ubi deorsum ad pedes subinde delabitur: ubi brachia & crura nudat & inæquabiliter dispergit, neque iis calor subeſt: ubi hiat: ubi aſſiduè dormit: ubi is qui mentis suæ non eſt, neque id facere sanus solet, dentibus ſtridet: ubi ulcus, quod aut ante aut in ipso morbo natum eſt, aridum, & aut pallidum aut lividum factum eſt.

Illa quoque mortis indicia sunt, UNGUES digitique pallidi, FRIGIDUS SPIRITUS; aut si manibus quis in febre & acuto morbo, vel insaniâ

pulmoniſve dolore vel capitis, in veſte FLOCCOS LEGIT, fimbriaſve diducit; vel in adjuncto pariete, si qua minuta eminent, carpit. DOLORES etiam circa coxas & inferiores partes orti, si ad viſcera transiérunt, subitóque desiérunt, mortem subeſſe teſtantur; magisque, si alia quoque signa acceſſérunt.

Neque is servari poteſt, qui sine ullo tumore febricitans, subitò ſtrangulatur, aut devorare salivam suam non poteſt: cuive in eodem febris corporisque habitu CERVIX convertitur sic, ut devorare æquè nihil poſſit: aut cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas eſt: aut cui, febre non quiescente, EXTERIOR PARS friget, interior sic calet ut etiam sitim faciat: AUT QUI, febre æquè non quiescente, simul & delirio & spirandi difficultate vexatur: aut qui, EPOTO VERATRO, exceptus diſtentione nervorum eſt: aut qui ebrius obmutuit. Is enim ferè NERVORUM diſtentione consumitur, nisi aut febris acceſſit, aut eo tempore quo ebrietas solvi debet, loqui cœpit.

Mulier quoque GRAVIDA ACUTO morbo facilè consumitur; & is CUI SOMNUS dolorem auget; & cui protinus in recenti morbo BILIS ATRA vel infra vel supra se oſtendit; cuive alterutro modo se promsit, quum jam longo morbo corpus ejus eſſet extenuatum & affectum.

SPUTUM etiam biliosum & purulentum, sive separatim iſta sive miſta proveniunt, interitûs periculum oſtendunt. Ac si circa septimum diem tale eſſe cœpit, proximum eſt, ut is circa quar-

tum decimum diem decedat; nisi alia signa meliora pejorave acceſſerint : quæ quo leviora graviorave subsecuta sunt, eo vel seriorem mortem vel maturiorem denunciant.

Sudor quoque frigidus in acutâ febre peſtiferus eſt : atque in omni morbo vomitus, qui varius & multorum colorum eſt; præcipuéque si malus in hoc odor eſt. Ac SANGUINEM quoque in febre vomuiſſe peſtiferum eſt.

Urîna verò fulva & tenuis in magnâ cruditate eſſe consuevit; & sæpe, ante quàm spatio maturescat, hominem rapit : itaque si talis diutius permanet, periculum mortis oſtendit. Peſſima tamen eſt præcipuéque mortifera, nigra, craſſa, mali odoris : atque in viris quidem & mulieribus talis deterrima eſt : in pueris verò, quæ tenuis & dilûta eſt.

Alvus quoque varia peſtifera eſt; & quæ ſtrigmentum, sanguinem, bilem, viride aliquid, modò diversis temporibus, modò simul, & in miſturâ quadam, discreta tamen repræsentat. Sed hæc quidem poteſt paullo diutius trahere : in præcipiti verò jam eſſe denunciat, quæ liquida eademque vel nigra, vel pallida vel pinguis eſt; utique, si magna fœditas odoris acceſſit.

Illud interrogari me poſſe ab aliquo scio; si certa futuræ mortis incidia sunt, quo modo interdum deserti a medicis convaleşcant, quosdamque fama prodiderit in ipsis funeribus revixiſſe? Quin etiam vir jure magni nominis Democritus, ne finítæ quidem vitæ satis certas notas eſſe proposuit, quibus medici credidiſſent : adeò illud non

relîquit, ut certa aliqua signa futuræ mortis eſſent. Adversùs quos ne illud quidem dicam, quod in vicíno sæpe quædam notæ positæ non bonos, sed imperítos medicos decipiunt (quod Asclepiades sciens, funeri obvius intellexit eum vivere qui efferebatur:) nec protinus crimen artis eſſe, si quod profeſſoris sit. Illa tamen moderatiùs subjiciam: conjecturalem artem eſſe medicînam; rationemque conjecturæ talem eſſe, ut, quum sæpius aliquid responderit, interdum tamen fallat. Non itaque, si quid vix millesimo in corpore aliquem decipit, id fidem non habet, quum per innumerabiles homines respondeat. Idque non in his tantùm quæ peſtifera sunt, dico; sed in his quoque quæ salutaria: siquidem etiam spes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primò fuit: quæque medendi caussâ reperta sunt, non numquam in pejus aliquid convertunt: neque id evitare humana imbecillitas in tantâ varietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicínæ fides, quæ multo sæpius, perque multo plures ægros prodeſt: neque tamen ignorare oportet, in ACUTIS MORBIS fallaces magis notas eſſe & salutis & mortis.

SECT. VI. Sed quum proposuerim signa, quæ in omni adversâ valetudine communia eſſe consuevérunt; ad ea quoque transibo, ut, quas aliquis in singulis morborum generibus habêre poſſit notas, indicem. Quædam autem sunt quæ ante febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus sit, aut venturum sit, oſtendunt.

Ante febres, si caput grave eſt, aut ex somno

oculi calígant, aut frequentia ſternutamenta sunt, circa caput aliquis pituítæ impetus timeri poteſt.

Si sanguis aut calor abundat, proximum eſt, ut aliquâ parte profluvium sanguinis fìat.

Si sine cauſſa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus ejus recidat, metus eſt.

Si præcordia dolent, aut inflatio gravis eſt, aut toto die non concocta fertur urîna, cruditatem eſſe manifeſtum eſt.

Quibus diu color sine morbo regio malus eſt, hi vel capitis doloribus conflictantur, vel terram edunt.

Qui diu habent faciem pallidam & tumidam, aut capite, aut visceribus aut alvo laborant.

Si in continuâ febre puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, nec somnus accedit, ploratque is aſſiduè, metuenda nervorum diſtentio eſt. Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam eſſe teſtatur. Ubi pluribus diebus non descendit alvus, docet aut subitam dejectionem aut febriculam inſtare.

Ubi pedes turgent, longæ dejectiones sunt: ubi dolor in imo ventre & coxis eſt, aqua inter cutem inſtat: sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum eſt his, quibus, quum voluntas desidendi eſt, venter nihil reddit nisi & ægre & durum.

Quum tumor in pedibus eſt, idemque modò dextrâ modò siniſtrâ parte ventris in vicem oritur atque finîtur, a jecinore id malum proficisci vidêtur. Ejusdem morbi nota eſt, ubi circa umbilîcum inteſtîna torquentur, ςρόφον Græci nominant, co-

xæque dolores manent, qui neque tempore neque remediis ſolvuntur.

Dolor autem articulorum, prout in pedibus manibusve aut aliâ qualibet parte ſic eſt, ut eo loco nervi contrahantur; aut ſi id membrum ex levi cauſsâ fatigatum, æquè frigido calidoque offenditur, podagram chiragramve vel ejus articuli in quo id sentîtur, morbum futurum eſſe denunciat.

Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſiit, hi vel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur.

Quibus feminis menſtrua non proveniunt, neceſſe eſt capitis acerbiſſimi dolores ſint, vel quælibet alia pars morbo infeſtetur. Eademque his pericula ſunt, quibus articulorum vitia, ut dolores tumoreſque, ſine podagra ſimilibuſque morbis oriuntur & deſinunt: utique, ſi ſæpe tempora iiſdem dolent noctuque corpora inſudant, ſi frons prurit, lippitudinis metus eſt.

Si mulier a partu vehementes dolores habet, neque alia præterea ſigna mala ſunt, circa viceſimum diem aut ſanguis per nares erumpet, aut inferioribus partibus aliquid abſcedet.

Quicumque etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutrâ ratione eum finiet, magiſque ſi juvenis erit per ſanguinis profuſionem; ſi ſenior per ſuppurationem.

Febris autem quæ ſubitò ſine ratione, ſine bonis ſignis finîta eſt, ferè revertitur.

Cui fauces sanguine & interdiu & noctu repſen-tur sic, ut neque capitis dolores neque præcordiorum, neque tuſſis, neque vomitus, neque febricula præceſſerit, hujus aut in naribus aut in faucibus ulcus reperietur.

Si mulieri ex inguine febricula orta eſt, neque cauſſa appâret, ulcus in vulva eſt.

Urîna autem craſſa, ex qua quod desidet, album eſt, significat circa articulos aut circa viscera dolorem metumque morbi eſſe. Eadem viridis, aut viscerum dolorem tumoremque cum aliquo periculo subeſſe, aut corpus certè integrum non eſſe, teſtatur: ac si sanguis aut pus in urína eſt, vel vesîca vel renes exulcerati sunt. Si hæc craſſa carunculas quasdam exiguas aut quasi capillos habet, aut si bullat & malè olet, & interdum quasi arênam interdum quasi sanguinem trahit, dolent autem coxæ quæque inter has superque pubem sunt, & accedunt frequentes ructus, interdum vomitus biliosus; extremæque partes frigescunt, urínæ crebra cupiditas, sed magna difficultas eſt, & quod inde excretum eſt, aquæ simile, vel rufum vel pallidum eſt, paullum tamen in eo levamenti eſt, alvus verò cum multo spiritu redditur, utique in renibus vitium eſt. At si paullatim deſtillat, vel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores partes dolent, in eadem vesícâ vitium eſt.

Calculosi verò his indiciis cognoscuntur. Difficulter urîna redditur paullatimque; interdum

etiam sine voluntate deſtillat : eadem arenosa eſt : non numquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur : eamque quidam promtiùs recti, quidam resupinati, maximéque hi qui grandes calculos habent; quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo dolorem levant. Gravitatis quoque cujusdam in eâ parte sensus eſt ; atque ea cursu omnique motu augêtur. Quidam etiam, quum torquentur, pedes inter se, subinde mutatis vicibus, implicant. Feminæ verò oras naturalium suorum manibus admotis scabere crebrò coguntur : non numquam, si digitum admoverunt, ubi vesícæ cervîcem is urget, calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem exscreant, iis in pulmone vitium eſt.

MULIERI gravidæ sine modo fusa alvus elidere partum poteſt. Eidem SI LAC ex mammis profluit, imbecillum eſt quod intus gerit. Duræ mammæ sanum illud eſſe teſtantur.

FREQUENS singultus, & præter consuetudinem continuus, jecur inflammatum eſſe significat.

SI TUMORES super ulcera subitò eſſe desiérunt, idque a tergo incidit, vel diſtentio nervorum, vel rigor timeri poteſt : at si a priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel insania exſpectanda eſt. Interdum etiam hujus modi casum, quæ tutiſſima inter hæc eſt, profusio alva sequitur.

SI ORA venarum, sanguinem solita fundere, subitò suppreſſa sunt, aut aqua inter cutem, aut tabes sequitur. EADEM tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio intra quadraginta dies pur-

gari non potuit. At SI LONGA triſtitia cum longo timore & vigiliâ eſt, atræ bilis morbus ſubeſt.

Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, iis aut liênis tumet, aut capitis dolores sunt, quos sequitur, ut quædam ante oculos tamquam imagines obversentur. At quibus magni liénes sunt, iis gingívæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliquâ parte prorumpit: quorum si nihil evenit, neceſſe eſt in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatríces fiant.

QUIBUS cauſſa doloris, neque sensus ejus eſt, iis mens labat. Si in ventrem sanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si a coxis & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neque ullum signum malum acceſſit, suppurationis eo loco periculum eſt. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor aut prurîgo cum rubore aut calore eſt, ibi aliquid suppurat. Urîna quoque, quæ in homine parum sano liquida eſt, circa aures futuram aliquam suppurationem eſſe denunciat.

Hæc verò, quum sine febre quoque vel latentium vel futurarum rerum notas habeant, multò certiora sunt, ubi febris acceſſit; atque etiam aliorum morborum tum signa nascuntur.

Ergo protinus insania timenda eſt, ubi expeditior alicujus, quàm sani fuit, sermo eſt, subitaque loquacitas orta eſt, & hæc ipsa solito audacior: aut ubi rarò quis & vehementer spirat, venasque concitatas habet, præcordiis duris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus; & in capitis dolore offusæ oculis tenebræ: vel, nullo dolore subſtante, somnus ereptus, conti-

nuataque nocte & die vigilia, vel proſtratum contra consuetudinem corpus in ventrem, sic ut ipsîus alvi dolor id non coëgerit; item robuſto adhuc corpore, insolitus dentium ſtridor, insaniæ signa sunt. Si quid etiam abſceſſit, & ante quàm ſuppurat, manente adhuc in corpore solitâ febre, subsédit, periculum affert primùm furoris, deinde interitûs. Auris quoque dolor acutus cum febre continuâ vehementique, sæpe mentem turbat: & ex eo casu juniores interdum intra septimum diem moriuntur; seniores tardiùs quoniam neque æquè magnas febres experiuntur, neque æquè insaniunt: ita ſuſtinent, dum is affectus in pus vertatur. SUFFUSÆ quoque sanguine mulieris mammæ furorem venturum eſſe teſtantur.

QUIBUS autem longæ febres sunt, iis aut abſceſſus aliqui, aut articulorum dolores erunt.

Quorum faucibus in febre illiditur spiritus, inſtat iis nervorum diſtentio. SI ANGÎNA subitò finîta eſt, in pulmonem id malum transit; idque sæpe intra septimum diem occîdit. Quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppûret.

Denique POST ALVI longam resolutionem tormina, poſt hæc inteſtinorum levitas oritur. Poſt nimias deſtillationes, tabes: POST LATERIS dolorem vitia pulmonum: POST HÆC insania: POST MAGNOS fervores corporis nervorum rigor aut diſtentio. UBI CAPUT vulneratum eſt, delirium: UBI VIGILIA torsit, nervorum diſtentio: UBI vehementer venæ supra ulcera moventur, sanguinis profluvium erit.

Suppuratio verò pluribus modis excitatur: nam

si longæ febres sine dolore, sine manifeſtâ causſâ remanent, in aliquam partem id malum incumbit, sed in junioribus tantùm : nam in senioribus ex ejus modi morbo quartana ferè nascitur.

Eadem suppuratio fit, si præcordia dura & dolentia ante diem vicesimum hominem non ſuſtulérunt, neque sanguis ex naribus fluxit, maximéque in adolescentibus ; utique, si inter principia aut oculorum calîgo aut capitis dolores fuérunt : sed tum in inferioribus partibus aliquid abscedit.

At si præcordia tumorem mollem habent, neque habère intra sexaginta dies desinunt, hæretque per omne id tempus febris, tum in superioribus partibus fit abſceſſus : ac, si inter ipsa ulcera non fuit, circa aures erumpit. Quumque omnis longus tumor ad suppurationem ferè spectet, magis eò tendit is qui in præcordiis, quàm is qui in ventre eſt ; & is qui supra umbilîcum, quàm is qui infra eſt. Si laſſitudinis etiam sensus in febre eſt, vel in maxillis vel in articulis aliquid abscedit. Interdum quoque urîna tenuis & cruda sic diu fertur, ut alia salutaria signa sint, exque eo casu plerumque infra transversum septum (quod διάφραγμα Græci vocant) fit abſceſſus.

Dolor autem pulmonis, si neque per sputa, neque per cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque per victûs rationem finîtus eſt, vomicas aliquas interdum excitat aut circa vicesimum diem, aut circa tricesimum, aut circa quadragesimum, non numquam etiam circa sexagesimum. Numerabimus autem ab eo die quo pri-

mùm febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem ejus partis senſit. Sed hæ vomicæ modò a coſtarum parte naſcuntur: quod suppûrat, ab eâ parte quam afficit, dolorem inflammationemque concitat: ipsum calidius eſt: & si in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo vidêtur.

Omnis etiam SUPPURATIO, quæ nondum oculis patet, sic deprehendi poteſt; si febris non dimittit, eaque interdiu levior eſt, noctu increscit; multus sudor oritur; cupiditas tuſſiendi eſt, & pæne nihil in tuſſi exscreatur; oculi cavi sunt, malæ rubent, venæ sub lingua inalbescunt, in manibus fiunt adunci ungues, digiti maximéque summi pallent; in pedibus tumores sunt, spiritus difficiliùs trahitur, cibi faſtidium eſt, puſtulæ toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor & tuſſis fuit, & spiritûs difficultas; vomica vel ante vel circa vicesimum diem erumpet: si seriùs iſta cœperint, neceſſe eſt quidem increscant, sed quo minùs citò affecerint, eo tardiùs solventur. Solent etiam in gravi morbo pedes cum digitis unguibusque nigrescere: quod si non eſt mors consecuta & reliquum corpus invaluit, pedes tamen decidunt.

SECT. VII. Sequitur, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quæ vel spem vel periculum oſtendant.

Ex vesícâ dolente, si purulenta urîna proceſſit, inque ea lêve & album subsêdit, metum detrahit.

In pulmonis morbo, si sputo ipsò levatur dolor, quamvis id purulentum eſt, tamen si æger

facilè ſpirat, facilè exſcreat, si morbum ipſum non difficulter fert; poteſt ei ſecunda valetudo contingere. Neque inter initia terréri convenit, si protinus ſputum miſtum eſt rufo quodam & ſanguine, dum modò ſtatim edatur.

Laterum dolores, ſuppuratione factâ, deinde intra quadrageſimum diem purgatâ, finiuntur.

Si in jecinore vomica eſt, & ex ea fertur pus purum & album, ſalus ei facilis: id enim malum in tunica eſt.

Ex ſuppurationibus verò hæ tolerabiles ſunt, quæ in exteriorem partem feruntur, & acuuntur. At ex his quæ intrò procédunt, hæ leviores, quæ contra ſe cutem non afficiunt, eamque & ſine dolore & ejuſdem coloris, cujus reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe.

Pus quoque, quacumque parte erumpit, si eſt lêve, album & unìus coloris, ſine ullo metu eſt; &, quo effuso, febris protinus conquievit, deſieruntque urgêre cibi faſtidium & potionis deſiderium. Si quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura, ſputumque ejuſdem factum pro rufo purulentum eſt, periculi minus eſt.

At in tabe ejus qui ſalvus futurus eſt, ſputum eſſe debet album, æquale totum ejuſdemque coloris, ſine pituítâ: eique etiam ſimile eſſe oportet, si quid in nares a capite deſtillat. Longè optimum eſt febrem omníno non eſſe: ſecundum eſt tantillam eſſe, ut neque cibum impediat, neque crebram ſitim faciat. Alvus in hac valetudine ea tuta eſt, quæ quotidie coacta, eaque convenientia his quæ aſſumuntur, reddit: cor-

pus id quod minimè tenue, maximéque lati pectoris atque setosi eſt, cujusque cartilago exigua & carnosa eſt.

Super tabem si mulieri quoque suppreſſa menſtrua fuérunt, & circa pectus atque scapulas dolor mansit, subitóque sanguis erûpit, levari morbus solet: nam & tuſſis minuitur, & sitis atque febriculæ desinunt: sed iisdem ferè, nisi redit sanguis, vomica erumpit: quæ quo cruentior, eo melior eſt.

Aqua autem inter cutem minimè terribilis eſt, quæ, nullo antecedente morbo, cœpit: deinde quæ longo morbo supervenit; utique, si firma viscera sunt, si spiritus facilis, si nullus dolor, si sine calore corpus eſt, æqualiterque in extrémis partibus macrum; si venter mollis, si nulla tuſſis, nulla sitis; si lingua ne per somnum quidem inarescit; si cibi cupiditas eſt; si venter medicamentis movêtur; SI PER se excernit mollia & figurata; si non extenuatur; si urîna & vini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis, mutatur; si corpus sine laſſitudine eſt, & motum facilè suſtinet: si quidem in quo omnia hæc sunt, is ex toto tutus eſt: in quo plura ex his sunt, is in bonâ spe eſt.

Articulorum verò vitia, ut podagræ chiragræque, si juvenes tentárunt, neque callum induxérunt, solvi poſſunt: maximéque torminibus leniuntur, & si ex quocumque modo venter fluit.

Item MORBUS comitialis ante pubertatem ortus, non ægre finîtur; & in quo ab unâ parte corporis venientis acceſſionis sensus incipit. Optimum

eſt a manibus pedibusve initium fieri, deinde a lateribus: peſſimum inter hæc a capite. Atque in his quoque ea maximè prosunt, quæ per dejectiones excernuntur.

Ipsa autem dejectio sine ulla noxâ eſt, quæ sine febre eſt; si celeriter desinit, si, contrectato ventre, nullus motus ejus sentîtur; si extremam alvum spiritus sequitur.

Ac ne tormina quidem periculosa sunt, si sanguis & ſtrigmenta descendunt, dum febris cæteræque acceſſiones hujus morbi absint: adeò ut etiam gravida mulier, non solum reservari poſſit, sed etiam partum reservare: prodeſtque in hoc morbo, si jam ætate aliquis proceſſit.

Contra inteſtinorum levitas faciliùs a teneris ætatibus depellitur: utique, si ferri urîna, & ali cibo corpus, incipit.

Eadem ætas prodeſt & in coxæ dolore & humerorum, & in omni resolutione nervorum: ex quibus coxa, si sine torpore eſt, si leviter friget, quamvis magnos dolores habet, tamen & facilè & maturè sanatur: resolutumque membrum, si nihilo minùs alitur, fieri sanum poteſt.

Oris resolutio etiam alvo citâ finîtur: OMNISQUE dejectio lippienti prodeſt.

At VARIX ortus, vel per ora venarum subita profusio sanguinis, vel tormina, insaniam tollunt.

Humerorum dolores, qui ad scapulas vel manus tendunt, vomitu atræ bilis solvuntur: & quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior eſt.

SINGULTUS ſternutamento finîtur.

LONGAS dejectiones supprimit vomitus.

MULIER sanguinem vomens, profusis menſtruis, liberatur.

QUÆ MENSTRUIS non purgatur, si sanguinem ex naribus fudit, omni periculo vacat.

QUÆ LOCIS laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento levatur.

CUI CALOR & tremor eſt, saluti delirium eſt.

LIENOSIS bono tormina sunt. Denique, ipsa febris, quod maximè mirum videri poteſt, sæpe præsidio eſt. Nam & PRÆCORDIORUM dolores, si sine inflammatione sunt, finit; & IN JECINORIS dolore succurrit: & NERVORUM diſtentionem rigoremque, si poſtea cœpit, ex toto tollit; & ex difficultate urínæ morbum tenuioris inteſtíni ortum, si urînam per calorem movet, levat.

At DOLORES capitis, quibus oculorum calîgo & rubor cum quadam frontis prurigine accédunt, sanguinis profusione vel fortuítâ vel etiam petítâ, summoventur. Si capitis ac frontis dolores ex vento, vel frigore aut æſtu sunt, gravedine & ſternutamentis finiuntur.

FEBREM autem ardentem, quam Græci καυρώδη vocant, subitus horror exsolvit. Si ubi in febre aures obtusæ sunt, si sanguis e naribus fluxit, aut venter resolutus eſt, illud malum desinit ex toto.

NIHIL plus adversùs surditatem, quàm biliosa alvus, prodeſt.

Quibus IN FISTULA urínæ minuti abſceſſus, quos φύματα Græci vocant, eſſe cœpérunt; iis, ubi pus eâ parte profluxit, sanitas redditur. Ex

quibus quum pleraque per ſe proveniant, ſcire licet, inter ea quoque quæ ars adhibet, Naturam plurimum poſſe.

Contra, ſi caput in febre continenti dolet, neque quicquam remittit, malum atque mortiferum eſt: maximéque id periculum eſt pueris a ſeptimo anno ad quartum decimum.

In pulmonis morbo, ſi ſputum primis diebus non fuit, deinde a ſeptimo die cœpit, & ultra ſeptimum manſit, periculoſum eſt: quantóque magis miſtos neque inter ſe diductos colores habet, tantò deterius. Et tamen nihil pejus eſt quàm ſincêrum id edi, ſive rufum eſt, ſive cruentum, ſive album, ſive glutinoſum, ſive pallidum, ſive ſpumans: nigrum tamen peſſimum eſt.

In eodem morbo periculoſa ſunt, tuſſis, deſtillatio; etiam, quod alias ſalutare habetur, ſternutamentum: periculoſiſſimumque eſt, ſi hæc ſecuta ſubita dejectio eſt.

Ferè verò quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſuérunt.

Ex jecinore ſi pus cruentum exit, mortiferum eſt.

At ex ſuppurationibus hæ peſſimæ ſunt, quæ intus tendunt, ſic ut exteriorem quoque cutem decolórent: ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpunt; quæ maximæ, quæque planiſſimæ ſunt. Quod ſi, ne ruptâ quidem vomicâ, vel pure extrinſecus emiſſo, febris quiêvit, aut quamvis quievit, tamen repetit; item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi venter liquidus, ſi pus

eſt lividum & pallidum, si nihil æger exſcreat niſi pituîtam ſpumantem, periculum certum eſt. Atque ex his quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, ferè ſenes moriuntur: ex cæteris juniores.

At in tabe ſputum mitum purulentum, febris aſſidua, quæ & cibi tempora eripit, & ſiti afflîgit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtatur. SI QUIS etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt, ubi urîna quædam araneis ſimilia ſubſidentia oſtendit; atque IN SPUTIS odor fœdus eſt; maximéque ubi poſt hæc orta dejectio eſt, protinus moritur: UTIQUE SI tempus autumni eſt, quo ferè, qui cæterâ parte anni traxérunt, reſolvuntur. Item PUS EXSPUISSE in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiiſſe, mortiferum eſt. Solet etiam in adoleſcentibus is morbus ex vomica fiſtulave oriri: qui non facilè ſaneſcunt, niſi ſi multa ſigna bonæ valetudinis ſubſecuta ſunt. Ex reliquis verò minimè facilè ſanantur virgines, aut eæ mulieres quibus ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt.

CUI verò SANO ſubitus dolor capitis ortus eſt, dein ſomnus oppreſſit ſic ut ſtertat, neque expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundum eſt: magis ſi, quum alvus cita non anteceſſerit, palpebræ dormientis non coëunt, ſed album oculorum appâret. Quos tamen ita mors ſequitur, ſi id malum non eſt febre diſcuſſum.

Aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit, ad ſanitatem raró perducitur; utique, ſi contraria his quæ ſupra poſita ſunt, ſubſequuntur. Æquè

IN EA quoque tuſſis ſpem tollit item, si sanguis ſurſum deorsumve erûpit, & aqua medium corpus implevit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde desinunt, deinde rurſus aſſurgunt: hi quidem tutiores sunt, quàm qui ſupra comprehensi sunt, si attenduntur: sed ferè fiduciâ ſecundæ valetudinis opprimuntur.

Illud jure aliquis mirabitur, quomodo quædam ſimul & affligant noſtra corpora, & parte aliquâ tueantur: nam ſive aqua inter cutem quem implevit, ſive IN MAGNO abſceſſu multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe æquè mortiferum eſt, ac ſiquis ſani corporis vulnere factus exſanguis eſt.

Articuli verò qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula innata ſint, numquam liberantur: quæque eorum vitia, vel in ſenectute cœpérunt, vel in ſenectutem ab adoleſcentia pervenérunt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic numquam ex toto finiuntur.

MORBUS quoque comitialis poſt annum quintum & viceſimum ortus ægre curatur: multoque ægriùs is qui poſt quadrageſimum annum cœpit; adeò ut in ea ætate aliquid in Natura ſpei, vix quidquam in medicínâ ſit. In eodem morbo, ſi ſimul totum corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis venientis mali ſenſus eſt, ſed homo ex improvíſo concidit, cujuſcumque is ætatis eſt, vix ſaneſcit: ſi verò aut mens læſa eſt, aut nervorum facta reſolutio, medicínæ locus non eſt.

Dejectionibus quoque ſi febris acceſſit; ſi inflammatio jecinoris, aut præcordiorum aut ventris, ſi immodica ſitis, ſi longius tempus, ſi alvus

varia, si cum dolore eſt, etiam mortis periculum ſubeſt: maximéque, si inter hæc tormina vehementiora eſſe cœpérunt: isque morbus maximè pueros absumit usque ad annum decimum: cæteræ ætates faciliùs ſuſtinent. Mulier quoque gravida ejus modi casu rapi poteſt; atque, etiam si ipsa convaluit, partum tamen perdit. Quin etiam TORMINA ab atra bile orsa mortifera sunt: aut si sub his, extenuato jam corpore, subitò nigra alvus profluxit.

At inteſtinorum levitas periculosior eſt, si frequens dejectio eſt, si venter omnibus horis & cum sono & sine hoc profluit, si similiter noctu & interdiu, si quod excernitur, aut crudum eſt aut nigrum, & præter id, etiam leve & mali odoris; si sitis urget, si poſt potionem urîna non redditur (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in vesîcam, sed in inteſtîna descendit;) si os exulceratur, si rubet facies & quasi maculis quibusdam colorum omnium diſtinguitur; si venter eſt quasi fermentatus, pinguis atque rugosus; si & cibi cupiditas non eſt: inter quæ quum evidens mors sit, multo evidentior eſt, si jam longinquum quoque id vitium eſt: maximè etiam, si in corpore seníli eſt. Si verò in tenuiore inteſtíno morbus eſt, VOMITUS, singultus, nervorum diſtentio, delirium, mala sunt.

At IN MORBO arquato durum fieri jecur, perniciosiſſimum eſt.

Quos LIENIS malè habet, si tormina prehendérunt, deinde conversa sunt vel in aquam inter cutem, vel in inteſtinorum levitatem, vix ulla medicîna periculo subtrahit.

Morbus inteſtíni tenuioris nisi febre resolutus eſt, intra septimum diem occîdit.

Mulier ex partu, si cum febre vehementibus etiam & aſſiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis eſt.

Si dolor atque inflammatio eſt in his partibus, quibus viscera continentur, frequenter spirare signum malum eſt.

Si sine caussâ longus dolor capitis eſt, & in cervíces ac scapulas transit, rursusque in caput revertitur, aut a capite ad cervíces scapulasque pervenit, perniciosus eſt: nisi vomicam aliquam excitavit sic ut pus extuſſiatur; aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit; aut nisi in capite multa prurîgo, totove corpore puſtulæ ortæ sunt. Æquè magnum malum eſt, ubi torpor atque prurîgo pervagantur, modò per totum caput, modò in parte; aut sensus alicujus ibi quasi frigoris eſt, eaque ad summam quoque linguam perveniunt. Et, quum in iisdem ex absceſſibus auxilium sit, eo difficilior sanitas eſt, quo minus sæpe sub his malis illi subsequuntur.

In coxæ verò doloribus, si vehemens torpor eſt, frigescitque crus & coxa, alvusque nisi coacta non reddit, idque quod excernitur, mucosum eſt, jamque ætas ejus hominis quadragesimum annum exceſſit, is morbus erit longiſſimus, minimumque annuus; neque finiri poterit nisi aut vere aut autumno.

Difficilis æquè curatio eſt in eadem ætate, ubi humerorum dolor vel ad manus pervenit, vel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu levatur.

Quacunque

Quacumque verò parte corporis membrum aliquod resolutum eſt, ſi neque movêtur & emacreſcit, in priſtinum habitum non revertitur; eoque minùs, quo vetuſtius id vitium eſt, & quo magis in corpore seníli eſt: omnique resolutioni nervorum ad medicînam non idonea tempora sunt hiems & autumnus: aliquid sperari poteſt vere & æſtate: hisque MORBUS mediocris vix sanatur, vehemens sanari non poteſt. Omnis etiam dolor minùs medicínæ patet, qui sursum procedit.

MULIERI gravidæ si subitò mammæ emacuérunt, abortûs periculum eſt. QUÆ NEQUE peperit, neque gravida eſt, si lac habet, a menſtruis defecta eſt.

QUARTANA æſtîva brevis, autumnalis ferè longa eſt, maximéque quæ cœpit hieme appropinquante.

Si SANGUIS profluxit, deinde secuta eſt dementia cum diſtentione nervorum, periculum mortis eſt: itemque, SI MEDICAMENTIS purgatum & adhuc inanem nervorum diſtentio oppreſſit; aut si in magno dolore extremæ partes frigent.

NEQUE IS ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore, detractus eſt.

ALVUS nigra, sanguini atro similis, repentîna, sive cum febre sive etiam sine hac eſt, perniciosa eſt.

CAPUT SECUNDUM.

Cognitis indiciis quæ nos vel spe consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum eſt. Ex his quædam communes sunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur; propriæ, quæ singulis. Ante de communibus dicam: ex quibus tamen quædam non ægros solùm, sed sanos quoque ſuſtinent, quædam in adversa tantùm valetudine adhibentur.

Omne verò auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit; aut evocat, aut reprimit; aut refrigerat, aut calefacit, simulque aut durat, aut mollit: quædam non uno modo tantùm, sed etiam duobus inter se non contrariis coadjuvant.

Demitur materia sanguinis detractione, cucurbitulâ, dejectione, vomitu, frictione, geſtatione, omnique exercitatione corporis, abſtinentià, sudore: de quibus protinus dicam.

Sect. I. Sanguinem, incísâ venâ, mitti novum non eſt: sed nullum pæne morbum eſſe, in quo non mittatur, novum eſt. Item mitti junioribus & feminis uterum non gerentibus, vetus eſt: in pueris verò idem experiri, & in senioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non eſt. Si quidem Antiqui primam ultimamque ætatem ſuſtinêre non poſſe hoc auxilii genus judicabant; persuaserantque sibi MULIEREM gravidam, quæ ita curata eſſet, abortum eſſe factu-

ram. Poſtea verò usus oſtendit nihil ex his eſſe perpetuum, aliasque potiores observationes adhibendas eſſe, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Intereſt enim, non quæ ætas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quæ vires sint. Ergo, si juvenis imbecillus eſt, aut si mulier quæ gravida non eſt, parum valet, malè sanguis mittitur: emoritur enim vis, si quæ his supererat, hoc modo erepta. At firmus puer, & robuſtus senex, & gravida mulier valens, tutò sic curantur.

Maximè tamen in his medicus imperîtus falli poteſt, quia ferè minus roboris illis ætatibus subeſt: mulierique prægnanti, poſt curationem quoque, viribus opus eſt, non tantùm ad se, sed etiam ad partum suſtinendum. Non quicquid aut intentionem animi aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum eſt; quum præcipua in hoc ars sit, quæ non annos numeret, neque conceptionem solam videat, sed vires æſtimet, & ex eo colligat, poſſit nec ne supereſſe, quod vel puerum vel senem vel in unâ muliere duo corpora simul suſtineat. Intereſt etiam inter valens corpus & obêsum, inter tenue & infirmum: tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Faciliùs itaque illi detractionem ejus modi suſtinent; celeriusque eâ, qui nimium eſt pinguis, affligitur: ideóque vis corporis meliùs ex venis, quàm ex ipsa specie æſtimatur.

Neque solùm hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans an deficiens materia læserit; corruptum corpus sit, an

integrum. Nam si materia vel deeſt , vel integra eſt , illud alienum eſt : at si vel copiâ sui malè habet , vel corrupta eſt , nullo modo me.iùs succurritur. Ergo vehemens febris , ubi rubet corpus plenæque venæ tument , sanguinis detractionem requîrit : item viscerum morbi , nervorumque resolutio , & rigor , & diſtentio ; quicquid denique fauces difficultate spiritûs ſtrangulat , quicquid subitò supprimit vocem , quisquis intolerabilis dolor eſt , & quacumque de cauſſa ruptum aliquid intus atque collîsum eſt : item malus corporis habitus , omnesque acuti morbi qui modò , ut supra dixi , non infirmitate , sed onere nocent.

Fieri tamen poteſt , ut morbus quidem id desideret , corpus autem vix pati poſſe videatur : sed si nullum tamen appareat aliud auxilium , periturusque sit qui laborat , nisi temerariâ quoque viâ fuerit adjutus , in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere , quàm nulla spes sine sanguinis detractione sit ; faterîque , quantus in hac ipsa re metus sit : & tum demum , si exigatur , sanguinem mittere. De quo dubitare in ejus modi re non oportet : satius eſt enim anceps auxilium experiri , quàm nullum : idque maximè fieri debet , ubi nervi resoluti sunt , ubi subitò aliquis obmutuit , ubi anginâ ſtrangulatur , ubi prioris febris acceſſio pæne confêcit , paremque subsequi veri simile eſt , neque eamdem videntur ſuſtinêre ægri vires poſſe.

Quum sit autem minimè crudo sanguis mittendus , tamen ne id quidem perpetuum eſt : neque enim semper concoctionem res exſpectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit , si contusus

eſt, si ex aliquo subito casu sanguinem vomit, quamvis paullo ante sumsit cibum, tamen protinus ei demenda materia eſt, ne, si ea subsederit, corpus afflîgat : idemque etiam in aliis casibus repentínis qui ſtrangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patietur, tum demum, nullâ cruditatis suspicione remanente, id fiet : ideóque ei rei videtur aptiſſimus adversæ valetudinis dies secundus, aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere neceſſe eſt, sic numquam utile poſt diem quartum eſt, quum jam spatio ipso materia vel exhauſta eſt, vel corpus corrumpit; ut detractio imbecillum id facere poſſit, non poſſit integrum. Quod si vehemens febris urget, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare eſt : exspectanda ergo remiſſio eſt : si non decrescit, sed crescere desiit, si neque remiſſio speratur, tunc quoque, quamvis pejor, sola tamen occasio non omittenda eſt.

Ferè etiam iſta medicîna, ubi neceſſaria eſt, in biduum dividenda eſt : satius eſt enim, primùm levare ægrum, deinde perpurgare, quàm simul omni vi effusâ fortaſſe præcipitare. Quod si in cura quoque aquæ quæ inter cutem eſt, ita respondet; quanto magis neceſſe eſt in sanguine respondeat?

Mitti verò is debet, si totîus corporis caussâ fit, ex brachio; si partis alicujus, ex eâ ipsâ parte, aut certè quàm proximâ; quia non ubîque mitti poteſt, sed in temporibus, in brachiis, juxta talos.

Neque ignoro quosdam dicere, quàm longiſſimè sanguinem inde ubi lædit, eſſe mittendum; sic

enim averti materiæ curſum ; at illo modo in id ipſum quod gravatur, evocari. Sed id ipſum falſum eſt : proximum enim locum primò exhaurit ; ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur : ubi is ſuppreſſus eſt, quia non trahitur, ne venit quidem.

Vidêtur tamen uſus ipſe docuiſſe, ſi caput fractum eſt, ex brachio potiùs ſanguinem mittendum eſſe : SI QUOD in humero vitium eſt, ex altero brachio : credo quia, ſi quid parum ceſſerit, opportuniores hæ partes injuriæ ſunt, quæ jam malè habent. Avertitur quoque interdum ſanguis, ubi aliâ parte prorumpens, aliâ emittitur. Deſinit enim fluere quâ nolumus, inde objectis quæ prohibeant, alio dato itinere.

Mittere autem ſanguinem quum ſit expeditiſſimum uſum habenti, tamen ignaro difficillimum eſt : juncta enim eſt vena arteriis, his nervi. Ita, ſi nervum ſcalpellus attigit, ſequitur nervorum diſtentio, eaque hominem crudeliter conſumit. At arteria incîſa neque coit, neque ſaneſcit : interdum etiam ut ſanguis vehementer erumpat, efficit. Ipſius quoque venæ, ſi fortè præcîſa eſt, capita comprimuntur, neque ſanguinem emittunt. At ſi timidè ſcalpellus demittitur, ſummam cutem lacerat, neque venam incîdit : non numquam etiam ea latet, neque facilè reperîtur. Ita multæ res id difficile inſcio faciunt, quod perîto facillimum eſt.

Incidenda ad medium vena eſt. Ex qua quum ſanguis erumpit, colorem ejus habitumque oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt, vitio-

sus eſt; ideóque utiliter effunditur : si rubet & pellûcet, integer eſt; eaque miſſio sanguinis adeò non prodeſt, ut etiam noceat : protinusque is supprimendus eſt. Sed id evenire non poteſt sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æquè niger aſſiduè ac primo die profluat : quod quamvis ita eſt, tamen si jam satis fluxit, supprimendus eſt : semperque ante finis faciendus eſt, quàm anima deficiat : deligandumque brachium superimposito expreſſo ex aqua frigida penicillo; & poſtero die adverso medio digito vena fricanda, ut recens coitus ejus resolvatur, iterumque sanguinem fundat.

Sive autem primo sive secundo die sanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubêre & pellucêre cœpit, satis materiæ detractum eſt, atque quod supereſt, sincêrum eſt : ideóque protinus brachium deligandum habendumque ita eſt, donec valens cicatricula sit; quæ celerrimè in vena confirmatur.

SECT. II. Cucurbitularum verò duo genera sunt, æneum & corneum. Ænea alterâ parte patet, alterâ clausa eſt : cornea alterâ parte æquè patet, alterâ foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardens conjicitur, ac sic os ejus corpori aptatur imprimiturque, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur; deinde, ubi ab eâ parte quâ exiguum foramen eſt, ore spiritus adductus eſt, superque cerâ cavum id clausum eſt, æquè inhærescit. Utraque non ex his tantùm materiæ generibus, sed etiam ex quolibet alio

rectè fit : ac si cætera defecérunt, caliculus quoque, aut pultarius oris compreſſioris, ei rei commodè aptatur. Ubi inhæsit, si concîsa ante scalpello cutis eſt, sanguinem extrahit; si integra eſt, spiritum. Ergo ubi materia quæ intus eſt, lædit, illo modo; ubi inflatio, hoc imponi solet.

Usus autem cucurbitulæ præcipuus eſt, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem satis eſt. Idque ipsum teſtimonium eſt, etiam scalpello sanguinem, ubi membro succurritur, ab ea potiſſimùm parte quæ jam læsa eſt, eſſe mittendum; quod nemo cucurbitulam diversæ parti imponit, nisi quum profusionem sanguinis eò avertit; sed ei ipsi quæ dolet, quæque liberanda eſt.

Opus etiam eſſe cucurbitulâ poteſt in morbis longis, quamvis & iis jam spatium aliquod acceſſit, sive corruptâ materiâ, sive spiritu malè habente. In acutis quoque quibusdam, si & levari corpus debet, & ex vena sanguinem mitti vires non patiuntur : idque auxilium ut minùs vehemens, ita magis tutum; neque umquam periculosum eſt, etiam si in medio febris impetu, etiam si in cruditate adhibêtur. Ideóque ubi sanguinem mitti opus eſt, si, incísâ venâ, præceps periculum eſt, aut si in parte corporis etiam vitium eſt, huc potiùs confugiendum eſt : cum eo tamen ut sciamus hîc ut nullum periculum, ita levius præsidium eſſe; nec poſſe vehementi malo nisi æque vehemens auxilium succurrere.

SECT. III. Dejectionem autem Antíqui variis

medicamentis crebrâque alvi ductione, in omnibus ferè morbis, moliebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut squamam æris quam λεπίδα χαλκȣ̃ Græci vocant, aut lactucæ marínæ lac, cujus gutta pani adjecta abundè purgat; aut lac vel asinînum vel bubulum vel caprînum, eique salis paullum adjiciebant, decoquebantque id, & sublatis his quæ coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogebant.

Sed medicamenta ſtomachum ferè lædunt: ideóque omnibus catharticis aloë miscenda eſt. Alvus si vehementiùs fluit aut sæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo numquam in adversa valetudine medicamentum ejus rei caussâ rectè datur, nisi ubi is morbus sine febre eſt: ut, quum veratrum nigrum aut atrâ bile vexatis, aut cum triſtitia insanientibus, aut iis quorum nervi parte aliqua resoluti sunt, datur. At, ubi febres sunt, satius eſt ejus rei caussâ cibos potionesque aſſumere, qui simul & alant, & ventrem molliant: suntque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio convenit.

SECT. IV. Plerumque verò alvus potiùs ducenda eſt: quod ab Asclepiade quoque sic vituperatum, ut tamen servatum sit: video plerumque seculo noſtro præteriri. Eſt autem ea moderatio, quam is secutus videtur, aptiſſima, ut neque sæpe ea medicîna tentetur, & tamen semel vel summum bis non omittatur, si caput grave eſt, si oculi calígant, si morbus majoris inteſtíni eſt quod Græci κῶλον nominant, si in imo ventre aut in coxa dolores sunt; si in ſtomachum quædam biliosa concur-

runt, vel etiam pituîta eò se humorve aliquis aquæ similis confert; si spiritus difficiliùs redditur; si nihil per se venter excernit, utique si juxta quoque ſtercus eſt, & intus remanet; aut si ſtercoris odorem, nihil dejiciens, æger ex spiritu suo sentit; aut si corruptum eſt quod excernitur; aut si prima inedia febrem non ſuſtulit: aut si sanguinem mitti, quum opus sit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei præteriit; aut si multum ante morbum aliquis potavit; aut si is qui sæpe, vel sponte vel casu, purgatus eſt, subitò habet alvum ſuppreſſam.

Servandà verò illa sunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ullâ cruditate subſtante; ne in corpore infirmo diuque in adversa valetudine exhauſto; neve in eo cui satis reddit quotidie, quive eam liquidam habebit; NE in ipso acceſſionis impetu, quia, quod tum infusum eſt, alvo continêtur, regeſtumque in caput, multò gravius periculum efficit.

Pridie verò abſtinêre debet æger, ut aptus tali curationi sit: eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut superiores ejus partes madescant: tum injicienda in alvum eſt, si leni medicínâ contenti sumus, pura aqua; si paullo valentiori, mulsa; si leni, ex aqua in qua fœnum græcum, vel ptisana, vel malva decocta sit: si reprimendi caussâ, ex verbénis. Acris autem eſt marîna aqua vel alia sale adjecto; at utraque decocta commodior eſt: acrior fit, adjecto vel oleo vel nitro vel melle quoque. Si acrior eſt, eo plus extrahit, sed minùs facilè ſuſtinêtur. Id quod

infunditur, neque frigidum eſſe oportet neque calidum, ne alterutro modo lædat.

Quum infuſum eſt, quantum fieri poteſt, continêre ſe in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere : ubi neceſſe eſt, tum demum deſidêre. Feréque eo modo demta materia, ſuperioribus partibus levatis, morbum ipſum mollit. Quum verò, quoties res coëgit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, paullisper debet conquiescere; & , ne vires deficiant, utique eo die cibum aſſumere : qui plenior an exiguus ſit dandus, ex ratione ejus acceſſionis quæ expectabitur, aut in metu non erit, æſtimari oportebit.

SECT. V. At vomitus, ut in ſecunda quoque valetudine ſæpe neceſſarius bilioſis eſt, ſic etiam in his morbis quos bilis concitavit. Ergo omnibus qui ante febres horrore & tremore, omnibus qui cholerâ laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus, & comitiali quoque morbo oppreſſis, neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt ſicut in cholera, ſi febris eſt, inter horrores aſperioribus medicamentis opus non eſt; ſicut in dejectionibus quoque ſupra dictum eſt : ſatisque eſt ea vomitûs cauſsâ ſumi, quæ ſanis quoque ſecunda eſſe propoſui.

At ubi longi valenteſque morbi ſine febre ſunt, ut comitialis, ut inſania, veratro quoque albo utendum eſt. Id neque hieme neque æſtate rectè datur; optimè vere, tolerabiliter autumno. Quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius ſit. ILLUD ſcire oportet,

omne ejus modi medicamentum, quod potui datur, non semper ægris prodeſſe, semper sanis nocêre.

Sect. VI. De frictione verò & geſtatione adeò multa Asclepiades, tamquam inventor ejus, posuit in eo volumine quod COMMUNIUM AUXILIORUM inscripsit, UT, quum trium tantùm faceret mentionem, hujus & vini & geſtationis, tamen maximam partem in hoc consumserit. Oportet autem neque recentiores viros in his fraudare, quæ vel reperêrunt vel rectè secuti sunt; & tamen ea quæ apud antiquiores aliquos posita sunt, auctoribus suis reddere. Neque dubitari poteſt, quin latiùs quidem & dilucidiùs, ubi & quomodo frictione utendum eſſet, Asclepiades præceperit; nihil tamen reperit, quod non a vetuſtiſſimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit: qui dixit, » Frictione, si vehemens » sit, durari corpus; si lenis, molliri; si multa, » minui: si modica, impleri «.

Sequitur ergo, ut tum utendum sit, quum aut adſtringendum corpus sit quod fluens eſt; aut molliendum quod induruit; aut digerendum in eo id quod copiâ nocet; aut alendum id quod tenue & infirmum eſt. Quas tamen species si quis curiosiùs æſtimet, quod jam ad medicum non pertinet, facilè intelliget omnes ex unâ caussâ pendêre, quæ demit. Nam & adſtringitur aliquid, eo dempto quod interpositum, ut id laxarêtur, effecerat; & mollîtur, eo detracto quod duritiem creabat; & implêtur non ipsâ frictione, sed cibo qui poſtea usque ad cutem digeſtione qua-

dam relaxatam penetrat. Diversarum verò rerum in modo cauſſa eſt.

Inter unctionem autem & frictionem multum intereſt. Ungi enim leniterque pertractari corpus, etiam in acutis & recentibus morbis oportet; in remiſſione tamen & ante cibum. Longâ verò frictione uti, neque in acutis morbis, neque in increscentibus convenit; præter quàm quum phreniticis somnus eâ quæritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam a primo impetu inclinata.

Neque ignoro quosdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increscentibus morbis, non quum jam per se finiuntur. Quod non ita se habet: poteſt enim morbus, etiam qui per se finem habiturus eſt, citiùs tamen adhibito auxilio tolli. Quod duabus de cauſſis neceſſarium eſt: & ut quàm primùm bona valetudo contingat; & ne morbus qui remanet, iterum quamvis levi de caussà exasperêtur. Poteſt enim morbus minùs gravis eſſe quàm fuerit, neque ideo tamen solvi; sed reliquiis quibusdam inhærêre, quas admotum aliquod auxilium discutit.

Sed ut, levatâ quoque adversâ valetudine, rectè frictio adhibêtur; sic numquam adhibenda eſt, febre increscente: verùm, si fieri poterit, quum ex toto corpus eâ vacabit; sin minùs, certè quum ea remiserit. Eadem autem modò in totis corporibus eſſe debet, ut quum infirmus aliquis implendus eſt; modò in partibus, aut quia ipsa ejus membri imbecillitas id requîrit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipsîus frictio levat, non in impetu tamen doloris; &

membrum aliquod reſolutum ipsîus frictione confirmatur. Longè tamen ſæpius aliud perfricandum eſt, quum aliud dolet : maximéque quum a ſummis aut a mediis partibus corporis evocare materiam volumus ; ideóque extremas partes perfricamus.

Neque audiendi ſunt qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus ſit : id enim ex viribus hominis colligendum eſt ; ut, si quis perinfirmus eſt, poteſt ſatis eſſe quinquagies ; si robuſtior, poteſt ducenties eſſe faciendum : inter utrumque deinde, prout vires ſunt. Quo fit ut etiam minùs ſæpe in muliere quàm in viro, minùs ſæpe in puero vel ſene quàm in juvene manus dimovendæ ſint.

Denique si certa membra perfricantur, multâ valentique frictione opus eſt : nam neque totum corpus infirmari citò per partem poteſt, & opus eſt quàm plurimum materiæ digeri, sive id ipsum membrum, sive per id aliud levamus. At ubi totîus corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior eſſe debet & lenior ; ut tantùm modò ſummam cutem emolliat, quo faciliùs capax ex recenti cibo novæ materiæ fiat. In malis jam ægrum eſſe teſtatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cum siti calet, ut ſupra poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione præſidium eſt : quæ, si calorem in cutem evocavit, poteſt alicui medicínæ locum facere.

Sect. VII. Geſtatio quoque longis & jam inclinatis morbis aptiſſima eſt : utilisque eſt & his corporibus quæ jam ex toto febre carent, ſed adhuc exercéri per ſe non poſſunt ; & his quibus lentæ

morborum reliquiæ remanent, neque aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti vehementíque febre præcipuéque ardente ad discutiendam eam geſtatione dixit utendum eſſe. Sed id periculosè fit; meliusque quiête ejus modi impetus suſtinêtur. Si quis tamen experiri volet, sic experiatur, si lingua non erit aspera, si nullus tumor, nulla durities, nullus dolor visceribus aut capiti aut præcordiis suberit. Et ex toto, numquam geſtari corpus dolens debet, sive id in toto, sive in parte eſt; nisi tamen solis nervis dolentibus: neque umquam increscente febre, sed in remiſſione ejus.

Genera autem geſtationis plura sunt: quæ adhibenda sunt & pro viribus cujusque, & pro opibus; ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili obsint.

Geſtationum leniſſima eſt navi, vel in portu, vel in flumine; vehementior in alto navi, vel lectícâ aut scamno: acrior vehiculo: atque hæc ipsa & intendi & leniri poſſunt. Si nihil horum eſt, suspendi lectus debet & movéri: si ne id quidem eſt, at certè uni pedi lecti funiculus subjiciendus eſt, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus.

Et levia quidem genera exercitationis infirmissimis conveniunt; valentior verò his qui jam pluribus diebus febre liberati sunt, aut his qui gravium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent, quod & in tabe & in ſtomachi vitiis, & quum aqua cutem subiit, & interdum in morbo regio fit: aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania eſt, sine febre quamvis diu

manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum neceſſaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo, quemadmodum sani, neque firmi, homines se gererent, præcepimus.

Sect. VIII. Abſtinentiæ verò duo genera sunt: alterum ubi nihil aſſumit æger, alterum ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primùm famem sitimque desiderant; ipsi deinde morbi moderationem, ut neque aliud quàm expedit, neque ejus ipsîus nimium sumatur: neque enim convenit juxta inediam protinus satietatem eſſe. Quod si sanis quoque corporibus inutile eſt, ubi aliqua neceſſitas famem fecit; quanto inutilius eſt in corpore etiam ægro? Neque ulla res magis adjuvat laborantem, quàm tempeſtîva abſtinentia.

Intemperantes homines apud nos sibi cibi tempora, modum curantibus dant: rursus alii, tempora medicis pro dono remittunt, sibi ipsis modum vindicant. Liberaliter agere se credunt, qui cætera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi sunt: quasi quæratur quid medico liceat, non quid ægro salutare sit, cui vehementer nocet, quoties in ejus quod aſſumitur, vel tempore vel modo vel genere peccatur.

Sect. IX. Sudor etiam duobus modis elicitur, aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt & arénæ calidæ, & laconici, & clibani, & quarumdam naturalium sudationum, ubi e terra profusus calidus vapor ædificio includitur, sicut super Baias in myrtétis habêmus. Præter hæc sole quoque & exercitatione is movetur: utiliaque hæc genera sunt, quoties humor intus nocet, isque

digerendus eſt : ac nervorum quoque quædam vitia sic optimè curantur. Sed cætera infirmis poſſunt convenire : sol & exercitatio tantùm robuſtioribus; qui tamen sine febre vel initio morbi, vel etiam non gravibus morbis tenentur. Cavendum autem eſt, ne quid horum vel in febre vel in cruditate tentêtur.

At balnei duplex usus eſt : nam modò, diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris viniquc firmioris valetudini facit; modò febrem ipsam tollit : feréque adhibêtur, ubi summam cutem relaxari, evocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari, expedit.

Antíqui timidiùs eo utebantur, Asclepiades audaciùs. Neque terrêre autem ea res, si tempeſtîva eſt, debet; at ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus eſt, simul atque ea uno die non acceſſit, eo qui proximus eſt, poſt tempus acceſſionis tutò lavari poteſt. At si circuitum habêre ea febris solita eſt, sic ut tertio quartove die revertatur, quandocumque non acceſſit, balneum tutum eſt. Manentibus verò adhuc febribus, si hæ sunt lentæ, lienesque jam diu malè habent, rectè medicîna iſta tentatur; cum eo tamen, ne præcordia dura sint, neve ea tumeant, neve lingua aspera sit, neve aut in medio corpore aut in capite dolor ullus sit, neve tum febris increscat.

At in his quidem febribus quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt; alterum ante horrorem, alterum febre finitâ : in his verò qui lentis febriculis diu detinentur, quum aut ex

toto receſſit acceſſio; aut si id non solet, certè lenîta eſt; jamque corpus tam integrum eſt, quàm maximè eſſe in eo genere valetudinis solet.

Imbecillus homo iturus in balneum vitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur. Ubi in balneum vênit, paullisper residère experirique, num tempora adſtringantur, & an sudor aliquis oriatur: illud si incidit, hoc non secutum eſt, inutile eo die balneum eſt: & perungendus eſt is leniter, & referendus, vitandumque omni modo frigus, & abſtinentiâ utendum. At si temporibus integris, primùm ibi, deinde alibi sudor incipit, fovendum os aquâ calidâ; tum in solio desidendum eſt: atque ibi quoque videndum, num sub primo contactu aquæ calidæ summa cutis inhorrescat, quod vix tamen fieri poteſt, si priora rectè acceſſérunt: certum autem id signum inutilis balnei eſt.

Ante verò quàm in aquam calidam se demittat an poſtea, aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis suæ cognoscat. Ferè tamen (nisi ubi nominatim ut poſtea fiat, id præcipietur) moto sudore, leniter corpus perungendum; deinde in aquam calidam demittendum eſt. Atque hîc quoque habenda virium ratio eſt; neque committendum, ut per æſtum anima deficiat; sed maturiùs is auferendus eſt, curioséque veſtimentis involvendus; ut neque ad eum frigus adspîret; & ibi quoque, ante quàm aliquid aſſumat, insudet.

Fomenta quoque calida sunt milium, sal, arêna: quodlibet eorum calefactum, & in linteum

conjectum : si minore vi opus eſt , etiam solum linteum ; at si majore , exſtincti titiones involutique panniculis , & sic circumdati. Quinetiam calido oleo replentur utriculi, & in vasa fictilia (quas a similitudine lenticulas vocant) aqua conjicitur ; & sal sicco linteo excipitur , demittiturque in aquam bene calidam , tum super id membrum quod fovendum eſt, collocatur : juxtaque ignem ferramenta duo ignîta sunt, capitibus paullo latioribus : alterum ex his demittitur in eum salem , & aqua super leviter adspergitur : ubi frigêre cœpit , ad ignem refertur : idem & in altero fit , deinde in vicem in utroque : inter quæ descendit salsus & calidus succus , qui contractis aliquo morbo nervis opitulatur. His omnibus commune eſt , digerere id quod vel præcordia onerat , vel fauces ſtrangulat : vel in aliquo membro nocet. Quando autem quóque utendum sit , in ipsis morborum generibus dicetur.

Sect. X. Quum de his dictum sit quæ detrahendo juvant , ad ea veniendum eſt quæ nos alunt , id eſt cibum & potionem. Hæc autem non omnium tantùm morborum , sed etiam secundæ valetudinis communia præsidia sunt : pertinetque ad rem omnium proprietates noſſe ; primùm ut sani sciant quo modo his utantur , deinde ut exsequentibus nobis morborum curationes , liceat species rerum quæ aſſiduè neceſſariæ erunt , subjicere : neque neceſſe sit subinde singulas eas nominare.

Scire igitur oportet omnia legumina , quæque ex frumentis panificia sunt , generis valentiſſimi

eſſe. Id valentiſſimum voco, in quo plurimum alimenti eſt : item omne animal quadrupes domi natum, omnem grandem feram, quales sunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales sunt anser & pavo & grus; omnes belluas maríñas, ex quibus cetos eſt, quæque his pares sunt : item mel & caseum. Quo minùs mirum eſt opus piſtorium valentiſſimum eſſe, quod ex frumento, adipe, melle, caseo conſtat.

In media verò materia numerari ex oleribus debêre ea quorum radíces vel bulbos aſſumimus; ex quadrupedibus leporem; aves omnes a minimis ad phœnicopterum; item pisces omnes qui salem non patiuntur, solidive saliuntur.

Imbecilliſſimam verò materiam eſſe omne olus & quicquid in cauliculo nascitur, qualis eſt cucurbita & cucumis & capparis : omnia poma, oleas, cochleas, itemque conchylia.

Sed quamvis hæc ita discrêta sunt, tamen etiam quæ sub eâdem specie sunt, magna discrimina recipiunt; aliaque res aliâ vel valentior eſt vel infirmior : siquidem plus alimenti eſt in carne quàm in ullo alio. Firmius eſt triticum quàm milium : id ipsum quàm hordeum : & ex tritico firmiſſima silîgo, deinde simila, deinde cui nihil ademtum eſt, quod *αὐτόπυρον* Græci vocant : infirmior eſt ex polline : infirmiſſimus cibarius panis.

Ex leguminibus verò valentior faba vel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus valentior rapa napique & omnes bulbi, in quibus cepam quoque & allium numero, quàm paſtinâca vel quæ ſpecialiter radicula appellatur. Item firmior braſſica

& beta & porrum, quà lactùca vel cucurbita vel asparagus.

At ex fructibus surculorum valentiores uvæ, ficus, nuces, palmulæ quàm quæ poma propriè nominantur: atque ex his ipsis firmiora quæ succosa, quàm quæ fragilia sunt.

Item ex his avibus quæ in media specie sunt, valentior ea quæ pedibus, quàm quæ volatu magis nititur: & ex his quæ volatu fidunt, firmiores sunt quæ grandiores aves, quàm quæ minutæ ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque quæ in aqua degunt, leviorem cibum præſtant, quàm quæ natandi scientiam non habent. Inter domeſticas verò quadrupedes leviſſima suilla eſt; graviſſima bubula. Itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robuſtior ex eo cibus eſt.

Piscium quoque eorum qui ex media materia sunt, quibusque maximè utimur, tamen graviſſimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri poſſunt, qualis lacertus eſt; deinde hi qui, quamvis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, corvus, scarus, oculata; tum plani: poſt quos etiam leviores sunt lupi mullique; & poſt hos omnes saxatiles.

Neque verò in generibus rerum tantùm modò discrîmen eſt, sed etiam in ipsis: quod & ætate fit, & membro, & solo, & cœlo, & habitu.

Nam quadrupes animal omne, si lactens eſt, minus alimenti præſtat; itemque quo tenerior pullus cohortalis eſt: in piscibus quoque media ætas, quæque nondum summam magnitudinem implevit.

Deinde ex eodem sue, ungulæ, roſtrum, aures, cerebellum; ex agno hædove cum petiolis totum caput aliquanto quàm cætera membra, leviora sunt; adeò ut in media materia poni posſint. Ex avibus colla alæve rectè infirmis annumerantur.

Quod ad solum verò pertinet, frumentum quoque valentius eſt collìnum quàm campeſtre: levior piscis inter saxa editus quàm in aréna; levior in arena quàm in limo. Quo fit, ut ex ſtagno vel lacu vel flumine eadem genera graviora sint: leviorque qui in alto quàm qui in vado vixit. Omne etiam ferum animal domeſtico levius; & quodcumque humido cœlo, quàm quod sicco natum eſt.

Deinde eadem omnia pinguia quàm macra, recentia quàm salsa, nova quàm vetuſta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quàm aſſa, magis aſſa quàm frixa. Ovum durum valentiſſimæ materiæ eſt, molle vel sorbile imbecilliſſimæ. Quumque panificia omnia firmiſſima sint, elôta tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptisana, vel ex iisdem facta sorbitio vel pulticula, & aquâ quoque madens panis, imbecilliſſimis annumerari poteſt.

Ex potionibus verò, quæcumque ex frumento facta eſt, itemque lac, mulsum, defrutum, paſſum, vinum aut dulce aut vehemens, aut muſtum, aut magnæ vetuſtatis, valentiſſimi generis eſt. At acêtum, & id vinum quod paucorum annorum, vel auſtêrum vel lene eſt, in media materia eſt: ideóque infirmis numquam generis alterius dari debet.

Aqua omnium imbecilliſſima eſt : firmiorque ex frumento potio eſt , quo firmius fuit ipsum frumentum : firmior ex eo vino quod bono solo , quàm quod tenui ; quodque temperato cœlo , quàm quod aut nimis humido aut nimis sicco , nimiumque aut frigido aut calido natum eſt. Mulsum , quo plus mellis habet ; defrutum , quo magis incoctum ; paſſum , quo ex sicciore uvâ eſt , eo valentius eſt.

Aqua leviſſima pluvialis eſt ; deinde fontana , tum ex flumine , tum ex puteo ; poſthæc ex nive aut glacie ; gravior his ex lacu , graviſſima ex palûde. Facilis etiam & neceſſaria cognitio eſt naturam ejus requirentibus. Nam levis pondere appâret , & ex his quæ pondere pares sunt , eo melior quæque eſt , quo celeriùs & calefit & frigescit ; quóque celeriùs ex ea legumina percoquuntur.

Ferè verò sequitur , ut , quo valentior quæque materia eſt , eo minùs facilè concoquatur ; sed , si concocta eſt , plus alat. Itaque utendum eſt materiæ genere pro viribus : modusque omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmiſſimis opus eſt : mediocriter firmos media materia optimè suſtinet ; & robuſtis apta validiſſima eſt. Plus deinde aliquis aſſumere ex levioribus poteſt : in his magis , quæ valentiſſima sunt , temperare sibi debet.

SECT. XI. Neque hæc sola discrimina sunt ; sed etiam aliæ res boni succi , aliæ mali sunt ; quæ εὔχυμα & κακόχυμα Græci vocant : aliæ lenes , aliæ acres : aliæ craſſiorem pituîtam in nobis faciunt , aliæ tenuiorem : aliæ idoneæ sunt ſto-

macho, aliæ aliénæ: itemque aliæ inflant, aliæ ab hoc absunt: aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant: aliæ facilè in ſtomacho acescunt, aliæ non facilè intus corrumpuntur: aliæ movent alvum, aliæ supprimunt: aliæ citant urînam, aliæ tardant: quædam somnum movent, quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud alii vel corpori vel valetudini convenit.

I. Boni succi sunt triticum, silîgo, alica, oryza, amylum. Item & lenes sunt, & ſtomacho aptæ, & calefaciunt, tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis venatio, omnes aves quæ ex media materia sunt; ex majoribus quoque hæ quas supra nominavimus: medii inter teneros durosque pisces, ut mullus & lupus verna: olera ut lactûca, urtîca, malva, cucumis, cucurbita, portulâca, cochleæ, palmulæ: ex pomis quodcumque neque acerbum neque acidum eſt: vinum dulce vel lene, paſſum, defrutum; oleæ quæ ex his duobus in alterutro servatæ sunt: vulvæ, roſtra, trunculique suum; in summâ omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne jecur; ovum sorbile.

Mali verò succi sunt, milium, panicum, hordeum, legumina: caro domeſtica permacra, omnisque salsa, omne salsamentum, garum, vetus caseus: siser, radicula, rapa, napi, bulbi, brassica magisque etiam cyma ejus, asparagus, beta, cucumis, porrum, erûca, naſturtium, thymum, nepeta, saturcia, hyssôpum, ruta, anêthum, fœniculum, cumînum, anîsum, lapathum, sinápi, allium, cepa: liénes, renes, inteſtîna: pomum quodcumque

quodcumque acidum vel acerbum eſt; acêtum; omnia acria, acida, acerba, oleum, piſces quoque ſaxatiles, itemque omnes qui ex tenerrimo genere ſunt, aut hi qui rurſus nimiùm duri viroſíque ſunt, ut ferè quos ſtagna, lacus limoſique rivi ferunt, quique in nimiam magnitudinem exceſſérunt.

II. Lenes autem sunt sorbitio, pulticula, laganum, amylum, ptisana, pinguis caro & quæcumque glutinosa eſt: quod ferè quidem in omni, quæ domeſtica, fit; præcipuè tamen in ungulis trunculisque suum, in petiolis capitulisque hædorum & vitulorum & agnorum, omnibusque cerebellis: item bulbi hi qui propriè nominantur: lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria sunt omnia nimis auſtêra, omnia acida, omnia salsa; & mel quidem, quo melius eſt, eo magis. Item allium, cepa, erûca, ruta, naſturtium, cucumis, beta, braſſica, asparagus, sinápi, radicula, intubus, ocîmum, lactûca, maximaque olerum pars.

III. Crassiorem autem pituîtam faciunt, ova sorbilia, alica, oryza, amylum, ptisana, lac, bulbi omniaque ferè glutinosa. Extenuant eamdem omnia salsa, atque acria & acida.

IV. Stomacho autem aptiſſima sunt, quæcumque auſtêra sunt; etiam quæ acida, quæque contacta sale modico: item panis sine fermento, & elôta alica vel oryza vel ptisana: omnis avis, omnis venatio; atque utraque vel aſſa vel elixa: ex domeſticis animalibus bubula: si quid ex cæteris sumitur, macrum potiùs quàm pingue: ex sue ungulæ, roſtra, aures, vulvæque ſteriles: ex

oleribus, intubus, lactûca, paſtinâca, cucurbita elixa, siler: ex pomis, cerasum, morum, sorbum, pirum fragile, quale Cruſtumînum vel Nævianum eſt: item pira quæ reponuntur, Tarentìna atque Signîna: malum orbiculatum, aut Scandianum, vel Amerînum, vel cotoneum, vel Punicum; uvæ ex olla, molle ovum, palmulæ, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eædem acéto intinctæ, vel nigræ quæ in arbore bene permaturuérunt, vel quæ in paſſo defrutove servatæ sunt: vinum auſtèrum, licet jam asperum sit, item resinatum: duri ex media materia pisces, oſtrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ: cibi potionesque frigidæ vel ferventes, absinthium.

Aliêna verò ſtomacho sunt omnia tepida, omnia salsa, omnia jurulenta, omnia prædulcia, omnia pinguia, sorbitio, panis fermentatus, idemque vel ex milio vel ex hordeo, oleum, radíces olerum, & quodcumque olus ex oleo garove eſtur, mel, mulsum, defrutum, paſſum, lac, omnis caseus, uva recens, ficus & virides & aridæ, legumina omnia, quæque inflare consuevérunt: item thymum, nepeta, satureia, hyssôpum, naſturtium, lapathum, lampsâna, juglandes. Ex his autem intelligi poteſt, non, quicquid boni succi eſt, protinus ſtomacho convenire; neque quicquid ſtomacho convenit, protinus boni succi eſſe.

V. Inflant autem omnia ferè legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia jurulenta, muſtum, atque etiam id vinum cui nihil adhuc

ætatis acceſſit : ex oleribus allium, cepa, braſſica, omnesque radíces, excepto sisere & paſtinácâ, bulbi, ficus etiam aridæ, sed magis virides, uvæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac omnisque caseus, quicquid deinde subcrudum aliquis aſſumsit.

Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel sorbilibus, vino vetere.

Fœniculum verò & anêthum inflationes etiam levant.

VI. At calefaciunt piper, sal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus aridæ, salsamentum, vinum, & quo meracius eſt, eo magis.

Refrigerant olera quorum crudi caules aſſumuntur, ut intubus & lactûca; itemque coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasa, mala auſtêra, pira fragilia, caro elixa; præcipuéque acêtum sive cibus ex eo, sive potio aſſumitur.

VII. Facilè autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quisquis alius quàm ex tritico eſt, & omne piſtorium opus; lac, mel: ideóque lactaria atque teneri pisces, oſtrea, olera, caseus & recens & vetus, craſſa vel tenera caro, vinum dulce, mulsum, defrutum, paſſum: deinde quicquid vel jurulentum eſt, vel nimis dulce, vel nimis tenue.

At minimè intus vitiantur, panis sine fermento, aves, & eæ potiùs duriores, durati pisces, neque solum aurata pura aut scarus, sed etiam lollîgo, locuſta, polypus: item bubula

omnisque dura caro; eademque aptior eſt, si macra, si salsa eſt; omniaque salsamenta: cochleæ, murices, purpuræ: vinum auſtêrum vel resinatum.

VIII. At alvum movent panis fermentatus, magisque si cibarius vel hordeaceus eſt; braſſica, si subcruda eſt, lactûca, anêthum, naſturtium, ocimum, urtîca, portulâca, radicula, capparis, allium, cepa, malva, lapathum, beta, asparagus, cucurbita, cerasa, mora, poma omnia mitia, ficus etiam aridæ, sed magis virides; uvæ recentes pingues, minutæ aves, cochleæ, garum, salsamenta, oſtrea, pelorides, echíni, musculi & omnes ferè conchulæ, maximéque jus earum; saxatiles & omnes teneri pisces, sepiarum atramentum: si qua caro aſſumitur, pinguis; eadem vel jurulenta vel elixa; aves quæ natant; mel crudum, lac, lactaria omnia, mulsum, vinum dulce vel salsum, aqua: tenera omnia, tepida, dulcia, pinguia, elixa, jurulenta, salsa vel dilûta.

Contra adſtringunt, panis ex siligine vel ex simila; magis, si sine fermento eſt; magis etiam si toſtus eſt; intenditurque vis ejus etiam, si bis coctus eſt: pulticula vel ex alica vel ex panico vel ex milio; itemque ex iisdem sorbitio, & magis si hæc ante fricta sunt: lenticula cui vel beta vel intubus, vel ambubeia vel plantâgo adjecta eſt; magisque etiam si illa ante fricta eſt: per se etiam intubus, vel ex plantagine vel ambubeiâ fricta; minûta olera, braſſica bis decocta; dura ova; magisque si aſſa sunt: minutæ aves, merula, palumbes; magisque si is in poscâ decoctus

eſt : grues omnes avesque quæ magis currunt quàm volant ; lepus, caprea ; jecur ex his quæ sevum habent, maximéque bubulum, ac sevum ipsum : caseus qui vehementior vetuſtate fit, vel eâ mutatione quam in caseo transmaríno vidêmus ; aut si recens eſt, ex melle mulsove decoctus : item mel coctum, pira immatura, sorba, magisque ea quæ torminalia vocantur, mala Cydonia & Punica, oleæ vel albæ vel præmaturæ, myrta, palmulæ, purpuræ, murices, vinum resinatum vel asperum, item meracum, acêtum, mulsum quod inferbuit, asperum item defrutum, paſſum ; aqua vel tepida vel præfrigida, dura, id eſt, ea quæ tardè putrescit, ideóque pluvia potiſſimùm ; omnia dura, macra, auſtêra, aspera, toſta, & in eadem carne, aſſa potius quàm elixa.

IX. Urînam autem movent, quæcumque in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anêthum, ocîmum, mentha, hyssôpum, anîsum, coriandrum, naſturtium, erûca, feniculum : præter hæc asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsanum, paſtinâca, magisque agreſtis, radicula, siser, cepa : ex venatione maximè lepus ; vinum tenue, piper & rotundum & longum, sinâpi, absinthium, nuclei pinei.

Hîc ea desunt quæ urînam tardant.

X. Somno verò aptum eſt papâver, lactûca, maximéque æſtîva, cujus cauliculus jam lacte repletus eſt, morum, porrus.

Sensus excitant, nepeta, thymum, satureia, hyssôpum, præcipuéque pulegium, ruta & cepa.

CAPUT TERTIUM.

Evocare verò matēriam multa admodum poſſunt : sed ea quum ex peregrínis medicamentis maximè conſtent, aliisque magis quàm quibus ratione victûs succurritur, opitulentur; in præsentia differam : ponam verò ea quæ promta, & his morbis de quibus protinus dicturus sum, apta, corpus eródunt, & sic ex eo quod mali eſt, extrahunt.

I. Habent autem hanc facultatem semina erúcæ, naſturtii, radiculæ; præcipuè tamen omnium, sinápi. Salis quoque & fici eadem vis eſt.

II. Leniter verò simul & reprimunt & molliunt, lana succida cui cum acéto vel vino oleum adjectum eſt; contrítæ palmulæ, furfures in salsa aqua vel acéto decocti.

III. At simul reprimunt & refrigerant, herba muralis, παρθένιον vel περδίκιον (Græci) appellant, serpillum, pulegium, ocîmum, herba sanguinalis quam Græci πολύγονον vocant, portulâca, papaveris folia capreolique vitium, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, siser, apium, solânum quam ϛρύχνον Græci vocant, braſſicæ folia, intubus, plantâgo, feniculi semen, contrîta pira vel mala, præcipuéque Cydonia, lenticula, aqua frigida, maximéque pluvialis, vinum, acêtum, & ex horum aliquo madens vel panis, vel farîna, vel spongia, vel lacinia, vel lana succida, vel etiam linteolum, creta

Cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum, verbenarum contûsa cum teneris caulibus folia; cujus generis sunt olea, cupreſſus, myrtus, lentiscus, tamarix, liguſtrum, rosa, rubus, laurus, edera, Punica malus.

Sine frigore autem reprimunt, cocta mala Cydonia, malicorium, aqua calida in qua verbénæ coctæ sunt quas supra proposui, pulvis vel ex fæce vini vel ex myrti foliis, amaræ nuces.

IV. Calefacit verò ex qualibet farínâ cataplasma, sive ex tritici, sive ex farris, sive hordei, sive ervi, vel lolii, vel milii, vel panici, vel lenticulæ, vel fabæ, vel lupíni, vel lini, vel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidáque imposita eſt. Valentior tamen ad id omnis farîna eſt ex mulso quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex fele juncta oleo, magisque si id vetus eſt, sal, nitrum, git, piper, quinquefolium.

V. Feréque, quæ vehementer & reprimunt & refrigerant, durant: quæ autem calefaciunt & digerunt, ea emolliunt: præcipuéque ad emolliendum prodeſt cataplasma ex lini vel fœni græci semine.

His autem omnibus, & simplicibus, & permiſtis, variè medici utuntur: ut magis, quid quisque persuaserit sibi, appareat, quàm quid evidenter compererit.

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua morborum partitio in acutos & longos; iique omnes vel in toto corpore conſiſtunt, vel oriuntur in partibus: hi libro quarto exponuntur, illi tertio.* CAP. I. SECT. I. *Quæ ſint indicia morbi acuti, quæ longi, quæ creſcentis, quæ conſiſtentis, quæ decreſcentis.* SECT. II. *Quî venienti morbo occurratur.* CAP. II. *De morbis qui in toto corpore ſunt.* SECT. I. *Varia febrium genera.* SECT. II. *Febricitantium curatio generalis.* SECT. III. *Quandonam febricitantibus cibus ſit dandus.* SECT. IV. *Quando & qualis potio.* SECT. V. *Variarum febrium curatio, 1°. febris peſtilentis; 2°. ardentis; 3°. ſemitertianæ; 4°. lentarum febrium.* SECT. VI. *Remedia ad minuendos in febribus capitis dolores; item contra præcordiorum inflammationem, linguæ ſcabritiem ſeu ariditatem, contra frigus quod febrim antecedit: quid in remiſſionibus faciendum: quî diſcutiatur horror. 1°. Curatio febris quotidianæ; 2°. tertianæ; 3°. quartanæ; 4°. duarum quartanarum; 5°. quotidianæ quæ ex quartana facta ſit.* SECT. VII. *De tribus inſaniæ generibus; 1°. de phreniti ſeu amentia; 2°. de atra bile; 3°. de mania.* SECT. VIII. *De cardiaco morbo.* SECT. IX. *De lethargo.* SECT. X. *De aqua inter cutem.* SECT. XI. *De tabe ejuſque ſpecie triplici, atrophia, cachexia & phthiſi, deque ſuppurationibus internis.* SECT. XII. *De comitiali morbo.* SECT. XIII.

De regio morbo. Sect. XIV. *De elephantia.* Sect. XV. *De apoplexia & paralyſi.* Sect. XVI. *De nervorum tum dolore, tum tremore.*

PRÆFATIO.

Provisis omnibus quæ pertinent ad universa genera morborum, ad singulorum curationes veniam. Hos autem in duas species Græci divisérunt, aliosque ex his acútos, alios longos eſſe dixérunt: ideóque, quoniam non semper (iidem) eodem modo respondebant, eosdem alii inter acútos, alii inter longos retulérunt: ex quo plura eorum genera eſſe manifeſtum eſt. Quidam enim breves acutique sunt, qui citò vel tollunt hominem, vel ipsi citò finiuntur: quidam longi, sub quibus neque sanitas in propinquo, neque exitium eſt: tertium genus eorum eſt qui modò acúti, modò longi sunt; idque non in febribus tantùm modò, in quibus frequentiſſimum eſt, sed in aliis quoque fit. Atque etiam præter hos quartum eſt, quod neque acutum dici poteſt, quia non perimit; neque utique longum, quia, si occurritur, facilè sanatur. Ego, quum de singulis dicam, cujus quisque generis sit indicabo. Dividam autem omnes in eos qui in totis corporibus conſiſtere videntur, & eos qui oriuntur in partibus. Incipiam a prioribus, pauca de omnibus præfatus.

In nullo quidem morbo plus Fortuna sibi vindicare quàm ars; (ars quàm Natura) poteſt: utpote quum, repugnante Natura, nihil medicína

proficiat. Magis tamen ignoscendum medico eſt parum proficienti in acútis morbis quàm in longis : hîc enim breve spatium eſt, intra quod, si quod auxilium non profuit, æger exſtinguitur : ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet; adeò UT RARÒ, si inter initia medicus acceſſit, obsequens æger sine illîus vitio pereat. Longus tamen morbus quum penitus insêdit, quod ad difficultatem pertinet, acúto par eſt : & acûtus quidem, quo vetuſtior eſt; longus autem, quo recentior, eo faciliùs curatur.

Alterum illud ignorari non oportet; quod non omnibus ægris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia summi auctores, quasi sola, venditaverint, prout cuique ceſſerant. Oportet itaque, ubi aliquid non respondet, non tanti putare auctorem quanti ægrum, & experiri aliud atque aliud : sic tamen ut in acútis morbis citò mutetur quod nihil prodeſt; in longis, quos tempus ut facit sic etiam solvit, non ſtatim condemnetur, si quid non ſtatim profuit; minùs verò removeatur, si quid paullum saltem juvat; quia profectus tempore expletur.

CAPUT PRIMUM.

SECTIO I. Protinus autem inter initia scire facile eſt, quis acutus morbus, quis longus sit; non in his solis in quibus semper ita se (res) habet, sed in his quoque in quibus variat. Nam ubi sine intermiſſionibus acceſſiones & dolores graves urgent, acutus morbus eſt : ubi lenti dolores len-

tæve febres sunt, & spatia inter acceſſiones porriguntur, acceduntque ea signa quæ in superiore volumine exposita sunt, longum hunc futurum eſſe manifeſtum eſt.

Videndum etiam eſt, morbus an increscat, an consiſtat, an minuatur; quia quædam remedia increscentibus morbis, plura inclinantibus conveniunt: eaque quæ decrescentibus apta sunt, ubi acutus increscens urget, in remiſſionibus potiùs experienda sunt. Increscit autem morbus, dum graviores dolores acceſſionesque veniunt, hæque & antè quàm proximæ, revertuntur, & poſteriùs desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam tales notas non habentibus, scire licet, increscere, si somnus incertus eſt, si deterior concoctio, si fœdiores dejectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit corpus frigus aut calor, si idem magis pallet. Ea verò quæ contraria his sunt, decedentis ejus notæ sunt. Præter hæc IN ACUTIS morbis seriùs æger alendus eſt, nec nisi jam his inclinatis; ut primò demta materia impetum frangat: in longis maturiùs, ut suſtinêre spatium affecturi mali poſſit.

Ac si quando id non in toto corpore, sed in parte eſt, magis tamen ad rem pertinet vim totîus corporis molliri, quàm propriè partes ægræ sanentur. Multum etiam intereſt, ab initio quis rectè curatus sit, an perperam; quia curatio minùs his prodeſt, in quibus aſſiduè fruſtra fuit. Si quis temerè habitus, adhuc integris viribus vivit, admotâ curatione, momento reſtituitur.

Sed quum ab his cœperim, quæ notas quasdam

futuræ adverſæ valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadverſione ejuſdem temporis faciam.

Sect. II. Igitur ſi quid ex his quæ propoſita ſunt, incidit, omnium optima ſunt quies & abſtinentia : ſi quid bibendum, aqua ; idque interdum uno die fieri ſatis eſt : interdum, ſi terrentia manent, biduo ; proximéque abſtinentiam ſumendus eſt cibus exiguus, bibenda aqua, poſtero die etiam vinum, deinde in vicem alternis diebus, modò aqua, modò vinum, donec omnis cauſſa metûs finiatur. Per hæc enim ſæpe inſtans gravis morbus diſcutitur.

Plurimi falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coactâ dejectione, aut vomitu, aut ſudationibus, aut vino ſperant : non quòd non interdum id incidat, aut non decipiat, ſed quòd ſæpius fallat, ſoláque abſtinentia ſine ullo periculo medeatur : quum præſertim etiam pro modo terroris moderari liceat ; &, ſi leviora indicia fuerunt, ſatis ſit a vino tantùm abſtinêre, quod ſubtractum plus quàm ſi cibo aliquid dematur, adjuvat : ſi paullò graviora, facile ſit non aquam tantùm bibere, ſed etiam cibo carnem ſubtrahere : interdum panis quoque minus quàm pro conſuetudine aſſumere, humidóque cibo eſſe contentum, & olere potiſſimùm : ſatiſque ſit ex toto a cibo, a vino, ab omni motu corporis abſtinêre, quum vehementes notæ terruérunt. Neque dubium eſt quin vix quiſquam, qui non diſſimulavit, ſed per hæc maturè morbo occurrit, ægrotet.

CAPUT SECUNDUM.

Atque hæc quidem sanis facienda sunt, tantùm cauſſam metuentibus : sequitur verò curatio febrium, quod & in toto corpore, & vulgare maximè morbi genus eſt.

Sect. I. Ex his una quotidiana, altera tertiana, tertia quartana eſt : interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt, sed id raro evenit. In prioribus & morbi sunt, & medicîna.

Ac quartanæ quidem simpliciores sunt. Incipiunt ferè ab horrore, deinde calor erumpit, finitâque febre, biduum integrum eſt : ita quarto die revertitur.

Tertianarum verò duo genera sunt. Alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens & desinens, illo tantùm interposito discrimine, quòd unum diem præſtat integrum, tertio redit. Alterum longè perniciosius, quod tertio quidem die revertitur ; ex octo autem & quadraginta horis ferè sex et triginta per acceſſionem occupat, (interdum etiam vel minus vel plus) neque ex toto in remiſſione desiſtit, sed tantùm levius eſt. Id genus plerique medici hemitritæum appellant.

Quotidianæ verò variæ sunt & multiplices. Aliæ enim protinus a calore incipiunt, aliæ a frigore, aliæ ab horrore. Frigus voco, ubi extremæ partes membrorum inalgescunt; horrorem, ubi totum corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas; aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilo minùs

tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera acceſſio accedat : ac ſæpe aliæ vix quicquam aut nihil remittant, ſed ita ut cœpêre, continuent. Deinde aliæ fervorem ingentem habent, aliæ tolerabilem : aliæ quotidie pares sunt, aliæ impares; atque in vicem altero die leniores, altero vehementiores : aliæ tempore eodem poſtridie revertuntur, aliæ vel seriùs vel celeriùs : aliæ diem noctemque acceſſione & deceſſione implent, aliæ minus, aliæ plus : aliæ quum decedunt, sudorem movent, aliæ non movent; atque aliàs per sudorem ad integritatem venîtur, aliàs corpus tantùm imbecillius redditur. Acceſſiones etiam modò singulæ singulis diebus fiunt, modò binæ pluresve concurrunt. Ex quo ſæpe evenit, ut quotidie plures acceſſiones remiſſionesque sint ; sic tamen ut una quæque alicui priori respondeat. Interdum verò acceſſiones quoque confunduntur, sic ut notari neque tempora earum, neque spatia poſſint.

Neque verum eſt, quod dicitur a quibusdam, nullam febrem inordinatam eſſe, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere : facilior enim semper curatio foret, si hoc verum eſſet ; sed, quod evidentes cauſſæ faciunt, facere etiam abditæ poſſunt. Neque de re, sed de verbo controversiam movent, qui, quum aliter aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinatè redire, sed alias aliasque subinde oriri dicunt : quod tamen ad curandi rationem nihil pertinêret, etiam si verè diceretur. Tempora quoque remiſſionum modò liberalia, modò vix ulla sunt.

SECT. II. Et febrium quidem ratio maximè talis

eſt : curationum verò diversa genera sunt, prout auctores aliquos habent. Asclepiades OFFICIUM eſſe medici dicit, ut tutò, ut celeriter, ut jucundè curet. Id notum eſt, sed ferè periculosa eſſe nimia & feſtinatio & voluptas solet. Quâ verò moderatione utendum sit, ut quantum fieri poteſt, omnia iſta contingant, primâ semper habitâ salute, in ipsis partibus curationum considerandum erit.

Et ante omnia quæritur, primis diebus æger quâ ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur, eo quod cruditatem maximè horrebant : deinde eam materiam quæ lædere videbatur, ducendo sæpius alvum subtrahebant. Asclepiades medicamenta suſtulit : alvum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit : febre verò ipsâ præcipuè se ad ejus remedium uti profeſſus eſt : convellendas enim vires ægri putavit, luce, vigiliâ, siti ingenti, sic ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplînam eſſe contendunt : is enim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ subscripsit, primis verò tortoris vicem exhibuit.

Ego autem medicamentorum dari potiones, & alvum duci, non nisi rarò debêre, concedo : & id non ideo tamen agendum, ut ægri vires convellantur, exiſtimo ; quoniam ex imbecillitate summum periculum eſt. Minui ergo tantam materiam superantem oportet, quæ naturaliter digeritur, ubi nihil novi accedit. Itaque abſtinendus a cibo primis diebus æger eſt, in luce habendus

(niſi infirmus) interdiu eſt, quoniam corpus iſta quoque digerit, iſque cubare quàm maximo conclavi debet.

Quod ad ſitim verò ſomnumque pertinet, moderandum eſt, ut interdiu vigilet; noctu, ſi poteſt, conquieſcat : ac neque potet, neque nimiùm ſiti crucietur. Os etiam ejus elui poteſt, ubi & ſiccum eſt, & ipſi fœtet : quamvis id tempus aptum potioni non eſt : commodéque Eraſiſtratus dixit, Sæpe inferiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere, neque ad rem malè haberi ægrum pertinêre.

Ac primò quidem ſic tenendus eſt. Optimum verò medicamentum eſt opportunè cibus datus; qui quando primùm dari debeat, quæritur. Plerique ex Antiquis tardè dabant, ſæpe quinto die, ſæpe ſexto : & id fortaſſe vel in Aſia vel in Ægypto cœli ratio patitur. Aſclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigârat, quarto die cibo deſtinabat : at Themiſon nuper, non quando cœpiſſet febris, ſed quando deſiiſſet, aut certè levata eſſet, conſiderabat; & ab illo tempore exſpectato die tertio, ſi non acceſſerat febris; ſi acceſſerat, ubi ea vel deſierat, vel ſi aſſiduè inhærebat, certè ſe inclinaverat, cibum dabat.

Nihil autem horum utique perpetuum eſt. Nam poteſt primo die primus cibus dandus eſſe, poteſt ſecundo, poteſt tertio, poteſt non niſi quarto aut quinto, poteſt poſt unam acceſſionem, poteſt poſt duas, poteſt poſt plures. Refert enim qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni : miniméque in rebus multum

inter ſe differentibus, quod intermittendum non eſt, perpetuum eſſe præceptum temporis poteſt. IN MORBO qui plus virium aufert, celeriùs cibus dandus eſt, itemque eo cœlo quod magis digerit. Ob quam cauſſam in Africa, nullo die æger abſtineri rectè videtur. Maturiùs etiam puero quàm juveni, æſtate quàm hieme, dari debet. UNUM illud & ſemper & ubîque ſervandum eſt, ut ægri vires ſubinde aſſidens medicus inſpiciat, &, quàm diu ſupererunt, abſtinentiâ pugnet; ſi imbecillitatem vereri cœperit, cibo ſubveniat. Id enim ejus officium eſt, ut ægrum neque ſupervacuâ materiâ oneret, neque imbecillitatem fame perdat. Idque apud Eraſiſtratum quoque invenio, qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipſum exinaniretur, dicendo tamen hæc eſſe viſenda, & tum cibum dandum, quum corpori deberetur, ſatis oſtendit, dum vires ſupereſſent, dari non oportére; ne deficerent, conſulendum eſſe.

Ex his autem intelligi poteſt ab uno medico multos non poſſe curari, eumque, ſi artifex eſt, idoneum eſſe, qui non multum ab ægro recedit. Sed qui quæſtui ſerviunt, quoniam is major ex populo eſt, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ ſedulitatem non exigunt, ut in hac ipſa re. Facile eſt enim dies vel acceſſiones numerare his quoque qui ægrum raro vident: ille aſſideat neceſſe eſt, qui, quod ſolum opus eſt, viſurus eſt, quando nimis imbecillus futurus ſit, niſi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptiſſimus eſſe conſuevit.

Eſt autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam Antíqui potiſſimùm impares sequebantur, eosque, tamquam tunc de ægris judicarêtur, κρισίμους nominabant. HI ERANT dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, quartusdecimus, unus & vicesimus, ita ut summa potentia septimo, deinde quarto decimo, deinde uni & vigesimo darêtur. Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium acceſſiones exspectarent, deinde poſtea cibum, quasi levioribus acceſſionibus inſtantibus, darent, ADEO UT Hippocrates, si alio die febris desiiſſet, recidîvam timêre sit solitus.

Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit, neque in ullo die, quia par imparve eſſet is, vel majus vel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt, & opportuniùs poſt eorum acceſſiones cibus datur. Non numquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur, fitque gravior, qui remiſſior eſſe consueverat: atque ipse quartus decimus par eſt, in quo eſſe magnam vim Antíqui fatebantur. Qui quum octavum primi naturam habêre contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabant non octavum, neque decimum, neque duodecimùm diem sumendo quasi potentiorem; plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod quum feciſſent sine ullâ probabili ratione, ab undecimo non ad tertium decimum, sed ad quartum decimum transibant.

Eſt etiam apud Hippocratem, ei quem septimus dies liberaturus sit, quartum eſſe graviſſimum.

Ita, illo quoque auctore, in die pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficaciſſimum, apprehendit, id eſt, quartum, septimum, undecimum, quartum decimum, decimum septimum, in quo & ab impari ad paris rationem transiit: & ne hoc quidem propositum conservavit, quum a septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit: adeò appâret, quacumque ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem auctore reperiri. Verùm in his quidem antíquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt, quum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas acceſſiones intueri, & ex his conjectare, quando dandus cibus sit.

Illud autem magis ad rem pertinet scire, cibumne oporteat dari, quum jam bene venæ conquievérunt, an etiam num manentibus reliquiis febris: Antíqui enim quàm integerrimis corporibus alimentum offerebant: Asclepiades, inclinatâ quidem febre, sed adhuc tamen inhærente. In quo vanam rationem secutus eſt: non quòd non sit interdum maturiùs cibus dandus, si maturè timêtur altera acceſſio; sed quòd scilicet quàm saniſſimo dari debeat: MINÙS enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum eſt, quod Themisoni videbatur, si duabus horis integer futurus eſſet æger, satius eſſe tunc dare, ut ab integro corpore potiſſimùm diducerêtur: nam si diduci tam celeriter poſſet, id eſſet optimum: sed quum id breve tempus non præſtet, satius eſt

principia cibi a decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi. Ita, si longius tempus secundum eſt, quàm integerrimo dandus eſt; si breve, etiam ante quàm ex toto integer fiat. Quo loco verò integritas eſt, eodem eſt remiſſio, si qua maximè in febre continuâ poteſt eſſe.

Sect. III. At hic quoque quæritur, utrum tot horæ exspectandæ sint, quot febrem habuerunt; an satis sit primam partem earum præteriri, ut ægris jucundiùs insîdat, quibus interdum non vacat. Tutiſſimum eſt autem ante totîus acceſſionis tempus præterire: quamvis ubi longa febris fuit, poteſt indulgeri ægro maturiùs, dum tamen antè minimum pars dimidia prætereatur. Idque non in eâ solâ febre, de qua proximè dictum eſt, sed in omnibus ita servandum eſt.

Hæc magis per omnia genera febrium perpetua sunt, nunc ad singulas earum species descendam.

Igitur si semel tantùm acceſſit, deinde desiit, eaque vel ex inguine, vel ex laſſitudine, vel ex æſtu, aliave simili re fuit, sic ut interior nulla cauſſa metum fecerit, poſtero die, quum tempus acceſſionis ita transiit ut nihil moverit, cibus dari poteſt. At si ex alto calor venit, & gravitas vel capitis vel præcordiorum secuta eſt, neque appâret quid corpus confuderit, quamvis unam acceſsionem secuta integritas eſt, tamen quia tertiana timeri poteſt, exspectandus eſt dies tertius: & ubi acceſſionis tempus præteriit, cibus dandus eſt, sed exiguus; quia quartana quoque timeri poteſt: & die quarto demum, si corpus integrum eſt, eo

cum fiducia utendum. Si verò poſtero tertiove aut quarto die ſecuta febris eſt, ſcire licet morbum eſſe. Sed tertianarum quartanarumque, (quarum & certus circuitus eſt, & finis in integritate, & quia liberaliter quieta tempora ſunt) expeditior ratio eſt: de quibus ſuo loco dicam. Nunc verò eas explicabo, quæ quotidie urgent.

Igitur tertio quoque die cibus ægro commodiſſimè datur, ut alter febrem minuat, alter viribus ſubveniat. Sed is dari debet, ſi quotidiana febris eſt quæ ex toto deſinat, ſimul atque corpus integrum factum eſt: ſin, quamvis non acceſſiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittunt, quum corpus ita ſe habet, ut major remiſſio non exſpectetur: ſi altero die gravior, altero levior acceſſio eſt, poſt graviorem. Ferè verò GRAVIOREM acceſſionem levior nox ſequitur: quò fit, ut graviorem acceſſionem nox quoque triſtior antecedat.

At ſi continuatur febris, neque levior umquam fit, & dari cibum neceſſe eſt; quando dari debeat, magna quidem diſſenſio eſt. Quidam, quia ferè remiſſius matutînum tempus ægris eſt, tunc putant dandum. Quod ſi reſpondet, non quia mane eſt, ſed quia remiſſio eſt ægris, dari debet. Si verò ne tunc quidem ulla requies ægris eſt, hoc ipſo pejus id tempus eſt, quòd, quum ſuâ naturâ melius eſſe debeat, morbi vitio non eſt, ſimulque inſequitur tempus meridianum, a quo quum omnis æger ferè pejor fiat, timeri poteſt, ne ille magis etiam quàm ex conſuetudine urgeatur. Igi-

tur alii vespere tali ægro cibum dant: sed quum eo tempore ferè peſſimi sint qui ægrotant, verendum eſt, ne si quid tunc moverîmus, fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro, id eſt, finíto jam graviſſimo tempore, eodemque longiſſimè diſtante, secuturis verò antelucanis horis, quibus omnes ferè maximè dormiunt; deinde matutíno tempore, quod naturâ suâ leviſſimum eſt.

Si verò febres vagæ sunt, quia verendum eſt ne cibum ſtatim subsequantur, quandocumque quis ex acceſſione levatus eſt, tunc debet aſſumere. At si plures acceſſiones eodem die veniunt, considerare oportet, paresne per omnia sint, quod vix fieri poteſt, an impares. Si per omnia pares sunt, poſt eam potiùs acceſſionem cibus dari debet, quæ non inter meridiem & vesperam desinit. Si impares sunt, considerandum eſt, quo diſtent: nam si altera gravior, altera levior eſt, poſt graviorem dari debet: si altera longior, altera brevior, poſt longiorem: si altera gravior, altera longior eſt, considerandum eſt, utra magis affligat, illa vi, an hæc tempore; & poſt eam dandus eſt. Sed planè plurimum intereſt, quantæ qualesque inter eas remiſſiones sint: nam si poſt alteram febrem motio manet, poſt alteram integrum corpus eſt, integro corpore, cibo tempus aptius eſt.

Si semper febricula manet, sed alterum tamen longius tempus remiſſionis eſt, id potius eligendum eſt; adeo ut, ubi acceſſiones continuantur, protinus, inclinatâ priore, dandus cibus sit. Etenim

perpetuum eſt, ad quod omne conſilium dirigi poteſt, CIBUM quàm maximè ſemper ab acceſſione futurâ reducere; &, hoc ſalvo, dare quàm integerrimo corpori. Quod non inter duas tantùm, ſed etiam inter plures acceſſiones ſervabitur.

Sed quum ſit aptiſſimum tertio quoque die cibum dare, tamen ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt; multoque magis ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt, quanto magis corpus afflígunt, aut ſi duæ pluresve acceſſiones eodem die veniunt. Quæ res efficit, ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat, ſi protinus venæ concidérunt; & ſæpius eodem die, ſi inter plures acceſſiones ſubinde vis corpori deeſt. Illud tamen in his ſervandum eſt, ut poſt eas febres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus licêret, omníno non darêtur. Quum verò febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceſſione conſiſtat aut finiatur; ſcire licet optimum cibo tempus eſſe, febre finítâ: deinde quum deceſſio ejus conſiſtit: tertium, ſi neceſſe eſt, quandocumque decedit; cætera omnia periculoſa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſſe, conſiſtente jam incremento febris, aliquid offerre, quàm increſcente: ſatius eſſe inſtante, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore, is qui deficit, non ſit ſuſtinendus.

Neque Hercule ſatis eſt, ipſas tantùm febres medicum intueri, ſed etiam totîus corporis habitum, & ad eum dirigere curationem, ſeu ſuperſunt vires, ſeu deſunt, ſeu quidam mali affectus

interveniunt. Quum verò semper ægros securos agere conveniat, ut corpore tantùm, non etiam animo laborent, tum præcipuè, ubi cibum sumsérunt. Itaque si qua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt, optimum eſt ea, dum ægrotant, eorum notitiæ subtrahere: si id fieri non poteſt, ſuſtinêre tamen poſt cibum usque somni tempus, & quum experrecti sunt, tum exponere.

Sect. IV. Sed de cibo facilior quidem cum ægris ratio eſt, quorum sæpe ſtomachus hunc respuit, etiam si mens concupiscit: de potione verò ingens pugna eſt, eóque magis, quo major febris eſt. Hæc enim sitim accendit, & tum maximè aquam exigit, quum illa periculosiſſima eſt. Sed docendus æger eſt, ubi febris conquieverit, protinus sitim quoque quieturam, longioremque acceſſionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum: ita celeriùs eum desinere sitire, qui non bibit. Neceſſe eſt tamen, quanto faciliùs etiam sani famem quàm sitim ſuſtinent, tanto magis ægris in potione quàm in cibo indulgêre. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subitò sic venæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat, secundo verò, cæterisque etiam quibus cibus non dabitur, tamen si magna sitis urgebit, potio dari poteſt. Ac ne illud quidem ab Heraclîde Tarentîno dictum ratione caret, Ubi aut bilis ægrum, aut cruditas malè habet, expedire quoque per medicas potiones misceri novam materiam corruptæ.

Illud videndum eſt, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi sine illo datur, deligantur,

deligantur, aut quum ægrum dormire cupiemus; quod ferè ſitis prohibet. Satis autem convenit, QUUM OMNIBUS febricitantibus nimius humor alienus ſit, tum præcipuè eſſe feminis quæ ex partu in febres inciderunt.

Sed quum tempora cibo potionique febris & remiſſionis ratio det, non eſt expeditiſſimum ſcire, quando æger febricitet, quando melior ſit, quando deficiat: ſine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maximè credimus, fallaciſſimæ rei; quia ſæpe iſtæ lentiores celerioresve ſunt, & ætate, & ſexu, & corporum naturâ. Et plerumque ſatis ſano corpore, ſi ſtomachus infirmus eſt, eæ non numquam etiam incipiente febre, ſubeunt & quieſcunt: ut imbecillus is videri poſſit, cui facilè laturo gravis inſtat acceſſio. Contra ſæpe eas concitat & reſolvit ſol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus. Adeo ut, cum primùm medicus venit, ſollicitudo ægri dubitantis, quomodo illi ſe habêre videatur, eas moveat. Ob quam cauſſam periti medici eſt, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium; ſed primùm reſidêre hilari vultu, percunctarique, quemadmodum ſe habeat; &, ſi quis ejus metus eſt, eum probabili ſermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admovêre. Quas autem venas conſpectus medici movet, quàm facilè mille res turbant! Altera res eſt cui credimus, calor æquè fallax. Nam hic quoque excitatur æſtu, labore, ſomno, metu, ſollicitudine.

Igitur intueri quidem etiam iſta oportet: ſed

his non omnia credere. Ac protinus quidem scire, non febricitare eum, cujus venæ naturaliter ordinatæ sunt, teporque talis eſt qualis eſſe sanis solet: non protinus autem sub calore motuque febrem sese concipere: sed ita, si summa quoque arida inæqualiter cutis eſt; si calor & in fronte eſt, & ex intimis præcordiis oritur; si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit; si color aut rubore, aut pallore novo mutatus eſt; si oculi graves, & aut persicci aut subhumidi sunt; si sudor, quum fit, inæqualis eſt; si venæ non æquis intervallis moventur. Ob quam caussam medicus neque in tenebris, neque a capite ægri debet residêre; sed illuſtri loco adversus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.

Ubi verò febris fuit atque decrevit, spectari oportet, num tempora partesve corporis aliæ paullum madescant, quæ sudorem venturum eſſe teſtentur. Ac si qua ejus nota eſt, tunc demum dare potui calidam aquam, cujus salûbris effectus eſt, si sudorem per omnia membra diffundit. Hujus autem rei caussâ, continêre æger sub veſte satis multâ manus debet; eâdemque crura pedesque contegere: qua mole plerique ægros in ipso impetu febris, potiſſiméque ubi ardens ea eſt, malè habent. Si sudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet, paullatimque eo singula membra detergêre. At ubi sudor omnis finîtus eſt, aut si is non venit, æger ubi quàm maximè tepuit, idoneus eſſe cibo videtur: sub veſte leniter ungendus eſt, tum detergendus, deinde ei cibus dandus.

CIBUS autem febricitantibus humidus eſt aptisſimus, aut humori certè quàm proximus; utique ex materia quàm leviſſima, maximéque sorbitio: eaque, si magnæ febres fuerunt, quàm tenuiſſima eſſe debet. Mel quoque despumatum huic rectè adjicitur, quo corpus magis nutriatur: sed id si ſtomachum offendit, supervacuum eſt, sicut ipsa quoque sorbitio. Dari verò in vicem ejus poteſt vel intrîta ex aqua calida, vel alica elota; si firmus eſt ſtomachus & compreſſa alvus, ex aqua mulsa; si vel ille languet vel hæc profluit, ex posca.

Et primo quidem cibo ita satis eſt: secundo verò aliquid adjici poteſt, éx eodem tamen genere materiæ, vel olus, vel conchilium, vel pomum. Ac, dum febres quidem inscrescunt; hic solus idoneus cibus eſt: ubi verò aut desinunt, aut levantur, semper quidem incipiendum eſt ab aliquo ex materia leviſſima, adjiciendum verò aliquid ex media, ratione habitâ subinde & virium hominis & morbi.

Apponendi verò ægro varii cibi, sicut Asclepiades præcêpit, tum demum sunt, ubi faſtidio urgetur, neque satis vires sufficiunt: ut paullum ex singulis deguſtando famem vitet. At si neque vis, neque cupiditas deeſt, nulla varietate sollicitandus æger eſt, ne plus aſſumat quàm concoquat. Neque verum eſt, quod ab eo dicitur, faciliùs concoqui cibos varios: eduntur quidem faciliùs; ad concoctionem autem materiæ genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, ut NEQUE, increscente morbo, tutum eſt ægrum cibo impleri; sed ubi inclinata jam in melius valetudo eſt.

Sunt aliæ quoque obſervationes in febribus neceſſariæ; atque id quidem videndum eſt, quod quidam ſolum præcipiunt, an adſtrictum corpus ſit, an profluat: quorum alterum ſtrangulat quod continet, alterum digerit. Nam ſi adſtrictum eſt, movenda urîna, eliciendus omni modo ſudor. In hoc genere morborum ſanguinem etiam miſiſſe, concuſſiſſe vehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, vigiliam prodeſt. Utile eſt etiam ducere in balneum, priùs demittere in ſolium, tum ungere, iterum ad ſolium redire, multâque aquâ fovêre inguina; interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcêre; uti cibo rariùs & ſeriùs, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo, maximéque oleribus, qualia ſunt lapathum, urtîca, malva; vel jure etiam concharum muſculorumve, aut locuſtarum: neque danda caro niſi elixa eſt. At potio eſſe debet magis liberalis, & ante cibum, & poſt hunc, & cum hoc, ultra quàm ſitis coget. Poterit quoque a balneo etiam pingue jus, aut dulcius dari vinum: poterit ſemel, aut bis interponi Græcum ſalſum.

Contra verò, ſi corpus profluet, ſudor coercendus, quies adhibenda erit; tenebris ſomnoque, quandocumque volet, utendum; non niſi levi geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubveniendum. Nam ſi venter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, ubi febris decrevit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; niſi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut vetus morbus eſt.

Si verò ſudor exercet, duranda cutis eſt vel nitro vel ſale; quæ cum oleo miſcentur. At ſi levius id vitium eſt, oleo corpus ungendum eſt: ſi vehementius, roſa vel melino, vel myrteo, cui vinum auſtêrum ſit adjectum.

Quiſquis autem fluore æger eſt, quùm vênit in balneum, priùs ungendus, deinde in ſolium demittendus eſt. Si in cute vitium eſt, frigidâ quoque quàm calidâ aquâ meliùs utêtur. Ubi ad cibum ventum eſt, dari debet is valens, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui quàm minimè corrumpi poſſit, panis toſtus, caro aſſa, vinum auſtêrum vel certè ſubauſtêrum; at ſi venter profluit, calidum: ſi ſudores nocent vomituſve ſunt, frigidum.

SECT. V. Deſiderat etiam propriam animadverſionem in febribus peſtilentiæ caſus. In hac minimè utile eſt aut fame aut medicamentis uti, aut ducere alvum. Si vires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt; præcipuéque ſi cum dolore febris eſt. Si id parum tutum eſt, ubi febris aut tenuata eſt, aut levata, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturiùs, quàm in aliis morbis, ducere in balneum opus eſt; vinum calidum & meracius dare, & omnia glutinoſa: inter quæ quoque carnem generis ejuſdem. Nam quo celeriùs ejus modi tempeſtates corripiunt, eo maturiùs auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda ſunt.

Quod ſi puer eſt qui laborat; neque tantum robur ejus eſt, ut ſanguis mitti poſſit, cucurbitulis ei utendum eſt; ducenda alvus vel aquâ vel ptiſanæ cremore; tum demum is levibus cibis nutriendus. Et ex toto non ſic pueri ut viri curari debent. Ergo, ut in alio

quoque genere morborum, parciùs in his agendum eſt: non facilè sanguinem mittere, non facilè ducere alvum, non cruciare vigiliâ fameve, aut nimia siti, non vino curare satis convenit. Vomitus poſt febrem eliciendus eſt: deinde dandus cibus ex leviſſimis; tum is dormiat: poſtero quoque die, si febris manet, abſtineatur æger: tertio, ad similem cibum redeat. Danda quoque opera eſt, quantum fieri poteſt, ut inter opportunam abſtinentiam cibo opportuno, omiſſis cæteris, nutriatur.

Si verò ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio eſt; sed in ipsis acceſſionibus oleo & aquâ refrigerandus eſt; quæ miscenda manu sunt, donec albescant. Etiam amplo conclavi tenendus, quo multum & purum aerem trahere poſſit; neque multis veſtimentis ſtrangulandus, sed admodum levibus tantùm velandus eſt. Poſſunt etiam super ſtomachum imponi folia vitis in aquâ tincta. Ac ne siti quidem nimiâ vexandus eſt: alendus maturiùs eſt, id eſt a die tertio, & ante cibum iisdem perungendus. Si pituîta in ſtomacho coiit, inclinatâ jam acceſſione, vomere cogendus eſt; & tunc dandum frigidum olus, aut pomum ex his quæ ſtomacho conveniunt. Si siccus manet ſtomachus, protinus vel alicæ vel oryzæ cremor dandus eſt, cum quo recens adeps cocta sit. Quum verò in summo incremento morbus eſt, utique non ante diem quartum, magnâ siti antecedente, frigida aqua copiosè præſtanda eſt, ut bibat etiam ultra satietatem; &, quum jam venter & præcordia ultra modum repleta satisque refrigerata sunt, vomere debet. Quidam

ne vomitum quidem exigunt; ſed ipsâ aquâ frigidâ tantùm ad ſatietatem datâ pro medicamento utuntur. Ubi utrumlibet factum eſt, multâ veſte operiendus eſt, & collocandus ut dormiat: feréque poſt longam ſitim & vigiliam, poſt multam ſatietatem, poſt infractum calorem, plenus ſomnus venit; per quem ingens ſudor effunditur, idque præſentiſſimum auxilium eſt: ſed in his tamen, in quibus præter ardorem, nulli dolores, nullus præcordiorum tumor; nihil prohibens vel in thorace, vel in pulmone vel in faucibus; non ulcus, non defectio, non profluvium alvi fuit. Si quis autem in hujus modi febre leniter tuſſit, is neque vehementi ſiti conflictatur, neque bibere aquam frigidam debet; ſed eo modo curandus eſt, quo in cæteris febribus præcipitur.

At ubi id genus tertianæ eſt, quod ἡμιτριταῖον Medici appellant, magnâ curâ opus eſt, ne id fallat: habet enim plerumque frequentiores acceſſiones deceſſioneſque, ut aliud morbi genus videri poſſit; porrigiturque febris inter horas viginti quattuor & triginta ſex; ut, quod idem eſt, non idem eſſe videatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neque dari cibum niſi in eâ remiſſione quæ vera eſt; & ubi ea vênit, protinus dari: plurimique ſub alterutro curantis errore ſubitò moriuntur: ac, niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet; tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longum ejus ſpatium ſuſtineat.

Non numquam etiam lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent; ac neque cibo neque

ulli remedio locus eſt. In hoc casu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet: fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aquâ frigidâ cui oleum sit adjectum, corpus ejus pertractandum eſt, quoniam interdum sic evenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam novi motûs; exque eo, quum magis corpus incaluit, sequatur etiam remiſſio. In his frictio quoque ex oleo & sale salûbris videtur.

At si diu frigus eſt, & torpor, & jactatio corporis, non alienum eſt in ipsâ febre dare mulsi tres aut quattuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilûtum. Intenditur enim sæpe ex eo febris; & major ortus calor simul & priora mala tollit, & spem remiſſionis, inque ea curationis oſtendit.

Neque hercule iſta curatio nova eſt, quâ nunc quidam traditos sibi ægros, qui cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis sanant. Si quidem apud antíquos quoque ante Herophilum & Erasiſtratum, maximéque poſt Hippocratem fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis veſtimentis operiebat, ut simul calorem ingentem sitimque excitaret. Deinde, ubi paullum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac si moverat sudorem, explicuiſſe se ægrum judicabat: si non moverat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus suillam aſſam & vinum homini dabat: si non liberaverat, decoquebat aquam sale adjecto, eamque bibere cogebat, ut vomendo ventrem purgaret.

Et intra hæc omnis ejus medîcina erat : eaque non minùs grata fuit his quos Hippocratis ſucceſſores non refecerant, quàm nunc eſt his quos Herophili vel Erasiſtrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non eſt temeraria iſta medicîna ; quia plures, si protinus a principiis excipit, interimit. Sed, quum eadem omnibus convenire non poſſint, ferè, quos ratio non reſtituit, temeritas adjuvat : ideóque ejus modi medici meliùs alienos ægros quàm suos nutriunt. Sed eſt circumspecti quoque hominis & novare interdum, & augêre morbum, & febres accendere ; quia curationem ubi id quod eſt, non recipit, poteſt recipere id quod futurum eſt.

SECT. VI. Considerandùm etiam eſt, febresne ſolæ sint, an alia his quoque mala accedant ; id eſt, num caput doleat, num lingua aspera, num præcordia intensa sint.

1°. Si capitis dolores sunt, rosam cum acéto miscêre oportet, (& in id ingerere) : deinde habêre duo pittacia, quæ latitudinem frontis longitudinemque æquent : ex his invicem alterum in aceto & rosa habêre, alterum in fronte ; aut intinctam iisdem lanam succidam imponere. Si acetum offendit, purâ rosâ utendum eſt : si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. Si iſta parum juvant, teri poteſt vel iris arida, vel nuces amaræ, vel quælibet herba ex refrigerantibus : quorum quidlibet ex aceto impositum, dolorem minuit ; sed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus, vel cum rosâ cerussâ, spumâve argenti. Olfacere quoque vel ſerpillum, vel anêthum, non aliênum eſt.

2°. At si in præcordiis inflammatio & dolor eſt, primò superimponenda sunt cataplasmata reprimentia; ne, si calidiora fuerint, plus eò materiæ concurrat: deinde ubi prima inflammatio se remîsit, tunc demum ad calida & humida veniendum eſt; ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ verò inflammationis sunt quattuor, rubor & tumor cum calore & dolore: quo magis erravit Erasiſtratus, qui febrem nullam sine hac eſſe dixit. Ergo si sine inflammatione dolor eſt, nihil imponendum eſt: hunc enim ſtatim ipsa febris solvit. At si neque inflammatio neque febris, sed tantùm præcordiorum dolor eſt; protinus calidis & siccis fomentis uti licet.

3°. Si verò lingua sicca eſt & scabra, detergenda primùm penicillo eſt ex aquâ calidâ: deinde ungenda miſtis inter se rosâ & melle. Mel purgat, rosa reprimit, simulque siccescere non sinit. At si scabra non eſt sed arida, ubi penicillo detersa eſt, ungi rosâ debet, cui ceræ sit paullum adjectum.

4°. Solet etiam ante febres eſſe frigus; idque vel moleſtiſſimum morbi genus eſt. Ubi id exspectatur, omni potione prohibendus æger eſt; hæc enim paullo ante data multum malo adjicit: item maturiùs veſte multâ tegendus eſt: admovenda partibus his pro quibus metuimus, sicca & calida, sic ut ne ſtatim vehementiſſimi calores incipiant, sed paullatim increscant. Perfricandæ quoque eæ partes manibus unctis ex vetere oleo sunt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus. Contenti medici quidam unâ frictione, etiam ex quolibet oleo, sunt.

5°. In harum febrium remiſſionibus non nulli tres aut quattuor sorbitionis cyathos, etiam nunc manente febre, dant: deinde, eâ bene finítâ, reficiunt ſtomachum cibo frigido & levi. Ego tum hoc puto tentandum, quum parum cibus semel & poſt febrem datus prodeſt.

Sed curiosè prospiciendum eſt, ne tempus remiſſionis decipiat: sæpe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rursus intenditur. Itaque ei remiſſioni credendum eſt, quæ etiam immoratur, & jactationem fetoremque quemdam oris, quem ὄζην Græci vocant, minuit. Illud satis convenit, si quotidie pares acceſſiones sunt, quotidie parvum cibum dandum: si impares, poſt graviorem, cibum; poſt leviorem, aquam mulsam.

6°. Horror autem eas ferè febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur; ideóque TUTISSIMÆ sunt, maximéque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud rectè datur: incertum eſt enim quando febris ventura sit: ita fieri poteſt, ut, si subitò venerit, summa in eo pernicies sit quod auxilii cauſſa fuit inventum: nihilque aliud fieri poteſt, quàm ut primis diebus bene abſtineatur æger: deinde, sub deceſſu febris ejus quæ graviſſima eſt, cibum sumat. At ubi certus circuitus eſt, faciliùs omnia illa tentantur; quia faciliùs proponere nobis & acceſſionum & deceſſionum vices poſſumus. In his autem, quum veteraverunt, utilis famis non eſt: primis

tantùm modò diebus eâ pugnandum eſt : deinde dividenda curatio eſt, & ante horror, tum febris diſcutienda.

Igitur quum primùm aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam subsalsam, & vomere eum cogere : nam ferè talis horror ab his oritur quæ biliosa in ſtomacho resederunt. Idem faciendum eſt, si proximo quoque circuitu æquè ceſſit ; ſæpe enim sic discutitur : jamque, quod genus febris sit, scire licet. Itaque sub exspectatione proximæ acceſſionis, quæ inſtare tertia poteſt, deducendus in balneum eſt ; dandaque opera, ut per tempus horroris in solio sit. Si ibi quoque senserit, nihilo minùs idem sub exspectatione acceſſionis quartæ faciat : si quidem eo quoque modo ſæpe is diſcutitur.

Si nec balneum quidem profuit, ante acceſſionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere : si quidem ea quoque aſſumta calorem movent, qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo, quo in frigore præceptum eſt, ante quàm inhorreſcere poſſit, operiatur, fomentisque protinus calidioribus totum corpus circumdare convenit, maximéque involutis exſtinctis teſtis & titionibus.

Si nihilo minùs horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa veſtimenta perfundatur ; cui æquè ex calefacientibus aliquid sit adjectum : adhibeaturque frictio, quantam is ſuſtinêre poterit maximam, maximéque in manibus & cruribus : & spiritum ipse contineat. Neque desiſtendum

eſt, etiam si horror redit: ſæpe enim pertinacia juvantis malum corporis vincit.

Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterumque vomere cogendus eſt; utendumque eisdem eſt, donec horror finiatur. Sed præter hæc ducenda alvus eſt, si tardiùs horror quieſcet: siquidem id quoque exonerato corpori prodeſt. Ultima poſt hæc auxilia sunt, geſtatio & ambulatio. Cibus autem in ejus modi morbis maximè dandus eſt, qui mollem alvum præſtet: caro glutinosa; vinum quum dabitur, auſtèrum.

Hæc ad omnes circuitus febrium pertinent: diſcernendæ tamen singulæ sunt, sicut rationem habent diſſimilem.

1°. Si quotidiana eſt, triduo primo magnopere abſtinêre oportet; tum cibis altero quoque die uti. Si res inveteraverit, poſt febrem experiri balneum & vinum; magisque, si horrore sublato hæc supereſt.

2°. Si verò tertiana quæ ex toto intermittit, aut quartana eſt, mediis diebus, & ambulationibus uti oportet aliisque exercitationibus & unctionibus. Quidam ex antiquioribus medicis, Cleophantus, in hoc genere morborum, multo ante acceſſionem, caput ægri multâ calidâ aquâ perfundebat, deinde vinum dabat. Quod, quamvis pleraque ejus viri præcepta secutus eſt Asclepiades, rectè tamen præteriit: eſt enim anceps.

Ipse, si tertiana febris eſt, tertio die poſt acceſſionem dicit alvum duci oportère: quinto, poſt horrorem vomitum elicere; deinde poſt febrem, sicut illi mos erat, adhuc calidis dare ci-

bum & vinum : sexto die in lectulo detinêre : sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri poſſe veri simile eſt : tutius tamen eſt, hoc ipso ordine tria remedia, vomitûs, alvi ductionis, vini potûs, per triduum, id eſt die tertio & quinto & septimo tentare : nec vinum nisi poſt acceſſionem diéi septimi bibere.

Si verò primis diebus discuſſus morbus non eſt, inciditque in vetuſtatem, quo die febris exspectabitur, in lectulo se contineat; poſt febrem perfricetur; tum, cibo aſſumto, bibat aquam : poſtero die, quo (cibo) vacat, ab exercitatione unctioneque, aquâ tantùm contentus, conquiescat. Et id quidem optimum eſt : si verò imbecillitas urgebit, & poſt febrem vinum, & medio die paullum cibi debebit aſſumere.

3°. Eadem in quartana facienda sunt : sed quum hæc tardè admodum finiatur, nisi primis diebus discuſſa eſt, diligentiùs ab initio præcipiendum eſt, quid in eà debeat fieri.

Igitur si cui cum horrore febris acceſſit, eaque desiit, eodem die & poſtero tertioque continêre se debebit, & aquam tantùm modò calidam primo die poſt febrem sumere; biduo proximo, quantum fieri poteſt, ne hanc quidem : quarto die, si cum horrore febris revertitur, vomere, sicut ante præceptum eſt : deinde poſt febrem modicum cibum sumere, vini quadrantem. Poſtero tertioque die abſtinêre; aquâ tantùm modò calidâ, si sitis eſt, aſſumtâ. Septimo die balneo frigus prævenire, abſtinêre, continêre se debet, & aquâ tantùm modò calidâ, si sitiet, uti : ac tum ita nono die balneo fri-

gus prævenire, &, si febris redierit, ducere alvum: ubi ex eo corpus conquieverit, inunctione vehementer perfricari, eodem modo sumere cibum & vinum: biduo proximo se abſtinêre; frictione servatâ. Decimo tertio die rursus balneum experiri: &, si poſtea febris acceſſit, æquè perfricari, vinum copiosius bibere. Ac sic proximum eſt ut quies tot dierum & abſtinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant.

Si verò nihilo minùs remanet, aliud ex toto sequendum eſt curationis genus; idque agendum, ut, quod diu suſtinendum eſt, corpus facilè suſtineat. Quo minùs etiam curatio probari Heraclidis Tarentíni debet, qui primis diebus ducendam alvum, deinde abſtinendum usque in septimum diem dixit. Quod ut suſtinêre aliquis poſſit, tamen etiam febre liberatus vix refectioni valebit: adeò, si febris sæpius acceſſerit, concidet. Igitur, si tertio decimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque poſt eam tentandum erit; nisi interdum jam horrore discuſſo. Horror ipse per eadem quæ supra præscripta sunt, expugnandus: deinde poſt febrem oportebit ungi, & vehementer perfricari; cibum & validum & fortiter aſſumere; vino uti, quantum libebit: poſtero die, quum satis quieverit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter; cibum capere sine vino, tertio die abſtinêre.

Quo die verò febrem exspectabit, ante surgere & exerceri, dareque operam oportet, ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat: sic enim sæpe illa discutitur: at, si in opere occupavit,

tum demum se recipere. In ejus modi valetudine medicamenta sunt oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si venter adſtrictus eſt, solvendus eſt.

Sed hæc facilè validiores faciunt: sin imbecillitas occupavit, pro exercitatione geſtatio eſt: si ne hanc quidem suſtinet, adhibenda tamen frictio eſt. Si hæc quoque vehemens onerat, intra quiêtem & unctionem & cibum consiſtendum eſt: dandaque opera eſt, ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat. Nam quartana neminem jugulat: sed, si ex eâ facta quotidiana eſt, in malis æger eſt: quod tamen, nisi culpâ vel ægri vel curantis, numquam fit.

4°. At si duæ quartanæ sunt, neque hæ quas proposui, exercitationes adhiberi poſſunt; aut ex toto quiescere opus eſt, aut, si id difficile eſt, leniter ambulare, hinc considêre, diligenter involutis pedibus & capite. Quoties febris acceſſit & desiit, cibum modicum sumere & vinum; reliquo tempore, nisi imbecillitas urget, abſtinêre.

At si duæ febres pæne junguntur, poſt utramque cibum sumere: deinde vacuo tempore & moveri aliquantum, & poſt unctionem cibo uti. Quum verò vetus quartana rarò nisi vere solvatur; utique eo tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod valetudinem impediat. Prodeſt quoque in vetere quartanâ, mutare subinde victûs genus, a vino ad aquam, ab aqua ad vinum, a lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire: eſſe radîcem, deinde vomere, jureve pulli gallinacei ventrem resolvere: oleo ad frictiones

adjicere calefacientia, ante acceſſionem sorbêre vel aceti cyathos duos, vel unum sinapis cum tribus Græci vini salsi, vel miſta paribus portionibus & in aqua diluta, piper, caſtoreum, laser, myrrham. Per hæc enim similiaque corpus agitandum eſt, ut moveatur ex eo ſtatu quo detinetur.

Si febris quievit, diu meminiſſe ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem: facilè enim revertitur, nisi a sano quoque aliquamdiu timetur.

At si ex quartanâ quotidiana facta eſt, quum id vitio inciderit, per biduum abſtinêre oportet, vespere frictione uti, & aquam tantùm modò potui dare: tertio die sæpe fit, ne febris accedat. Sed sive id fit, sive non fit, cibus poſt acceſſionis tempus eſt dandus: & si manet, per biduum abſtinentiâ, quanta maxima imperari corpori poteſt, & frictione quotidie utendum eſt.

SECT. VII. Et febrium quidem curatio exposita eſt; superſunt verò alii corporis affectus qui huic superveniunt, ex quibus eos qui certis partibus aſſignari non poſſunt, protinus jungam. Incipiam ab insania, primamque hujus ipsîus partem aggrediar, quæ & acuta & cum febre eſt: Græci φρενῖτιν appellant.

I. Illud ante omnia scire oportet, interdum in acceſſione ægros desipere & loqui aliena. Quod non leve quidem eſt, neque incidere poteſt nisi in febre vehementi: non tamen æquè peſtiferum eſt; nam plerumque breve eſſe consuevit, levatoque acceſſionis impetu, protinus mens redit.

Neque id genus morbi remedium aliud desiderat, quàm quod in curandâ febre præceptum eſt.

Phrenitis verò tum demum eſt, quum continua dementia eſſe incipit; aut quum æger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit: perfecta eſt ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Ejus autem plura genera sunt: siquidem ex phreniticis alii hilares, alii triſtes sunt: alii faciliùs continentur & intra verba desipiunt, alii insurgunt & violentèr quædam manu faciunt; atque ex his ipsis alii nihil nisi impetu peccant, alii etiam artes adhibent; summamque speciem sanitatis in captandis malorum operum occasionibus præbent; sed exitu deprehenduntur.

Ex his autem eos qui intra verba desipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare asperioribus coërcitionibus supervacuum eſt: eos verò qui violentiùs se gerunt, vincire convenit; ne vel sibi vel alteri noceant. Neque credendum eſt, si vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, sanum jam se fingat, quamvis prudenter & miserabiliter loquatur; quoniam is dolus insanientis eſt.

Ferè verò Antiqui tales ægros in tenebris habebant, eo quod illis contrarium eſſet exterreri; & ad quiêtem animi tenebras ipsas conferre aliquid judicabant: at Asclepiades, tamquam ipsis tenebris terrentibus, in lumine habendos eos dixit. Neutrum tamen perpetuum eſt: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant; reperiunturque, in quibus nullum discrîmen deprehendi vel hoc vel illo modo poſſit. Optimum itaque eſt utrumque experiri; & habêre eum qui tenebras horret, in

luce; eum qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrîmen eſt, æger, si vires habet, loco lucido; si non habet, obscuro continendus eſt.

Remedia verò adhibêre, ubi maximè furor urget, supervacuum eſt; simul enim febris quoque increscit: tum itaque nihil nisi continendus æger eſt: ubi verò res patitur, feſtinanter subveniendum eſt. Asclepiades perinde eſſe dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur: hanc rationem secutus, quod neque insania eſſet, nisi cum febre intentâ; neque sanguis nisi in remiſſione ejus rectè mitteretur. Ipse in his somnum multâ frictione quæsivit: sed quum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remiſſione ejus utilis sit; hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur eſt? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, alias omittenda. Et continuata quoque febris habet tempora quibus, etsi non remittit, non tamen crescit: eſtque hoc, ut non optimum, sic satis tamen secundum remediis tempus. Quod si vires ægri patiuntur, sanguis quoque mitti debet.

Nec minùs dubitari poteſt an alvus ducenda sit. Tum, interposito die, convenit caput ad cutem radere; deinde aquâ fovêre in qua verbénæ aliquæ decoctæ sint ex reprimentibus; aut priùs fovêre, deinde tondêre, & iterum fovêre; ac noviſſimè rosâ caput naresque implêre. Offerre etiam naribus rutam ex aceto contrîtam, & movêre ſternutamenta medicamentis ad id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his quibus vires non desunt: si verò imbecillitas eſt; rosâ tantùm

caput, adjecto serpyllo similive aliquo, madefaciendum eſt. Utiles etiam in quibuscumque viribus herbæ duæ sunt, solanum & muralis, sic ut simul ex utraque succo expreſſo, caput impleatur. Quum se febris remiserit, frictione utendum eſt, parciùs tamen in his qui nimis hilares, quàm in his qui nimis triſtes sunt.

Adversùs omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cujusque naturâ neceſſarium eſt. Quorumdam enim vani metus levandi sunt; sicut in homine prædivite famem timente incidit, cui subinde falsæ hereditates nunciabantur. Quorumdam audacia coërcenda eſt; sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorumdam etiam intempeſtîvus risus objurgatione & minis prohibendus eſt: quorumdam discutiendæ triſtes cogitationes: ad quod symphoniæ & cymbala ſtrepitusque proficiunt. Sæpius tamen aſſentiendum quàm repugnandum eſt: paullatimque & non evidenter, ab his quæ ſtultè dicuntur, ad meliora mens abducenda. Interdum etiam elicienda ipsîus attentio, ut fit in hominibus ſtudiosis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, si delectantur; aut perperam, si id ipsum eos offendit: emendando enim advertere animum incipiunt. Quin etiam recitare, si qua meminérunt, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxérunt hi, qui inter epulantes eos collocavérunt.

Omnibus verò sic affectis somnus & difficilis & præcipuè neceſſarius eſt: SUB HOC enim plerique sanescunt. Prodeſt ad id, atque etiam ad

mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilo minùs vigilant, quidam ſomnum moliuntur potui dando aquam, in qua papaver aut hyoſcyamus decocta ſint: alii mandragoræ mala pulvino ſubjiciunt, alii vel amômum vel ſycamini lacrimam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio. Sed quum Græci morum συκάμινον appellant, mori verò nulla lacrima eſt, ſic ſignificatur lacrima arboris in Ægypto naſcentis, quam ibi συκόμορον appellant. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua cum ſpongia os & caput ſubinde fovent.

Aſclepiades ea ſupervacua eſſe dixit, quoniam in lethargum ſæpe converterent: præcêpit autem ut primo die a cibo, potione, ſomno abſtinerêtur: veſpere ei darêtur potui aqua; tum frictio admoverêtur lenis, ita ut ne manum quidem, qui fricaret, vehementer imprimeret: poſtero deinde die, iiſdem omnibus factis, veſpere ei darêtur ſorbitio ex aqua, ruſuſque frictio adhiberêtur: per hanc enim nos conſecuturos, ut ſomnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeò ut, illo conſitente, nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed ſi ſic ſomnus non acceſſit, tum demum illis medicamentis arceſſendus eſt; habitâ ſcilicet eâdem moderatione quæ hîc quoque neceſſaria eſt; ne quem obdormire volumus, excitare poſtea non poſſîmus. Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & noctu, maximéque lecti ſuſpenſi motus.

Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante miſſus

eſt, neque mens conſtat, neque somnus accedit, occipitio incíso cucurbitulam admovêre; quæ quia levat morbum, poteſt somnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda eſt: nam neque æger eſt implendus, ne insaniat; neque jejunio utique vexandus eſt, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus eſt autem cibo infirmo, maximéque sorbitione & potione aquæ mulsæ, cujus ternos cyathos hieme, æſtate verò quattuor dediſſe satis eſt.

Alterum genus insaniæ eſt quod spatium longius recipit, quia ferè sine febre incipit, leves deinde febriculas excitat: ea consiſtit in triſtitiâ quam videtur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio sanguinis eſt: si quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia, secunda per album veratrum vomitumque purgatio: poſt utrumlibet adhibenda bis die frictio eſt: si magis valet, frequens etiam exercitatio: in jejuno vomitus. Cibus sine vino dandus ex mediâ materiâ eſt: quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmiſſimâ dari poſſe, dum ne eâ solâ quis utatur: valentiſſimam tantùm modò eſſe removendam.

Præter hæc, servanda alvus eſt quàm tenerrima: removendi terrores, & potiùs bona spes afferenda: quærenda delectatio ex fabulis ludisque, quibus maximè capi sanus aſſueverat: laudanda, si qua sunt, ipsìus opera, & ante oculos ejus ponenda: leviter objurganda vana triſtitia: subinde admonendus, in his ipsis rebus quæ sollicitant, cur non potiùs lætitiæ quàm sollicitudinis cauſſa sit. Si febris quoque acceſſit, ea sicut aliæ febres curanda eſt.

Tertium insaniæ genus eſt ex his longiſſimum; adeò ut vitam ipsam non impediat: quod robuſti corporis eſſe consuevit. Hujus autem species duæ sunt: nam quidam imaginibus, non mente falluntur; quales insanientem Aiacem vel Oreſtem percepiſſe poëtarum fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum eſt, triſtes an hilares sint. In triſtitia nigrum veratrum dejectionis caussâ, in hilaritate album ad vomitum excitandum, dari debet: idque, si in potione non accipit, pani adjiciendum eſt, quò faciliùs fallat: nam si bene se purgaverit, ex magnâ parte morbum levabit. Ergo, etiam si semel datum veratrum parum profecerit, interposito tempore, iterum dari debet. Neque ignorare oportet, LEVIOREM eſſe morbum cum risu quàm seriò insanientium. Illud quoque perpetuum eſt in omnibus morbis, UBI AB inferiore parte purgandus aliquis eſt, ventrem ejus ante solvendum eſſe; ubi a superiore, comprimendum.

Si verò consilium insanientem fallit, tormentis quibusdam optimè curatur. Ubi perperam aliquid dixit aut fecit, fame, vinculis, plagis coërcendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediscere aliquid, & meminiſſe: sic enim fiet, ut paullatim metu cogatur considerare quid faciat. Subitò etiam terreri & expavescere in hoc morbo prodeſt; & ferè quicquid animum vehementer perturbat. Poteſt enim quædam fieri mutatio, quum ab eo ſtatu mens in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiam, si ipse sine caussâ subinde rideat, an mæſtus demiſſusque sit: nam dementis hilaritas

terroribus his de quibus supra dixi, meliùs curatur. Si nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, sed multa, bis die frictio: item super caput aqua frigida infusa, demiſſumque corpus in aquam & oleum.

Illa communia sunt, insanientes vehementer exerceri debêre, multâ frictione uti; neque pinguem carnem neque vinum aſſumere; cibis uti poſt purgationem, ex media materia quàm leviſſimis; non oportêre eſſe vel solos, vel inter ignotos, vel inter eos quos aut contemnant aut negligant; mutare debêre regiones, &, si mens redit, annuâ peregrinatione eſſe jactandos.

Rarò, sed aliquando tamen, ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium specie simile simili victûs genere curandum eſt: præter quàm quod in hoc insaniæ genere solo rectè vinum datur.

Sect. VIII. His morbis præcipuè contrarium eſt id genus, quod καρδιακὸν a Græcis nominatur; quamvis sæpe ad eum phrenitici transeunt: siquidem mens in illis labat, in hoc verò conſtat. Id autem nihil aliud eſt, quàm nimia imbecillitas corporis quod, ſtomacho languente, immodico sudore digeritur: licetque protinus scire id eſſe, ubi venarum exigui imbecillique pulsus sunt; sudor autem supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorâce & cervicibus, atque etiam ex capite prorumpit, pedibus tantùm modò & cruribus siccioribus atque frigentibus. Acuti id morbi genus eſt.

Curatio prima eſt, supra præcordia imponere quæ reprimant, cataplasmata: secunda sudorem cohibêre. Id præſtat acerbum oleum, vel melinum

aut

vel myrteum : quorum aliquo corpus leniter perungendum ; ceratumque ex aliquo horum tum imponendum eſt. Si sudor vincit, delinendus homo eſt vel gypso, vel argenti spumâ, vel Cimoliâ cretâ ; vel subinde horum pulvere respergendus. Idem præſtat pulvis ex contrítis aridis myrti vel rubi foliis, aut ex auſtéri & boni vini aridâ fæce : pluraque similia sunt, quæ si desunt, satis utilis eſt quilibet ex via pulvis injectus. Super hæc verò, quo minùs corpus insudet, levi veſte debet eſſe contectus, positusque loco non calido, feneſtris patentibus sic ut perflatus quoque aliquis accedat.

Tertium auxilium eſt imbecillitati jacentis cibo vinoque succurrere. Cibus non multus quidem, sed sæpe tamen nocte ac die dandus eſt ; ut nutriat, neque oneret. Is eſſe debet ex infirmiſſimâ materiâ, & ſtomacho aptus : nisi si neceſſe eſt, ad vinum feſtinare non oportet. Si verendum eſt ne æger deficiat, tum & intrîta ex hoc, & hoc ipsum auſtêrum quidem, sed tamen tenue, merâcum, eligendum, subinde & liberaliter dandum eſt ; adjectâ polentâ, si modò is parum cibi aſſumit : idque vinum eſſe debet neque nullarum virium, neque ingentium : rectéque totâ die ac nocte duas vel tres heminas æger bibet ; si vaſtius corpus eſt, vel plus etiam : si cibum non accipit, perunctum perfundere aquâ frigidâ ante convenit, & tum dare.

Quod si ſtomachus, resolutus parum continet, & ante cibum & poſt eum sponte vomere oportet ; rursusque poſt vomitum cibum sumere. Si ne is quidem manserit, sorbêre vini cyathum, inter-

poſitâque horâ, sumere alterum. Si id quoque ſtomachus reddiderit, totum corpus bulbis contrítis superillinendum eſt; qui, ubi inaruerunt, efficiunt ut vinum in ſtomacho contineatur, exque eo toti corpori calor, venisque vis redeat.

Ultimum auxilium eſt, in alvum ptisanæ vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere, siquidem id quoque vires tuetur. Neque alienum eſt naribus quoque æſtuantis admovêre quod reficiat, ut eſt rosa & vinum: &, si qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fovêre: per quæ si consequi potuerimus ut & sudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit jam tempus ipsum eſſe præsidio. Ubi is eſſe in tuto videtur, verendum tamen eſt, ut ne in eamdem imbecillitatem citò recidat: itáque, vino tantùm remoto, quotidie validiorem cibum debet aſſumere, donec satis virium corpori redeat.

Sect. VII. Alter quoque morbus eſt aliter phrenitico contrarius. In illo difficilior somnus, promta ad omnem audaciam mens eſt; in hoc marcor & & inexpugnabilis pæne dormiendi neceſſitas: λήθαργον Græci nominant. Id quoque genus acutum eſt, &, nisi succurritur, celeriter jugulat.

Proinde ex eo ægros quidam excitare nituntur, admotis his per quæ ſternutamenta evocantur, & his quæ odorem fœdum movent, qualis eſt pix uſta, lana succida, piper, veratrum, caſtoreum, acêtum, allium, cepa. Juxta etiam galbanum incendunt, pilos aut cornu cervînum; si non eſt, quodlibet aliud: hæc enim quum comburuntur, odorem fœdum movent.

Tharrias verò quidam acceſſionis eſſe id malum dixit, levarique, quum ea deceſſit: itaque eos qui subinde excitantur, sine usu malè habêre. Intereſt autem, in deceſſione expergiscatur æger, an, quum febris levetur, an, levatâ quoque eâ, somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibêre ei ut sopíto, supervacuum eſt: neque enim vigilando melior fit; sed per se, si melior eſt, vigilat. Si verò continens ei somnus eſt, utique excitandus eſt; sed his temporibus quibus febris leviſſima eſt, ut excernat aliquid & sumat: excitat autem validiſſimè repentè aqua superinfusa. Poſt remiſſionem itaque, perunctum oleo multo totum corpus, tribus aut quattuor amphoris totum per caput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit, si mollia præcordia: sin aliter hæc erunt, ea potiora quæ supra comprehensa sunt. Et, quod ad somnum quidem pertinet, commodiſſima hæc ratio eſt.

Medendi autem cauſsâ caput radendum; deinde poscâ fovendum eſt, in qua laurus aut ruta decocta sit. Altero verò die imponendum caſtoreum, aut ruta ex aceto contrîta, aut lauri baccæ, aut edera cum rosâ & acéto: præcipuéque proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum capiti frontive impositum sinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt: maximéque opportunè cibus datus, id eſt in remiſſione, quanta maxima inveniri poterit. Aptiſſima autem sorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat: si autem quotidie gravis acceſſio eſt hæc quotidie detur: si alternis, poſt graviorem,

sorbitio; poſt leviorem mulsa aqua. Vinum quoque cum tempeſtívo cibo datum non mediocriter adjuvat.

Quod si poſt longas febres ejus modi torpor acceſſit, cætera eadem servanda sunt: ante acceſſionem autem tribus quattuorve horis, si venter adſtrictus eſt, dandum eſt caſtoreum cum scammonea; si non eſt, per se ipsum caſtoreum cum aqua dandum eſt. Si præcordia mollia sunt, cibis utendum eſt plenioribus; si dura, in iisdem sorbitionibus subsiſtendum; imponendumque præcordiis quod simul & reprimat & emolliat.

Sect. VIII. Hydrops is quidem acûtus eſt morbus: longus verò fieri poteſt eorum quos aqua inter cutem malè habet, nisi primis diebus discuſſus eſt: *ὕδρωπα* Græci vocant. Atque ejus tres species sunt. Nam modò, ventre vehementer intento, creber intus ex motu spiritûs sonus eſt: modò corpus inæquale eſt, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus: modò intus in uterum aqua contrahitur; &, moto corpore, ita movetur, ut impetus ejus conspici poſſit. Primum *τυμπανίτην*; secundum *λευκοφλεγματίαν* vel *ὑποσάρκα*; tertium *ἀσκίτην* Græci nominarunt. Communis tamen omnium eſt humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facilè sanescunt. Sæpe verò hoc malum per se incipit: sæpe alteri vetuſto morbo maximéque quartanæ supervenit.

Faciliùs in servis quàm in liberis tollitur: quia, quum desideret famem, sitim, mille alia tædia longamque patientiam, promtiùs iis succurritur qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis liber-

tas eſt. Sed ne hi quidem qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non poſſunt, ad salutem perducuntur. Ideóque non ignobilis medicus, Chrysippi discipulus, apud Antigonum regem, amîcum quemdam ejus, notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum, negavit poſſe sanarî: quumque alter medicus Epirotes Philippus se sanaturum pollicerêtur; respondit illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim quum summâ diligentiâ non medici tantùm modò, sed etiam regis cuſtodirêtur, tamen malagmata sua devorando, bibendoque suam urînam, in exitium sese præcipitavit.

Inter initia tamen non difficillima curatio eſt, si imperata sunt corpori quies, sitis, inedia: at si malum inveteraverit, non sine magnâ moleſtiâ discutitur. Metrodôrum tamen Epicúri discipulum referunt, quum hoc morbo tentarêtur, neque æquo animo ferret neceſſariam sitim, ubi diu abſtinuerat, solitum bibere, deinde evomere. Quod si redditur quicquid receptum eſt, multum tædio demit: si a ſtomacho retentum eſt, morbum auget; ideóque in quolibet tentandum non eſt.

Sed si febris quoque eſt, hæc in primis submovenda eſt per eas rationes, per quas huic succurri poſſe propositum eſt. Si sine febre æger eſt, tum demum ad ea veniendum eſt, quæ ipsi morbo mederi solent. Atque hic quoque, quæcumque species eſt, si nondum nimis occupavit, iisdem auxiliis opus eſt. Multum ambulandum, currendum aliquid eſt, & superiores maximè partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. Evocandus

eſt sudor non per exercitationem tantùm, sed etiam in arenâ calida vel laconico, vel clibano similibusque aliis: maximè quoque utiles sunt naturales & siccæ sudationes; quales super Baias habêmus in myrtétis. Balneum atque omnis humor alienus eſt. Jejuno rectè catapotia dantur, facta ex duabus absinthii, myrrhæ tertiâ parte.

Cibus eſſe debet ex mediâ quidem materiâ, sed tamen generis durioris: potio non ultra danda eſt, quàm ut vitam ſuſtineat; optimaque eſt quæ urînam movet: sed id ipsum moliri cibo melius eſt quàm medicamento. Si tamen res coget, ex his aliquid quæ id præſtent, erit decoquendum; eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habêre, iris, nardum, crocum, cinnamômum, caſſia, myrrha, balsamum, galbanum, ladanum, œnanthe, panáces, cardamômum, ebenus, cupreſſi semen, uva taminia quam ςαφίδα ἄγριαν Græci nominant, abrotonum, rosæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, ſtyrax, coſtum, junci quadrati & rotundi flos; illum κύπειρον, hunc σχοῖνον Græci vocant: quæ quoties posuero, non quæ hîc nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primò tamen quæ leniſſima ex his sunt, id eſt, rosæ folia vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile eſt & lene & auſtêrum, sed quàm tenuiſſimum.

Commodum eſt etiam lino quotidie ventrem metiri, &, quâ comprehendit alvum, notam imponere: poſteroque die vidêre, plenius corpus sit an extenuatum: id enim quod extenuatum, me-

dicînam sentit. Neque alienum eſt metiri & potionem ejus, & urînam : nam si plus humoris excernitur quàm aſſumitur, ita demum secundæ valetudinis spes eſt. Asclepiades in eo qui ex quartanâ in hydrôpa deciderat, se abſtinentiâ bidui & frictione usum ; tertio die, jam & febre & aquâ liberato cibum & vinum dediſſe, memoriæ prodidit.

Hactenus communiter de omni specie præcipi poteſt : si vehementius malum eſt, diducenda ratio curandi eſt.

Ergo si inflatio, & ex eâ dolor creber eſt, utilis quotidianus, aut altero quoque die poſt cibum, vomitus eſt : fomentis siccis calidisque utendum eſt. Si per hæc dolor non finîtur, neceſſariæ sunt sine ferro cucurbitulæ : si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis eſt, & tum his utendum.

Ultimum auxilium eſt, si cucurbitulæ nihil profuérunt, per alvum infundere copiosam aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter quaterque opus eſt uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus : sed in hac frictione a ventre abſtinendum eſt : imponendum verò in eum crebrius sinápi, donec cutem erodat ; ferramentisque candentibus pluribus locis venter exulcerandus eſt, & servanda ulcera diutius. Utiliter etiam scillâ coctâ delinitur cutis ; sed diu poſt has inflationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus.

At si id vitium eſt, cui λευκοφλιγματία nomen eſt, eas partes quæ tument, subjicere soli oportet ; sed non nimiùm, ne febricula incendatur : si

is vehementior eſt, caput velandum eſt, utendumque frictione, madefactis tantùm manibus aquâ cui sal & nitrum & olei paullum sit adjectum; sic ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus sit: idque, si vires patiuntur, ante meridiem totâ horâ, poſt meridiem semihorâ, fieri oportet. Utilia sunt etiam cataplasmata quæ reprimunt; maximéque, si corpora teneriora sunt. Incidendum quoque super talum, quattuor ferè digitis, ex parte interiore eſt, quà per aliquot dies frequens humor feratur, atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet; concutiendumquoque corpus eſt multâ geſtatione, atque ubi inductæ vulneribus cicatríces sunt, adjiciendum exercitationibus eſt & cibis, donec corpus ad priſtinum habitum revertatur.

Cibus valens eſſe debet & glutinosus, maximéque caro. Vinum, si per ſtomachum licet, dulcius: sed ita ut in vicem biduo triduove, modò id bibatur. Prodeſt etiam lactúcæ marínæ, quæ grandis juxta mare nascitur, semen cum aquâ potui datum. Quod si valens eſt qui id accipit, ei scilla cocta simul super ventrem delinitur: auctoresque multi sunt inflatis vesícis pulsandos tumores eſſe.

Si verò id morbi genus eſt, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modicè, oportet; malagma quod digerat, impositum habêre; idque ipsum, superimposito triplici panno, fasciâ non nimiùm tamen vehementer adſtringere: (quod a Tharria profectum, servatum eſſe a pluribus video.) Si jecur aut liênem affectum

eſſe manifeſtum eſt, ficum pinguem contusam, adjecto melle, superponere: si per talia auxilia venter non siccatur, sed humor nihilo minùs abundat, celeriore viâ succurrere, ut is per ventrem ipsum emittatur.

Neque ignoro Erasiſtrato displicuiſſe hanc curandi viam; morbum enim hunc jocineris putavit: ideóque antea illud eſſe sanandum; fruſtráque aquam emitti, quæ, vitiato illo, subinde renascatur. Sed primùm non hujus visceris unîus hoc vitium eſt: nam & splêne affecto, & in totîus corporis malo habitu fit: deinde ut inde cœperit, tamen aqua, nisi emittitur, quæ contra naturam ibi ſubſtitit, & jocinori & cæteris interioribus partibus nocet. Convenitque corpus nihilo minùs eſſe curandum: neque enim sanat emiſſus humor, sed medicínæ locum facit quam intus inclusus impedit.

Ac ne illud quidem in controversiam venit, quin non omnes in hoc morbo sic curari poſſint; sed juvenes robuſti, qui vel ex toto carent febre, vel certè satis liberales intermiſſiones habent. Nam quorum ſtomachus corruptus eſt, quive ex atrâ bile huc decidérunt, quive malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt.

Cibus autem, quo die primùm humor emiſſus eſt, supervacuus eſt, nisi si vires desunt. Insequentibus diebus, & his vinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paullatimque revocandus æger eſt ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, fatigationes & idoneos cibos, donec ex toto convalescat. Balneum

rarum res amat, & frequentiorem in jejuno vomitum. Si æſtas eſt, in mari natare commodum eſt. Ubi convaluit aliquis, diu tamen aliênus ei Veneris usus eſt.

Sect. IX. Diutius sæpe & periculosiùs tabes eos malè habet quos invasit: atque hujus quoque plures species sunt.

Una eſt, quâ corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis verò in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; & nisi occurritur, tollit: ἀτροφίαν hanc Græci nominant. Ea duabus ferè de caussis incidere consuevit: aut enim nimio timore aliquis cibi minùs, aut aviditate nimiâ plus quàm debet, aſſumit: ita vel quod deeſt, infirmat; vel quod superat, corrumpitur.

Altera species eſt quam Græci καχεξίαν appellant, ubi malus corporis habitus eſt; ideóque omnia alimenta corrumpuntur. Quod ferè fit, quum longo morbo vitiata corpora, etiam si illo vacant, refectionem tamen non accipiunt; aut quum malis medicamentis corpus affectum eſt; aut quum diu neceſſaria defuerunt; aut quum inusitatos & inutiles cibos aliquis aſſumsit, aliquidve simile incidit. Huic præter tabem illud quoque non numquam accidere solet, ut per aſſiduas puſtulas aut ulcera summa cutis exasperetur, vel aliquæ corporis partes intumescant.

Tertia eſt longéque periculosiſſima species quam Græci φθίσιν nominaverunt. Oritur ferè a capite, inde in pulmonem deſtillat: huic exulceratio accedit, & febricula lenis fit; quæ etiam quum

quiêvit, tamen repetit. In eâ quoque frequens tuſſis eſt, & pus exſcreatur; interdum cruentum aliquid. QUICQUID exſcreatum eſt, si in ignem impoſitum eſt, mali odoris eſt : itaque qui de morbo dubitant, hac notâ utuntur.

Quum hæc genera tabis sint, animadvertere primùm oportet, quid sit in quo laboratur : deinde, si tantùm non ali corpus appâret, cauſſam ejus attendere; & si cibi minus aſſumsit aliquis quàm debuit, adjicere oportet; sed paullatim, ne si is corpus insuetum subitâ multitudine oneraverit, ſtomachus gravetur, & concoctionem impediat. Si verò plus juſto quis aſſumere solitus eſt, abſtinêre uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad juſtum modum perveniat. Præter hæc convenit ambulare locis quàm maximè frigidis, sole vitato : per manus quoque exerceri. Si infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari, si poteſt, maximè per se ipsum sæpius eodem die, & ante cibum, & poſt eum; sic ut interdum oleo quædam adjiciantur calefacientia, donec insudet.

Prodeſt quoque in jejuno prætendere per multas partes cutem & attrahere, ut relaxetur; aut, impoſitâ resínâ & abductâ, subinde tumefacere. Utile eſt etiam interdum balneum, sed poſt cibum exiguum. Atque in ipso solio rectè cibi aliquid aſſumitur : aut si sine hoc frictio fuit, poſt eam protinus. Cibi verò eſſe debent ex his qui facilè concoquuntur, maximéque alunt. Ergo vini quoque, sed auſtéri, neceſſarius usus eſt; movenda urîna.

At si malus habitus corporis eſt, primùm abſtinendum eſt; deinde alvus ducenda; tum paullatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Utilius his frequens balneum eſt, sed jejunis; etiam usque ad sudorem. Cibis verò opus eſt copiosis, variis, boni succi, quique etiam minùs facilè corrumpantur, vino auſtéro. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus eſt; sed paullatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo ut cætera quoque eodem modo serventur.

Quod si mali plus eſt, & vera phthisis eſt, inter initia protinus occurrere neceſſarium eſt: neque enim facilè hic morbus, quum inveteravit, evincitur. Opus eſt, si vires patiuntur, longâ navigatione, cœli mutatione, sic ut densius quàm id eſt ex quo discedit æger, petatur: ideóque aptiſſimè Alexandrîam ex Italia itur: feréque id poſſe inter principia corpus pati debet, QUUM HIC MORBUS ætate firmiſſimâ maximè oriatur, id eſt ab anno duodevicesimo usque ad annum quintum & tricesimum. Si id imbecillitas non sinit, navo tamen, sed non longè, vectari commodiſſimum eſt. Sin navigationem aliqua res prohibet, lectîca vel alio modo corpus dimovendum eſt: tum a negotiis abſtinendum eſt, omnibusque rebus quæ sollicitare animum poſſunt: somno indulgendum: cavendæ deſtillationes, ne, si quid cura levarit, exasperent; & ob id vitanda cruditas, simulque & sol & frigus: os obtegendum; fauces velandæ; tuſſicula suis remediis finienda: & quàm diu quidem febricula incursat, huic interdum abſti-

nentiâ, interdum etiam tempeſtívis cibis medendum; eóque tempore bibenda aqua. LAC quoque, quod in capitis doloribus & in acutis febribus, & per eas factâ nimiâ siti, ac, sive præcordia tument, sive biliosa urîna eſt, sive sanguis fluxit, pro veneno eſt; in phthisi tamen, sicut in omnibus longis difficilibusque febriculis, rectè dari poteſt.

Quod si febris aut nondum incursat, aut jam remîsit, decurrendum eſt ad modicas exercitationes, maximéque ambulationes, item lenes frictiones. Balneum aliênum eſt. Cibus eſſe debet primò acer, ut allium, porrum, idque ipsum ex acéto, vel ex eodem intubus, ocîmum, lactûca: deinde lenis sorbitio ex ptisana vel ex alica vel ex amylo, lacte adjecto. Oryza quoque, &, si nihil aliud eſt, far idem præſtat. Tum in vicem modò his cibis, modò illis utendum eſt; adjiciendaque quædam ex mediâ materiâ, præcipuè verò ex primâ cerebellum vel pisciculus, & his similia. Farîna etiam cum sevo ovillo caprinove miſta, deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet leve, auſtêrum.

Hactenus non magnâ mole pugnatur. Si vehementior noxa eſt, ac neque febricula neque tuſſis quiescit, tenuarique corpus appâret, validioribus auxiliis opus eſt. Exulcerandum eſt ferro candenti, uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item sub imis oſſibus scapularum quas ὠμοπλάτας Græci vocant, sic ut ne sanescere sinas ulcera, nisi tuſſi finítâ: cui per se quoque medendum eſſe manifeſtum eſt. Tunc

ter quaterque die vehementer extremæ partes perfricandæ sunt: thorax leni manu pertractandus; poſt cibum intermittenda hora: & tum perfricanda crura brachiaque. Interpoſitis denis diebus, demittendus æger in ſolium eſt, in quo ſit aqua calida & oleum. Cæteris diebus bibenda aqua: tum vinum, ſi tuſſis non eſt, potui frigidum dandum: ſi verò eſt, egelidum. Utile eſt etiam in remiſſionibus quotidie cibos dari: frictiones geſtationesque ſimiliter adhiberi: itemque acria quarto aut quinto die aſſumere, interdum herbam ſanguinalem ex acéto vel plantaginem eſſe.

Medicamentum eſt etiam vel plantaginis ſuccus per ſe, vel marrubium ex melle incoctum; ita ut illîus cyathus ſorbeatur, hujus cochleare plenum paullatim delingatur, vel inter ſe miſta; & incocta reſínæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus ſunt victus, vehiculum, & navis, & ſorbitio. Alvus cita utique vitanda eſt. Vomitus in hoc morbo frequens pernicioſus eſt, maximéque ſanguinis. Qui meliuſculus eſſe cœpit, adjicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipſe ſe, ſuppreſſo ſpiritu, perfricare; diu abſtinêre a vino, balneo, Venere.

Suppurationes autem, quæ in aliqua interiore parte oriuntur, ubi notæ fuerint, primùm id agere oportet per ea cataplaſmata quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat: deinde ſi hæc victa ſunt, ut per ea malagmata quæ digerunt, diſſipetur. Quod ſi conſecuti non ſumus, ſequitur ut

evocetur ; deinde , ut maturescat : omnis tunc vomicæ finis eſt, ut rumpatur : indiciumque eſt pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet, quo minùs, quicquid eſt puris, excedat. Utendum maximè sorbitionibus eſt & aquâ calidâ. Ubi pus ferri desiit, transeundum ad faciles quidem sed tamen validiores & frigidos cibos, frigidamque aquam, sic ut ab egelidis tamen initium fiat. Primoque cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, vel Græcæ nuces, vel avellanæ : poſtea submovendum id ipsum, quo maturiùs induci cicatrix poſſit. Medicamentum eo tempore ulceri eſt succus aſſumtus vel porri vel marrubii, & omni cibo porrum ipsum adjectum. Oportebit autem uti in his partibus quæ non afficiuntur, frictionibus, item ambulationibus lenibus : vitandumque erit, ne vel luctando, vel currendo, vel aliâ ratione sanescentia ulcera exasperentur : in hoc enim morbo perniciosus, ideóque omni modo cavendus sanguinis vomitus eſt.

SECT. X. Inter notiſſimos morbos eſt etiam is qui comitialis vel major nominatur. Homo subitò concidit, ex ore spumæ moventur ; deinde interposito tempore ad se redit, & per se ipse consurgit. Modò cum diſtentione membrorum aut nervorum prolabitur aliquis ; modò sine illâ. Id genus sæpius viros quàm feminas occupat ; ac solet quidem etiam longum eſſe usque ad mortis diem, at vitæ non periculosum. Interdum tamen quum recens eſt, hominem consumit ; & sæpe eum, si remedia non suſtulérunt, in pueris Veneris, in puellis menſtruorum initium tollit.

Quidam hos quoque iisdem quibus lethargicos, excitare conantur: quod admodum ſupervacuum eſt: & quia ne lethargicus quidem his ſanatur; & quia, quum poſſit ille numquam expergisci atque ita fame interire, hic ad se utique revertitur.

Ubi concidit aliquis, si nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique sanguis mitti debet: si acceſſit, non utique mittendus eſt, nisi alia quoque hortantur. Neceſſarium autem eſt ducere alvum, vel nigro veratro purgare, vel utrumque facere, si vires patiuntur: tum caput tondêre, oleoque & acéto perungere; cibum poſt diem tertium, simul ac transiit hora quâ concidit, dare. Neque sorbitiones autem aliique molles & faciles cibi, neque caro, miniméque suilla, convenit; sed mediæ materiæ: nam & viribus opus eſt, & cruditates cavendæ sunt: cum quibus fugere oportet solem, balneum, ignem, omniaque calefacientia: item, frigus, vinum, venerem, loci præcipitis conſpectum omniumque torrentium, vomitum, laſſitudinem, sollicitudines, negotia omnia: &, ubi tertio die cibus datus eſt, intermittere quartum, & in vicem alterum quemque; eâdem horâ cibi servatâ, donec quattuordecim dies transeant. Quos ubi morbus exceſſit, acúti vim depoſuit: at si manet, curandus jam ut longus eſt.

Quod si non, quo die primùm id incidit, medicus acceſſit; sed is qui cadere consuêvit, poſt ei traditus eſt; protinus eo genere victûs habito qui supra comprehensus eſt, exspectandus eſt dies quo prolabatur; utendumque tum vel sanguinis mis-

sione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, sicut præceptum eſt. Insequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, vitatis omnibus quæ cavenda dixi, nutriendus eſt.

Si per hæc morbus finîtus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac ter quoque aut quater eo utendum, non ita multis interpositis diebus; sic tamen ut ne iterum umquam sumat, nisi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendæ, quibusdam, præter ea quæ supra scripta sunt, adjectis. Ubi mane experrectus eſt, corpus ejus leniter ex oleo vetere, cum capite excepto ventre, permulceatur: tum ambulatione quàm maximè longâ & rectâ utatur: poſt ambulationem loco tepido vehementer & diu, ac non minùs ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde super caput multâ aquâ frigidâ perfundatur; paullum cibi aſſumat; conquiescat; rursus ante noctem ambulatione utatur; iterum vehementer perfricetur, sic ut neque venter neque caput contingatur: poſt hæc cœnet, interpositisque tribus aut quattuor diebus, uno aut altero acria aſſumat.

Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur; ungatur oleo vetere, adjecto acéto & nitro; perfundatur aquâ salsâ; bibat jejunus ex aqua caſtoreum; nullâ aquâ nisi decoctâ, potionis caussâ, utatur. Quidam, jugulati gladiatoris calido sanguine poto, tali morbo se liberarunt: apud quos miserum auxilium tolerabile malum miserius fecit.

Quod ad medicînam verò pertinet, ultimum

eſt, juxta talum ex utroque crure paullum ſanguinis mittere: occipitium incidere, & cucurbitulas admovêre: ferro candente in occipitio quoque & infra, quà summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat. Quibus si finîtum malum non fuerit, prope eſt ut perpetuum sit. Ad levandum id, tantùm modò utendum erit exercitatione, multâ frictione, cibisque his qui supra comprehensi sunt; præcipuéque vitanda omnia, quæ ne fierent excepimus.

SECT. XI. Æquè notus eſt morbus quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Quem Hippocrates ait, SI POST SEPTIMUM diem febricitante ægro supervenit, tutum eſſe, mollibus tantùm modò præcordiis subſtantibus. Diocles ex toto, si poſt febrem oritur, etiam prodeſſe; si poſt hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maximè oculorum, in quibus quod album eſſe debet, fit luteum: solet quoque accedere & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextrâ parte durities; &, ubi corporis vehemens motus eſt, spiritûs difficultas membrorumque resolutio: atque ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit.

Primo die abſtinêre ægrum oportet, secundo ducere alvum; tum si febris eſt, eam victûs genere discutere; si non eſt, scammoneam potui dare, vel cum aqua betam albam contrîtam, vel cum aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anîsum, sic ut pars hujus minima sit. Asclepiades aquam

quoque salsam, & quidem per biduum, purgationis caussâ bibere cogebat, iis quæ urînam movent, rejectis. Quidam, superioribus omiſſis, per hæc & per eos cibos qui extenuant, idem se consequi dicunt.

Ego utique, si satis virium eſt, validiora; si parum, imbecilliora auxilia præfero. Si purgatio fit, poſt eam triduo primo modicè cibum oportet aſſumere ex media materia, & vinum bibere Græcum salsum, ut solutio ventris maneat: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid eſſe, intraque aquam manêre: deinde ad superius genus victûs reverti, cum eo ut magis satietur; omiſſo Græco vino, bibere nigrum auſtêrum; atque ita per hæc variare ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad salsum vinum redeat. Per omne verò tempus utendum eſt exercitatione, frictione, &, si hiems eſt, balneo; si æſtas, frigidis natationibus: lecto etiam & conclavi cultiore, risu, joco, ludis, lasciviâ, per quæ mens exhilaretur: ob quæ Regius morbus dictus vidêtur. Malagma quoque quod digerat, super præcordia datum prodeſt; vel arida ibi ficus superimposita, si jecur aut liênis affectus eſt.

SECT. XII. Ignotus autem pæne in Italia, frequentiſſimus in quibusdam regionibus is morbus eſt quem ἐλεφαντίασιν Græci vocant; isque longis annumeratur, quo totum corpus afficitur, ita ut oſſa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebrosque tumores habet: rubor earum paullatim in atrum colorem convertitur.

Summa cutis inæqualiter craſſa, tenuis, dura mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus eſt, & digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facilè tot malis obrutum hominem consumit.

Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro veratro venter solvi. Adhibenda triduum, quanta suſtinéri poteſt, inedia eſt: paullulum deinde vires reficiendæ & ducenda alvus: poſthæc ubi corpus levatum eſt, utendum eſt exercitatione præcipuéque cursu: sudor primùm labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus evocandus: frictio adhibenda: moderandumque inter hæc ut vires conserventur. Balneum rarum eſſe debet: cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus: vinum, præterquam primis diebus, rectè datur. Corpus contrîta plantâgo & illita optimè tueri videtur.

Attonitos quoque rarò videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: hunc ἀποπληξίαν Græci appellant. His sanguis mittendus eſt: veratro quoque albo, vel alvî ductione utendum: tum adhibendæ frictiones; & ex mediâ materiâ minimè pingues cibi, quidam etiam acres; & a vino abſtinendum.

At resolutio nervorum frequens ubîque morbus eſt. Ea interdum tota corpora, interdum partes infeſtat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video. Solent autem, qui per omnia membra resoluti sunt, celeriter rapi: ac, si

correpti non ſunt, diutius quidem vivunt; ſed rarò tamen ad ſanitatem perveniunt, & plerumque miſerum ſpiritum trahunt, memoriâ quoque amiſſâ. In partibus verò numquam acutus, ſæpe longus, ferè inſanabilis morbus eſt.

Si omnia membra vehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio vel occîdit, vel liberat. Aliud curationis genus vix umquam ſanitatem reſtituit; ſæpe mortem tantùm differt, vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem, ſi non redit & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt: ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur.

At ubi pars reſoluta eſt, pro vi & malo corporis vel ſanguis mittendus eſt, vel alvus ducenda. Cætera eadem in utroque caſu facienda ſunt: ſiquidem vitare præcipuè convenit frigus; paullatimque ad exercitationes revertendum eſt, ſic ut ingrediatur ipſe protinus, ſi poteſt. Si id crurum imbecillitas prohibet, vel geſtetur, vel motu lecti concutiatur: tum id membrum quod deficit, ſi poteſt, per ſe; ſin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad conſuetudinem ſuam redeat.

Prodeſt etiam torpentis membri ſummam cutem exaſperare, vel urtícis cæſam, vel impoſito ſinápi, ſic ut ubi rubêre cœperit corpus, hæc removeantur. Scilla quoque contrîta, bulbique contríti cum ture rectè imponuntur. Neque aliênum eſt reſínâ cutem tertio quoque die diutius vellere, pluribus etiam locis aliquando ſine ferro cucurbitulas admovêre. Unctioni verò aptiſſimum eſt vetus oleum, vel nitrum acéto & oleo miſtum. Quinetiam fovêre aquâ calidâ marínâ, vel ſi ea non

eſt, tamen salsâ, magnopere neceſſarium eſt. Ac si quo loco vel naturales vel etiam manufactæ natationes sunt, iis potiſſimùm utendum eſt; præcipuéque in his agitanda membra quæ maximè deficiunt: si id non eſt, balneum tamen prodeſt.

Cibus eſſe debet ex mediâ materiâ, maximéque ex venatione: potio sine vino aquæ calidæ. Si tamen vetus morbus eſt, interponi quarto vel quinto die purgationis caussâ vinum Græcum salsum prodeſt. Poſt cœnam utilis vomitus eſt.

Interdum verò etiam nervorum dolor oriri solet. In hoc casu non vomere, non medicamentis urînam movêre, non sine exercitatíone sudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua eſt bis die. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum eſt, deinde retento spiritu: in ipsa exercitatione potiùs superiores partes movendæ: balneo raró utendum: mutandum subinde peregrinationibus cœlum. Si dolor eſt, ea ipsa pars sine oleo, nitro ex aqua perungenda eſt, deinde involvenda, & subjicienda pruna lenis & sulfur; atque ita diu suffumigandum: idque aliquamdiu faciendum, sed jejuno, quum bene jam concoxerit.

Cucurbitulæ quoque sæpe dolenti parti admovendæ sunt, pulsandusque leniter inflatis vesícis bubulis is locus eſt. Utile eſt etiam sevum miscêre cum hyoscyami & urtícæ contrítis seminibus, sic ut omnium par modus sit, idque imponere: fovêre aqua in qua sulfur decoctum sit. Utriculi quoque rectè imponuntur aquâ calidâ repleti, aut bitûmen cum hordeaceâ farínâ miſtum: atque in ipso potiſſimùm dolore utendum geſtatione ve-

hementi eſt : quod in aliis doloribus peſſimum eſt.

Tremor autem nervorum æquè vomitu medicamentiſque urînam moventibus intenditur. Inimîca etiam habet balnea, aſſasque sudationes. Bibenda aqua eſt : acri ambulatione utendum, item unctionibus frictionibusque, maximè per ſeipsum : pilâ similibusque superiores partes dimovendæ : cibo quolibet utendum, dum modò concoctioni utique ſtudeatur. Secundùm cibum curis abſtinendum : rariſſimâ venere utendum eſt : si quando quis in eam prolapsus eſt, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potiùs quàm virilibus debet.

LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua interiorum humani corporis partium ſedes oſtenduntur.* CAPUT I. *Curationes ſingularum laborantium partium.* SECT. I. *Morborum capitis remedia ; 1°. cephaleæ ; 2°. morbi circa faciem ; 3°. reſolutionis linguæ ; 4°. deſtillationis ; denique gravedinis.* SECT. II. *De cervîcis morbis ; 1°. remedia contra nervorum rigorem ; 2°. contra angînam ; 3°. contra difficultatem ſpirandi ; 4°. contra faucium exulcerationem ; 5°. contra tuſſim ; 6°. contra ſanguinis ſputum.* SECT. III. *De ſtomachi morbis ; 1°. varia remedia adversùs ſtomachi æſtum ; 2°. inflationem ; 3°. inflammationem ; 4°. exulcerationem ; 5°. pituîtam ; 6°. bilem ; 7°. reſolutionem.* SECT. IV. *De laterum doloribus.* SECT. V. *De viscerum morbis ; 1°. de peripneumoniâ ; 2°. de morbo epatico ; 3°. de liênis morbo ; 4°. de rènum morbis.* SECT. VI. *De inteſtinorum morbis ; 1°. de cholera ; 2°. de cœliaco morbo ; 3°. de tenuioris inteſtîni morbo ; 4°. de morbo plenioris inteſtîni ; 5°. de dyſenteria ſeu torminibus ; 6°. de lìenteria ſeu lævitate inteſtinorum ; 7°. de lumbrícis ; 8°. de teneſmo ; 9°. de ventris fluxu.* SECT. VII. *De morbis uteri.* Hîc lacuna eſt ; 1°. *de morbo hyſterico ; 2°. quî vulva exulcerata curêtur ; 3°. de veſicæ doloribus ; 4°. de urînæ nimia profuſione ; 5°. de nimia ſeminis profuſione.* SECT. VIII. *De extremarum*

extremarum partium morbis ; 1°. de morbis coxarum; 2°. genuum; 3°. manuum, pedum articulorumque. CAP. II. *De refectione convalescentium.*

PRÆFATIO.

HACTENUS reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita sunt, ut iis certæ sedes aſſignari non poſſint; nunc de his dicam quæ sunt in partibus. Faciliùs autem omnium interiorum morbi curationesque in notitiam venient, si priùs eorum sedes breviter oſtendero.

Caput igitur eaque quæ in ore sunt, non linguâ tantùm modò palatoque terminantur, sed etiam quatenus oculis noſtris exposita sunt. In dextrâ siniſtrâque circa guttur *venæ* grandes quæ σφαγίτιδες nominantur; itemque *arteriæ* quas καρωτίδας vocant, sursum procedentes ultra aures feruntur. Atque in ipsis cervicibus *glandulæ* positæ sunt, quæ interdum cum dolore intumescunt.

Deinde duo itinera incipiunt : alterum *asperam arteriam* nominant, alterum *ſtomachum*. *Arteria* exterior ad pulmônem, *ſtomachus* interior ad ventriculum fertur : illa spiritum, hic cibum recipit. Quibus quum diversæ viæ sint, quà coëunt, exigua in arteriâ sub ipsis faucibus *lingula* eſt, quæ, quum spiramus, attollitur; quum cibum potionemque aſſumimus, arteriam claudit.

Ipsa autem *arteria* dura & cartilaginosa : in gutture aſſurgit, cæteris partibus resîdit. Conſtat ex circulis quibusdam, compositis ad imaginem

H

earum vertebrarum quæ in spinâ sunt, ita tamen ut ex parte exteriore aspera, ex interiore, ſtomachi modo, lævis sit: eaque descendens ad præcordia cum *pulmône* committitur. Is spongiosus; ideóque spiritûs capax, & a tergo spinæ ipsi junctus: in duas fibras ungulæ bubulæ modo dividitur. Huic *cor* annexum eſt, naturâ musculosum, in pectore sub siniſteriore mammâ situm; duosque quasi ventriculos habet.

At sub corde atque pulmône *transversum* ex validâ membranâ *septum* eſt, quod a præcordiis uterum diducit, idque nervosum, multis etiam venis per id discurrentibus: a superiore parte non solùm *inteſtîna*, sed *jecur* quoque lienemque discernit. Hæc *viscera* proximè, sed infra tamen posita dextrâ siniſtrâque sunt.

Jecur a dextra parte sub præcordiis ab ipso septo orsum, intrinsecus cavum, extrinsecus gibberum eſt: quod prominens leviter ventriculo insidet, & in quatuor fibras dividitur: ex inferiore verò parte ei *fel* inhæret.

At *liênis* in siniſtrâ, non eidem septo, sed inteſtîno annexus eſt: naturâ mollis & rarus, longitudinis craſſitudinisque modicæ; isque paullum a coſtarum regione in uterum excédens, & maximâ parte sub his conditur: atque hæc quidem juncta sunt.

Renes verò diversi, qui lumbis sub imis coxis inhærent, a parte earum rotundi, ab alterâ resími; qui & venosi sunt, & ventriculos habent, & tunicis super conteguntur. Ac *viscerum* quidem hæ sedes sunt.

Stomachus verò, qui inteſtinorum principium, eſt nervosus: a ſeptimâ ſpinæ vertebrâ incipit, ac circa præcordia cum ventriculo committitur.

Ventriculus autem qui receptaculum cibi eſt, conſtat ex duobus tergoribus: iſque inter lienem & jecur poſitus eſt, utroque ex his paullum ſuper eum ingrediente: suntque etiam *membranulæ* tenues, per quas inter ſe tria iſta connectuntur, junguntúrque ei ſepto quod transversum eſſe ſupra poſui.

Inde ima ventriculi pars paullum in dexteriorem partem conversa, in ſummum inteſtînum coarctatur. Hanc juncturam πυλωρὸν Græci vocant, quoniam, portæ modo, in inferiores partes ea quæ excreturi sumus, emittit.

Ab ea *jejunum inteſtînum* incipit, non ita implicitum: cui tale vocabulum eſt, quia numquam quod accêpit, continet; ſed protinus in inferiores partes transmittit. Inde *tenuius inteſtînum* eſt, in ſinus vehementer implicitum: *orbes* verò ejus per membranulas ſinguli cum interioribus connectuntur; qui in dexteriorem partem conversi, & e regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis complent. Deinde id *inteſtînum* cum craſſiore altero transverſo committitur; quod a dextrâ parte incipiens, in ſiniſteriorem pervium & longum eſt, in dexteriorem non eſt; ideóque *cæcum* nominatur.

At id quod pervium eſt, latè fuſum atque ſinuatum, minusque quàm ſuperiora inteſtîna nervoſum, ab utrâque parte huc atque illuc volutum, magis tamen ſiniſteriores inferioresque partes re-

nens, contingit jecur atque ventriculum: deinde cum quibusdam membranulis a ſiniſtro rene venientibus jungitur; atque hinc ad dextra recurvatum in ima dirigitur, quà excernit: ideóque id ibi *rectum inteſtînum* nominatur. Contegit verò universa hæc *omentum*, ex inferiore parte læve & adſtrictum, ex superiore mollius: cui *adeps* quoque innascitur, quæ sensu, sicut *cerebrum* quoque & *medulla*, caret.

At a renibus singulæ *venæ*, colore albæ, ad vesîcam feruntur; οὐρητῆρας Græci vocant, quod per eas inde descendentem *urînam* in vesîcam deſtillare concipiunt. *Vesîca* autem in ipso sinu nervosa & duplex, cervîce plena atque carnosa, jungitur per venas cum inteſtîno eoque *oſſe* quod *pubi* subeſt. Ipsa soluta atque liberior eſt; aliter in viris atque in feminis posita: nam in viris juxta rectum inteſtînum eſt, potiùs in siniſtram partem inclinata; in feminis super genitale earum posita eſt, &, supernè lapsa ab ipsâ *vulvâ* suſtinetur. Tum in masculis iter urînæ spatiosius & compreſſius a cervîce hujus descendit ad colem: in feminis brevius & plenius, super vulvæ cervîcem se oſtendit.

Vulva autem in virginibus quidem admodum exigua eſt: in mulieribus verò, nisi ubi gravidæ sunt, non multo major quàm ut manu comprehendatur. Ea, rectâ continuatâque cervîce quem *canalem* vocant, contra mediam alvum orsa, inde paullum ad dexteriorem coxam convertitur; deinde super rectum inteſtînum progreſſa, iliis feminæ latera sua innectit. Ipsa autem *ilia* inter coxas & pubem imo ventre posita sunt. A qui-

bus ac pube *abdômen* sursum versùs ad præcordia pervenit ; ab exteriore parte evidenti cute, ab interiore lævi membranâ inclusum, quæ omento jungitur ; περιτόναιος autem a Græcis nominatur.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. His veluti in conspectum quemdam, quatenus scire curanti neceſſarium eſt, adductis, remedia singularum laborantium partium exsequar, orsus a capite : sub quo nomine nunc significo eam partem, quæ capillis tegitur : nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis eſt, alias erit explicandus.

1°. In capite autem interdum acûtus & peſtifer morbus eſt, quam κεφαλαίαν Græci vocant : cujus notæ sunt horror calidus, nervorum resolutio, oculorum calìgo, mentis alienatio, vomitus, sic ut vox supprimatur ; vel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat : præter hæc, dolor intolerabilis, maximè circa tempora vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque gravis neque periculosa, per hominis ætatem eſt : interdum gravior dolor, sed brevis, neque tamen mortiferus ; qui vel vino, vel cruditate, vel frigore, vel igne aut sole contrahitur. Hique omnes dolores modò cum febre modò sine hac sunt : modò in toto capite ; interdum sic ut oris quoque proximam partem excrucient. Præter hæc etiam invenîtur genus, quod poteſt longum eſſe ; ubi humor cutem inflat,

eaque intumescit, & prementi digito cedit: ὑδροκέφαλον Græci appellant.

Ex his id quod secundo loco poſitum eſt, dum leve eſt, quâ sit ratione curandum, dixi, quum persequerer ea quæ sani homines in imbecillitate partis alicujus facere debérent. Quæ verò auxilia sint capitis, ubi cum febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita eſt.

Nunc de cæteris dicendum eſt. Ex quibus id quod acutum eſt, idque quod supra consuetudinem intenditur, idque quod ex subitâ caussâ, etsi non peſtiferum, tamen vehemens eſt, primam curationem habet, quâ sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis eſt dolor, supervacuum eſt: satiusque eſt abſtinêre a cibo, si fieri poteſt etiam a potione; si non poteſt, aquam bibere. Si poſtero die dolor remanet, alvum ducere, ſternutamenta evocare, nihil aſſumere nisi aquam. Sæpe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione discutit, utique si ex vino vel cruditate orîgo eſt.

Si verò in his auxilii parum eſt, tondêre oportet ad cutem: deinde considerandum eſt, quæ caussa dolorem excitarit. Si calor, aquâ frigidâ multâ perfundere caput expedit; spongiam concávam imponere, subinde aquâ frigidâ expreſſam; ungere rosâ & acéto, vel potiùs his tinctam lanam succidam imponere, aliave refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit, caput oportet perfundere aquâ calidâ marínâ, vel certè salsâ, aut in qua laurus decocta sit; tum caput vehementer perfricare; deinde calido oleo implêre & veſte

velare. Quidam etiam id devinciunt : alii cervicalibus veſtimentiſque onerant, & sic levantur : alios calida cataplasmata adjuvant. Ergo etiam, ubi caussa incognita eſt, vidêre oportet, refrigerantia magis an calefacientia leniant, & his uti quæ experimentum approbârit. At si parum caussa discernitur, perfundere caput, primùm aquâ calidâ, sicut supra præceptum eſt, vel salsâ, vel ex lauro decoctâ, tum frigidâ poscâ.

Illa in omni vetuſto capitis dolore communia sunt : ſternutamenta excitare, inferiores partes vehementer perfricare, gargarizare his quæ salivam movent, cucurbitulas temporibus & occipitio admovêre, sanguinem ex naribus detrahere, resínâ subinde tempora pervellere, & imposito sinápi exulcerare ea quæ malè habent, ante linteolo subjecto, ne vehementer erodat; candentibus ferramentis, ubi dolor eſt, ulcera excitare, cibum semper modicum cum aqua sumere : ubi levatus eſt dolor, in balneum ire : ibi multâ aquâ priùs calidâ, deinde frigidâ per caput perfundi. Si discuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad vinum reverti; sed poſtea semper, ante quàm quicquam aliud, aquam bibere.

Diſſimile eſt id genus quod humorem in caput contrahit : in hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt : deinde imponere sinápi sic ut exulceret : si id parum profuit, scalpello utendum eſt. Illa cum hydropicis communia sunt, ut exerceatur, insudet, vehementer perfricetur, cibis potionibusque utatur urinam præcipuè moventibus.

2°. Circa faciem verò morbus innascitur, quem

Græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acutâ ferè febre oritur : os cum rictu quodam pervertitur, ideóque nihil aliud eſt quàm diſtortio oris. Accêdit crebra coloris in facie totoque corpore mutatio : somnus in promtu eſt.

In hoc sanguinem mittere optimum eſt. Si finîtum eo malum non eſt, ducere alvum : si ne sic quidem discuſſum eſt, albo veratro vomitum movêre : præter hæc neceſſarium eſt vitare solem, laſſitudinem, vinum. Si discuſſum his non eſt, utendum eſt cursu & frictione in eo quod læsum eſt leni & multa ; in reliquis partibus breviore sed vehementi. Prodeſt etiam movêre ſternutamenta, caput radere, idque perfundere aquâ calidâ, vel marínâ, vel certè salsâ, sic ut ei quoque sulfur adjiciatur : poſt perfusionem iterum perfricare, sinápi manducare ; eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris item sinápi, donec erodat, imponere. Cibus aptiſſimus ex mediâ materiâ eſt.

3°. At si lingua resoluta eſt, quod interdum ex morbo aliquo fit, sic ut sermo hominis non explicetur : oportet gargarizare ex aqua in qua vel thymum, vel hyssôpum, vel nepeta decocta sit ; aquam bibere ; caput & os & ea quæ sub mentó sunt, & cervîcem vehementer perfricare ; lasere linguam ipsam linere ; manducare quæ sunt acerrima, id eſt sinápi, allium, cepam ; magnâ vi luctari ut verba exprimantur, exercéri retento spiritu, caput sæpe aquâ frigidâ perfundere, non numquam multam eſſe radiculam, deinde vomere.

4°. Deſtillat autem humor de capite interdum

In nares, quod lene eſt; interdum in fauces quod pejus eſt; interdum etiam in pulmonem, quod peſſimum eſt. Si in nares deſtillaverit, tenuis per has pituìta profluit, caput leniter dolet, gravitas in eo sentîtur, frequentia ſternutamenta sunt: si in fauces, has exasperat, tuſſiculam movet: si in pulmonem, præter ſternutamenta & tuſſim, eſt etiam capitis gravitas, laſſitudo, sitis, æſtus, biliosa urìna.

Aliud autem, quamvis non multùm diſtans, malum gravèdo eſt. Hæc nares claudit, vocem obtundit, tuſſim siccam movet: sub eàdem verò salsa eſt salîva, sonant aures, venæ moventur in capite, turbida urîna eſt. Hæc omnia κορύζας Hippocrates nominat: nunc video apud Græcos in gravedine hoc nomen servari: deſtillationes καταςαγμὸς appellari. Hæc autem brevia; sed, si neglecta sunt, longa eſſe consuérunt.

Nihil peſtiferum eſt, nisi quod pulmonem exulcerat. Ubi aliquid ejus modi sentímus, protinus abſtinêre a sole, balneo, vino, venere debemus: inter quæ unctione & aſſuéto cibo nihilo minùs uti licet. Ambulatione tantùm non acri, sed rectâ utendum eſt, & poſt eam caput atque os supra quinquagies perfricandum: raróque fit ut, si biduo vel certè triduo nobis temperavimus, id vitium non levetur. Quo levato, si in deſtillatione craſſa facta pituîta eſt, vel in gravedine nares magis patent, balneo utendum eſt, multâque aquâ priùs calidâ, poſt egelidâ, fovendum os caputque; deinde cum cibo pleniore vinum bibendum. At si æquè tenuis die quarto pituîta eſt, vel nares

æquè clausæ videntur, aſſumendum eſt vinum aminæum auſtèrum; deinde rursus biduo aqua: poſt quæ ad balneum & ad consuetudinem revertendum eſt.

Neque tamen illis ipsis diebus, quibus aliqua ex consuétis omittenda sunt, expedit tamquam ægros agere; sed cætera omnia quasi sanis facienda sunt, præter quàm si diutius aliquem & vehementiùs iſta sollicitare consuerunt: huic enim quædam curiosior observatio neceſſaria eſt.

Igitur huic, si in nares vel in fauces deſtillavit, præter ea quæ supra retuli, protinus primis diebus multùm ambulandum eſt, perfricandæ vehementer inferiores partes, levior frictio adhibenda thoráci erit, levior capiti, demenda aſſuéto cibo pars dimidia, sumenda ova, amylum similiaque, quæ pituitam faciunt craſſiorem: siti, quanta maxima suſtineri poteſt, pugnandum eſt. Ubi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoque usus eſt, adjiciendus eſt cibo pisciculus aut caro; sic tamen, ne protinus juſtus modus cibi sumatur: vino meráco copiosiùs utendum eſt.

At si in pulmonem quoque deſtillat, multo magis & ambulatione & frictione opus eſt, eâdemque adhibitâ ratione in cibi. Si non satis illa proficiunt, acrioribus utendum eſt, magis somno indulgendum, abſtinendumque a negotiis omnibus: aliquando, sed seriùs, balneum tentandum.

In gravedine autem, primo die quiescere, neque eſſe neque bibere, caput velare, fauces lanâ circumdare: poſtero die surgere, diu abſtinêre a potione, aut si res coëgerit, non ultra hemînam

aquæ aſſumere : tertio die panis non ita multum ex parte interiore cum piſciculo vel levi carne ſumere, aquam bibere. Si quis ſibi temperare non potuerit, quo minùs pleniore victu utatur, vomere : ubi in balneum ventum eſt, multâ aquâ calidâ caput & os fovêre usque ad ſudorem, tum ad vinum redire. Poſt quæ vix fieri poteſt ut idem incommodum maneat : ſed ſi manſerit, utendum erit cibis frigidis, aridis, levibus, humore quàm minimo ; ſervatis frictionibus exercitationibusque, quæ in omni tali genere valetudinis neceſſariæ ſunt.

SECT. II. A Capite tranſitus ad cervîcem eſt, quæ gravibus admodum morbis obnoxia eſt.

1°. Neque tamen alius importunior acutiorque morbus eſt, quàm is qui quodam rigore nervorum modò caput ſcapulis, modò mentum pectori adnectit, modò rectam & immobilem cervîcem intendit. Primum Græci ὀπισθότονον, ſequentem ἐμπροσθότονον, ultimum τέτανον appellant : quamvis minùs ſubtiliter quidam indiſcrétis his nominibus utuntur. Ea ſæpe INTRA QUARTUM diem tollunt : ſi hunc evaſerunt, ſine periculo ſunt.

Eâdem omnia ratione curantur ; idque convenit. Sed Aſclepiades utique mittendum ſanguinem credidit : quod quidam vitandum eſſe dixérunt, eo quod maximè tum corpus calore egêret, iſque eſſet in ſanguine venarum. Hoc quidem falſum eſt : neque enim Natura ſanguinis eſt ut utique caleat ; ſed ex his quæ in homine ſunt, hic celerrimè vel caleſcit vel refrigeſcit. Mitti verò necne debeat, ex his intelligi poteſt, quæ

de sanguinis miſſione præcepta sunt. Utique autem rectè datur caſtoreum, & cum hoc piper vel laser: deinde opus eſt fomento humido & calido. Itaque plerique aquâ calidâ multâ cervíces subinde perfundunt. Id in præsentia allevat; sed opportuniores nervos frigori reddit: quod utique vitandum eſt.

Utilius igitur eſt, cerato liquido primùm cervîcem perungere; deinde admovêre vesícas bubulas vel utriculos oleo calido repletos, vel ex farínâ calidum cataplasma, vel piper rotundum cum ficu contusum. Utiliſſimum tamen eſt, humido sale fovêre: quod quomodo fieret, jam oſtendi. Ubi eorum aliquid factum eſt, admovêre ad ignem, vel si æſtas eſt, in sole ægrum oportet; maximéque oleo vetere, si id non eſt, Syriaco; si ne id quidem eſt, adipe quàm vetuſtiſſimâ cervîcem & scapulas & spinam perfricare.

Frictio quum omnibus in homine vertebris utilis sit, tum iis præcipuè quæ in collo sunt. Ergo die noctéque, interpositis tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum eſt. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cavendum verò eſt præcipuè frigus: ideóque in eo conclavi in quo cubabit æger, ignis continuus eſſe debet, maximusque tempore antelucano quo præcipuè frigus intenditur. Neque inutile erit caput attonsum habêre, idque irino vel cyprino calido madefacere, & superimposito pileo velare; non numquam etiam in calidum oleum totum descendere, vel in aquam calidam in qua fenum græcum decoctum sit, & adjecta

olei pars tertia. ALVUS quoque ducta ſæpe ſuperiores partes reſolvit.

Si verò etiam vehementiùs dolor crevit, admovendæ cervicibus cucurbitulæ ſunt, ſic ut cutis incidatur : eadem aut ferramentis aut ſinápi adurenda. Ubi levatus eſt dolor moverique cervix cœpit ; ſcire licet cedere remediis morbum : ſed diu vitandus cibus, quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum, itemque ovis ſorbilibus, aut hapalis mollibusve, jus aliquod aſſumendum. Id ſi bene proceſſerit, jamque ex toto rectè ſe habêre cervíces videbuntur, incipiendum erit a pulticulâ vel intritâ bene madidâ. Celeriùs tamen etiam panis mandendus quàm vinum guſtandum ; ſiquidem hujus uſus præcipuè periculoſus, ideóque in longum tempus differendus eſt.

2°. Ut hoc autem morbi genus circa totam cervîcem, ſic alterum æquè peſtiferum acutumque in faucibus eſſe conſuêvit. Noſtri *angînam* vocant : apud Græcos nomen prout ſpecies eſt : interdum enim neque rubor, neque tumor ullus appâret ; ſed corpus aridum eſt, vix ſpiritus trahitur, membra ſolvuntur : id συνάγχην vocant. Interdum lingua fauceſque cum rubore intumeſcunt, vox nihil ſignificat, oculi vertuntur, facies pallet ſingultuſque eſt : ὡς συνάγχη vocatur.

Illa communia ſunt ; æger non cibum devorare non potionem poteſt : ſpiritus ejus includitur. LEVIUS eſt, ubi tumor tantùm modò & rubor eſt, cætera non ſequuntur : id παρασυνάγχην appellant.

Quicquid eſt, ſi vires patiuntur, ſanguis mittendus eſt, etſi non abundat : ſecundum eſt à

ducere alvum. Cucurbitula quoque rectè sub mento & circa fauces admovetur, ut id quod ſtrangulat, evocet. Opus eſt deinde fomentis humidis: nam sicca spiritum elídunt. Ergo admovêre spongias oportet, quæ meliùs in calidum oleum quàm in calidam aquam subinde dimittuntur: efficaciſſimusque eſt hîc quoque salis calidi succus. Tum commodum eſt, hyssôpum vel nepetam vel thymum vel absinthium, vel etiam furfures aut ficus aridas cum mulsa aqua decoquere, eâque gargarizare: poſt hæc palatum ungere vel felle tauríno, vel eo medicamento quod ex moris eſt. Polline etiam piperis id rectè respergitur.

Si per hæc parum proficitur, ultimum eſt incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, vel in palato circa uvam, vel eas venas quæ sub lingua sunt, ut per ea vulnera morbus erumpat. Quibus si non fuerit æger adjûtus, scire licet a malo victum eſſe. Si verò his morbus levatus eſt, jamque fauces & cibum & potum capiunt, facilis ad bonam valetudinem recursus eſt. Atque interdum NATURA quoque adjuvat, si ex anguſtiore sede vitium transit in latiorem: itáque rubore & tumore in præcordiis orto, scire licet fauces liberari.

Quicquid autem eas levârit, incipiendum eſt ab humidis, maximéque aquâ mulsâ decoctâ: deinde aſſumendi molles & non acres cibi sunt, donec fauces ad priſtinum habitum revertantur.

Vulgò audio, si quis pullum hirundinînum ederit, angínâ toto anno non periclitari; servatumque eum ex sale, quum is morbus urget, comburi,

carbonemque ejus contrîtum in aquam mulsam quæ potui detur, infriari & prodeſſe. Id quum idoneos auctores ex populo habeat, neque habêre quicquam periculi poſſit, quamvis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi.

39. Eſt etiam circa fauces malum, quod apud Græcos aliud atque aliud nomen habet, prout se intendit. Omne in difficultate spirandi conſiſtit: sed hæc dum modica eſt, neque ex toto ſtrangulat, δύσπνοια appellatur; quum vehementior eſt, ut spirare æger sine sono & anhelatione non poſſit, ἆσθμα; quum acceſſit id quoque, ne nisi rectâ cervîce spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id quod primum eſt, poteſt diu aliquem trahere: duo insequentia acuta eſſe consuerunt. His communia sunt; quòd propter anguſtias per quas spiritus evadit, sibilum elìdit: dolor in pectore præcordiisque eſt, interdum etiam in scapulis; isque modò revertitur: ad hæc tuſſicula accêdit.

Auxilium verò eſt, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractione. Neque id satis eſt, sed lac caprînum calidum jejuno dandum, &, si non febrit, venter solvendus eſt: liquanda alvus, interdum etiam ducenda: quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodiùs. Caput autem etiam in lecto sublîme habendum eſt: thorax fomentis cataplasmatisque calidis aut siccis, aut etiam humidis, adjuvandus eſt; & poſtea malagma superimponendum, vel ceratum ex cyprino vel irino unguento. Sumenda deinde jejúna

in potum mulsa aqua cum qua vel hyſſôpus cocta vel contrîta capparis radix sit. Datur etiam utiliter aut nitrum aut naſturtium aut frictum allium; deinde contrîtum & cum melle miſtum: simulque coquuntur mel, galbanum, resîna terebinthina: ea autem ubi coïerunt, ex his quod fabæ magnitudinem habet, quotidie sub linguâ liquatur: aut sulfuris ignem non experti pondo & quadrans, abrotani pondo denarii in vini cyatho teruntur, idque tepefactum sorbetur.

Eſt etiam non vana opinio vulpînum jecur, ubi siccum & aridum factum eſt, contundi oportêre, polentamque ex eo potioni adspergi; vel ejusdem pulmonem quàm recentiſſimum aſſum, sed sine ferro coctum, edendum eſſe. Præter hæc, sorbitionibus & lenibus cibis utendum eſt, interdum vino tenui auſtéro, non numquam vomitu. Prosunt etiam, quæcumque urînam augent; sed nihil magis quàm ambulatio lenta pæne usque ad laſſitudinem; frictio multa præcipuè inferiorum partium, vel in sole vel ad ignem, & per seipsum & per alios, usque ad sudorem.

4°. In interiore verò faucium parte interdum exulceratio eſſe consuêvit. In hac plerique extrinsecus cataplasmatis calidis fomentisque humidis utuntur. Volunt etiam vaporem calidum ore recipi, per quem molliores alii partes eas fieri dicunt, opportunioresque vitio jam hærenti. Sed si bene sic vitari frigus poteſt, tuta illa præsidia; si metus ejus eſt, supervacua sunt. Utique autem perfricare fauces periculosum eſt; exulcerat enim: neque utilia sunt quæ urînæ movendæ sunt apta;

quia poſſunt, dum tranſeunt, ibi quoque pituîtam extenuare, quam ſupprimi melius eſt.

Asclepiades multarum rerum quas ipſi quoque ſecuti ſumus, auctor bonus, acêtum ait quàm acerrimum eſſe ſorbendum; hoc enim ſine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt, ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei licium eſt; quod idem quoque æquè probat: vel porri vel marrubii ſuccus, vel nuces Græcæ cum tragacantho contrítæ & cum paſſo miſtæ, vel lini ſemen contrîtum & cum dulci vino miſtum. Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria eſt: frictio a pectore vehemens toti inferiori parti adhibenda.

Cibi verò eſſe debent neque nimiùm acres, neque aſperi; mel, lenticula, tragum, lac, ptiſana, pinguis caro, præcipuéque porrum & quicquid cum hoc miſtum eſt. Potionis quàm minimum eſſe convenit: aqua dari poteſt vel pura, vel in qua malum cotoneum palmulæve decoctæ ſunt. Gargarizationes quoque lenes: ſin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles ſunt.

Hoc genus neque acutum eſt, & poteſt eſſe non longum: curationem tamen maturam, ne vehementer & diu lædat, deſiderat.

5°. Tuſſis verò ferè propter faucium exulcerationem moleſta eſt; quæ multis modis contrahitur. Itaque illis reſtitutis, ipſa finîtur: ſolet tamen interdum per ſe quoque malè habêre, & vix, quum vetus facta eſt, elidìtur: ac modò arida eſt, modò pituîtam citat.

Oportet autem hyſsôpum altero quoque die

bibere : spiritu retento currere, sed minimè in pulvere : ac lectione uti vehementi quæ primò impedîtur a tuſſi, poſt eam vincit : tum ambulare, deinde per manus quoque exercéri, & pectus diu perfricari : poſt hæc quàm pinguiſſimæ ficus uncias tres super prunam incoctas eſſe.

Præter hæc, si humida tuſſis eſt, prosunt frictiones validæ cum quibusdam calefacientibus, sic ut caput quoque simul vehementer perfricetur : item cucurbitulæ pectori admotæ, sinápi ex parte exteriore faucibus impositum, donec leviter exulceret ; potio ex mentha nucibusque Græcis & amylo ; primoque aſſumtus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis.

At si sicca tuſſis eſt, quum ea vehementiſſimè urget, adjuvat vini auſtéri cyathus aſſumtus; dum ne ampliùs id, interposito tempore aliquo, quàm ter aut quater fiat : item laseris quàm optimi paullulum devorare opus eſt ; porri vel marrubii succum aſſumere ; scillam delingere ; acêtum ex ea, vel certè acre sorbêre, aut cum spica allii contríti duos vini cyathos.

Utilis etiam in omni tuſſi eſt peregrinatio, navigatio longa, loca maritima, natationes : cibus interdum mollis, ut malva, urtîca ; interdum acer, ut lac cum allio coctum : sorbitiones quibus laser sit adjectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit. Ovum quoque sorbile sulfure adjecto, sorbeatur. In potum verò primùm aqua calida, deinde in vicem aliis diebus hæc, aliis verò vinum.

6°. Magis terréri poteſt aliquis, quum sanguinem exspuit : sed id modò minus, modò plus periculi

habet. Exit enim modò ex gingívis, modò ex ore; & quidem ex hoc interdum etiam copiosè, sed sine tuſſi, sine ulcere, sine gingivarum ullo vitio, ita ut nihil exscreetur. Verùm ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit sanguis: atque interdum profluit, interdum simile aquæ quiddam in qua caro recens lota eſt: non numquam autem is a summis faucibus fertur, modò exulceratâ eâ parte, modò non exulceratâ; sed aut ore venæ alicujus adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, ex hisque sanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque lædit potio aut cibus, neque quicquam ut ex ulcere exscreatur.

Aliquando verò, gutture & arteriis exulceratis, frequens tuſſis sanguinem quoque extrudit: interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex jocinore feratur. Sæpe feminæ quibus sanguis per menſtrua non respondet, hunc exspuunt: veteresque medici ferunt, vel exésa parte aliquâ sanguinem exire vel ruptâ, vel ore alicujus venæ patefacto. Primam διάβρωσιν, secundam ῥηγμοχασμὸν, tertiam ἀναστόμωσιν appellant. Ultima minimè nocet, prima graviſſimè: ac SÆPE quidem EVENIT ut sanguinem pus sequatur.

Interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad valetudinem profuit: sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tuſſis eſt, prout sedes ipsa eſt, ita varia & periculosa genera morborum sunt. Si verò sanguis tantùm fluit, expeditius & remedium & finis eſt.

Neque ignorari oportet, EIS QUIBUS fluere

sanguis solet, aut quibus ſpina dolet coxæve, aut poſt curſum vehementem vel ambulationem, dum febris abſit, non eſſe inutile sanguinis mediocre profluvium; idque per urinam redditum ipſam quoque laſſitudinem ſolvere: ac ne in eo quidem terribile eſſe, qui ex ſuperiore loco decidit: ſi tamen in ejus urínâ nihil aliud novavit: neque vomitum hujus afferre periculum, etiam quum repetit, ſi ante confirmare & implère corpus licuit: & ex toto nullum nocère, qui in corpore robuſto neque nimius eſt, neque tuſſim au calorem movet. Hæc pertinent ad univerſum: nunc ad ea loca quæ propoſui, veniam.

Si ex gingívis exit, portulàcam manducaſſe ſatis eſt: ſi ex ore, continuiſſe eo merum vinum; ſi id parum proficit, acètum. Si inter hæc quoque graviter erumpit, quia conſumere hominem poteſt, commodiſſimum eſt impetum ejus, admotâ occipitio cucurbitulâ ſic ut cutis quoque incidatur, avertere. Si id mulieri cui menſtrua non feruntur, evenit, eamdem cucurbitulam, incíſis inguinibus ejus, admovère.

At ſi ex faucibus interioribuſve partibus proceſſit; & metus major eſt, & cura major adhibenda. Sanguis mittendus eſt: & ſi nihilo minùs ex ore proceſſit, iterum tertióque, & quotidie paullum aliquid: protinus autem debet ſorbère vel acètum, vel etiam cum ture plantaginis aut porri ſuccum, imponendaque extrinſecus ſupra id quod dolet, lana ſuccida ex acèto eſt; & id ſpongiâ ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoque & femora brachiaque pluribus

locis deligabat : id Asclepiades adeò non prodeſſe, ut etiam inimîcum eſſet, proposuit. Sed id sæpe commodè respondêre experimenta teſtantur.

Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt; sed sat eſt infra inguina & super talos summosque humeros, etiam brachia. Tum si febris urget, danda eſt sorbitio ; & potui aqua in qua aliquid ex his quæ alvum adſtringunt, decoctum sit. At si abeſt febris, vel elôta alica, vel panis ex aquâ frigidâ, & molle quoque ovum dari poteſt : potui vel idem quod supra scriptum eſt, vel vinum dulce, vel aqua frigida : sed sic bibendum erit, ut sciamus huic morbo sitim prodeſſe.

Præter hæc neceſſaria sunt quies, securitas, silentium. Caput hujus quoque cubantis sublîme eſſe debet, rectéque tondetur : facies sæpe aquâ frigidâ fovenda eſt. At inimîca sunt vinum, balneum, venus, in cibo oleum, acriora omnia, item calida fomenta, conclave calidum & inclusum, multa veſtimenta corpori injecta : etiam frictiones, nisi ubi bene sanguis jam conquiêvit. Tum verò incipiendum eſt a brachiis cruribusque ; a thorâce abſtinendum. In hoc casu per hiemem locis maritimis, per æſtatem mediterraneis opus eſt.

SECT. III. Faucibus subeſt ſtomachus; in quo plura & longa vitia incidere consuerunt. Nam modò hunc ingens calor, modò inflatio, modò inflammatio, modò exulceratio afficit : interdum pituîta, interdum bilis oritur : frequentiſſimumque eſt ejus malum, quo resolvitur : neque ulla res magis aut corpus afficit. Ut diversa autem vitia ejus, sic etiam remedia sunt.

1°. Ubi exæſtuat, acéto cum rosa extrinsecus subinde fovendus eſt, imponendusque pulvis cum oleo, & ea cataplasmata quæ simul & reprimunt & molliunt. Potui, nisi quid obſtat, egelida aqua præſtanda.

2°. Si inflatio eſt, prosunt admotæ cucurbitulæ; neque incidere cutem neceſſe eſt: prosunt sicca & calida fomenta, sed non vehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt: utilis in jejunio potio eſt absinthii aut hyſſópi aut rutæ. Exercitatio primò lenis, deinde major adhibenda eſt; maximéque quæ superiores partes moveat: quod genus in omnibus ſtomachi vitiis aptiſſimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione, balneo quoque non numquam, sed rariùs; interdum alvi ductione. Cibis deinde calidis, neque inflantibus: eodemque modo calidis potionibus, primò aquæ, poſt ubi resêdit inflatio, vini auſtéri.

Illud quoque in omnibus ſtomachi vitiis præcipiendum eſt, ut quo modo se quisque refecerit, eodem sanus utatur: nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defenditur bona valetudo, quibus reddita eſt.

3°. At si inflammatio aliqua eſt quam ferè tumor & dolor sequitur, prima sunt quies & abſtinentia, lana sulfurata circumdata, in jejunio absinthium. Si ardor ſtomachum urget, is acéto cum rosa subinde fovendus eſt: deinde cibis quidem utendum eſt modicis; imponenda verò extrinsecus quæ simul & reprimunt & molliunt: deinde, his detractis, utendum calidis ex farinâ

cataplasmatis quæ reliquias digerant : interdum alvus ducenda ; adhibenda exercitatio & cibus plenior.

4°. At si exulceratio ſtomachum infeſtat, eadem ferè facienda sunt quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda : adhibendi lenes & glutinosi cibi, sed citra satietatem : omnia acria atque acida removenda. Vino, si febris non eſt, dulci, aut si id inflat, certè leni utendum : sed neque præfrigido neque nimis calido.

5°. Si verò pituítâ ſtomachus implêtur, neceſſarius modò in jejunio, modò poſt cibum vomitus eſt : utilis exercitatio, geſtatio, navigatio, frictio. Nihil edendum bibendumque, nisi calidum ; vitatis tantùm his quæ pituîtam contrahere consuérunt.

6°. Moleſtius eſt, si ſtomachus bile vitiosus eſt. Solent autem hi qui sic tentantur, interpositis quibusdam diebus, hanc, & quidem, quod peſſimum eſt, atram vomere. His rectè alvus ducitur, potiones ex absinthio dantur ; neceſſaria eſt geſtatio, navigatio, & si fieri poteſt, ex nausea vomitus : vitanda cruditas, sumendi cibi faciles & ſtomacho non aliéni, vinum auſtêrum.

7°. Vulgatiſſimum verò peſſimumque ſtomachi vitium eſt resolutio, id eſt, quum cibi non tenax eſt, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutiliſſimum balneum eſt : lectiones exercitationesque superioris partis necessariæ, item unctiones frictionesque : hinc perfundi frigidâ, atque in eâdem natare, canalibus ejus-

dem subjicere ſtomachum ipsum, & magis etiam a scapulis id quod contra ſtomachum eſt: consiſtere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Sumbruinarumque sunt, salutare eſt.

Cibi quoque aſſumendi sunt frigidi, qui potiùs difficulter coquuntur, quàm facilè vitiantur. Ergo plerique qui nihil aliud concoquere poſſunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi poteſt, neque venationem, neque piscem dari debêre nisi generis durioris. Potui quidem aptiſſimum eſt vinum frigidum, vel certè bene calidum merácum, potiſſimùm Rheticum vel Allobrogicum aliudve, quod & auſtêrum & resínâ condîtum eſt: si id non eſt, quàm asperrimum, maximéque Signînum.

Si cibus non continêtur, danda aqua, & eliciendus plenior vomitus eſt; iterúmque dandus cibus, & tum admovendæ duobus infra ſtomachum digitis cucurbitulæ, ibique duabus aut tribus horis continendæ sunt. Si simul & vomitus & dolor eſt, imponenda supra ſtomachum eſt lana succida, vel spongia ex acéto, vel cataplasma quod refrigeret: perfricanda verò non diu sed vehementer brachia & crura, & calefacienda.

Si plus doloris eſt, infra præcordia quattuor digitis cucurbitulâ utendum eſt: protinus dandus panis ex posca frigida: si non continuit, poſt vomitum leve aliquid ex his quæ non aliêna ſtomacho sint: si ne id quidem tenuit, singuli cyathi vini, singulis interpositis horis, donec ſtomachus consiſtat.

Valens etiam medicamentum eſt radiculæ succus,

valentius

valentius, acidi punici mali cum pari modo ſucci qui ex dulci punico malo eſt, adjecto etiam intubi ſucco & menthæ, ſed hujus minimâ parte; quibus tantumdem quantum ex his omnibus eſt, aquæ frigidæ quàm optimè miscêtur: id enim plus quàm vinum ad comprimendum ſtomachum prodeſt. Supprimendus autem vomitus eſt qui per ſe venit, etsi nauſea eſt. Aut ſi coacuit intus cibus aut computruit, quorum utrumlibet ructus oſtendit, ejiciendus eſt; protinusque, cibis aſſumtis iisdem quos proximè poſui, ſtomachus reſtituendus. Ubi ſublatus eſt præſens metus, ad ea redeundum eſt quæ ſupra præcepta ſunt.

SECT. IV. Stomachus lateribus cingitur, atque in his quoque vehementes dolores eſſe conſuêrunt. Eorum initium vel ex frigore vel ex ictu vel ex nimio curſu vel ex morbo eſt. Sed interdum id malum intra dolorem eſt: isque modò tardè modò celeriter ſolvitur: interdum ad perniciem quoque procêdit, oriturque acutus morbus qui πλευριτικὸς a Græcis nominatur. Huic dolori lateris febris & tuſſis accêdit; & per hanc exſcreatur, ſi tolerabilis morbus eſt, pituîta; ſi gravis, ſanguis. Interdum etiam ſicca tuſſis eſt, quæ nihil emolîtur: idque vitio primo gravius, ſecundo tolerabilius eſt.

Remedium verò eſt magni & recentis doloris ſanguis miſſus: at ſive levior ſive vetuſtior caſus eſt, vel ſupervacuum vel ſerum id auxilium eſt; confugiendumque ad cucurbitulas eſt, ante ſummâ cute incîsâ. Rectè etiam ſinapi ex acéto ſuper pectus imponitur, donec ulcera puſtulasque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc

citet. Præter hæc, circumdare primùm oportet atus hapso lanæ sulfuratæ: deinde, quum paullulum inflammatio se remîsit, siccis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata eſt.

Si vetuſtior dolor remanet, noviſſimè resínâ impositâ discutitur. Utendum cibis potionibusque calidis: vitandum frigus. Inter hæc tamen non aliênum eſt extremas partes oleo & sulfure perfricare: si levata tuſſis eſt, leni lectione uti; jamque & acres cibos & vinum meracius aſſumere. Quæ ita a medicis præcipiuntur, ut tamen sine his ruſticos noſtros epôta ex aqua trixâgo satis adjuvet.

Hæc in omni lateris dolore communia sunt: plus negotii eſt, si acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc, præter ea quæ supra posita sunt, hæc animadvertenda sunt; ut cibus sit quàm maximè tenuis & lenis, præcipuéque sorbitio, eaque ex ptisana potiſſimùm, aut jus in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit; idque non nisi tertio die detur, si tamen per vires licebit: potui verò aqua mulsa, in qua hyssôpum aut ruta decocta sit. Quæ quibus temporibus danda sint, ex ratione vel adauctæ vel levatæ febris apparebit; sic ut in remiſſione quàm maximâ dentur: cum eo tamen ut sciamus non eſſe ejus generis tuſſi aridas fauces committendas: sæpe enim, ubi nihil eſt quod exscreetur, continuatur & ſtrangulat. Ob quam caussam dixi etiam pejus id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quàm quod pituîtam movêret. Sed hîc vinum sorbêre, ut supra præcepimus, morbus ipse non patitur; in vicem ejus cremor ptisanæ sumendus eſt.

Ut his autem in ipſo morbi fervore ſuſtinendus æger eſt, sic ubi paullum is ſe remîſit, alimenta pleniora & vini quoque aliquid dari poteſt; dum nihil detur quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectione verò manſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die; poſteróque, cum cibo vini paullò plus aſſumere. At invaleſcente quoque tuſſi, tum non erit aliênum, ut ſupra quoque poſitum eſt, vini cyathos ſorbêre; ſed in hoc genere valetudinis, dulce vel certè lene commodius eſt. Si malum inveteravit, athletico vîctu corpus firmandum eſt.

SECT. V. A compagine verò corporis ad viſcera tranſeundum eſt, & in primis, ad pulmônem veniendum; ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem περιπνευμονίαν Græci vocant.

1°. Ejus hæc conditio eſt: pulmo totus afficitur; hunc casum ejus ſubſequitur tuſſis bilem vel pus trahens, præcordiorum totiuſque pectoris gravitas, ſpiritûs difficultas, magnæ febres, continua vigilia, cibi faſtidium, tabes. ID GENUS morbi plus periculi quàm doloris habet.

Oportet, ſi ſatis validæ vires ſunt, ſanguinem mittere; ſin minores, cucurbitulas ſine ferro præcordiis admovêre. Quod ſi ſatis valet, geſtando ægrum digerere; ſi parum, intra domum tantùm dimovêre: potionem autem hyſſôpi dare, cui ficus arida ſit incocta; aut aquam mulſam in qua vel hyſſôpum vel ruta decocta ſit: frictione uti diutiſſimè in ſcapulis, proximè ab his in brachiis & pedibus & cruribus; leviter contra pulmonem, idque bis, quotidie facere.

Quod ad cibum verò pertinet, huic nec salſis opus eſt, neque acribus, neque amaris, neque alvum adſtringentibus, ſed paullo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanæ vel alicæ vel oryzæ, cum qua recens adeps coćta ſit; cum hac ſorbile ovum, nuclei pinei, ex melle panis, vel elôta alica ex aquâ mulſâ. Potui danda deinde non solùm pura aqua, ſed etiam mulſa egelida; aut ſi æſtas eſt, etiam frigida, niſi quid obſtat.

Hæc autem altero quoque die, increſcente morbo, dare ſatis eſt. Ubi incrementum conſtitit, quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt præterquàm aquâ egelidâ. Si vires deſunt, adjuvandæ ſunt aquâ mulſâ.

Proſunt quoque adverſùs dolores impoſita calida fomenta, vel ea quæ ſimul & reprimunt & emolliunt. Prodeſt etiam impoſitus ſuper pećtus ſal bene contrîtus cum cerato miſtus, quia leviter cutem erôdit, eóque impetum materiæ quâ pulmo vexatur, evocat.

Utile etiam aliquod malagma eſt ex his quæ materiam trahunt. Neque aliênum eſt, dum premit morbus, clauſis feneſtris ægrum continêre: ubi paullum levatus eſt, ter aut quater die, feneſtris aliquantùm apertis, parvum aërem recipere. Deinde in refećtione pluribus diebus a vino abſtinêre; geſtatione, frićtione uti; ſorbitionibus & prioribus cibis adjicere ex oleribus porrum, ex carne ungulas, & ſumma trunculorum atque piſciculos, ſic, ut diu nihil niſi molle & lene ſumatur.

2°. Alterius quoque viſceris morbus, id eſt jecinoris, æquè modò longus, modò acutus eſſe conſuêvit: Ηπατικὸν Græci vocant. Dextrâ parte sub præcordiis vehemens dolor eſt; idemque ad latus dextrum & ad jugulum humerumque partis ejusdem pervenit: non numquam manus quoque dextra torpet; horror validus eſt. Ubi malè eſt, bilis evomitur; interdum singultus prope ſtrangulat.

Et hæc quidem acuti morbi signa sunt: longioris verò, ubi ſuppuratio in jecinore eſt; dolorque modò finîtur modò intenditur, dextrâ parte præcordia dura sunt & tument, poſt cibum major spiritûs difficultas eſt; accedit maxillarum quædam resolutio. Ubi inveteravit malum, venter & crura pedesque intumescunt; pectus atque humeri circaque, & jugulum utrumque extenuatur.

Initio sanguinem mittere optimum eſt: tum venter solvendus eſt, si non poteſt aliter, per nigrum veratrum. Imponenda extrinsecus cataplasmata; primùm quæ reprimant, deinde calida quæ diducant; quibus recte iris vel absinthium adjicitur: poſt hæc malagna. Dandæ verò sorbitiones sunt omnesque cibi & calidi & qui non multum alant, & ferè qui pulmonis quoque dolori conveniant; præterque eos qui urînam movent, potionesque ad id efficaces. Utilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyſſôpum, nepeta, amylum, sesamum, amaracum, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, mentha, ex malo cotoneo medium, columbæ jecur

recens & crudum. Ex quibus quædam per se eſſe, quædam adjicere vel sorbitioni vel potioni licet : sic tamen ut parcè aſſumantur. Neque alienum eſt, absinthium contrîtum ex melle & pipere, ejusque catapotium quotidie devorare. Abſtinendum utique eſt ab omnibus frigidis : neque enim res ulla magis jecur lædit.

Frictionibus utendum in extremis partibus : vitandus omnis labor, omnis vehementior motus : ne spiritus quidem diutiùs continendus eſt. Ira, trepidatio, pondus, jactus, cursus, in hoc inimîca sunt. Perfusio corporis multâ prodeſt ex aqua ; si hiems eſt, calidâ ; si æſtas, tepidâ : itemque liberalis unctio & in balneo sudor.

Si verò jecur vomicâ laborat, eadem facienda sunt quæ in cæteris interioribus suppurationibus : QUIDAM etiam ultra id scalpello aperiunt ipsam vomicam, vel adurunt.

3°. At liênis, ubi affectus eſt, intumescit, simulque cum eo pars siniſtra quæ & dura eſt & prementi renititur ; venter quoque intentus eſt, aliquis etiam cruribus tumor eſt. Ulcera aut omníno non sanescunt, aut certè cicatrîcem vix recipiunt : in intentâ ambulatione vel cursu dolor & quædam difficultas eſt.

Hoc vitium quies auget : itaque exercitatione & labore opus eſt ; habitâ tamen ratione, ne febrem iſta, si nimiùm proceſſerint, excitent. Unctiones frictionesque & sudores neceſſarii sunt. Dulcia omnia inimîca sunt, item lac & caseus : acida autem maximè conveniunt. Ergo acêtum acre per se sorbêre, & magis etiam quod scillâ

condîtum eſt, expedit. Edenda sunt salsamenta, vel oleæ ex muriâ durâ, lactúcæ tinctæ in acéto, intubique & betæ ex eodem; & sinapi, asparagus, armoracia & paſtinâca: de carnibus verò ungulæ, roſtra, aves macræ, ejusdemque generis venatio. Potui verò jejuno dari debet absinthium aquæ incoctum: at poſt cibum aqua a ferrario fabro, in qua candens ferrum subinde tinctum sit: hæc enim vel præcipuè liênem coërcet: quod animadversum eſt in his animalibus quæ apud hos fabros educata exiguos liénes habent.

Poteſt etiam dari vinum tenue, auſtêrum; omniaque in cibis & potionibus quæ urínæ movendæ sunt: præcipuéque ad id valet vel trifolii semen, vel cumînum, vel apium, vel serpyllum, vel cytisus, vel portulaca, vel nepeta, vel thymum, vel hyssôpum, vel satureïa: hæc enim inde commodiſſimè videntur humorem educere. Lienis quoque bubulus utiliter esui datur: præcipuéque erûca & naſturtium lienem extenuant.

Imponenda quoque extrinsecus sunt quæ levent. Fit.... ex unguentariis glandulis quas μυροβαλάνους Græci vocant: fit ex lini & naſturtii semine, quò vinum & oleum adjicitur: fit ex cupreſſo viridi & aridâ ficu: fit ex sinápi cui sevi hircíni a renibus quarta pars ponderis adjicitnr, teriturque in sale & protinus imponitur.

Multisquoque modis huic rei cappari aptum eſt: nam & ipsum cum cibo aſſumere, & muriam ejus cum acéto sorbêre commodum eſt. Quin etiam extrinsecus radîcem contrîtam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipsum cappari cum

melle contrîtum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

4°. At renes ubi affecti sunt, diu malè habent: pejus verò eſt, si frequens biliosus vomitus accêdit. Oportet conquiescere: cubare molliter: solvere alvum; si aliter non respondet, etiam ducere: sæpe desidêre in aquâ calidâ: neque cibum neque potionem frigidam aſſumere: abſtinêre ab omnibus salsis, acribus, acidis, pomis: bibere liberaliter: adjicere modò cibo modò potioni piper, porrum, ferulam, album papâver: quæ maximè inde urînam movêre consuêrunt.

Auxilio quoque his exulceratis sunt, si adhuc ulcera purganda sunt, cucumeris semina detractis corticibus sexaginta, nuclei ex pinu silveſtri quindecim, anísi quod tribus digitis sumi poſſit, croci paullum: contrîta & in duas mulsi potiones divîsa.

Si verò dolor tantùm levandus eſt, ejusdem cucumeris semina triginta, iidem nuclei viginti, nuces Græcæ quinque, croci paullulum, contrita & cum lacte potui data. Ac insuper quoque rectè quædam malagmata injiciuntur; maximéque ea quæ humori extrahendo sunt.

Sect. VI. A visceribus ad inteſtîna veniendum eſt, quæ sunt & acutis & longis morbis æquè obnoxia.

1°. Primo facienda mentio eſt choleræ; quia commune id ſtomachi atque inteſtinorum vitium videri poteſt: nam simul & dejectio & vomitus, præterque hæc inflatio eſt. Inteſtîna torquentur, bilis supra infraque erumpit, primùm aquæ simi-

lis, deinde ut in eâ recens caro lota eſſe videatur, interdum alba, non numquam nigra vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Græci nominârunt. Præter ea verò quæ supra comprehensa sunt, sæpe etiam crura manusque contrahuntur, urget sitis, anima deficit : quibus concurrentibus, non mirum eſt si subitò quis moritur. Neque tamen ulli morbo minore momento succurritur.

Protinus ergo, ubi iſta cœpérunt, aquæ tepidæ quàm plurimum bibere oportet & vomere. Vix umquam ea sine vomitu sumitur : sed etiamsi id non incidit, tamen corruptæ miscuiſſe novam materiam prodeſt ; parsque sanitatis eſt vomitum eſſe suppreſſum. Si id incidit, protinus ab omni potione abſtinendum eſt : si verò tormina sunt, oportet frigidis & humidis fomentis ſtomachum fovêre ; vel si venter dolet, iisdem egelidis, sic ut venter ipse mediocriter calentibus juvetur. Quod si vehementer & vomitus & dejectio & sitis vexant, & adhuc subcruda sunt quæ vomuntur, nondum vino matûrum tempus eſt : aqua, neque ea ipsa frigida, sed potiùs egelida danda eſt : admovendumque naribus eſt pulegium ex acéto, vel polenta vino aspersa, vel mentha, vel quod secundùm naturam eſt.

At quum discuſſa cruditas eſt, tum magis verendum eſt ne anima deficiat : ergo tum confugiendum eſt ad vinum. Id eſſe oportet tenue, odoratum, & cum aquâ frigidâ miſtum, vel polentâ adjectâ, vel infracto pane, quem ipsum quoque aſſumere expedit : quotiesque aliquid aut ſtomachus aut venter effûdit, toties per hæc vires

reſtituere. Eraſiſtratus primò tribus vini guttis aut quinque aspergendam potionem eſſe dixit ; deinde paullatim merum adjiciendum. Is, si & ab initio vinum dedit & metum cruditatis secutus eſt, non sine causſâ fecit : si vehementem infirmitatem adjuvari poſſe tribus guttis putavit, erravit.

At si inanis eſt homo, & crura ejus contrahuntur, interponenda potio absinthii eſt. Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ sunt calido oleo, cui ceræ paullum sit adjectum, calidisque fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta eſt, extrinsecùs contra ventriculum ipsum cucurbitula admovenda eſt, aut sinapi superimponendum. Ubi (vomitus) is conſtitit, dormire oportet : poſtero die utique a potione abſtinêre : die tertio in balneum ire : paullatim se cibo reficere somnoque, quisquis facile acquiescit ; vitetque laſſitudinem & frigora. Si poſt suppreſſam choleram febricula manet, alvum duci neceſſarium eſt, tum cibis vinoque utendum. Sed hic quidem morbus & acutus eſt, & inter inteſtîna ſtomachumque versatur sic, ut cujus potiſſimùm partis sit, non facilè dici poſſit.

2°. In ipsîus verò ventriculi portâ consiſtit is qui & longus eſſe consuêvit, & κοιλιακὸς a Græcis nominatur. Sub hoc venter indurescit, dolorque ejus eſt ; alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit ; extremæ partes frigescunt, difficulter spiritus redditur.

Commodiſſimum eſt inter initia calida cataplasmata toti ventri imponere, ut dolorem leniant : poſt cibum vomere, atque ita ventrem exi-

nanire : proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro ventri & coxis admovêre : ventrem ipſum liquare dato lacte & vino ſalſo frigido ; ſi tempus anni patitur, etiam viridibus ficis ; ſic tamen, ne quis aut cibus aut humor univerſus detur, ſed paullatim. Ergo per intervalla temporis ſat eſt cyathos binos ternoſve ſumere, & cibum pro portione hujus : commodéque facit cyatho lactis cyathus aquæ miſtus & ſic datus : cibique inflantes & acres utiliores ſunt ; adeo ut lacti quoque rectè contrîtum allium adjiciatur.

Procedente verò tempore, opus eſt geſtari, maximéque navigare ; perfricari ter aut quater die ſic ut nitrum oleo adjiciatur ; perfundi aquâ calidâ poſt cibum ; deinde ſinapi imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodantur & rubeant ; maximéque ſi corpus durum & virîle eſt. Paullatim deinde faciendus eſt tranſitus ad ea quæ ventrem comprimunt. Aſſa caro danda valens, & quæ non facilè corrumpatur : potui verò pluvialis aqua decocta ; ſed quæ per binos ternoſve cyathos bibatur.

Si vetus vitium eſt, oportet laſer quàm optimum ad piperis magnitudinem devorare : altero quoque die vinum vel aquam bibere, interdum interpoſito cibo, ſingulos vini cyathos ſorbêre : ex inferiore parte infundere aquam pluvialem egelidam ; maximéque ſi dolor in imis partibus remanet.

3°. Intra ipſa verò inteſtîna conſiſtunt duo morbi ; quorum unus in tenuiore, alter in pleniore eſt. Prior acutus eſt, inſequens eſſe longus

poteſt. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χὸρδαψον, plenioris ἐιλεὸν nominavit : a plerisque video nunc illum priorem ἐιλεὸν, hunc κολικὸν nominari. Sed prior modò supra umbilîcum, modò sub umbilíco dolorem movet. Fit in alterutro loco inflammatio : nec alvus nec spiritus infra transmittitur. Si superior pars affecta eſt, cibus; si inferior, ſtercus per os redditur : si utrumlibet, metus eſt. Adjicitur periculo, si vomitus biliosus eſt, mali odoris, aut varius, aut niger eſt.

Remedium eſt sanguinem mittere, vel cucurbitulas pluribus locis admovére, non ubîque cute incisâ; id enim duobus aut tribus locis satis eſt : ex cæteris spiritum evocare abundè eſt. Tum animadvertere oportet quo loco malum sit : solet enim contra id tumêre : & si supra umbilìcum eſt, alvi ductio utilis non eſt : si infra alvum, ducere interdum, ut Erasiſtrato placuit, optimum eſt, & sæpe id auxilii in his partibus magnum remedium eſt. Ducitur autem, percolato ptisanæ cremore cum oleo & melle, sic ut præterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet supra summum ventrem, paullatimque deducere : invenietur enim mali locus, qui neceſſe eſt renitatur : & ex eo demum deliberari poterit ducenda necne alvus sit.

Illa communia sunt; calida cataplasmata admovêre, eaque imponere a mammis usque ad inguina & spinam, ac sæpe mutare; brachia cruraque prefricare; demittere totum hominem in calidum oleum : si dolor non quiescit, etiam in

alvum ex parte inferiore tres aut quatuor cyathos calidi olei dare. Ubi per hæc conſecuti ſumus, ut ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur, offerre potui mulſum tepidum, non multum: (nam ante magnâ curâ vitandum eſt ne quid bibat) ſi id commodè ceſſit, adjicere ſorbitionem.

Ubi dolor & febricula quiêrunt, tum demum uti cibo pleniore; ſed neque inflante neque valido, ne inteſtîna adhuc imbecilla lædantur: potui verò nihil præterquam puram aquam offerre. Nam ſive quid vinolentum ſive acidum eſt, id huic morbo aliênum eſt. Ac poſtea quoque vitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem cæteroſque corporis motus: nam facilè id malum redire conſuevit: &, ſive quum frigus ſubit ſive aliqua jactatio, niſi bene jam confirmatis inteſtînis, revertitur.

4°. Is autem morbus qui in inteſtîno pleniore eſt, in ea maximè parte eſt quâ cæcum eſſe propoſui. Vehemens fit inflatio, vehementes dolores, dextrâ magis parte: inteſtînum verti vidêtur; quod prope ſpiritum elîdit. In pleriſque poſt frigora cruditateſque oritur, deinde quieſcit; & per ætatem ſæpe repetens ſic cruciat, ut vitæ ſpatio nihil demat.

Ubi is dolor cœpit, admovêre ſicca & calida fomenta oportet; ſed primò lenia, deinde validiora; ſimulque frictione ad extremas partes, id eſt crura brachiaque, materiam evocare. Is ſi diſcuſſus non eſt, quà dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum ejus rei cauſſâ comparatum, quod κωλικὸν nominatur; id ſe re-

perîſſe Caſſius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum : sed impositum quoque extrinsecùs, digerendo spiritum, dolorem levat.

Nisi finíto verò tormento, rectè neque cibus neque potio aſſumitur. Quo victu sit utendum iis qui hoc genere tentantur, jam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti, quod κολικὸν nominatur, ex his conſtat. Coſti, anísi, caſtorei, singulorum P. III. petroselini P. IV. piperis & longi, & rotundi, singulorum P. V. papaveris lacrymæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. VI. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aquâ calidâ sumi.

5°. Proxima his inter inteſtinorum mala tormina eſſe consuevérunt : δυσεντερία Græcè vocatur. Intus inteſtîna exulcerantur : ex his cruor manat; isque modò cum ſtercore aliquo semper liquido, modò cum quibusdam quasi mucosis excernitur; interdum simul quædam carnosa descendunt : frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano eſt. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur, atque eo quoque tormentum intenditur; idque poſt tempus aliquod levatur, exiguaque requies eſt : somnus interpellatur, febricula oritur, longoque tempore id malum quum inveteraverit, aut tollit hominem, aut etiamsi finîtur, excruciat.

Oportet in primis conquiescere; siquidem omnis agitatio exulcerat : deinde jejunum sorbêre vini cyathum, cui contrîta radix quinquefolii sit adjecta : imponere cataplasmata super ventrem quæ reprimunt; quod in superioribus ventris mor-

bis non expedit : quotiesque desêdit, subluere aquâ calidâ in qua decoctæ verbénæ sint : portulâcam vel coctam vel ex durâ muriâ ediſſe ; cibos potionesque eas aſſumere quæ adſtringunt alvum.

Si vetuſtior morbus eſt, ex inferioribus partibus tepidum infundere vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervînam, vel oleum, vel cum rosa butyrum, vel cum eâdem album crudum ex ovis, vel aquam in qua lini semen decoctum sit ; vel, si somnus non accêdit, vitellos cum aqua in qua rosæ floris folia cocta sint : levant enim dolorem hæc, & mitiora ulcera efficiunt ; maximéque utilia sunt, si cibi quoque secutum faſtidium eſt. Themison muriâ durâ quàm asperrimâ hîc utendum memoriæ prodidit.

Cibi verò eſſe debent qui leniter ventrem adſtringant : at ea quæ urînam moveant, si id consecuta sunt, in aliam partem humorem avertendo prosunt : si non sunt consecuta, noxam augent : itaque nisi in quibus promtè id facere consuérunt, non sunt adhibenda. Potui, si febricula eſt, aqua pura calida, vel ea quæ ipsa quoque adſtringat, dari debet : si non eſt, vinum leve auſtêrum. Si pluribus diebus nihil remedia illa juvérunt, vetusque jam vitium eſt, aquæ bene frigidæ potio aſſumta ulcera adſtringit, & initium secundæ valetudinis facit. Sed ubi venter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem revertendum eſt.

Solet autem interdum etiam putris sanies peſſimique odoris descendere : solet & interdum purus sanguis profluere. Si superius vitium eſt, alvus

aquâ mulsâ delui debet; tum deinde eadem infundi, quæ supra comprehensa sunt. Valensque eſt etiam adversùs ulcera inteſtinorum, minii gleba cum salis heminâ contritâ: sin minus, miſta his aqua in alvum indatur. At, si sanguis profluit, cibi potionesque eſſe debent quæ adſtringant.

6°. Ex TORMINIBUS interdum inteſtinorum levitas oritur, quâ continêre nihil poſſunt, & quicquid aſſumtum eſt, inconfectum protinus reddunt. Id interdum ægros trahit, interdum præcipitat.

In hoc utique adhibêre oportet comprimentia, quo faciliùs tenendi aliquid inteſtínis vis sit. Ergo & super pectus ponatur sinapi, exulceratâque cute, malagma quod humorem evocet: & èx verbénis decoctâ in aquâ desidat: & cibos potionesque aſſumat quæ alvum adſtringunt; & frigidis utatur perfusionibus.

Oportet tamen prospicere ne, simul his omnibus admótis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur: paullatim ergo firmari inteſtîna debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Et quum in omni fluore ventris, tum in hoc præcipuè, neceſſarium eſt, non quoties libet desidêre, sed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris inteſtîna deducat.

Alterum quoque, quod æquè ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maximè servandum eſt; ut, quum pleraque utilia insuavia sint, qualis eſt plantâgo & rubi & quicquid malicorio miſtum eſt, ea potiſſimùm ex his dentur, quæ ma-

ximè æger volet. Deinde, si omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minùs utile, sed magis gratum. Exercitationes & frictiones huic quoque morbo neceſſariæ sunt; & cum his sol, ignis, balneum, VOMITUS, ut Hippocrati visum eſt, etiam albo veratro, si cætera parum proficient, evocatus.

7°. Non numquam autem lumbríci quoque occupant alvum, idque modò ex inferioribus partibus, modò, quod fœdius, ore redduntur: atque interdum latos eos, qui pejores sunt, interdum teretes videmus.

Si lati sunt, aqua potui dari debet in qua lupînum aut cortex mori decoctus sit, aut cui adjectum sit contrîtum vel hyssôpum, vel piperis acetabulum, scammoneæ paullum: vel etiam pridie, quum multum allium ederit, vomat. Poſtero que die mali punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet; easque contusas in aquæ tribus sextariis decoquat, donec tertia pars supersit; huic adjiciat nitri paullum, & jejûnus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat talis aquæ, vel muriæ duræ huic adjectæ; tum desidat, subjectâ calidâ aquâ in pelve.

Si verò teretes sunt, (qui pueros maximè exercent) & eadem dari poſſunt, & quædam leviora; ut contrîtum semen urtîcæ aut braſſicæ, aut cumíni cum aqua, vel mentha cum eadem, vel absinthium decoctum, vel hyssôpum ex aqua mulsa, vel naſturtii semen cum acéto contrîtum. Ediſſe etiam & lupînum & allium prodeſt, vel in alvum oleum subter dediſſe.

8°. Eſt autem aliud levius omnibus proximis de quibus supra dictum eſt, quod τεινεσμὸν Græci vocant. Id neque acutis neque longis morbis annumerari debet, quum facilè tollatur, neque umquam per se juguler. In hoc æquè atque in torminibus frequens desidendi cupiditas eſt; æquè dolor in ano, ubi aliquid excernitur. Descendunt autem pituítæ mucisque similia; interdum etiam leviter subcruenta; sed his interponuntur non numquam ex cibo quoque rectè cocta.

Desidêre oportet in aquâ calidâ; sæpiusque ipsum anum nutrire. Cui rei plura medicamenta idonea sunt: butyrum cum rosa, acacia ex acéto liquata; emplaſtrum id quod τετραφάρμακον Græci vocant, rosâ liquatum; alûmen lanæ circumdatum & intus appositum: eadem quoque ex inferiore partè indita, quæ torminum auxilia sunt, eædem verbénæ decoctæ, ut inferiores partes foveantur. Alternis verò diebus aqua, alternis leve & auſtêrum vinum bibendum eſt. Potio eſſe debet egelida & frigidæ propior: ratio victûs talis qualem ad tormina supra præcepimus.

9°. Levior etiam, dum recens, dejectio eſt, ubi & liquida alvus & sæpius quàm ex consuetudine, fertur: in qua interdum tolerabilis dolor eſt, interdum graviſſimus; idque pejus eſt. Sed uno die fluere alvum sæpe pro valetudine eſt; atque etiam pluribus, dum febris absit & intra septimum diem id conquiescat: purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. Verùm spatium periculosum eſt: interdum enim tormina ac febriculas excitat, viresque consumit.

Primo die quiescere satis eſt, neque impetum ventris prohibêre. Si per se desiit, balneo uti, paullum cibi capere; si mansit, abſtinêre non solum à cibo, sed etiam a potione. Poſtero die si nihilo minùs liquida alvus eſt, æquè conquiescere, paullulum adſtringentis cibi sumere. Tertio die in balneum ire; vehementer omnia præter ventrem perfricare, ad ignem lumbos scapulasque admovêre; cibis uti, sed ventrem contrahentibus; vino multo meraco. Si poſtero quoque die fluet, plus ediſſe, sed vomere: ex toto donec conquiescat, contra siti, fame, vomitu niti: vix enim fieri poteſt, ut poſt hanc animadverſionem alvus non contrahatur.

Alia via eſt, ubi velis supprimere; cœnare, deinde vomere: poſtero die lecto conquiescere, vesperè ungi, sed leniter: deinde panis circa selibram ex vino aminæo mero sumere, tum aſſum aliquid maximéque avem; & poſtea vinum idem bibere aquâ pluviali miſtum, idque usque quintum diem facere, iterumque vomere. Frigidam autem aſſiduè potionem eſſe debêre, contra priores auctores Asclepiades affirmavit, & quidem quàm frigidiſſimam. Ego experimentis quemque in se credere debêre exiſtimo calidâ potiùs an frigidâ utatur.

Interdum autem evenit, ut id malum pluribus diebus neglectum curari difficiliùs poſſit. A vomitu oportet incipere; deinde poſtero die vesperi tepido loco ungi, cibum modicum aſſumere, vinum merácum quàm asperrimum; impositam super ventrem habêre cum cerato rutam. In hoc autem

affectu corporis, neque ambulatione neque frictione opus eſt; vehiculo ſediſſe vel magis etiam equo prodeſt: neque enim ulla res magis inteſtîna confirmat.

Si verò etiam medicamentis utendum eſt, aptiſſimum eſt id quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in grande vas conjicienda sunt pira atque mala silveſtria: si ea non sunt, pira Tarentîna viridia vel Signîna, mala Scandiana vel Amerîna, myrapia: hisque adjicienda sunt cotonea, & cum ipsis corticibus suis punica, sorba, &, quibus magis utimur, etiam torminalia, sic ut hæc tertiam ollæ parte teneant: tum ea muſto implenda eſt, coquendumque id donec, quæ indita sunt, liquata in unitatem quamdam coëant. Id guſtui non insuave eſt: &, quandocumque opus eſt, aſſumtum leniter, sine ullâ ſtomachi noxâ, ventrem tenet. Duo aut tria cochlearia uno die sumsiſſe satis eſt.

Alterum valentius genus: myrti baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere ut decima pars remaneat, ejusque cyathum sorbêre. Tertium quod quandocumque fieri poteſt: malum punicum excavare, exemtisque omnibus seminibus, membranas quæ inter ea fuerunt, iterum concidere: tum infundere cruda ova, rudiculâque miscêre: deinde malum ipsum super prunam imponere, quod, dum humor intus eſt, non aduritur: ubi siccum eſſe cœpit, removêre oportet, extractumque cochleari, quod intus eſt, ediſſe. Hoc, aliquibus adjectis, majus momentum habet: itaque etiam in id piper album conji-

citur, miſceturque cum sale & pipere, eſturque ex his.

Edenda eſt pulticula etiam, cum qua paullum ex favo vetere coctum sit. Et lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aquâ decocta, & ex oleo atque acéto aſſumta, efficacia sunt; atque ea aqua, in qua vel palmulæ, vel malum coroneum, vel arida sorba, vel rubi decocti sunt, potata. Quod genus significo, quoties potionem dandam eſſe dico quæ adſtringat.

Tritici quoque hemîna in vino aminæo auſtéro decoquitur, idque triticum jejúno ac sitienti datur; superque id vinum sorbetur: quod jure valentiſſimis medicamentis annumerari poteſt. Atque etiam potui datur vinum Signînum, vel resinatum auſtêrum, vel quodlibet auſtêrum. Contunditurquoque cum corticibus seminibusque suis punicum malum, vinoque tali miscetur: idque vel merum sorbet aliquis vel bibit miſtum. Sed medicamentis uti, nisi in vehementibus malis, supervacuum eſt.

10°. (*Hîc lacuna eſt*). . . . .
. . . .

SECT. VII. Ex vulvâ quoque feminis vehemens malum nascitur; proximéque ab ſtomacho vel afficitur hæc vel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tamquam comitiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic casus, eo quod neque oculi vertuntur, nec spumæ profluunt, nec nervi diſtenduntur: sopor tantùm eſt. Id vitium quibusdam feminis crebrò revertens perpetuum eſt.

1°. Ubi incidit, si satis virium eſt, sanguis miſſus

adjuvat : si parum eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius (ea) aut jacet aut alioqui jacêre consuêvit; admovêre oportet naribus exſtinctum ex lucernâ linamentum, vel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odoris retuli, quod mulierem excitet. Idem aquæ frigidæ perfusio efficit. Adjuvatquoque ruta contrîta cum melle, vel ex cyprino ceratum, vel quodlibet calidum & humidum cataplasma, naturalibus pube tenus impositum. Inter hæc etiam perfricare coxas & poplites oportet.

Deinde, ubi (ea) ad se rediit, circumcidendum vinum ei eſt in totum annum, etiam si casus idem non revertitur. Frictione quotidie utendum totîus quidem corporis, præcipuè verò ventris & poplitum. Cibus ex mediâ materiâ dandus : sinápi super imum ventrem tertio quoque aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat.

Si durities manet, mollire commodè videtur solanum in lac demiſſum, deinde contrîtum, & cera alba atque medulla cervîna cum irino, aut sevum taurînum vel caprînum cum rosa miſtum. Dandum potui etiam vel caſtoreum eſt, vel git, vel anêthum. Si parum pura eſt, purgatur junco quadrato.

2°. Si verò vulva exulcerata eſt, ceratum ex rosa fiet : etiam recens suilla adeps & ex ovis album misceatur, idque apponatur; vel album ex ovo cum rosâ miſtum, adjecto, quò faciliùs consiſtat, contrîtæ rosæ pulvere. Dolens verò vulva sulfure suffumigari debet.

At si purgatio nimia mulieri nocet, remedio

ſunt CUCURBITULÆ, cute inciſâ, inguinibus vel etiam sub mammis admotæ. Si malîgna purgatio eſt, subjicienda sunt (*** *Desunt in vetuſtiſſimo exemplari folia duo.*) coërcentia. Id faciunt etiam albæ olívæ, nigrum papâver cum melle aſſumtum, & gummi cum trito semine apii liquatum, & cum cyatho paſſi datum.

3°. Præter hæc, in omnibus vesícæ doloribus, idoneæ potiones sunt quæ ex odoribus fiunt, id eſt, spicâ nardi, croco, cinnamomo, casiâ similibusque. Idem etiam decocta lentiscus præſtat. Si tamen intolerabilis dolor eſt, & sanguis profluit, etiam sanguinis detractio apta eſt, aut certè coxis admotæ cucurbitulæ, cute incísâ.

4°. At quum urîna super potionum modum mingitur, & jam sine dolore profluens maciem & periculum facit; si tenuis eſt, opus eſt exercitatione & frictione, maximéque in sole vel ad ignem. Balneum rarum eſſe debet, neque longa in eo mora; cibus comprimens, vinum auſtêrum merâcum, per æſtatem frigidum, per hiemem egelidum; sed tantum, quantum minimum sitim finiat: alvus quoque vel ducenda vel lacte purganda eſt. Si craſſa urîna eſt, vehementior eſſe debet & exercitatio & frictio, longior in balneo mora: cibis opus eſt teneris: vinum idem. In utroque morbo vitanda omnia sunt quæ urînam movêre consuêrunt.

5°. Eſt etiam circa naturalia vitium, nimia profusio seminis: quod sine venere sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut, interposito spatio, tabe hominem consumat.

In hoc affectu salutares sunt vehementes frictiones, perfusiones natationesque quàm frigidiſſimæ: neque cibi, nec potio, nisi frigida aſſumta. Vitare autem oportet cruditates & omnia inflantia; nihil ex his aſſumere quæ contrahere semen videntur; qualia sunt, silîgo, simila, ova, alica, amylum, omnis caro glutinosa, piper, erûca, bulbi, nuclei pinei. Neque aliênum eſt fovêre inferiores partes aquâ decoctâ ex verbénis comprimentibus; ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare, præcipuè ex aceto rutam: vitare etiam ne supînus dormiat.

Sect. VIII. Supereſt ut ad extremas partes corporis veniam, quæ articulis inter se conseruntur: initium a coxis faciam.

1°. Harum ingens dolor eſſe consuevit, isque hominem sæpe debilitat, & quosdam non dimittit: eòque id genus difficillimè curatur, quòd ferè poſt longos morbos vis peſtifera huc se inclînat; quæ ut alias partes liberat, sic hanc ipsam quoque affectam prehendit.

Fovendum primùm aquâ calidâ eſt: deinde utendum calidis cataplasmatis. Maximè prodeſſe videtur, aut cum hordeaceâ farînâ, aut cum ficu ex aqua decoctâ miſtus capparis cortex concîsus; vel lolii farîna ex vino diluto cocta & miſta cum aridâ fæce: quæ quia refrigescunt, imponere noctu malagmata commodius eſt. Inulæ quoque radix contûsa, & poſtea ex vino auſtéro cocta, & latè super coxam imposita, inter valentiſſima auxilia eſt.

Si iſta non solverunt, sale calido & humido utendum

utendum eſt. Si ne sic quidem finîtus dolor eſt, aut tumor ei accedit, incísâ cute, admovendæ sunt cucurbitulæ: movenda urîna: alvus, si compreſſa eſt, ducenda. Ultimum eſt, & in uteri quoque morbis efficaciſſimum, tribus aut quattuor locis super coxam, CUTEM candentibus ferramentis exulcerare. Frictione quoque utendum eſt, maximè in sole & eodem die sæpius: quo faciliùs ea quæ coëundo nocuerunt, digerantur: eaque, si nulla exulceratio eſt, etiam ipsis coxis; si eſt, cæteris partibus adhibenda eſt.

Quum verò sæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento sit, uti materia inutilis evocetur, illud perpetuum eſt, non, ut primùm fieri poteſt, hujus generis ulcera sanare; sed ea trahere donec id vitium cui per hæc opitulamur, conquiescat.

2°. Coxis proxima genua sunt: in quibus ipsis non numquam dolor eſſe consuêvit. In iisdem autem cataplasmatis cucurbitulisque præsidium eſt, sicut etiam quum in humeris aliisve commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei cui genua dolent, inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem ejus modi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra uſtionem finiuntur.

3°. In manibus pedibusque articulorum vitia frequentiora longioraque sunt, quæ in podagris chiragrisve eſſe consuérunt; EA RARÒ vel caſtratos vel pueros ante feminæ coitum, vel mulieres, nisi quibus menſtrua suppreſſa sunt, tentant.

Ubi sentiri cœpérunt, sanguis mittendus eſt;

id enim inter initia ſtatim factum, sæpe annuam, non numquam perpetuam valetudinem bonam præſtat. Quidam etiam, quum asiníno lacte epóto ex toto se eluiſſent, in perpetuum hoc malum evaserunt: quidam, quum toto anno a vino, mulso, venere sibi temperaſſent, securitatem totîus vitæ consecúti sunt; idque utique poſt primum dolorem servandum eſt, etiam si quiêvit. Quod si jam consuetúdo ejus facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe securior his temporibus quibus dolor se remîsit; majorem verò curam adhibêre debent hi quibus id revertitur; QUOD FERÈ vere autumnove fieri solet.

Quum verò dolor non urget, mane geſtari debet, deinde ferri, aut inambulatione levi se dimovêre; & si podagra eſt, interpositis temporibus exiguis, in vicem modò sedêre modò ingredi; tum ante quàm cibum capiat, sine balneo loco calido leviter perfricari, sudare, perfundi aquâ egelidâ: deinde cibum sumere ex mediâ materiâ, interpositis rebus urînam moventibus, quotiesque plenior eſt, evomere.

Ubi dolor vehemens urget, intereſt sine tumore is sit, an tumor cum calore, an tumor jam etiam occalluerit. Nam si tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt. Aquam marînam vel muriam duram fervefacere oportet, deinde in pelvem conjicere, &, quum jam homo pati poteſt, pedes eò demittere superque pallam dare, & veſtimento tegere: paullatim deinde juxta labrum ipsum ex eadem âqua leviter infundere, ne calor

intus deſtituat; ac deinde nocte cataplasmata calefacientia imponere, maximéque hibisci radîcem ex vino coctam.

Si verò tumor calorque eſt, utiliora sunt refrigerantia, RECTÉQUE in aquâ quàm frigidiſſimâ articuli continentur; sed neque quotidie, neque diu fit, ne nervi indurescant. Imponendum verò eſt cataplasma quod refrigeret: neque tamen in hoc ipso diu permanendum, sed ad ea transeundum, quæ sic reprimunt ut emolliant. Si major eſt dolor, papaveris cortices in vino coquendi, miscendique cum cerato sunt quod ex rosâ factum sit: vel ceræ & adipis suillæ tantumdem unà liquandum, deinde his vinum miscendum, atque ubi quod ex eo impositum eſt incaluit, detrahendum & subinde imponendum aliud eſt.

Si verò tumores etiam occaluerunt & dolent, levat spongia imposita, quæ subinde ex oleo vel acéto vel aquâ frigidâ exprimitur; aut pari portione inter se miſta, pix, cera, alûmen.

Sunt etiam plura idonea manibus pedibusque malagmata. Quod si nihil superimponi dolor patitur, id quod sine tumore eſt, fovêre oportet spongiâ quæ in aquam calidam demittatur, in qua vel papaveris cortices, vel cucumeris silveſtris radix decocta sit; tum inducere articulis crocum cum succo papaveris & ovillo lacte.

At si tumor eſt, foveri quidem debet aquâ egelidâ, in qua lentiscus, verbêna, aliave ex reprimentibus decocta sit: induci verò medicamentum ex nucibus amaris cum acéto tritis; aut

ex cerussâ cui contritæ herbæ muralis succus sit adjectus. Lapis etiam qui carnem edit, quem σαρκοφάγον Græci vocant, excîsus sic ut pedes capiat, demiſſos eos, quum dolent, retentosque ibi levare consuêvit. Ex quo in Asiâ lapidi Asio gratia eſt.

Ubi dolor & inflammatio se remisérunt, quod intra dies quadraginta fit, nisi vitium hominis acceſſit, modicis exercitationibus, abſtinentiâ, unctionibus lenibus utendum eſt, sic ut etiam cum acopo, vel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum eſt.

Quibus verò articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curioso victu cavêre oportet, ne inutilis materia corpori supersit, & crebriore vomitu; & si quis ex corpore metus eſt, vel alvi ductione uti, vel lacte purgari. Quod Eraſiſtratus IN PODAGRICIS expulit; ne in inferiores partes factus cursus pedes replêret: quum evidens sit omni purgatione non superiora tantùm modò, sed etiam inferiora exinaniri.

CAPUT SECUNDUM.

Ex quocumque autem morbo quis invalescit, si tardè confirmatur, vigilare primâ luce debet; nihilo minùs in lecto conquiescere: circa tertiam horam leviter unctis manibus corpus permulcêre. Deinde delectationis caussâ, quantum juvat, ambulare, omni circumcisâ negotiosâ cogitatione

vel aĉtione : tum geſtari diu : multâ apricatione uti : loca, cœlum, cibos sæpe mutare. Ubi triduo quatriduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne in vitia tabem inferentia incidat, & ut maturè vires suas recipiat. Quum verò ex toto convaluerit, periculosè vitæ genus subitò mutabit & inordinatè aget. Paullatim ergo debebit, omissis legibus, eò transire, ut arbitrio suo vivat.

LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua declarantur variorum medicamentorum nomina ac vires, tum eorumdem miſturæ.* CAP. I. SECT. I. *Quæ medicamenta ſanguinem ſupprimant; 1°. quæ vulnus glutinent; 2°. quæ concoquant & pus moveant; 3°. quæ vulnera aperiant; 4°. quæ purgent; 5°. quæ rodant; 6°. quæ corpus erodant; 7°. quæ adurant; 8°. quæ cruſtas ulceribus inducant; 9°. quæ eas reſolvant; 10°. quæ diſcutiant coeuntia; 11°. quæ evocent & educant; 12°. quæ exaſperata lævent; 13°. quæ carnem nutriant & ulcus impleant; 14°. quæ molliant; 15°. quæ cutem purgent.* SECT. II. *De miſturis medicamentorum; primo de ratione ponderum; 2°. Quid inter ſe differant malagma, emplaſtrum & paſtillus.* SECT. III. *Malagmata numero ſex & triginta.* SECT. IV. *Emplaſtra duodetriginta.* SECT. V. *Paſtilli ſex.* SECT. VI. *Peſſi ſeptem.* SECT. VII. *Medicamenta arida novem.* SECT. VIII. *Antidota tria.* SECT. IX. *Acopa quattuor.* SECT. X. *Catapotia ſeptemdecim.* SECT. XI. *Quî fiat arteriace.* CAP. II. *In quibus rebus fiat noxa corporis.* SECT. I. *De vulneribus quæ in quamlibet corporis partem per tela incidunt; 1°. quæ inſanabilia ſint; 2°. quæ vix ſanabilia; 3°. quæ facilè ſanabilia.* SECT. II. *Quid obſervandum in vulneris genere & figurâ; quid in ætate, corpore, vitâ, tempore.* SECT. III. *Quæ notæ quid intus actum ſit indicent; 1°. nota*

percuſſi cordis; 2°. *pulmonis icti*; 3°. *jecinoris vulnerati*; 4°. *percuſſorum renum*; 5°. *liênis icti*; 6°. *percuſſæ vulvæ*; 7°. *percuſſi cerebri ejusve membranæ*; 8°. *percuſſi ſtomachi*; 9°. *vulnerati & jejuni inteſtini & ventriculi*; 10°. *percuſſæ medullæ quæ in spina eſt*; 11°. *percuſſi septi transversi*; 12°. *vulneratæ vesicæ* Sect. IV. *De sanguine, sanie & pure, deque eorum speciebus; quando ea meliora sint, quando pejora.* Sect. V. *Quî ea curentur*; 1°. *profusio sanguinis*; 2°. *vulnerum inflammatio.* Sect. VI. *Quî vulnera glutinentur, quî deligentur.* Sect. VII. *Quæ sit ratio victûs vulnerato servanda.* Sect. VIII. *Quæ vulneribus accidunt.* Sect. IX. *De curationibus vulnerum; curationes propriæ articulorum.* Sect. X. *Vulnus quo modo purgandum; quo modo implendum.* Sect. XI. *De ulceribus per vulnera incidentibus, eorumque curationibus*; 1°. *curatio veteris ulceris*; 2°. *eresypelarum*; 3°. *gangrænæ*; 4°. *vulnerum ubi quid collîsum eſt, aut detrîtum aut infixum*; 5°. *surculi eductio*; 6°. *quî cicatrix vulneri inducatur, quî purgetur.* Sect. XII. *De vulneribus quæ morsu fiunt*; 1°. *quî curêtur morsus canis rabiosi*; 2°. *morsus serpentium.* Sect. XIII. *Remedia*, 1°. *adversùs omnia venena*; 2°. *contra cantharidas*; 3°. *cicûtam*; 4°. *hioscyamum*; 5°. *ceruſſam*; 6°. *sanguisugam*; 7°. *fungos noxios*; 8°. *corporis aduſtiones.* Sect. XIV. *De interioribus ulceribus*; 1°. *de carbunculo*; 2°. *carcinomate*; 3°. *de theriomate*; 4°. *de sacro igne*;

5°. de Chironio ulcere ; 6°. de ulceribus quæ frigus facit in manibus ac pedibus ; 7°. de ſtruma ; 8°. de furunculo ; 9°. de phymate ; 10°. de phygethlo ; 11°. de absceſſibus ; 12°. de fiſtulis ; 13°. de meliceria ; 14°. de acrochordone , thymio , myrmeciis , & clavo ; 15°. de puſtularum generibus ; 16°. de scabie ; 17°. de impetiginis speciebus ; 18°. de papulis ; 19°. de vitiginis speciebus , alpho , melane & leve.

PRÆFATIO.

Dixi de his malis corporis , quibus victûs ratio maximè subvenit : nunc transeundum eſt ad eam Medicínæ partem quæ magis medicamentis pugnat. His multum antíqui auctores tribuérunt , & Erasiſtratus , & hi qui se empiricos nominaverunt , præcipuè tamen Herophilus , deductique ab illo viri , adeò ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodidérunt , qualia sunt vel Zenônis vel Andréæ vel Apollonii qui Mys cognominatus eſt. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine cauſſa suſtulit : & quum omnia ferè medicamenta ſtomachum lædant , maliquc succi sint , ad ipsîus victûs rationem potiùs omnem curam suam tranſtulit.

Verùm ut illud in plerisque morbis utilius eſt , sic multa admodum corporibus noſtris incidere consuérunt , quæ sine medicamentis ad sanitatem pervenire non poſſunt. Illud ante omnia scire convenit , quòd omnes medicínæ partes ita innexæ sunt ,

ut ex toto ſeparari non poſſint, sed ab eo nomen trahant a quo plurimum petunt. Ergo & illa quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illâ quæ præcipuè medicamentis pugnat, adhibêre etiam rationem victûs debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed quum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe miſta, non aliênum vidêtur antè poponere & nomina, & vires, & miſturas eorum, quo minor ipsam curationem exsequentibus mora sit.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. Sanguinem supprimunt, atramentum sutorium, quod Græci χάλκανθον appellant, chalcîtis, acacia, & ex aqua lycium, tus, aloë, gummi, plumbum combuſtum, porrum, herba sanguinalis, creta vel Cimolia vel figularis, misy, frigida aqua, vinum, acêtum, alûmen, melinum, squama & ferri & æris; atque hujus quoque duæ species sunt, alia tantùm æris, alia rubri æris.

1°. Glutinant vulnus, myrrha, tus, gummi, præcipuéque acanthinum psyllium, tragacantha, cardamomon, bulbi, lini semen, naſturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla alba, contúsæ cum teſtis suis cochleæ, mel coctum, spongia vel ex aqua frigidâ vel ex vino vel ex acéto expreſſa: ex iisdem lana succida; si levis plaga eſt, etiam aranea.

Reprimunt alûmen & sciſſile (quod χιςὸν vocа-

tur) & liquidum, melinum, auripigmentum, ærûgo, chalcîtis, atramentum sutorium.

2°. Concoquunt & movent pus, nardum, myrrha, coſtus, balsamum, galbanum, propolis, ſtyrax, turis & fulígo & cortex, bitûmen, pix, sulfur, resîna, sevum, adeps, oleum.

3°. Vulnera aperiunt tamquam ora in corporibus, quod αναςόμους Græcè dicitur, cynnamômum, balsamum, panáces, juncus quadratus, pulegium, flos albæ violæ, bdellium, galbanum, resîna terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamæpîtis, uva taminia, sulfur, alûmen, rutæ semen.

4°. Purgant, ærûgo, auripigmentum quod ἀρσενικόν a Græcis nominatur (huic autem & sandarachæ in omnia eadem vis, sed validior eſt) squama æris, pumex, iris, balsamum, ſtyrax, tus, turis cortex, resîna & pinea & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti ſtercus, sanguis columbæ & palumbi & hirundinis, ammoniacum, bdellium quod in omnia idem quod ammoniacum poteſt, sed valentius eſt, abrotonum, ficus arida, coccum Gnidium, scobis eboris, omphacium, radicula, coagulum, sed maximè leporînum, cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, sed utîque validior eſt, fel taurînum, vitellus crudus, cornu cervînum, gluten taurînum, mel crudum, misy, chalcîtis, crocum, uva taminia, spuma argenti, galla, squama æris, lapis hæmatítes, minium, coſtum, sulfur, pix cruda, sevum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, ervum.

5°. Rodunt, alûmen liquidum, sed magis rotundum, ærûgo, chalcîtis, misy, squama æris, sed magis rubri, æs combuſtum, sandaracha, minium Synopicum, galla, balsamum, myrrha, turis cortex, galbanum, resîna terebinthina humida, piper utrumque, sed rotundum magis, cardamômum, auripigmentum, calx, nitrum & spuma ejus, apii semen, narciſſi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiscus, squama ferri, fel taurînum, scamonea, uva taminia, cinnamômum, ſtyrax, cicûtæ semen, resîna, narciſſi semen, sal, nuces amáræ oleumque earum, atramentum sutorium, chrysocolla, veratrum, cinis.

6°. Exedunt corpus, acaciæ succus, ebenus, ærûgo, squama æris, chrysocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypociſtis, diphryges, sal, auripigmentum, sulfur, cicûta, sandaracha, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcîtis, atramentum sutorium, ochra, calx, acêtum, galla, alûmen, lac caprifici vel lactûcæ marînæ quæ tithymallos a Græci nominatur, fel, turis fulîgo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatítes & Phrygius, & Asius, & sciſſilis, misy, vinum, acêtum.

7°. Adurunt, auripigmentum, atramentum sutorium, chalcîtis, misy, ærûgo, calx, charta combuſta, sal, squama æris, fæx combuſta, myrrha, ſtercus & lacerti & columbæ, & palumbi & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrumque (quod proximo capite

supra comprehenſum eſt) veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, tus, salamandra, erûca, sandaracha, uva taminia, chrysocolla, ochra, alûmen sciſſile, ovillum ſtercus, œnanthe.

8°. Eadem ferè cruſtas ulceribus tamquam igne aduſtis inducunt, sed præcipuè chalcîtis, utique si coƈta eſt, flos æris, ærûgo, auripigmentum, misy, & id, quò magis coƈtum.

9°. Cruſtas verò has resolvit farîna triticea cum rutâ vel porro, aut lenticula cui mellis aliquid adjeƈtum eſt.

10°. Ad discutienda verò ea quæ in corporis parte aliquâ coiêrunt, maximè proſunt, abrotonum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, sampsucus, Cyprius lapis, sertula campâna, serpillum, cupreſſus, cedrus, iris, viola purpurea, narciſſus, rosa, crocum, prasium, juncus quadratus, nardum, cinnamômum, casia, ammoniacum, cera, resîna, uva taminia, spuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narciſſi semen, bitûmen, sordes ex gymnasio, pirîtes lapis aut molaris, crudus vitellus, amaræ nuces, sulfur.

11°. Evocat & educit, ladanum, alûmen rotundum, ebenus, lini semen, omphacium, fel, chalcîtis, bdellium, resîna terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decoƈta, ſtercus columbæ, pumex, farîna lolii, groſſi in aqua coƈti, claterium, lauri baccæ, nitrum, sal.

12°. Levat id quod exasperatum eſt, spodium, ebenus, gummi, ovi album, lac, tragacanthum.

13°. Carnem alunt & ulcus implent, resîna pinea, ochra Attice, mel, aſteriace, cera, butyrum.

14°. Molliunt, æs combuſtum, terra Eretria, nitrum, papaveris lacrima, ammoniacum, bdellium, cera, sevum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campâna, narciſſi & radix & semen, rosæ folia, coagulum, vitellus crudus, amáræ nuces, medulla omnis, ſtimmi, pix, cochlea cocta, cicútæ semen, plumbi retrimentum, σκοριαν μολύβδου Græci vocant, panáces, cardamômum, galbanum, resîna, uva taminia, ſtyrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulfur, butyrum, ruta.

15°. Cutem purgat mel, sed magis si eſt cum galla vel ervo, vel lenticula vel marrubio, vel iride vel ruta, vel nitro vel ærugine.

SECT. II. Expositis simplicibus facultatibus, dicendum eſt quemadmodum misceantur quæ ex his fiant. Miscentur autem variè, neque hujus rei ullus modus eſt, quum ex simplicibus alia demantur, alia adjiciantur, iisdemque servatis, ponderum ratio mutêtur. Ita quum facultatum materia non ita multiplex sit, innumerabilia miſturarum genera sunt, quæ comprehendi si possent, tamen eſſet supervacuum. Nam & iidem effectus inter paucas compositiones sunt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile eſt. Itaque contentus his ero, quas accépi velut nobiliſſimas.

In hoc autem volumine eas explicabo, quæ vel desiderari in prioribus potuérunt, vel ad eas cura-

tiones pertinent quas protinus hic comprehendam, ſic tamen ut quæ magis communia ſunt, ſimul jungam. Si qua ſingulis vel etiam paucis accommodata ſunt, in ipſorum locum differam.

1°. Sed & antea sciri volo, in uncia pondus denariorum ſeptem eſſe. Unîus deinde denarii pondus dividi a me in ſex partes, id eſt ſex uncias, ut idem in uncia denarii habeam, quod Græci habent in eo quem ὀϐολὸν appellant. Id ad noſtra pondera relatum, paullo plus dimidio ſcrupulo facit.

Malagmata verò atque emplaſtra, paſtillique quos τροχίσκους Græci vocant, quum plurima eadem habeant, differunt eo quòd *malagmata* maximè ex floribus, eorumque etiam ſurculis; *emplaſtra paſtillique* magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contûsa abundè molleſcunt: nam ſuper integram cutem injiciuntur: laboriosè verò conteruntur ea ex quibus emplaſtra paſtillique fiunt, ne lædant vulnera cum impoſita ſunt.

2°. Inter emplaſtrum autem & paſtillum hoc intereſt, quòd emplaſtrum utique liquati aliquid accipit; in paſtillo tantùm arida medicamenta cum aliquo humore junguntur.

Tum emplaſtrum hoc modo fit. Arida medicamenta per ſe teruntur, deinde miſtis his inſtillatur aut acêtum, aut ſi quis alius non pinguis humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur. Ea verò quæ liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquantur, & ſi quid olei miscéri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquod

ex oleo priùs coquitur : ubi facta sunt quæ separatim fieri debuérunt, in unum omnia miscentur.

At paſtilli hæc ratio eſt. Arida medicamenta contrîta humore non pingui, ut vino vel acéto, coguntur, & rursus coacta inarescunt : atque ubi utendum eſt, ejusdem generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur, paſtillus illinitur, aut alicui molliori ut cerato miscêtur.

SECT. III. His cognitis, primum *malagmata* subjiciam, quæ ferè non sunt refrigerandi sed calefaciendi caussâ reperta.

1°. Eſt autem quod refrigerare poteſt, ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri seminis, cicútæ, lacrimæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod πεπλυμένον Græci vocant, selibram. Reliqua ferè calefaciunt.

Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ vocantur, pleraque certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

2°. Si materia extrahenda eſt, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente absceſſu, in suppuratione quoquè mediocri, aptum eſt id quod habet resínæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani, singulorum pondo... ceræ pondo... Aut in quo hæc sunt : æruginis rasæ, turis, singulorum P. II.*. ammoniaci salis P. VI. *. squamæ æris, ceræ, singulorum P. VIII. *. resínæ aridæ P. XII. *. acéti cyathus. Idem præſtat cumíni farîna cum ſtruthio & melle P. II. *.

3°. Si jecur dolet, id in quo eſt balsami lacrimæ

P. xii.*. coſti, cinnamómi, casiæ corticis, myrrhæ, croci, junci rotundi, balsami seminis, iridis Illyricæ, cardamómi, amómi, nardi, singulorum P. xvi. *. Quibus adjicitur nardinum unguentum, donec cerati craſſitudo sit : & hujus quidem recentis usus eſt. Si verò servandum eſt, resínæ terebinthinæ P. xvi. *. ceræ P. x. *. ex vino leni contunduntur, & cum eo miscentur.

4°. At si liênis torquet, glandis quam βάλανον Græci vocant cortex & nitrum paribus portionibus contunduntur, resperguntur que acéto quàm acerrimo. Ubi cerati craſſitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur, & sic imponitur, supraque farîna hordeacea injicitur : sed manêre ibi non amplius sex horis debet, ne liênem absumat : satiusque eſt id bis aut ter fieri.

5°. Commune autem & jocineri, & lieni, & abſceſſibus, & ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoque suppurantibus aut aliter dolentibus, etiam concoctioni ventris, Lysias composuit ex hyſſópi, panâcis, ſtyracis, galbani, resínæ, singulorum P. ii. *. ammoniaci, bdellii, ceræ, sevi tauríni, iridis aridæ P. iv. *. cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta : quæ contrîta irino unguento temperantur.

6°. Ad laterum autem dolores compositio eſt Apollophânis, in qua sunt resínæ terebinthinæ, turis fuliginis, singulorum P. iv. *. bdellii, ammoniaci, iridis, sevi vitulíni aut capríni a renibus, visci, singulorum P. iv. *. Hæc autem eadem omnem dolorem levant, dura emolliunt, mediocriter calefaciunt.

Ad idem latus Andréæ quoque malagma eſt, quod etiam resolvit, edûcit humorem, pus matûrat; ubi id matûrum eſt, cutem rumpit, ad cicatrîcem perdûcit: prodeſt impositum minútis majoribusque abſceſſibus, item articulis, ideóque & coxis & pedibus dolentibus: item si quid in corpore collîsum eſt, reficit: præcordia quoque dura & inflata emollit, oſſa extrahit, ad omnia denique valet quæ adjuvare calor poteſt. Id habet ceræ P. XI. *. visci, sycamini quam aliàs sycomorum vocant, lacrimæ, singulorum P. I. *. piperis & rotundi & longi, ammoniaci, thymiamatis, bdellii, iridis Illyricæ, cardamomi, amómi, xylobalsami, turis masculi, myrrhæ, resínæ aridæ, singulorum P. X. *. pyrethri, cocci Gnidii, spumæ nitri, salis ammoniaci, ariſtolochiæ Creticæ, radîcis ex cucumere agreſti, resínæ terebinthinæ liquidæ, singulorum P. XX. *. Quibus adjicitur unguenti irini, quantum satis eſt ad ea mollienda atque cogenda.

7°. Præcipuum verò eſt ad resolvenda quæ adſtricta sunt, mollienda quæ dura sunt, digerenda quæ coëunt, id quod ad Polyarchum auctorem refertur. Habet junci quadrati, cardamómi, turis fuliginis, amómi, ceræ, resínæ liquidæ, pares portiones.

Aliud ad eadem Nilei: crocomagmatis quod quasi recrementum ejus eſt, P. IIII. *. ammoniaci, thymiamatis, ceræ, singulorum P. XXX. *. ex quibus duo priora ex acéto teruntur, cera cum rosa liquatur, & tum omnia junguntur.

Propriè etiam dura mollit id quod Moschi

eſſe dicitur. Habet galbani unciam, turis fuliginis P. *. z. ceræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ P. II. *. acéti hemínas tres.

8°. Fertur etiam ad digerenda quæ coëunt sub auctore Medo, quod habet ceræ P. *. III. panâcis P. *. semis, squamæ æris, aluminis rotundi, item sciſſilis, singulorum P. I. *. plumbi combuſti P. I. *. & semis.

Ad eadem Panthêmus utebatur, calcis P. *. semis, sinâpis contríti, item feni Græci, aluminis, singulorum P. I. *. sevi bubuli P. II. *. & semis.

9°. Ad ſtrumam multa malagmata invenio. Credo autem, quo pejus id malum eſt, minusque facilè discutitur, eo plura eſſe tentata quæ in persónis variis variè respondérunt.

Andréas auctor eſt ut hæc misceantur, urtícæ seminis P. I. *. piperis rotundi, bdellii, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resínæ aridæ, singulorum P. IV. *. resínæ liquidæ, ceræ, pyréthri, piperis longi, lactúcæ marínæ seminis, sulfuris ignem non experti, quod ἄπυρον vocatur, pares portiones.

Hoc autem Miconis eſt. Fæcis aridæ, acéti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinâpis, cardamómi, radîcis cucumeris silveſtris, singulorum P. IV. *. quæ ex leni vino contunduntur.

Expeditius ad idem fit quod habet visci, felíni ſtercoris, resínæ, sulfuris ignem non experti pares portiones; & in quo eſt sulfuris P. I. *. lapidis quem pyríten vocant, P. IIII. *. cumíni acetabulum. Item in quo eſt lapidis ejusdem pars una,

sulfuris duæ partes, resínæ terebinthinæ partes tres.

10°. Arabis autem cujusdam eſt ad ſtrumam & orientia tubercula quæ φύματα vocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, turis, resínæ liquidæ & aridæ, crocomagmatis, ceræ, singulorum P. I. *. lapidis ejus quem pyrîten vocant, P. IV. *. quibus quidam adjiciunt sulfuris P. II. *.

11°. Eſt etiam proficiens in ſtruma, & in his tuberibus quæ difficiliter concoquuntur, & in his quæ carcinodæ vocantur, quod ex his conſtat: sulfuris P. II. *. nitri P. IV. *. myrrhæ P. VI. *. fuliginis turis P. *. semis, salis ammoniaci P. *. III. ceræ P. I. *.

12°. Protarchus autem ad parotidas, eaque tubercula quæ meliceriæ, id eſt, favi vel phymata nominantur, item mala ulcera, pumicis, resínæ pineæ liquidæ, turis fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum P. VIII. *. cum ceræ P. IX. *. miscebat, hisque olei cyathum & dimidium adjiciebat.

13°. At adversùs panum tum primùm orientem quod φύγεθλον Græci vocant, & omne tuberculum quod phyma nominatur, miscêtur ochra quæ Attice nominatur, cum duabus partibus similæ, hisque dum contunduntur, subinde mel inſtillatur, donec magmatis craſſitudo sit.

14°. Discutit etiam omne tuberculum quod phyma vocatur, id quod habet calcis, nitri spumæ, piperis rotundi, singulorum P. I. *. galbani P. II. *. salis P. IV. *. quæ excipiuntur cerato ex rosa facto.

Supprimit quoque omne quod abscêdit, id in quo eſt galbani, fabæ freſſæ, singulorum P. I. *. myrrhæ, turis, ex radîce capparis corticis, singulorum P. IV. *. Satis quoque omnia abscedentia digerit murex combuſtus & bene contrîtus, acéto subinde adjecto.

15°. At si plus satis sanguis subit, rectè imponitur quod adversùs phymata quoque poteſt. Conſtat ex his, bdellii, ſtyracis, ammoniaci, galbani, resínæ & aridæ & liquidæ pineæ; item ex lentisci, turis, iridis, singulorum P. II. *.

16°. Carcinódas verò & phymata commodè his leniuntur: Galbani, visci, ammoniaci, resínæ terebinthinæ in singulis P. I. *. sevi taurîni P. *. semis, fæcis combuſtæ quàm maximâ portione, dum id siccius non faciat quàm eſſe malagma oportet.

17°. Quod si, facie contúsâ, livor subcruentus eſt, hæc compositio nocte & die imposita tollit: Ariſtolochiæ, thapsiæ, singulorum P. II. *. bdellii, ſtyracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, resínæ aridæ, & ex lentisco liquidæ, turis masculi, iridis Illyricæ, ceræ, singulorum P. IV. *. Idem faba quoque imposita perficit.

18°. Sunt etiam quædam malagmata quæ ἀναςομωτικὰ Græci vocant, quoniam aperiendi vim habent: quale eſt quod ex his conſtat: piperis longi, spumæ nitri, singulorum P. II. *. erysimi P. *. IV. quæ cum melle miscentur. Idoneáque etiam ſtrumæ aperiendæ sunt ejus generis: vehementiusque ex his eſt id quod habet calcis P. IV. *. piperis grana sex, nitri, ceræ, singulorum P. X. *. mellis P. *. III. olei hemînam.

19°. Miconis quoque eſt quod reſolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulfur, nitrum, pumicem, paribus portionibus, quibus tantum picis & ceræ adjicitur, ut fiat cerati craſſitudo.

20°. Ad oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his. Sulfuris P. I. *. reſínæ terebinthinæ, nitri ſpumæ & ex ſcilla partis interioris, plumbi elóti, ſingulorum P. II. *. turis fuliginis P. VIII. *. ficus aridæ quàm pinguiſſimæ, ſevi tauríni, ſingulorum P. VIII. *. ceræ P. XII. *. iridis Macedonicæ, P. VI. *. ſeſami fricti acetabulum; maximéque nervis & articulis malagma hoc convenit.

21°. Igitur Euthyclei eſt & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad veſícæ, & ad recenti cicatrîce contractos articulos quas ἀγκύλας Græci nominant, conveniens: quod habet fuliginis turis acetabulum, reſínæ tantumdem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam, ammoniaci, bdellii, ſingulorum P. *. .... ceræ P. * ſemis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, ſingulorum P. XIV. *. reſínæ liquidæ P. VI. *. ceræ P. XVI. *.

22°. Ad dolores articulorum Soſagoræ. Plumbi combuſti, papaveris lacrimæ, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſevi, reſínæ, ceræ pares portiones.

Chryſippi: reſínæ liquidæ, ſandarachæ, piperis, ſingulorum P. XII. *. quibus ceræ paullum adjicitur.

23°. Cteſiphontis: ceræ Creticæ, reſínæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi, ſingulorum P. *. ſemis, olei cyathi tres. Sed id nitrum antè per triduum inſtillatâ aquâ teritur, & cum ſextario

ejus incoquitur, donec omnis humor consumatur. Prodeſt verò ea compositio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemque coitum humoris emolliendum.

24°. Ad articulos, fici quoque aridæ, partem nepetæ miſtam, vel uvam taminiam sine seminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

25°. Eadem podagræ præsidio sunt. Sed ad eam fit Ariſtonis quoque, quod habet nardi, cinnamómi, casiæ, chamæleontis, junci rotundi, singulorum P. VIII. *. sevi capríni ex irino liquati P. XX. *. iridis P. I. *. quæ in acéto quàm acerrimo jacêre per XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresque omnes discutit.

26°. At Theoxênus ad pedum dolores, sevi a renibus partem tertiam, salis partes duas miscebat, hisque membranulam illitam imponebat, tum superinjiciebat ammoniacum thymiâma in acéto liquatum.

27°. At Numenius podagram cæterosque articulos induratos hoc molliebat: abrotoni, rosæ aridæ, papaveris lacrimæ, singulorum P. III. *. resínæ terebinthinæ P. IV. *. turis, spumæ nitri, singulorum P. VIII. *. iridis, ariſtolochiæ, singulorum P. XII. *. ceræ P. III. *. quibus adjicitur cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi sextarius.

28°. Si quando autem in articulis callus increvit, Dexius docuit imponere calcis P. IV. *. cerussæ P. VIII. *. resínæ pineæ P. XX. *. piperis grana P. XX. ceræ P. II. *: quibus dum contunduntur, hemîna vini lenis inſtillatur.

SEST. IV. Ex emplaſtris autem nulla majorem uſum præſtant, quàm quæ cruentis protinus vulneribus injiciuntur, ἔναιμα Græci vocant. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illîus quoque impetum minuunt; tum glutinant vulnera quæ id patiuntur, cicatrîcem iisdem inducunt. Conſtant autem ex medicamentis non pinguibus, ideóque αλιπαντα a Græcis nominantur.

1°. Optimum ex his eſt quod *Barbarum* vocatur. Habet æruginis rasæ P. XII. *. spumæ argenti P. XX. *. aluminis, picis aridæ, resínæ pineæ aridæ, singulorum P. I. *. quibus adjiciuntur olei & acéti singulæ hemínæ.

Alterum ad idem, quod *Choacon* vocant: habet spumæ argenti P. C. *. resínæ aridæ tantumdem: sed spuma priùs ex tribus olei hemínis coquitur. His duobus emplaſtris color niger eſt, qui ferè talis fit ex pice atque resína.

At ex bitumine nigerrimus, ex ærugine aut æris squama viridis, ex minio ruber, ex ceruſſa albus. Paucæ admodum compositiones sunt, in quibus aliquid miſturæ varietas novat.

Ergo id quoque nigrum eſt quod *Basilicon* nominatur. Habet panâcis P. I. *. galbani P. II. *. picis & resínæ, singulorum P. X. *. olei dimidium cyathum.

At quod perviride eſt, *smaragdinum* appellatur, in quo sunt resínæ pineæ P. III. *. ceræ P. I. *. æruginis P. *. semis, turis fuliginis P. II. *. olei tantumdem & acéti, quo fulîgo & ærûgo in unum cogantur.

Eſt etiam coloris ferè rufi, quod celeriter ad cicatrîcem vulnera perducere vidêtur. Habet turis P. I. *. resínæ P. II. *. squamæ æris P. III. *. spumæ argenti P. XX *. ceræ P. C.*. olei hemûnam.

Præter ea eſt quod παρακολλητικὸν a glutinando vocant. Conſtat ex his : Bituminis, aluminis sciſſilis P. IV. *. spumæ argenti P. IV. *. & olei veteris hemínâ.

2°. Præterea sunt quædam generis ejusdem, quæ quia capitibus fractis maximè conveniunt, Cephalica a Græcis nominantur. Philótæ compositio habet terræ Eretriæ, chalcitidis, singulorum P. IV. *. myrrhæ, æris combuſti singulorum P. X.*. ichthyocollæ P. VI. *. æruginis rasæ, aluminis rotundi, misyos crudi, ariſtolochiæ, singulorum P. VIII. *. squamæ æris P. XX. *. turis masculi P. II. *. ceræ P. I. *. rosæ & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis eſt, dum arida ex eo conteruntur.

Alerum ad idem viride. Æris combuſti, squamæ æris, myrrhæ, ichthyocollæ, singulorum P. VI. *. misyos crudi, æruginis rasæ, ariſtolochiæ, aluminis rotundi, singulorum P. VIII. *. ceræ P. VI. *. olei hemîna, acéti quod satis sit.

3°. Puri autem movendo non aliud melius quàm quod expeditiſſimum eſt : Τετραφάρμακον a Græcis nominatur. Habet pares portiones ceræ, picis, resínæ, sevi taurîni ; si id non eſt, vitulíni.

Alterum ad idem (Εννεαφαρμακον nominatur) quod magis purgat. Conſtat ex novem rebus, cerâ, melle, sevo, resínâ, myrrhâ, rosâ, medullâ vel cervínâ vel vitulínâ vel bubulâ, hyſſópo, butyro.

butyro. Quorum ipſorum quoque pondera paria miſcentur.

4°. Sunt autem quædam emplaſtra, quibus utriusque rei facultas eſt, quæ niſi ſingula habenda ſunt, meliora ſunt; ſed in copiâ rejicienda ſunt, his potiùs adhibitis, quæ propriè id quod eo tempore opus eſt, conſequuntur. Exempli cauſsâ duo proponam.

Eſt igitur ad vulnera *Attalum*, quod habet ſquamæ æris P. vi. *. turis fuliginis P. xv. *. ammoniaci tantumdem, resínæ terebinthinæ liquidæ P. xxv. *. ſevi tauríni tantumdem, acéti hemínas tres, olei ſextarium.

5°. At inter ea quæ fracto capiti accommodantur, habent quidam id quod ad auctorem Judæum refertur. Conſtat ex his: ſalis P. iv. *. ſquamæ æris rubri, æris combuſti, ſingulorum P. xii. *. ammoniaci, thymiamatis, turis fuliginis, resínæ aridæ, ſingulorum P. vi. *. resínæ Colophoniacæ, ceræ, ſevi vitulíni curati, ſingulorum P. xx. *. additur acéti ſesquicyathus, olei minus cyatho. Τεθεραπευμένα Græci appellant, quæ *curata* vocamus, quum ex ſevo pura omnes membranulæ diligenter exemtæ ſunt, aut ex alio medicamento.

6°. Sunt etiam quædam emplaſtra nobilia ad extrahendum. Quæ ipſa quoque ἐπισπαςικὰ nominantur: quale eſt quod, quia lauri baccas habet, διὰ δαφνίδων appellatur. In eo eſt, resínæ terebinthinæ P. x. *. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, ſingulorum P. xx, *. olei paullum.

Quoties autem aut baccam, aut nucem, aut ſimile aliquid poſuero, ſcire oportebit, ante quàm ex-

pendatur, ei summam pelliculam eſſe demendam.

7°. Aliud eo nomine, quod puri quoque movendo eſt. Sevi vitulíni, ammoniaci, thymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, resínæ aridæ, ariſtolochiæ, pyréthri, pares portiones.

8°. Præter hæc eſt Philocratis, quod habet salis ammoniaci P. VII. *. ariſtolochiæ P. VIII. *. ceræ, resínæ terebinthinæ, fuliginis turis, singulorum P. XV. *. spumæ argenti. P. XXXII. *: quibus ut pus quoque moveant, iridis P. III. *. & galbani P. VI. *. adjiciuntur.

9°. Optimum tamen ad extrahendum eſt id quod a similitudine sordium ῥυπῶδες Græci appellant. Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellii, capitulorum Punici mali, aluminis & sciſſilis & rotundi, misyos, chalcitidis, atramenti sutorii coƈti, panacis, salis ammoniaci, visci, singulorum P. IV. *. ariſtolochiæ P. VIII. *. squamæ æris P. XVI. *. resínæ terebinthinæ P. LXXV. *. ceræ, & sevi vel tauríni vel hircíni singulorum P. C. *.

10°. Hecatæo quoque auƈtore, emplaſtrum generis ejusdem fit ex his: galbani P. II. *. fuliginis turis P. IV. *. picis P. VI. *. ceræ & resínæ terebinthinæ, singulorum P. VIII. *. quibus paulum irini unguenti miscêtur.

11°. Valens quoque ad idem emplaſtrum viride Alexandrînum eſt. Habet aluminis sciſſilis P. VIII. *. salis ammoniaci P. *. VII. squamæ æris P. XVI. *. myrrhæ, turis, singulorum P. XVIII. *. ceræ P. CL. *. resínæ Colophoniacæ aut pineæ P. CXC. *. olei hemînam, acéti sextarium.

12°. Quædam autem sunt emplaſtra exedentia,

quæ σηπτικὰ Græci vocant : quale eſt id quod habet resínæ terebinthinæ, fuliginis turis, singulorum P. *. II. squamæ æris P. I. *. ladani P. II. *. aluminis tantumdem, spumæ argenti P. IV. *.

13°. Exeſt etiam vehementer corpus, atque oſſa quoque resolvit, & supercrescentem carnem coercet id quod habet spumæ argenti, squamæ æris, uncias singulas, nitri ignem non experti, lapidis Asii, ariſtolochiæ P. sextantes; ceræ, resínæ terebinthinæ, turis, olei veteris, atramenti sutorii, salis ammoniaci P. semis, æruginis rasæ P. beſſem, acéti scillitici hemînam, vini aminæi tantumdem.

14°. Sunt etiam adversùs morsus quædam accommodata, quale eſt Diogenis nigrum, quod habet bituminis, ceræ, resìnæ pineæ aridæ, singulorum P. XX. *. spumæ argenti P. C. *. olei sextarium.

Aut in quo sunt squamæ æris P. IV. *. ceruſſæ & æruginis rasæ, singulorum P. VIII. *. ammoniaci P. XII. *. ceræ, resínæ pineæ, singulorum, P. XXV. *. spumæ argenti P. C. *. olei sextarium.

Aut in quo sunt squamæ æris P. XIV. *. galbani P. VI. *. ceruſſæ & æruginis rasæ, singulor. P. VIII. *. ammoniaci P. XII. ceræ, resínæ pineæ, singulorum P. LV. *. ex quibus spuma argenti concoquitur.

Rubrum quoque emplaſtrum quod *Ephesium* vocatur, huc aptum eſt. Habet resínæ terebinthinæ P. II. *. galbani P. IV. minii Sinopici P. VI. *. turis fuliginis P. VI. *. ceræ P. VIII. *. spumæ argenti P. LVI. *. olei veteris hemînam.

Item id quod ex his conſtat : squamæ æris, turis fuliginis, singulorum P. IV. *. galbani P. IV. *

salis ammoniaci P. *. XII. z. ceræ P. XXV. *. olei tribus hemínis. Hæc autem aliis quoque recentioribus vulneribus rectè imponuntur.

15°. Sunt etiam alba lenia, λεύκα Græci vocant, ferè non gravibus vulneribus accommodata, præcipuéque senilibus. Quale eſt quod habet ceruſſæ P. LII. *. sevi vitulíni curati, & ceræ, singulorum P. LVIII. *. olei hemínas tres, ex quibus ea ceruſſa coquitur.

16°. Aliud quod habet ceruſſæ P. XX. *. ceræ P. LV. *. olei hemínam, aquæ sextarium. Quæ quoties adjiciuntur ceruſſæ vel spumæ argenti, scire licet illa ex his coquenda eſſe. Eſt autem ea percandida compositio quæ suprà posita eſt, ideóque *elephantina* nominatur.

17°. Lenia quoque quædam emplaſtra sunt, quas λιπαράς ferè Græci nominant; ut id quod habet minii P. IV. *. spumæ argenti P. XXV. *. ceræ & adipis suillæ, singulor. P. XXXV. vitellos quattuor.

Altera compositio generis ejusdem: ceræ, resínæ terebinthinæ, singulorum P. V. *. ceruſſæ P. VIII. *. spumæ argenti, plumbi recrementi (σκωρίαν μολύβδου Græci vocant) singulorum P. X. cicini olei, & myrtei, singulorum hemínæ.

Tertia, quæ ad auctorem Archagathum refertur: misyos cocti, æris combuſti, singulorum P. IV. *. ceruſſæ coctæ P. VIII. *. resínæ terebinthinæ P. X. *. spumæ argenti P. VI. *.

Etiam una generis ejusdem: spumæ argenti, ceræ, adipis suillæ, singulorum P. XXVII. *. vitelli cocti quattuor, rosæ hemîna.

Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis

ſuillæ pars quarta, paullum ex plumbi recremento.

Aut ſpumæ argenti selîbra, ex olei hemínâ, & aquæ marínæ alterâ, cocta donec bullire desierit, cui paullum ceræ ſit adjectum.

Aut pares portiones ceræ, sevi, ſtibii, ſpumæ argenti, ceruſſæ.

SECT. V. Paſtilli quoque facultates diverſas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda ſanandaque apti: qualis eſt qui habet chalcîtidis, miſyos, ſpumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis ſciſſilis modicè cocti, ſingulorum P. I.*. æris combuſti, capitulorum mali Punici, ſingulorum P. III.*. Hunc oportet diluere acéto, ac ſic, ubi vulnus glutinandum eſt, illinere. At ſi nervoſus aut muſculoſus is locus eſt, commodius eſt cerato miſcêre, ſic ut illîus octo partes, nona hujus ſit.

2°. Alius ad idem: conſtat ex his, bituminis, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P. I. *. æris combuſti P. IV. *. ſpumæ argenti P. XI. *. olei ſextario.

3°. Sed longè Polybi celeberrimus eſt: σφραγις autem nominatur: qui habet aluminis ſciſſilis P. IV. *. atramenti ſutorii P. II. *. myrrhæ P. V. *. aloës tantumdem, capitulorum Punici mali, fellis taurini, ſingulorum P. VI. *: quæ contrîta vino auſtéro excipiuntur.

4°. Ad ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, obſcénis partibus, inflammationeſque eorum: chryſocollæ P. I. *. atramenti ſutorii, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P. II. *. halicacabi corticis P. IV. *. minii P. VI. *. ſpumæ argenti P. XII. *. ceruſſæ P. XVI. *. quæ ex acéto & coguntur, &, ubi utendum eſt, diluuntur.

5°. Andronis verò eſt ad uvam inflammatam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia. Gallæ, atramenti sutorii, myrrhæ, singulorum P. I. *. ariſtolochiæ, aluminis sciſſilis, singulorum P. II. *. capitulorum Punici mali P. XXV. *. ex paſſo coacto-rum, & (quum usus exigit) acéto vel vino dilutorum, prout valentius aut lenius vitium eſt id cui medendum eſt.

Propriè autem ad ani fiſſa, vel ora venarum fundentia sanguinem, vel cancrum: Æruginis P. II. *. myrrhæ P. IV. gummi P. VIII. *. turis, P. XII. *. ſtibii, lacrimæ papaveris, acaciæ, singulorum P. XVI. Quæ ex vino & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

7°. Expellere autem ex vesíca cum urína calculum vidêtur hæc compositio: caſſiæ, croci, myrrhæ, coſti, nardi, cinnamómi, dulcis radîcis, balsami, hyperici, pares portiones conteruntur, deinde vinum lene inſtillatur, & paſtilli fiunt, qui singuli habeant P. I. *. hique singuli quotidie mane jejuno dantur.

SECT. VI. Hæc tria compositionum genera, id eſt, quæ in malagmatis, emplaſtris paſtillisque sunt, maximum præcipuéque varium usum præſtant. Sed alia quoque utilia sunt, ut ea quæ feminis subjiciuntur (πεσσοὺς Græci vocant.) Eorum hæc proprietas eſt: (medicamenta composita molli lanâ excipiuntur, eaque lana in naturalibus conditur.)

1°. Ad sanguinem autem evocandum, cauneis duabus adjicitur nitri P. I. *. aut allii semen conteritur: adjicitur myrrhæ paullulum, & unguento susino miscetur: aut cucumeris silveſtris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

2°. Ad vulvam molliendam, ovi vitellus, & fenum Græcum, & rosa & crocum temperantur.

Aut elaterii P. III. *. salis tantumdem, uvæ taminiæ P. VI. *. melle excipiuntur.

Aut Boetho auctore, croci, resínæ terebinthinæ, singulorum P. IV. *. myrrhæ P. III. *. rosæ P. I. *. sevi vitulíni P. III. *. ceræ P. II. *. miscentur.

3°. Optima autem adversùs inflammationes vulvæ Numenii compositio eſt, quæ habet croci P. III. *. ceræ P. I. *. butyri P. VIII. *. adipis anseríni P. XII. *. vitellos coctos duos, rosæ minus cyatho.

4°. Si verò infans intus deceſſit, quò faciliùs ejiciatur, malicorium ex aqua terendum, eoque utendum eſt.

5°. Si concidere vitio locorum mulier solet, cochleæ cum teſtis suis comburendæ conterendæque; deinde his mel adjiciendum eſt.

Si non comprehendit, adeps leonîna ex rosa mollienda eſt.

SECT. VII. Quædam autem miſturæ medicamentorum sunt, quibus aridis neque coactis utimur, sic ut inspergamus, aut cum aliquo liquido miſtâ illinamus.

1°. Quale eſt ad carnem supercrescentem exedendam, quod habet squamæ æris, fuliginis turis, singulorum P. I.*. æruginis P. II.*. Hæc autem eadem cum melle purgant ulcera; cum cera implent.

Misy quoque & galla, si paribus portionibus misceantur, corpus consumunt; eaque vel aridâ inspergere licet, vel excepta cadmiâ illinire.

2°. Putrem verò carnem continet, neque ultrà

serpere patitur, & leniter exeſt mel vel cum lenticula, vel cum marrubio, vel cum oleæ foliis antè ex vino decoctis. Item sertula Campana in mulso cocta, deinde contrîta, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cum allio, sic ut hujus pars tertia sit, paullumque his croci adjiciatur.

Aut quod habet spumæ argenti P. VI. *. cornu bubuli combuſti P. XII. *. olei myrtei & vini cyathos ternos. Aut quod ex iis conſtat: Floris Punici mali, atramenti sutorii, aloës, singulorum P. II. *. aluminis sciſſilis, turis, singulorum P. IV. *. gallæ P. VIII. *. ariſtolochiæ P. X. *. Vehementius idem facit etiam adurendo auripigmentum cum chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combuſta. Item salcum acéto. Vel ea compositio quæ habet chalcitidis, capitulorum Punici mali, aloës, singulorum P. II. *. aluminis sciſſilis, turis, singulorum P. IV. *. gallæ P. VIII. *. ariſtolochiæ P. X. *. mellis quantum satis sit ad ea cogenda.

Vel cantharidum, sulfuris, singulorum P. I. *. lolii P. III. *. quibus adjicitur picis liquidæ quantum satis eſt ad jungendum. Vel chalcîtis quoque cum resína & ruta mixta, aut cum eadem resínâ diphryges, aut uva taminia cum pice liquida. Idem verò poſſunt fæces vini combuſtæ, & calcis, & nitri pares portiones, vel aluminis sciſſilis P. *. I. turis, sandarachæ, nitri, singulorum P. *. I. gallæ P. VIII. *. ariſtolochiæ P. X. *. mellis quantum satis eſt.

3°. Eſt etiam Hieræ compositio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, singulorum P. II. *. aloës,

turis, aluminis sciſſilis, singulorum P. IV. ariſto-lochiæ, gallæ immaturæ, singulorum P. VIII. *. mali corii contríti P. XX. *.

4°. Eſt & Judæi, in qua sunt calcis partes duæ, nitri quàm ruberrimi pars tertia, quæ urínâ impuberis pueri coguntur, donec ſtrigmenti craſſitudo sit. Sed subinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus eſt.

5°. At Iollas, chartæ combuſtæ, sandarachæ, singulorum P. I. *. calcis P. II. auripigmenti tantumdem miscebat.

6°. Si verò ex membranâ quæ super cerebrum eſt, profluit sanguis, vitellus combuſtus & contrîtus inspergi debet. Si ex alio loco sanguinis profluvium eſt, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. I. *. sandarachæ P. II. *. marmoris cocti P. IV. *. inspergi debent. Eadem cancro quoque obsiſtunt.

Ad inducendam cicatrîcem, squamæ æris, turis fuliginis, singulorum P. II. *. calcis P. IV. *. Eadem increscentem quoque carnem coercent.

7°. Timæus autem ad ignem sacrum vel ad cancrum his utebatur: myrrhæ P. II. *. turis, atramenti sutorii, singulorum P. III. *. sandarachæ, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. IV. *. gallæ P. VI. *. ceruſſæ combuſtæ P. VIII. Eadem vel arida inspersa, vel melle excepta, idem præſtant.

8°. Sternutamenta verò vel albo verátro, vel ſtruthio onjecto in nares excitantur, vel his miſtis, piperis, verátri albi, singulor. P. *. III. caſtorei pondo I. *. spumæ nitri P. II. *. ſtruthii P. III. *.

9°. Gargarizationes autem aut levandi causſâ

fiunt, aut reprimedi, aut evocandi. Levant lac, cremor vel ptisanæ vel furfurum. Reprimit aqua in quâ vel lenticula, vel rosa, vel rubus, vel çotoneum malum, vel palmulæ decoctæ sunt. Evocant, sinapi, piper.

Sect. VIII. Antidota raró, sed præcipuè interdum neceſſaria sunt, quia graviſſimis casibus opitulantur. Ea rectè quidem dantur collísis corporibus vel per ictus, vel ubi ex alto decidérunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maximè autem desideranda sunt adversùs venêna, vel per morsus vel per cibos aut potiones noſtris corporibus inserta.

Unum eſt quod habet lacrimæ papaveris P. *. z. acori malobathri P. v. *. iridis Illyricæ, gummi, singulorum P. ii. *. anísi P. iii. *. nardi Gallici, foliorum rosæ aridorum, cardamómi, singulorum P. iv. *. petroselíni P. *. iii. z. trifolii P. v. *. casiæ nigræ, silis, bdellii, balsami, seminis piperis albi, singulorum P. *. z. ſtyracis P. *. v. z. myrrhæ, opopanacis, nardi Syri, turis masculi, hypociſtidis succi, singulorum P. vi. *. caſtorei P. vi. *. coſti, piperis albi, galbani, resínæ terebinthinæ, croci, floris junci rotundi, singulorum P. *. vi. z. dulcis radîcis P. viii. *. z. quæ vel melle vel paſſo excipiuntur.

Alterum quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuiſſe, atque *Ambrosiam* nominaſſe, ex his conſtat: Coſti, turis masculi, singulorum P. v. *. piperis albi P. *. z. floris junci rotundi P. ii. *. cinnamómi P. iii. *. casiæ nigræ P. iv. *. croci Cilicii P. *. iv. z. myrrhæ quam ſtacten nomi-

nant P. v. *. nardi Indici P. *. v. z. Quæ ſingula contrîta melle coćto excipiuntur : deinde ubi utendum eſt, id quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat in potione vini diluitur.

Nobiliſſimum autem eſt Mithridátis quod quotidie ſumendo Rex ille dicitur adversùs venenorum pericula tutum corpus ſuum reddidiſſe. In quo hæc ſunt, coſti P. *. z. acori P. v. *. hypeíci, cumíni, ſagapéni, acaciæ ſucci, iridis Illyricæ, cardamómi, ſingulorum P. II. *. aníſi P. III. *. nardi Gallici, gentianæ radîcis, aridorum roſæ foliorum, ſingulorum P. IV. *. papaveris lacrimæ, petroselíni, ſingulorum P. *. IV. z. caſiæ, ſileris, lolii, piperis longi, ſingulorum P. VI. *. ſtyracis P. *. v. z. caſtorei, turis, hypociſtidis ſucci, myrrhæ, opopanacis, ſingulorum P. VI. *. malobathri folii P. VI. *. floris junci rotundi, resínæ terebinthinæ, galbani, dauci Cretici ſeminis, ſingulorum P. *. v. z. nardi, opobalſami, ſingulorum P. VI. z. thlaſpis P. *. VI. radîcis Ponticæ P. VII. *. croci, zinziberis, cinnamomi, ſingulorum P. *. VIII. Hæc contrîtà melle excipiuntur, & adversùs venênum, quod magnitudinem nucis Græcæ impleat, ex vino datur. In cæteris autem affećtibus corporis pro modo eorum, vel quod Ægyptiæ fabæ, vel ervi quod magnitudinem impleat, ſatis eſt.

SECT. IX. Acopa quoque utilia nervis ſunt.

1°. Quale eſt quod habet floris junci rotundi P. *. II. zz. coſti, junci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamómi, ſingulorum P. *. IV. z. myrrhæ, æris combuſti, ſingulorum P. *. VII.

iridis Illyricæ, ceræ, singulorum P. IV. *. Alexandrini calami, junci rotundi, aſpalathi, xylobalſami, ſingulorum P. XVIII. *. ſevi P. I. *. unguenti irini cyathum.

2°. Alterum quod ἐλαιῶδες vocant, hoc modo fit. Ceræ P. *. z. olei tantumdem, reſinæ terebinthinæ ad nucis juglandis magnitudinem, ſimul incoquuntur, deinde infûſa in mortario teruntur, inſtillaturque ſubinde quàm optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti & roſæ terni cyathi.

3°. Ἔγχριστα autem Græci vocant liquida quæ illinuntur. Quale eſt quod fit ad ulcera purganda & implenda, maximè inter nervos, paribus portionibus inter ſe mixtis, butyri, medullæ vitulínæ, ſevi vitulíni, adipis anserínæ, ceræ, mellis, reſínæ terebinthinæ, roſæ, olei cicini. Quæ ſeparatim omnia liquantur, deinde liquida miſcentur, & tum ſimul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis verò emollit, ſi pro roſa cyprus infunditur.

4°. Ad ſacrum ignem ſpumæ argenti P. VI. *. cornu bubuli combuſti P. II. *. conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id quod ſpecialiter ſil vocatur, & myrteum, donec utriusque terni cyathi conficiantur.

SECT. X. Catapotia quoque multa ſunt, variisque de cauſſis fiunt. Anodina vocant quæ ſomno dolorem levant: quibus uti, niſi nimia neceſſitas urget, aliênum eſt: ſunt enim ex vehementibus medicamentis & ſtomacho alienis.

1°. Prodeſt tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lacrimæ, galbani, ſingulor

rum P. I. *. myrrhæ, caſtorei, piperis ſingulorum P. II.*. Ex quibus quod ervi magnitudinem habet, ſatis eſt devoraſſe.

2°. Alterum, ſtomacho pejus, ad somnum valentius, ex his fit : mandragoræ P. *. z. apii seminis, item hyoscyami seminis, singulorum P. IV. *. quæ ex vino teruntur. Unum autem ejusdem magnitudinis quæ suprà posita eſt, abunde eſt sumsiſſe.

3°. Sive autem capitis dolores, sive ulcera, sive lippitudo, sive dentes, sive spiritûs difficultas, sive inteſtínorum tormenta, sive inflammatio vulvæ eſt, sive coxa, sive jecur aut liênis, aut latus torquet, sive vitio locorum aliqua prolabitur & obmutescit, occurrit dolori per quiêtem ejus modi catapotium. Silis, acori, rutæ silveſtris seminis, singulorum P. II. *. caſtorei, cinnamómi, singulorum P. II. *. papaveris lacrimæ, panacis, radîcis mandragoræ, malorum aridorum, junci rotundi floris, singulorum P. II. *. piperis grana LVI. Hæc per se contrîta, rursus inſtillato subinde paſſo, simul omnia teruntur, donec craſſitûdo sordium fiat. Ex eo paullum aut devoratur, aut aquâ diluitur & potui datur.

4°. Quinetiam silveſtris papaveris quum jam ad excipiendam lâcrimam matûrum eſt, manipulus in vas demittitur, & superinfunditur aqua quæ id contegat, atque ita coquitur. Ubi jam bene manipulus is coctus eſt, ibîdem expreſſus, projicitur; & cum eo humore paſſum pari mensurâ miscetur, infervetque donec craſſitudinem sordium habeat. Quum refrîxit, catapotia ex eo fiunt ad no-

ſtræ fabæ magnitudinem, habentque usum multiplicem. Nam & somnum faciunt vel per se aſſumta, vel ex aqua data, & aurium dolores levant, adjectis exiguo modo rutæ succo ac paſſo. Et tormina supprimunt ex vino liquata, & inflammationem vulvæ coërcent, miſta cerato ex rosa facto, quum paullum his croci quoque acceſſit, & ex aquâ fronti inducta pituîtam in oculos decurrentem tenent.

5°. Item si vulva dolens somnum prohibet, croci P. II. *. anísi, myrrhæ, singulorum P. I. *. papaveris lacrimæ P. IV.*. cicútæ seminis P. VIII.*. miscentur, excipiunturque vino vetere, & quod lupíni magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculosè datur.

6°. Ad sanandum jecur nitri P. *. z. croci, myrrhæ, nardi Gallici, singulorum P. I. *. melle excipiuntur, daturque quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

7°. Ad lateris dolores finiendos, piperis, ariſtolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

8°. Ad thorâcis, nardi P. I. *. turis, casiæ, singulorum P. III. *. myrrhæ, cinnamómi, singulorum P. VI. *. croci P. VIII. *. resínæ terebinthinæ quadrans, mellis hemínæ tres.

9°. Ad tuſſim Atheniônis: myrrhæ, piperis, singulorum P. I. *. caſtorei, papaveris lacrimæ, singulorum P. I. *. Quæ separatim contûsa poſtea junguntur, & ad magnitudinem fabæ noſtræ bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10°. Si tuſſis somnum prohibet, ad utrumque Heraclîdis Tarentíni: croci P. I. *. cinnamómi, caſtorei, papaveris lacrimæ, singulorum P. I. *.

myrrhæ, piperis longi, coſti, galbani, singulorum P. *. z.

11°. Quòd si purganda sunt ulcera in faucibus tuſſientibus: panacis, myrrhæ, resínæ terebinthinæ, singulorum P. v. *. galbani P. *. z. hyssópi P. *. z. conterenda sunt, hisque hemína mellis adjicienda, & quod digito excipi poteſt, devorandum eſt.

12°. Colice verò Caſſii ex his conſtat: coſti, anísi, caſtorei, singulorum P. III. *. petroselíni P. IV. *. piperis & longi & rotundi, singulorum P. V. *. papaveris lacrimæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. VI. *. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida sumi.

13°. Infantem verò mortuum aut secundas expellit aquæ potio, cui salis ammoniaci P. I. *. aut cui dictamni Cretici P. I. *. adjectum eſt.

14°. Ex partu laborantibus erysimum ex vino tepido jejunis dari debet.

15°. Vocem adjuvat turis P. I. *. in duobus cyathis vini datum.

16°. Adversùs urínæ difficultatem, piperis longi, caſtorei, myrrhæ, galbani, papaveris lacrimæ, croci, coſti, unciæ singulæ, ſtyracis, resínæ terebinthinæ pondo sextantes, mellis absinthii cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Ægyptiæ, & mane & cœnato dari debet.

SECT. XI. Arteriace verò hoc modo fit. Casiæ, iridis, cinnamómi, nardi, myrrhæ, turis, singulorum P. I. *. croci P. I. *. piperis grana XXX. ex paſſi tribus sextariis decoquuntur, donec mellis

craſſitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, turis, ſingulorum P. 1. *. conjiciuntur in paſſi eumdem modum, eodemque modo decoquuntur. Aut ejusdem paſſi heminæ tres usque eò coquuntur, donec extracta inde gutta induretcat, & adjicitur tritæ casiæ P. 1. *.

CAPUT SECUNDUM.

Quum facultates medicamentorum propoſuerim, genera in quibus noxa corpori eſt, proponam. Ea quinque sunt: quum quid extrinsecus læsit, ut in vulneribus: quum quid intra seipsum corruptum eſt, ut in cancro: quum quid innatum eſt, ut in vesíca calculus: quum quid incrêvit, ut vena quæ intumescens in varîcem convertitur: quum quid deeſt, ut quum curta pars aliqua eſt. Ex his alia sunt in quibus plus medicamenta, alia in quibus plus manus proficit. Ego dilatis his quæ præcipuè scalpellum & manum poſtulant, nunc de his dicam quæ maximè medicamentis egent. Dividam autem hanc quoque curandi partem sicut priorem: & antè dicam de his quæ in quamlibet partem corporis incidunt; tum de his quæ certas partes infeſtant.

Sect. I. Incipiam a vulneribus. In his autem ante omnia scire medicus debet, quæ insanabilia sint, quæ difficilem curationem habeant, quæ promtiorem. Eſt enim prudentis hominis, primùm eum qui servari non poteſt, non attingere, nec subire speciem ejus, ut occisi, quem sors ipsîus perêmit; deinde ubi gravis metus sine certâ tamen

deſperatione eſt, indicare neceſſariis periclitantis in difficili rem eſſe, ne si victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur.

Sed ut hæc prudenti viro conveniunt, sic rurſus hiſtrionis eſt parvam rem attollere, quò plus præſtitiſſe videatur. Obligari quoque æquum eſt confeſſione promtæ rei, quò curiosiùs etiam circumspiciat, ne quod per se exiguum eſt malum, majus curantis negligentiâ fiat.

1°. Servari non poteſt, cui basis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui jecinoris portæ, cui in spinâ medulla percuſſa eſt; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteſtînum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt; cuive circa fauces grandes venæ vel arteriæ præcisæ sunt.

2°. Vix autem ad sanitatem perveniunt, quibus ullâ parte aut pulmo, aut jecinoris craſſum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut liênis, aut vulva, aut vesîca, aut ullum inteſtînum, aut septum transversum vulneratum eſt. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usque ad grandes intusque conditas venas in alis vel poplitibus mucro desêdit. Periculosa etiam vulnera sunt ubicumque venæ majores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis poſſunt. Idque evenit non in alis tantùm atque poplitibus, sed etiam in his venis quæ ad anum teſticulosque perveniunt. Præter hæc malum vulnus eſt quodcumque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel in articulis, vel inter digitos eſt: item quodcumque musculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit.

3°. Tutiſſimum omnium quod in carne eſt, & hæc quidem loco vel meliora vel pejora sunt. Modò verò periculum facit quodcumque magnum eſt.

Sect. II. Aliquid etiam in vulneris genere figurâque eſt. Nam pejus eſt quod etiam collîsum, quàm quod tantùm disciſſum eſt, adeò ut acuto quoque, quàm retuso telo vulnerari commodius sit. Pejus etiam vulnus eſt, ex quo aliquid excîsum eſt, ex quove caro aliâ parte absciſſa eſt, aliâ dependet. Peſſima, quæ plaga in orbem eſt, tutiſſima quæ lineæ modo recta eſt: quò deinde propius huic illive figuræ vulnus eſt, eo vel deterius, vel tolerabilius eſt.

Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & vitæ propositum, & anni tempus: quia faciliùs sanescit puer vel adolescens, quàm senior, valens quàm infirmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus, quàm si alterum ex his eſt: integri habitûs quàm corrupti, exercitatus quàm iners, sobrius & temperans quàm vino venerique deditus.

Opportunissimum quidem curationi tempus vernum eſt, aut certè neque fervens neque frigidum: siquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infeſtant; maximè tamen horum varietas, ideóque perniciosiſſimus autumnus eſt.

Sect. III. Sed pleraque ex vulneribus oculis subjecta sunt, quorumdam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonſtravimus, quum positus interiorum partium oſtendimus. Verùmtamen quia quædam vicîna sunt, intereſtque vulnus in summâ parte sit, an penitiùs penetrave-

rit, neceſſarium eſt notas ſubjicere per quas quid intus ictum ſit, ſcire possîmus, & ex quibus vel ſpes vel deſperatio oriatur.

Primò igitur, corde percuſſo, ſanguis multus effertur, venæ langueſcunt, color pallidiſſimus, ſudores tamquam in rorato corpore frigidi malique odoris, oriuntur; EXTREMISQUE partibus frigidis, matûra mors ſequitur.

2°. Pulmone verò icto, ſpirandi difficultas eſt, ſanguis ex ore ſpumans, ex plagâ rubens, ſimulque etiam ſpiritûs cum ſono fertur: in vulnus inclinari juvat, quidam ſine ratione conſurgunt. Multi ſi in ipſum vulnus inclînati ſunt, loquuntur; ſi in aliam partem, obmuteſcunt.

3°. Jecinoris autem vulnerati notæ ſunt, multus ſub dextrâ parte præcordiorum profuſus ſanguis, ad ſpinam reducta præcordia, in ventrem cubandi dulcêdo, punctiones doloreſque uſque ad jugulum junctumque ei latum ſcapularum os intenti: quibus non numquam etiam bilioſus vomitus accêdit.

4°. Renibus verò percuſſis, dolor ad inguina teſticuloſque deſcendit, difficulter urîna redditur, eaque aut eſt cruenta, aut cruor fertur.

5°. At liene icto, ſanguis niger a ſiniſtra parte prorumpit, præcordia cum ventriculo ab eadem parte indureſcunt, ſitis ingens oritur, dolor ad jugulum, ſicut jecinore vulnerato, venit.

6°. At quum vulva percuſſa eſt, dolor inguinibus & coxis & femoribus eſt: ſanguinis pars per vulnus, pars per naturale deſcendit, vomitus bilis inſequitur. Quædam obmuteſcunt, quæ-

dam mente labuntur, quædam sui compotes, nervorum oculorumque dolore urgeri se confitentur, morientesque tandem eadem, quæ corde vulnerato, patiuntur.

7°. Sin cerebrum membranave ejus vulnus accêpit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit, feréque BILIS vomitus insequitur: quorumdam sensus obtunduntur, appellatique ignorant; quorumdam trux vultus eſt, quorumdam oculi quasi resoluti huc atque illuc moventur: feréque tertio vel quinto die delirium accêdit: multorum etiam nervi diſtenduntur. Ante mortem autem plerique fascias, quibus caput deligatum eſt, lacerant, ac nudum vulnus frigori objiciunt.

8°. Ubi ſtomachus autem percuſſus eſt, singultus & bilis vomitus insequitur: si quid cibi vel potionis aſſumtum eſt, id redditur citò. Venarum motus elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per quos extrémæ partes frigescunt.

9°. Communes verò jejuni inteſtîni & ventriculi vulnerati notæ sunt. Nam cibus & potio per vulnus exeunt, præcordia indurescunt, non numquam bilis per os redditur. Inteſtîno tantùm sedes inferior eſt: cætera inteſtîna icta vel ſtercus vel odorem ejus exhibent.

10°. Medullâ verò quæ in spina eſt discissâ, nervi resolvuntur aut diſtenduntur, sensus intercidit, interposito tempore aliquo sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urînam, vel etiam ſtercus excernunt.

11°. At si septum transversum percuſſum eſt,

præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus eſt, sanguis spumans fertur.

11°. Vesícâ verò vulneratâ, dolent inguina: quod super pubem eſt, intenditur: pro urínâ sanguis, aut ex ipso vulnere urîna descendit, ſtomachus afficitur. Itaque aut bilem vomunt, aut singultiunt: frigus, & ex eo mors sequitur.

SECT. IV. His cognitis, etiam nunc quædam alia noscenda sunt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. *Sanguis* omnibus notus eſt: *sanies* eſt tenuior hoc, variè craſſa, & glutinosa & colorata. *Pus* craſſiſſimum, albidiſſimumque, glutinosius & sanguine & sanie. Exit autem sanguis ex vulnere recenti aut jam sanescente: sanies eſt inter utrumque tempus: pus ex ulcere jam ad sanitatem spectante.

Rursus & sanies, & pus quasdam species Græcis nominibus diſtinctas habent. Eſt enim quædam sanies, quæ vel ἰχὼρ, vel μελίκηρα nominatur: eſt pus quod ἐλαιῶδες appellatur. Ἰχὼρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit, maximéque ubi nervo læso inflammatio secuta eſt. Meliceria craſſior eſt, glutinosior, subalbida mellique albo subsimilis. Fertur hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nervi circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca, maximè ex genibus. Ελαιῶδες tenue, subalbidum, quasi unctum, colore atque pinguitudine, oleo albo non diſſimile appâret in magnis ulceribus sanescentibus.

Malus autem eſt sanguis nimiùm aut tenuis aut craſſus, colore vel lividus vel niger, aut

pituítâ miſtus aut varius : optimus calidus, rubens, modicè craſſus, non glutinosus. Itaque protinus ejus vulneris expedîta magis curatio eſt, ex quo sanguis bonus fluxit. Itemque poſtea spes in his major eſt, ex quibus melioris generis quæque proveniunt.

Sanies igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & junctam ei cutem erodit. Melior eſt non multa, modicè craſſa, subrubicunda aut subalbida.

Ichor autem pejor eſt, multus, craſſus, sublividus aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, mali odoris : tolerabilior eſt subalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet.

Meliceria autem mala eſt, multa & percraſſa : melior quæ & tenuior & minus copiosa eſt.

Pus inter hæc optimum eſt : sed id quoque pejus eſt, multum, tenue, dilûtum, magisque si ab initio tale eſt : itemque si colore sero simile, si pallidum, si lividum, si fæculentum eſt : præter hæc, si malè olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo crassius, quo albidius : itemque si leve eſt, si nihil olet, si æquale eſt, modo tamen convenire & magnitudini vulneris & tempori debet. Nam plus ex majore, plus nondum solutis inflammationibus naturaliter fertur.

Elæódes quóque pejus eſt, multum, & parum pingue : quo minus autem, quóque id ipsum pinguius, eo melius eſt.

Sect. V. Quibus exploratis, ubi aliquis ictus

eſt qui servari poteſt, protinus prospicienda duo sunt, ne sanguinis profusio, neve inflammatio interimat.

1°. Si profusionem timêmus, quod ex sede vulneris & ex magnitudine ejus, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi poteſt, siccis linamentis vulnus implendum eſt, supraque imponenda spongia, ex aquâ frigidâ expreſſa, ac manu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit, sæpius linamenta mutanda sunt: & si sicca parum valent, acéto madefacienda sunt. Id vehemens ad sanguinem supprimendum eſt: ideóque quidam id vulneri infundunt.

Sed alius rursus metus subeſt, ne, nimis valenter ibi retenta materia, magnam inflammationem poſtea moveat. Quæ res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob id ipsum inducentibus cruſtam, sit utendum; quamvis pleraque ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, iis potiùs quæ mitiùs idem efficiunt. Quod si illa quoque profluvio vincuntur, venæ quæ sanguinem fundunt apprehendendæ, circáque id quod ictum eſt, duobus locis deligandæ, intercidendæque sunt, ut & in se ipsæ coëant, & nihilo minùs ora præclusa habeant. Ubi ne id quidem res patitur, poſſunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neque nervus neque musculus eſt, ut puta in fronte, vel superiore capitis parte: commodiſſimum tamen eſt cucurbitulam admovêre a diversâ parte, ut illuc sanguinis cursus revocêtur.

2°. Et adverſùs profusionem quidem in his auxilium eſt; adverſùs inflammationem autem in ipso sanguinis cursu. Ea timéri poteſt, ubi læsum eſt vel os, vel nervus, vel cartilago, vel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem maturè supprimere non oportebit, sed pati fluere, dum tutum erit, adeò ut, si parum fluxiſſe videbitur, mitti quoque ex brachio debeat, utique si corpus juvenîle & robuſtum & exercitatum eſt, multoque magis si id vulnus ebrietas præceſſit. Quod si musculus læsus videbitur, præcidendus erit: nam percuſſus mortiferus eſt, præcîsus sanitatem recipit.

Sect. VI. Sanguine autem vel ſuppreſſo, si nimius erumpit; vel exhauſto, si per se parum fluxit, longè optimum eſt, vulnus glutinari. Poteſt autem id quod vel in cute vel etiam in carne eſt, si nihil ei præterea mali accêdit. Poteſt caro aliâ parte dependens, aliâ inhærens, si tamen etiamnum integra eſt, & conjunctione corporis fovêtur.

In his verò quæ glutinantur, duplex curatio eſt. Nam si plaga in molli parte eſt, sui debet, maximéque si disciſſa auris ima eſt, vel imus nasus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur cutis, vel venter. Si verò in carne vulnus eſt, hiatque, neque in unum oræ facile attrahuntur, sutura quidem aliêna eſt: imponendæ verò fibulæ sunt (ἀγκτῆρας Græci nominant) quæ oras, paullum tamen, contrahant, quo minùs lata poſtea cicatrix sit.

Ex

Ex his autem colligi poteſt, id quoque quod aliâ parte dependens aliâ inhærebit, ſi alienatum adhuc non eſt, sutúram an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus vulnus purgatum eſt, ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur: id enim & in pus vertitur, & inflammationem movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſſâ inditum eſt, inibi relinquendum eſt: nam id quoque inflammat.

Comprehendi verò sutúrâ vel fibulâ non cutem tantùm, ſed aliquid etiam ex carne, ubi ſuberit hæc, oportebit, quò valentiùs hæreat, neque cutem abrumpat. Utraque optima eſt ex aciâ molli non nimis tortâ, quò mitiùs corpori inſîdat: utraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet: ſi nimis crebra eſt, vehementer afficit; quia quò ſæpius acus corpus tranſuit, quóque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur, magiſque æſtate. Neutra etiam vim ullam deſiderat; ſed eatenus utilis eſt, quatenus cutis ducentem quaſi ſuâ ſponte ſubſequitur: ferè tamen fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur. Sutura oras jungit, quæ ne ipſæ quidem inter ſe contingere ex toto debent, ut ſi quid intus humoris concreverit, ſit quà emânet.

Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet, deinde omni vulneri primò imponenda eſt ſpongia ex acéto expreſſa: ſi ſuſtinêre aliquis acéti vim non poteſt, vino utendum eſt. Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aquâ frigidâ

expreſſa spongia imponitur. Sed ea quocumque modo imposita eſt, dum madet, prodeſt: itaque ut inarescat, non eſt committendum. Licet itaque sine peregrínis & conquisítis & compositis medicamentis vulnus curare: sed si quis huic parum confîdit, imponere medicamentum debet quod sine sevo compositum sit ex his quæ cruentis vulneribus apta eſſe proposui: maximéque si caro eſt, Barbarum; si nervi vel cartilago vel aliquid ex eminentibus quales aures vel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrînum quoque viride nervis idoneum eſt; eminentibusque partibus ea quam Græci ῥύπτουσαν vocant.

Solet etiam, collíso corpore, exiguâ parte findi cutis. Quod ubi incidit, non aliênum eſt scalpello latiùs aperire, nisi musculi nervique juxtà sint, quos incídi non expedit. Ubi satis diductum eſt, medicamentum imponendum eſt. At si id quod collîsum eſt, quamvis parum diductum eſt, latiùs tamen aperiri propter nervos aut musculos non licet, adhibenda sunt ea quæ humorem leniter extrahant, præcipuéque ex his id quod ῥυπώδες vocari proposui.

Non aliênum eſt etiam, ubicumque vulnus grave eſt impositum, quo id juvetur, insuper circumdare lanam succidam ex acéto & oleo: vel cataplasma, si mollis is locus eſt, quod leniter reprimat; si nervosus aut musculosus, quod emolliat.

Fascia verò ad vulnus deligandum lintea aptissima eſt; eaque lata eſſe debet, ut semel injecta non vulnus tantùm, sed paullum utrimque etiam oras ejus comprehendat. Si ab alterâ parte caro

magis receſſit, ab ea meliùs attrahitur: si æquè ab utraque, transversè comprehendere oras debet; aut si id vulneris ratio non patitur, media primùm injicienda eſt, ut tum in utramque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat neque adſtringat. Quod non continetur, elabitur: quod nimis adſtrictum eſt, cancro periclitatur. Hieme sæpius fascia circumire debet, æſtate quoties neceſſe eſt: tum extrêma pars ejus inferioribus acu aſſuenda eſt: nam nodus ulcus lædit, nisi tamen longè eſt.

Illo neminem decipi decet, ut propriam viscerum curationem requîrat ab iis de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus, vel sutúrâ, vel alio medicínæ genere eſt. In visceribus nihil movendum eſt, nisi, si quid ex jecinore, aut liêne, aut pulmone dumtaxat extrémo dependeat, præcidatur. Alioquin vulnus interius ea victûs ratio eaque medicamenta sanabunt, quæ cuique visceri convenire superiore libro proposui.

SECT. VII. His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus eſt, isque, si grave vulnus eſt, abſtinêre, quantùm vires patiuntur, ante inflammationem a cibo debet; bibere, donec sitim finiat, aquam calidam; vel, si æſtas eſt ac neque febris neque dolor eſt, etiam frigidam. Adeò tamen nihil perpetuum eſt, sed semper pro viribus corporis æſtimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere neceſſarium poſſit, tenuem scilicet & exiguum, qui tantùm ſuſtineat: multique etiam ex profluvio sanguinis intermorientes, ante ullam curationem vino reficiendi sunt;

quod alioquin inimiciſſimum vulneri eſt.

Sect. VIII. Nimis verò intumeſcere vulnus, periculoſum : nihil intumeſcere, periculoſiſſimum eſt : illud indicium eſt magnæ inflammationis, hoc emortui corporis : protinusque, ſi mens homini conſiſtit, ſi nulla febris acceſſit, ſcire licet maturè vulnus ſanum fore.

Ac ne febris quidem terrêre debet, ſi in magno vulnere, dum inflammatio eſt, permanet. Illa perniciosa eſt, quæ vel levi vulneri ſupervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet, si nervorum rigor aut diſtentio quæ ex vulnere orta eſt, eam non finit.

Vomitus quoque bilioſus non voluntarius, vel protinus ut percuſſus eſt aliquis, vel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt in his dumtaxat quorum vel nervi, vel etiam nervoſi loci vulnerati ſunt. Sponte tamen vomere non aliênum eſt, præcipuè his quibus in conſuetudine fuit : ſed neque protinus poſt cibum, neque jam inflammatione ortâ, neque quum in ſuperioribus partibus plaga eſt.

Sect. IX. Biduo ſic vulnere habito, tertio die aperiendum, detergendaque ſanies ſpongiâ ex aquâ frigidâ eſt, eademque rurſus injicienda ſunt. Quinto tandem die quanta inflammatio futura ſit, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto vulnere conſiderandus color eſt. Quod ſi lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger eſt, ſcire licet malum vulnus eſſe : idque quandocumque animadverſum eſt, terrêre nos poteſt. Album aut rubicundum eſſe ulcus, commodiſſimum eſt : item cutis dura, craſſa, dolens, periculum oſtendit. Bona ſigna

ſunt, ubi hæc sine dolore tenuis & mollis eſt.

Sed si glutinatur vulnus, aut leviter intumuit, eadem sunt imponenda quæ primò fuerunt. Si gravis inflammatio eſt, neque glutinandi spes eſt eà quæ pus moveant, aquæ quoque calidæ neceſſarius usus eſt, ut & materiam digerat, & duritiam emolliat, & pus citet. Ea sic temperanda eſt ut & manu contingenti jucunda sit, & usque eò adhibenda donec aliquid ex tumore minuiſſe, caloremque ulceri magis naturalem reddidiſſe videatur. Poſt id fomentum, si latè plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet: maximéque si grande vulnus eſt, tetrapharmacum; si in articulis, digitis, locis cartilaginosis, ῥυπώδες, & si latiùs hiat idem, illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet: eoque illita linamenta disponi per plagam, deinde emplaſtrum suprà dari, & super id succidam lanam, minúsque etiam, quàm primò, fasciæ adſtringendæ sunt.

Propriè quædam in articulis visenda sunt, in quibus si præcisi nervi sunt qui continebant, debilitas ejus partis sequitur. Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt, ea recta transversâ commodior eſt: si ex retuso & gravi eſt, nullum in figura discrîmen eſt. At visendum eſt, pus supra articulum an infra nascatur. Si sub eo nascitur, albumque & craſſum diu fertur, nervum præcîsum eſſe credibile eſt: magisque, quo majores dolores inflammationesque, & quò maturiùs excitatæ sunt. Quamvis autem non absciſſus nervus eſt, tamen si circà tumor durus diu permanet, neceſſe eſt & diuturnum ulcus eſſe, & sano

quoque eo, tumorem permanêre: futurumque eſt ut tardè membrum id vel extendatur vel contrahatur. Major tamen in extendendo mora eſt, ubi recurvato articulo curatio adhibita eſt, quàm in recurvando eo quod rectum continuerîmus.

Collocari quoque membrum quod ictum eſt ratione certâ debet. Si glutinandum eſt, ut superius sit: si in eo inflammatio eſt, ut in neutram partem inclinatum sit: si jam pus profluit, ut devexum sit.

Optimum etiam medicamentum quies eſt: movéri & ambulare, nisi sanis, aliênum eſt. Minùs tamen his eſt periculosum qui in capite vel brachiis, quàm qui in inferioribus partibus vulnerati sunt: miniméque ambulatio convenit, femine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus eſſe debebit. Balneum quoque, dum parum vulnus purum eſt, inter res infeſtiſſimas eſt: nam id & humidum & sordidum reddit, ex quibus ad cancrum transitus eſſe consuêvit. Lenis frictio rectè adhibêtur, sed his partibus, quæ longiùs absunt a vulnere.

Sect. X. Inflammatione finitâ, vulnus purgandum eſt. Id optimè faciunt tinctâ in mellè linamenta, supráque idem, emplaſtrum vel enneapharmacum dandum eſt. Tum demum verò purum ulcus eſt, quum rubet, ac nimiùm neque siccum neque humidum eſt. At quodcumque sensu caret, quod non naturaliter sentit, quod nimiùm aut aridum aut humidum eſt; quod aut pallidum, aut albidum, aut lividum aut nigrum eſt, id purum non eſt.

Purgato vulnere, ſequitur ut impleatur, jamque calida aqua catenus neceſſaria eſt, ut ſanies removeatur. Lanæ ſuccidæ ſupervacuus uſus eſt : lota meliùs circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua : itaque ea adhibéri non aliênum eſt ; ut butyrum cum roſa, exiguâ mellis parte ; aut cum eadem parte mellis, aut cum eadem roſa, tetrapharmacum, aut ex roſa linamenta : plus tamen proficit balneum rarum : cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus ; ſed jam plenioribus : nam & avis, & venatio, & ſuilla elixa dari poteſt : vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio eſt, aliênum eſt : itemque uſque ad cicatrîcem, ſi nervi muſculive vulnerati ſunt, etiam ſi altè caro : at ſi plaga in ſummâ cute generis tutioris eſt, poteſt non pervetus, modicè tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt, quod in nervoſis locis muſculoſiſque neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper vulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercrêvit, modicè reprimit ſiccum linamentum, vehementiùs ſquama æris. Si plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum vehementiora, quæ corpus exedant. Cicatrîcem poſt omnia hæc commodè indûcit lycium ex paſſo & lacte dilûtum, vel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum.

SECT. XI. Hic ordo felîcis curationis eſt. Sed quædam tamen periculoſa incidere conſuerunt : interdum enim vetuſtas ulcus occupat, induciturque ei callus, & circum oræ craſſæ livent ; poſt quæ quicquid medicamentorum ingeritur, parum

proficit, quòd ferè negligenter curato ulceri ſupervenit. Interdum vel ex nimiâ inflammatione, vel ob æſtus immodicos, vel ob nimia frigora, vel quia nimis vulnus adſtrictum eſt, vel quia corpus aut senîle aut mali habitûs eſt, cancer occupat. Id genus a Græcis diductum in ſpecies eſt; noſtris vocabulis non eſt.

Omnis autem cancer non solum id corrumpit quod occupavit, sed etiam serpit, deinde aliis aliiſque signis diſcernitur. Nam modò super inflammationem rubor ulcus ambit, iſque cum dolore procêdit: ἐρυσιπέλας Græci nominant: modò ulcus nigrum eſt, quia caro ejus corrupta eſt; idque vehementiùs etiam putreſcendo intenditur. Ubi vulnus humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt, caruncula que corruptæ, interdum etiam nervi ac membranæ resolvuntur, ſpecillumque demiſſum deſcendit aut in latus, aut deorſum: eoque vitio non numquam os quoque afficitur. Modò oritur ea quam Græci γάγγραιναν appellant. Priores in qualibet parte corporis fiunt: hæc in prominentibus membris, id eſt inter ungues & alas vel inguina, feréque in senibus, vel his quorum corpus mali habitùs eſt.

Caro in ulcere vel nigra vel livida eſt; sed sicca & arida: proximaque cutis plerumque subnigris puſtulis implêtur; deinde ei proxima vel pallida vel livida, feréque rugosa sine sensu eſt: ulterior in inflammatione eſt, omniaque ea simul serpunt; ulcus in locum puſtulosum, puſtulæ in eum qui pallet aut livet, pallor aut livor in id

quod inflammatum eſt, inflammatio in id quod integrum eſt, transit. Inter hæc deinde febris acûta oritur, ingensque sitis; quibusdam etiam delirium accedit: alii quamvis mentis suæ compotes sunt, balbutiendo tamen vix sensus suos ore explicant: incipit affici ſtomachus: fit fœdi spiriritus ipse odoris. Atque initium ejus quidem mali recipit curationem: ubi verò penitus insêdit, insanabile eſt, plurimique sub frigido sudore moriuntur.

1°. Ac pericula quidem vulnerum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello incídendum eſt, excidendæque ejus oræ, & quicquid super eas livet, æquè incídendum. Si varicula intus eſt, quæ his sanari prohibet, ea quoque excídenda. Deinde, ubi sanguis emiſſus novatumque vulnus eſt, eadem curatio adhibenda quæ in recentibus vulneribus exposita eſt. Si scalpello aliquis uti nolit, poteſt sanare id emplaſtrum quod ex ladano fit, & quum ulcus sub eo exêsum eſt, id quo cicatrix inducitur.

2°. Id autem quod Erysipelas vocari dixi, non solùm vulneri supervenire, sed sine hoc quoque oriri consuêvit, atque interdum periculum majus affert, utique si circa cervíces aut caput conſtitit. Oportet, si vires patiuntur, sanguinem mittere, deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximéque ceruſſam soláni succo, aut Cimoliam cretam aquâ pluviali exceptam, aut ex eadem aquâ subactam farînam, cupreſſo adjectâ; aut si tenerius corpus eſt, lenticulam. Quicquid impositum eſt, betæ folio contegendum eſt, & super

M v

linteolum frigidâ aquâ madens imponendum.

Si per se refrigerantia parum proderunt, miſcenda erunt hoc modo, sulfuris P. I. *. ceruſſæ & croci, singulorum P. x. *. eaque cum vino conterenda sunt, & id his illinendum : aut si durior locus eſt, soláni folia contrîta suillæ adipi miscenda sunt, & illita linteolo superinjicienda.

At si nigrities eſt, neque dum serpit, imponenda sunt quæ carnem putrem leniùs exedant, repurgatumque ulcus sic ut cætera nutriendum eſt. Si magis putre eſt, jamque procêdit ac serpit, opus eſt vehementiùs erodentibus. Si ne hæc quidem evincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur : nam quod sanum eſt, siccum eſt quum aduritur. Poſt uſtionem putris ulceris superponenda sunt quæ cruſtas a vivo resolvant : eas ἐσχάρας Græci vocant. Ubi hæc excidérunt, purgandum ulcus maximè melle & resína eſt : sed aliis quoque purgari poteſt, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum eſt.

3°. Gangrænam verò, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficillimum eſt, utique in corpore juveníli; & magis etiam si musculi integri sunt, si nervi vel læsi non sunt, vel leviter affecti sunt, neque ullus magnus articulus nudatus eſt, aut carnis in eo loco paullum eſt, ideóque non multum quod putresceret, fuit; conſiſtitque eo loco vitium : quod maximè fieri in digito poteſt. In ejus modi casu primum eſt, si vires patiuntur, sanguinem mittere : deinde quicquid aridum eſt, & intentione quadam proximum

quemque locum malè habet, usque ad sanum corpus concidere.

Medicamenta vero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt, quæ pus movêre consuérunt; ideóque ne aqua quidem calida. * * * Gravia quoque, quamvis reprimentia, aliêna sunt: sed his quàm leviſſimis opus eſt, superque ea quæ inflammata sunt, utendum eſt refrigerantibus.

Si nihilo magis malum conſtitit, uri id quod eſt inter integrum ac vitiatum locum, debet: præcipuéque in hoc casu petendum, non a medicamentis solùm, sed etiam a victûs ratione præsidium eſt: neque enim id malum nisi corrupti vitiosíque corporis eſt. Ergo primò, nisi imbecillitas prohibet, abſtinentia utendum: deinde danda quæ per cibum potionemque alvum, ideóque etiam corpus, adſtringant; sed ea levia. Poſtea si vitium conſtitit, imponi super vulnus eadem debent quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tum quoque plenioribus cibis uti licêbit ex media materia, sed tamen non nisi alvum corpusque siccantibus; aquâ verò pluviali frigidâ. Balneum, nisi jam certa fiducia redditæ sanitatis eſt, aliênum eſt; siquidem emollîtum in eo ulcus citò rursus eodem malo afficitur. Solent verò nonnumquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilo minùs serpere sub his cancer. Inter quæ miserum, sed unicum, auxilium eſt, ut cætera pars corpori tuta sit, membrum quod paullatim emoritur, abscindere.

Hæ graviſſimorum ulcerum curationes sunt: sed ne illa quidem negligenda, ubi integrâ cute interior pars collîsa eſt, aut ubi derasum attritum-

ve aliquid eſt, aut ubi ſurculus corpori infixus eſt, aut ubi tenue ſed altum vulnus inſêdit.

In primo caſu commodiſſimum eſt malicorium ex vino coquere, interioremque ejus partem conterere, & cerato miſcêre ex roſa facto, idque ſuperponere: deinde ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere lene medicamentum qualis λιπάρα eſt. Deraſo verò, detritoque imponendum eſt emplaſtrum tetrapharmacum, minuenduſque cibus, & vinum ſubtrahendum. Neque id quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit: ſiquidem ex ejuſmodi caſibus ſæpe cancri fiunt. Quòd ſi levius id erit, & in parte exiguâ, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento.

5°. Surculum verò, ſi fieri poteſt, oportet vel manu vel etiam ferramento ejicere. Si vel præfractus eſt, vel altiùs deſcendit quàm ut ita velli poſſit, medicamento evocandus eſt. Optimè autem edûcit ſuperimpoſita arundinis radix, ſi tenera eſt, protinus contrîta; ſi jam durior, antè in mulſo decocta: cui ſemper mel adjiciendum eſt, aut ariſtolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis arundo eſt, quia aſpera eſt: eademque offenſa etiam in filicis haſtula. Sed uſu cognitum eſt, utramque adverſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrîta ac ſuperimpoſita eſt. Facit autem idem in omnibus ſurculis, quodcumque medicamentum extrahendi vim habet: idem altis tenuibuſque vulneribus aptiſſimum eſt. Priori rei Philocratis, huic Hecatæi emplaſtrum maximè convenit.

6°. Ubi verò in quolibet vulnere ventum ad inducendum cicatrîcem eſt, quod perpurgatis jam

repletisque ulceribus neceſſarium eſt; primùm ex aquâ frigidâ linamentum, dum caro alitur, deinde quum jam continenda eſt, siccum imponendum eſt, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maximè sano corpori similem accipit.

Idem radix silveſtris cucumeris præſtat. Idem compositio, quæ habet elaterii P. I. *. spumæ argenti P. II. *. unguenti pondo IV. *. Quæ excipiuntur resínâ terebinthinâ, donec emplaſtri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatríces leniter purgant paribus portionibus miſta, ærûgo, plumbum elôtum, eademquere sína coĉta; sive eo ungitur cicatrix, quod in facie fieri poteſt; sive id ut emplaſtrum imponitur, quod in aliis partibus commodius eſt.

At si vel excrêvit cicatrix, vel concava eſt, ſtultum eſt decôris caussâ rursus & dolorem & medicînam suſtinêre. Alioquin res utrique succurri patitur: siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello poteſt. Si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compositiones hæ quæ corpus exedunt. Cute exulceratâ, super eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt, super concavam implentia, donec utrumque ulcus sanæ cuti æquêtur, & tum cicatrix inducatur.

SECT. XII. Dixi de his vulneribus quæ maximè per tela inferuntur, sequitur ut de his dicam quæ morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiæ, sæpe canis, non numquam ferorum animalium aut serpentium.

Hîc lacuna eſt. . . . .

Omnis autem feræ morsus habet quoddam virus; itaque si vehemens vulnus eſt, cucurbitula admovenda eſt : si levius, protinus emplaſtrum injiciendum, præcipuéque Diogenis. Si id non eſt, quolibet ex his quæ adversus morsus proposui : si ea non sunt, viride Alexandrînum : si ne id quidem eſt, quodlibet non pingue ex his quæ recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoque his, præcipuéque ei quod canis fecit, medicamentum eſt, si mansus vulneri imponitur, superque id duobus digitis verberatur ; exsaniat enim : ac salsamentum quoque rectè super id vulnus deligatur.

1°. Utique autem si rabiosus canis fuit, cucurbitulâ virus ejus extrahendum eſt : deinde si locus neque nervosus neque musculosus eſt, vulnus id adurendum eſt : si uri non poteſt, sanguinem homini mitti non alienum eſt. Tum uſto quidem vulneri superimponenda, quæ cæteris uſtis, sunt : ei verò quod expertum ignem non eſt, ea medicamenta quæ vehementer exedunt. Poſt quæ nullo novo remedio, sed jam supraposito, ulcus erit implendum, & ad sanitatem perducendum.

Quidam poſt rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt, ibique patiuntur desudare, dum vires corporis sinunt, ulcere adaperto, quò magis ex eo quoque virus diſtillet; deinde multo meracoque vino excipiunt, quod omnibus fere venénis contrarium eſt. Idque quum ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo a periculo vidêtur.

Solet autem ex eo vulnere, ubi parum occur-

ſum eſt, aquæ timor naſci: ὑδροφοϐίαν Græci appellant: miſerrimum genus morbi, in quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur: quo oppreſſis in anguſto ſpes eſt. Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piscînam non antè ei provìsam projicere. Et ſi natandi ſcientiam non habet, modò mersum bibere pati, modò attollere: ſi habet, interdum deprimere, ut invîtus quoque aquâ ſatietur: ſic enim ſimul & ſitis & aquæ metus tollitur.

Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aquâ frigidâ vexatum nervorum diſtentio abſûmat. Id ne incidat, a piscína protinus in oleum calidum demittendus eſt. Antidotum autem præcipuum id quod primo loco poſui: ubi id non eſt, aliud, ſi nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum eſt; & ſi amaritudine offenditur, mel adjiciendum eſt: at ſi jam is morbus occupavit, per catapotia ſumi poteſt.

2°. Serpentium quoque morſus non nimiùm diſtantem curationem deſiderant, quamvis in eâ multùm antíqui variarunt, ut in ſingula genera anguium ſingula medendi genera præciperent, aliiſque alia maximè: ſed in omnibus eadem proficiunt.

Igitur in primis ſupra vulnus id membrum deligandum eſt, non tamen nimiùm vehementer, ne torpeat: dein venênum extrahendum eſt. Id cucurbitula optimè facit. Neque aliênum eſt, antè ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt, quod tamen vix incidere poteſt, tum quodlibet

simile vas, quod idem poſſit: si ne id quidem eſt, homo adhibendus eſt, qui vulnus exsugat.

Neque hercules scientiam præcipuam habent hi qui Psylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venênum serpentis, ut quædam etiam venatoria venêna quibus Galli præcipuè utuntur, non guſtu, sed in vulnere nocent. Ideóque colubra ipsa tutò eſtur, ictus ejus occîdit; & si, ſtupenti ei, quod per quædam medicamenta circulatores faciunt, in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ejus salívâ noxa eſt. Ergo quisquis exemplum Psylli secutus, id vulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præſtabit. Illud quoque ne interimat, antè debebit attendere, ne quod in gingívis palatove, aliave parte oris, ulcus habeat. Poſt hæc is homo loco calido collocandus eſt, sic ut id quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinêtur.

Si neque qui exsûgat, neque cucurbitula eſt, sorbêre oportet jus anserînum, vel ovillum, vel vitulînum, & vomere. Vivum autem gallinaceum pullum per medium dividere, & protinus calidum super vulnus imponere, sic ut pars interior corpori jungatur. Facit id etiam hœdus agnusve disciſſus, & calida ejus caro ſtatim super vulnus imposita: emplaſtra quoque quæ suprà comprehensa sunt: aptiſſimumque eſt vel Ephesium, vel id quod ei subjectum eſt.

Præsens quoque in aliquo antidoto præsidium eſt: sin id non eſt, neceſſarium eſt exsorbêre potionem meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo eſt, ne humorem intus coïre

patiatur : nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urînam moventia, quia materiam extenuant, utilia sunt.

Hæc adversus omnes ictus communia sunt. Usus tamen ipse docuit eum quem aspis percuſſit, acêtum potiùs bibere debère. Quod demonſtraſſe dicitur casus cujusdam pueri, qui quum ab hac ictus eſſet, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos æſtus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acêtum quod forte secum habebat, ebibit, & liberatus eſt : credo, quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam diſſipandi : quò fit ut terra respersa eo spumet. Eâdem ergo vi veri simile eſt, spiſſeſcentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

In quibusdam etiam aliis serpentibus certa quædam auxilia satis nota sunt : nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum eſt. Quidam contrîtum cum vino bibunt : quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt ; quidam, super prunam eo imposito, vulnus suffumigant, undique veſte circumdatâ, ne is fumus dilabatur ; tum carbonem ejus super vulnus deligant. Bibere etiam oportet herbæ solaris quam ἡλιοτρόπιον Græci vocant, semen, vel certè folia ex vino. Super vulnus verò etiam furfures ex acèto, vel ruta silvatica rectè imponitur, vel cum melle sal toſtus. Cognovi tamen medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud quàm ex brachio sanguinem miserunt.

Hæc ad scorpionis ; ad aranei autem ictum,

allium cum rutâ rectè miscêtur, ex oleóque contrîtum superimponitur.

At si ceraſtes, aut dipsas, aut hæmorrhoïs percuſſit, asphodeli, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum in duas potiones dividendum eſt, sic ut ei rutæ paullum adjiciatur. Trifolium quoque, & mentaſtrum, & cum acéto panaces æquè proficiunt. Coſtum quoque & casia & cinamômum rectè per potionem aſſumuntur.

Adversus chersydri verò ictum panaces, aut laser quod sit scrupulorum P. II. *. vel porri succus cum hemína vini sumendus eſt, & edenda multa satureiâ. Imponendum autem super vulnus ſtercus caprînum ex acéto coctum, aut ex eodem ordeacea farîna, aut ruta vel nepeta cum sale contrîta, melle adjecto. Quod in eo quoque vulnere quod ceraſtes fecit, æquè valet.

Ubi verò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu redditur, sæpe homo demittendus in solium eſt, dandusque ei myrrhæ & uvæ taminiæ par modus ex paſſi hemínâ, vel radiculæ semen aut lolii radix ex vino, & super vulnus furfures ex acéto cocti, imperandumque ut is conquiescat.

Verùm hæc genera serpentium & peregrîna, & aliquanto magis peſtifera sunt, maximè quæ æſtuosis locis gignuntur: Italia frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quòd minùs terribiles angues edunt. Adversus quos satis proficit herba betonica, vel Cantabrica, vel centaurîon, vel agrimonia, vel trixâgo, vel personata, vel marínæ paſtinácæ; singulæ binæve

trítæ, & cum vino potui datæ, & ſuper vulnus impoſitæ. Illud ignorari non oportet, omnis ſerpentis ictum & jejuni & jejúno magis nocêre: ideóque perniciosiſſimi ſunt cum incubant; utiliſſimumque eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non antè progredi quàm quis aliquid aſſumsit.

SECT. XIII. Non tam facile his opitulari eſt, qui venênum vel in cibo, vel in potione sumséжrunt. Primùm, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti; ita nec ſuccurrere quidem ſtatim ſibi poſſunt: deinde, quia noxa non a cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodiſſimum eſt tamen, ubi primùm ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere: deinde, ubi præcordia exhauſit, bibere antidotum; ſi id non eſt, vel merum vinum.

1°. Sunt tamen quædam remedia propria adverſùs quædam venêna, maximéque leviora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contûſa, vel galbanum, vino adjecto, dari, vel lac per ſe debet.

2°. Si cicûtam; vinum merum calidum cum ruta quàm plurimum ingerendum eſt; deinde is vomere cogendus: poſteáque laſer ex vino dandum: isque, ſi febre vacat, in calidum balneum mittendus; ſi non vacat, ungendus ex calefacientibus eſt.

3°. Si hyoſcyamum; fervens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maximè tamen aſinînum.

4°. Si ceruſſam; jus malvæ, vel juglandes ex vino contrítæ maximè proſunt.

5°. Si ſanguiſûga epôta eſt, acêtum cum lacte

bibendum eſt : si lac intus coïit, aut paſſum aut coagulum, aut cum acéto laser.

6°. Si fungos inutiles quis aſſumsit, radicula aut epota, aut cum sale & acéto edenda eſt. Ipsi verò hi & specie quidem discerni poſſunt ab utilibus, & coctura genere idonei fieri. Nam sive ex oleo inferbuerunt, sive piri surculus cum his inferbuit, omni noxâ vacant.

7°. Aduſtis quoque locis extrinsecus vis infertur : itaque sequi videtur ut de his dicam. Hæc autem optimè curantur foliis aut lilii, aut linguæ canínæ, aut betæ in vetere vino oleoque decoctis : quorum quodlibet protinus impositum ad sanitatem perducit.

Sed dividi quoque curatio poteſt in ea quæ mediocriter exedentia reprimentiaque, primò & puſtulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent : deinde in ea quæ lenia ad sanítatem perducant. Ex prioribus eſt lenticulæ cum melle farîna, vel myrrha cum vino, vel creta Cimolia cum turis cortice contrîta, & aqua coacta, atque ubi usûs neceſſitas incidit, acéto dilûta. Ex insequentibus quælibet lipara : sed idonea maximè eſt, quæ vel plumbi recrementum, vel vitellos habet.

Eſt etiam illa aduſtorum curatio, dum inflammatio eſt, impositam habêre cum melle lenticulam : ubi ea declinavit, hordei farînam cum ruta vel porro, vel marrubio, donec cruſtæ cadant : tum ervum cum melle, aut irim, aut resînam terebinthinam, donec ulcus purum sit : noviſſimè siccum linamentum.

Sect. XIV. Ab his quæ extrinsecus incidunt,

ad ea veniendum eſt quæ interiùs, corruptâ aliquâ corporum parte, naſcuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus : ejus hæ notæ ſunt.

1°. Rubor eſt, ſuperque eum non nimiùm puſtulæ eminent, maximè nigræ, interdum ſublividæ aut pallidæ. In his ſanies eſſe vidêtur, infrà color niger eſt : ipſum corpus aridum & durius quàm naturaliter oportet : circáque quaſi cruſta eſt, eaque inflammatione cingitur ; neque in eo loco levari cutis poteſt, ſed inferiori carni quaſi affixa eſt. Somnus urget, non numquam horror aut febris oritur, aut utrumque. Id quoque vitium ſubteractis quaſi quibuſdam radicibus ſerpit, interdum celeriùs, interdum tardiùs : ſuprà quoque procedens inalbeſcit, dein lividum fit, circúmque exiguæ puſtulæ oriuntur : & ſi circà ſtomachum faucesve incidit, ſubitò ſpiritum ſæpe elîdit.

Nihil melius eſt quàm protinus adurere : neque id grave eſt ; nam non ſentit, quoniam ea caro mortua eſt : finiſque adurendi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt. Tum deinde ulcus, ſicut cætera aduſta, curandum eſt : ſequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta undique a viva carne diducta, quæ trahit ſecum quicquid corruptum erat ; puruſque jam ſinus curari poteſt implentibus.

At ſi in ſummâ cute vitium eſt, poſſunt ſuccurrere quædam vel exedentia tantùm, vel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda eſt. Quodcumque verò medicamentum impoſitum eſt, ſi ſatis proficiet, protinus a viva corruptam partem reſolvet : certaque eſſe fiducia poteſt, fore

ut undique vitiosa caro excidat, qua hujusce rei medicamen exeſt. Si id non fit, medicamentumque malo vincitur, utique ad uſtionem properandum eſt. Sed in ejus modi casu abſtinendum a cibo ac vino eſt: aquam liberaliter bibere expedit. Magisque ea servanda sunt, si febricula quoque acceſſit.

2°. Non idem periculum καρκίνωμα affert, nisi imprudentiâ curantis exagitatum eſt. Id vitium fit maximè in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas feminarum: & in jecore aut splene hoc nascitur.

Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur; isque immobilis, inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quasi recurvantur; hæque pallent aut livent; non numquam etiam in quibusdam delitescunt: tactusque is locus aliis dolorem affert, in aliis eum non habet. Et non numquam sine ulcere durior aut mollior eſt quàm eſſe naturaliter debet: non numquam iisdem omnibus ulcus accêdit. Interdum nullam habet proprietatem, interdum simile his eſt quæ vocant Græci κονδυλώματα, aspredine quâdam & magnitudine suâ: color ejus ruber eſt, aut lenticulæ similis.

Neque tutò secatur: nam protinus aut resolutio nervorum, aut diſtentio insequitur. Sæpe homo ictus obmutescit, atque ejus anima deficit: quibusdam etiam si id ipsum preſſum eſt, quæ circà sunt, intenduntur & intumescunt. Namque peſſimum id genus eſt, feréque primùm id fit quod κακοήθες a Græcis nominatur: deinde ex eo

id καρκίνωμα quod ſine ulcere eſt: deinde ulcus, ex eo thymium.

Tolli nihil niſi κακοήθες poteſt: reliqua curationibus irritantur: & quo major vis adhibita eſt, eo magis. Quidam uſi ſunt medicamentis adurentibus, quidam ferro aduſſérunt, quidam ſcalpello excidérunt: neque ulli umquam medicîna profuit; ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increvérunt donec occíderent. Excîſa, etiam poſt inductam cicatrîcem, tamen revertérunt, & cauſſam mortis attulerunt: dum interim plerique nullam vim adhibendo, quâ tollere id malum tentent, ſed imponendo tantùm lenia medicamenta, quæ quaſi blandiantur, quo minùs ad ultimam ſenectûtem perveniant, non prohibentur.

Diſcernere autem cacoëthes quod curationem recipit, a carcinomate quod non recipit, nemo ſcire poteſt, niſi tempore & experimento. Ergo ubi primùm id vitium notatum eſt, imponi debent medicamenta adurentia. Si levatur malum, minuunturque ejus indicia, procedere curatio poteſt & ad ſcalpellum, & ad uſtionem. Si protinus irritatum eſt, ſcire licet jam carcinôma eſſe; removendaque ſunt omnia acria, omnia vehementia. Sed ſi ſine ulcere is locus durus eſt, impóni ficum quàm pinguiſſimam, aut rhypodes emplaſtrum ſatis eſt. Si ulcus æquale eſt, ceratum ex roſa injiciendum eſt, adjiciendusque ei pulvis ex contrítâ teſtâ, in qua faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt. Sed ſi id nimiùm ſupercrêvit, tentanda ſquama æris eſt (quæ leniſſima ex adurentibus eſt) eatenus, ne quid emi-

nêre patiatur; sed ita, si nihil exacerbavit: sin minùs, eodem cerato contenti eſſe debebimus.

5°. Eſt etiam ulcus quod θηριώμα Græci vocant. Id & per se nascitur, & interdum ulceri ex aliâ caussâ facto supervenit. Color eſt vel lividus vel niger; odor fœdus; multus & muco similis humor. Id ipsum ulcus neque tactum neque medicamentum sentit: prurigine tantùm movêtur. At circà dolor eſt & inflammatio: interdum etiam febris oritur, non numquam ex ulcere sanguis erumpit: atque id quoque malum serpit. Quæ omnia sæpe intenduntur; fitque ex his ulcus quod ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci vocant; quia celeriter serpendo penetrandoque usque oſſa, corpus vorat. Id ulcus inæquale eſt, cœno simile, ineſtque multus humor glutinosus, odor intolerabilis; majorque quâm pro modo ulceris inflammatio. Utrumque, sicut omnis cancer, fit maximè in senibus, vel his quorum corpora mali habitûs sunt.

Curatio utriusque eadem eſt; sed in majore malo major vis neceſſaria. Ac primùm a victûs ratione ordiendum eſt, ut quiescat in lectulo, ut primis diebus a cibo abſtineat, aquam quàm plurimam aſſumat: alvus quoque ei ducatur: dein poſt inflammationem cibum boni succi capiat, vitatis omnibus acribus; potionis quantum volet, sic ut interdiu quidem aquâ contentus sit, in cœna etiam vini auſtéri aliquid bibat. Non æque tamen fame in his quos herpes urgebit, atque in his qui theriôma adhuc habebunt, utendum erit. Et victus quidem talis neceſſarius eſt.

Super ulcus verò inspergenda eſt arida aloë, œnanthe,

œnanthe; ea si parum proficiet, chalcîtis: ac si quis nervus exésâ carne nudatus eſt, contegendus antè linteolo eſt, ne sub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiamnum remediis opus eſt, ad eas compositiones veniendum eſt, quæ vehementiùs adurunt. Quicquid autem inspergitur averso specillo infundi debet. Superdanda cum melle sunt vel linamenta, vel oleæ folia ex vino decocta, vel marrubium; eaque linteolo contegenda in aquâ frigidâ madefacto, dein bene expreſſo: circáque, quà tumor ex inflammatione eſt, imponenda quæ reprimant cataplasmata.

Si sub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, diligenter nervis, si qui appârent, antè contectis. Aduſtum vel medicamentis vel ferro corpus, primùm purgandum, deinde implendum eſſe, appatêre cuilibet ex prioribus poteſt.

4°. Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. Ejus duæ species sunt: alterum genus eſt subrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore, exasperatumque per puſtulas continuas, quarum nulla alterâ major eſt, sed plurimæ perexiguæ. In his semper ferè pus, & sæpe rubor cum calore eſt, serpitque id nonnumquam sanescente eo quod primùm vitiatum eſt, nonnumquam etiam exulcerato, ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humorque exit qui eſſe inter saniem & pus videri poteſt. Fit maximè in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuéque in plantis. Alterum autem eſt in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, sublividum, inæqualiter tamen, mediumque sanescit,

extremis procedentibus, ac sæpe id quod jam sanum videbatur, iterum exulceratur. At circà proxima cutis quæ vitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo ferè corpora seniora tentantur, aut quæ mali habitûs sunt, sed in cruribus maximè.

Omnis autem sacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ serpunt, sic propè difficillimè tollitur. Medicamentum ejus fortiſſimum eſt febris quæ uno die humorem noxium absumat. Pus quo craſſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infra os ulcerum cædi, quo plus puris exeat, & id quo ibi corruptum corpus eſt, extrahat: sed tamen si febricula acceſsit, abſtinentiâ, lectulo, alvi ductione opus eſt. In omni verò sacro igni neque lenibus & glutinosis cibis, neque salsis & acribus utendum eſt; sed his quæ inter utrumque sunt, qualis eſt panis sine fermento, piscis, hædus, aves, exceptoque apro omnis ferè venatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & vinum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis eſſe quàm cibus debet.

Ipsa autem ulcera si mediocriter serpunt, aquâ calidâ, si vehementiùs, vino calido fovenda sunt: deinde acu puſtulæ, quæcumque sunt, aperiendæ: tum imponenda ea quæ putrem carnem exedant. Ubi inflammatio sublata ulcusque purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere poſſunt proficere mala cotonea in vino cocta atque contrita: poteſt empla-

ſtrum vel Hieræ, vel tetrapharmacum, cui quinta pars turis adjecta sit : poteſt nigra edera ex vino auſtéro cocta : ac, si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere quod in summâ cute eſſe proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

5°. Chironium autem ulcus appellatur, quod & magnum eſt, & habet oras duras, callosas, tumentes. Exit sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in ejus humore eſt : nulla inflammatio, dolor modicus eſt : nihil serpit, ideóque nullum periculum affert : sed non facilè sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renovatur. Fit maximè in pedibus & cruribus.

Super id impóni debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat. Quale ejus rei caussâ fit ex his : squamæ æris, plumbi elóti combuſti, singulorum P. VI. *. cadmiæ, ceræ, singulorum P. VIII. *. rosæ quantum satis eſt ad ceram simul cum eis molliendam.

6°. Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maximè in pueris, & præcipuè pedibus digitisque eorum, non numquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri eſt : interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio : dolor autem modicus. Prurîgo major eſt : non numquam humor exit, sed non multus, qui referre vel pus vel saniem videtur.

In primis multâ calidâ aquâ fovendum eſt, in qua rapa decocta, aut si ea non sunt, aliquæ verbénæ ex reprimentibus. Si nondum adapertum

ulcus, æs, quàm maximè calidum quis pati poteſt, admovendum eſt. Si jam exulceratio eſt, imponi debet alûmen, æquâ portione cum ture contrîtum, cum vino adjecto, aut malicorium in aqua coctum, deinde contrîtum. Si summa detracta pellicula eſt, hìc quoque meliùs lenia medicamenta reficiunt.

7°. Struma quoque eſt tumor, in quo subter concrétæ quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur: quæ vel præcipuè fatigare medicos solent; quoniam & febres movent, nec umquam facilè maturescunt; & sive ferro sive medicamentis curantur, plerumque iterum juxta cicatríces ipsas resurgunt, multóque poſt medicamento eſt opus: quibus id quoque accêdit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maximè in cervîce, sed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus: in mammis quoque feminarum se reperiſſe Chirurgus Meges auctor eſt.

Propter hæc & album veratrum rectè datur, atque etiam sæpius, donec ea digerantur: & medicamenta ea imponuntur quæ humorem vel edúcant vel diſſipent, quorum suprà mentio facta eſt. Adurentibus quoque quidam utuntur quæ exedunt, cruſtâque eum locum adſtringunt; tunc verò ut ulcus curant. Quæcumque autem ratio curandi eſt, corpus, puro ulcere, exercendum atque alendum eſt, donec ad cicatrîcem perveniat. Quæ quum medici doceant, quorumdam ruſticorum experimento cognitum, quem ſtruma malè habet, eum, si anguem edit, liberari.

8°. Furunculus verò eſt tuberculum acutum cum

inflammatione & dolore, maximéque ubi jam in pus vertitur. Qui ubi adapertus eſt & exit, subter appâret pars carnis in pus versa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum eſt, etiam si nulla curatio adhibeatur; maturescit enim per se, atque erumpit: sed dolor efficit, ut potior medicîna sit, quæ maturiùs liberet.

Proprium ejus medicamentum galbanum eſt: sed & alia quoque quæ suprà comprehensa sunt. Si cætera desunt, imponi debet primùm non pingue emplaſtrum, ut id reprimat; deinde si non repressit, quodlibet puri movendo accommodatum: si ne id quidem eſt, vel resîna, vel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultrà curatio neceſſaria eſt.

9°. Phyma verò nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem raró explet, numquam excêdit; phyma autem latiùs patêre consuêvit: sed inflammatio dolorque sub eo minores sunt.

Ubi divulsum eſt, pus eodem momento appâret: ventriculus, quod in furunculo, non invenîtur; verùm omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & faciliùs tollitur: in juvenibus rariùs oritur, & difficiliùs curatur. Ubi ætas induravit, ne nascitur quidem. Quibus verò medicamentis discuterêtur, suprà propositum eſt.

10°. Phygethlon autem eſt tumor non altus, sed latus, in quo quiddam puſtulæ simile eſt. Dolor diſtentioque vehemens eſt, & major quàm pro

magnitudine tumoris; interdum etiam febricula: idque tardè maturescit, neque magnopere in pus convertitur. Fit maximè aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus: *Panem*, ad similitudinem figuræ, noſtri vocant: atque id ipsum quo medicamento tollerêtur, suprà demonſtravi.

11°. Sed quum omnes hi nihil nisi minuti abceſſus sint, generale nomen trahit latiùs vitium ad suppurationem spectans: idque ferè fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicujus, maximéque eos qui ventrem infeſtarunt; sæpiusque oculis expositum eſt: siquidem latiùs aliquid intumescit ad similitudinem ejus quod phyma vocari proposui, rubetque cum calore, & paullò poſt etiam cum duritia; magisque nocenter adolescit, & sitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt, maximéque ubi altiùs pus movetur; sed cum siti vigiliâque sentiuntur intus aliquæ punctiones: & quod de subito durius non eſt, melius eſt: & quamvis non rubet, colôris tamen aliter mutati eſt. Quæ signa, jam pure oriente, nascuntur: tumor ruborque multo ante incipiunt.

Sed si locus is mollis eſt, avertendus materiæ aditus eſt per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia & aliàs & paullò antè in erysipelate proposui. Si jam durior eſt, ad ea veniendum eſt quæ digerant & resolvant; qualis eſt ficus arida contûsa; aut fæx miſta cum cerato quod ex adipe suilla coactum sit, aut cucumeris radix cui ex farína duæ partes adjectæ sint, antè ex mulso decoctæ. Licet etiam miscêre

æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum, ponduſque adjicere myrrhæ dimidio minus quàm in prioribus singulis erit. Atque emplaſtra quoque & malagmata idem efficiunt, quæ suprâ explicui.

Quod per hæc discuſſum non eſt, neceſſe eſt maturescat: idque quò celeriùs fîat, imponenda eſt farîna hordeacea, ex aqua coćta, cui & olerum aliquid rećtè miscêtur. Eadem autem hæc in minoribus quoque absceſſibus, quorum nomina proprietatesque suprà reddidi, rećtè fiunt: eademque omnium curatio, tantùm modo diſtat. Crudum eſt autem, in quo major quasi venarum motus eſt, & gravitas, & ardor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & durities: & si major absceſſus eſt, horror aut etiam febricula permanet, penitiusque condita suppuratio eſt.

Si pro his quæ alibi cutis oſtendit, punćtiones sunt; ubi iſta se remiserunt, jamque is locus prûrit, & aut sublividus aut subalbidus eſt, matura suppuratio eſt; eaque ubi vel per ipsa medicamenta, vel etiam ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tum si qua in alis vel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si una plaga exigua eſt, si mediocris suppuratio fuit, si non altè penetravit, si febris non eſt, si valet corpus, æquè linamenta supervacua sunt. In reliquis, parcè tamen, nec nisi magna plaga eſt, imponi debent. Commodè verò vel super linamenta, vel sine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex vino cońtum: quæ & per se & miſta idonea sunt.

Si qua circà duriora sunt, ad ea mollienda, vel malva contrîta, vel fœni linive semen ex paſſo coctum superdandum eſt. Quicquid deinde impositum eſt, non adſtringi, sed modicè deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cetera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatrîcem inducendam, conveniuntque vulneribus, expoſita sunt.

12°. Non numquam autem ex ejus modi abſceſſibus, & ex aliis ulcerum generibus fiſtulæ oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloso. Fit in omni ferè parte corporis, habetque quædam in singulis locis propria. Priùs de communibus dicam.

Genera igitur fiſtularum plura sunt: siquidem aliæ breves sunt, aliæ altiùs penetrant, aliæ rectæ intus feruntur, aliæ multoque plures transversæ: aliæ simplices sunt, aliæ duplices triplicesve ab uno ore intus orsæ, quæ tres fíunt, aut etiam in plures sinus dividuntur; aliæ rectæ, aliæ flexæ & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt, aliæ ad oſſa aut cartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum subeſt, ad interiora perveniunt: aliæ deinde facilè, aliæ cum difficultate curantur; atque etiam quædam insanabiles reperiuntur.

Expedîta curatio eſt in fiſtula simplici recenti intra carnem, adjuvatque ipsum corpus, si juvenîle, si firmum eſt: inimîca contraria his sunt; itemque si fiſtula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel musculos læsit; si articulum occupavit, si vel ad vesîcam, vel ad pulmonem, vel ad

vulvam, vel ad grandes venas arteriasve, vel ad inania, ut guttur, ſtomachum, thoràcem, penetravit. Ad inteſtìna quoque eam tendere semper periculosum, sæpe peſtiferum eſt. Quibus multum mali accedit, si corpus vel ægrum, vel senîle, vel mali habitùs eſt.

Ante omnia demitti specillum in fiſtulam convenit, ut quò tendat & quàm altè perveniat, scire possîmus; simul etiam protinus humida, an siccior sit; quod extracto specillo patet: si verò os in vicíno eſt, id quod disci poteſt, si jam necne eò fiſtula penetrarit, & quatenus nocuerit. Nam si molle eſt, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc vitium eſt: si magis id renititur, ad os ventum eſt. Ibi deinde si elabitur specillum, nondum caries eſt: si non elabitur, sed æquali innititur, caries quidem, verùm adhuc levis eſt. Si inæquale quoque & asperum subeſt, vehementiùs os exesum eſt: at cartilàgo ubi subhæsit, ipsa sedes docet; perventumque eſſe ad eam ex renisu patet.

Sed ex his quidem colliguntur fiſtularum sedes, spatia, noxæ: simplices verò hæ sint, an in plures partes diducantur, cognosci poteſt ex modo puris; cujus si plus fertur quàm quod simplici spatio convenit, plures sinus eſſe manifeſtum eſt: quumque ferè juxtà sint caro, & nervus, & aliqua nervosa, quales ferè tunicæ membranæque sunt; genus quoque puris docebit, num plures sinus intus diversa corporis genera perroserint. Siquidem ex carne, pus leve, album, copiosius fertur: at ex nervoso loco, coloris quidem ejusdem,

ſed tenuius & minus : ex nervo pingue & oleo non diſſimile. Denique etiam corporis inclinatio docet num in plures partes fiſtulæ penetrarint ; quia sæpe quum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri quod jam deſierat, incipit ; teſtaturque non solùm alium sinum eſſe ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere.

Sed si in carne, & recens, & simplex eſt, ac neque rugosâ neque cavâ sede, neque in articulo, sed in eo membro quod per se immobile, non niſi cum toto corpore movêtur, satis proficiet emplaſtrum quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alûmen, vel squamam æris, vel æruginem, vel ex metallicis aliquid : exque eo collyrium fieri debet alterâ parte tenuius, alterâ paullo plenius : idque eâ parte quâ tenuius eſt, antecedente dimitti oportet in fiſtulam, donec sanguis purus se oſtendat. Quæ in omnibus fiſtularum collyriis perpetua sunt. Idem emplaſtrum in linteolo superimponendum, supráque injicienda spongia, in acêtum antè demiſſa : solvique quinto die satis eſt ; genusque victûs adhibendum eſt, quo carnem ali docui.

At si longiùs a præcordiis fiſtula eſt, ex intervallo jejûnum radiculas ediſſe, deinde vomere, neceſſarium eſt.

Vetuſtate callosa fit fiſtula. Callus autem neminem fallit, quia durus eſt, & aut albus, aut pallidus. Sed tum validioribus medicamentis opus eſt : quale eſt, quod habet papaveris lacrimæ P. I. *. gummi P. III. *. Cadmiæ P. IV. *. atra-

menti sutorii P. VIII. *. ex quibus aquâ coactis collyrium fit. Aut in quo sunt gallæ P. I. *. æruginis, sandarachæ, aluminis Ægyptii, singulorum P. I. *. atramenti sutorii combuſti P. II. *. Aut quod conſtat ex chalcitide & saxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus quàm in singulis prioribus eſt, adjicitur, eaque melle cocto excipiuntur. Expeditiſſimum autem eſt ex præcepto Megetis, æruginis rasæ P. II. *. conterere, deinde ammoniaci, thymiamatis P. II. *. acéto liquare, eoque infuso æruginem cogere: idque ex primis medicamentis eſt.

Sed ut hæc maximi effectûs sunt, sic ubi iſta non adsunt, facile tamen eſt callum quibuslibet adurentibus medicamentis erodere: satisque eſt vel papyrum intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adſtrictum eò illinere. Scilla quoque cocta & miſta cum calce callum exeſt.

Si quando verò longior, sed transversa fiſtula eſt, demiſſo specillo contrà principium hujus, incídi commodiſſimum eſt; & collyrium utrimque quod volueris, demitti.

At si duplicem eſſe fiſtulam, aut multiplicem exiſtimamus, sic tamen ut brevis intraque carnem sit, collyrio uti non debêmus, quòd unam curet, reliquas omittat; sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conjicienda sunt, isque ori fiſtulæ aptandus, inspirandumque ut ea medicamenta intus compellantur: aut eadem ex vino liquanda, vel, si sordidior fiſtula eſt, ex mulso; si callosior, ex acéto, sunt: atque intus infundendum, quicquid inditum eſt. Superpo-

nenda ſunt quæ refrigerent & reprimant : nam fere quæ circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflammationis. Neque aliènum eſt ubi quis reſolverit, antè quàm rurſus alia medicamenta conjiciat, per oricularium clyſtêrem fiſtulam eluere : ſi plus puris fertur, vino ; ſi callus durior eſt, acéto : ſi jam purgatur, mulſo vel aquâ in qua ervum coctum ſit, ſic ut huic quoque mellis paullum adjiciatur.

Ferè verò fit, ut ea tunica quæ inter foramen & integram carnem eſt, victa medicamentis tota exeat, infráque ulcus purum ſit : quod ubi contigit, imponenda glutinantia ſunt, præcipuéque ſpongia melle cocto illita.

Neque ignoro multis placuiſſe, linamentum, in modum collyrii compoſitum, tinctum melle implendi cauſsâ demitti : ſed celeriùs id glutinatur quàm implêtur : neque verendum eſt, ne purum corpus puro corpori junctum non coëat, adjectis quoque medicamentis ad id efficacibus ; quum ſæpe exulceratio digitorum, niſi magnâ curâ proſpeximus, ſaneſcendo in unum eos jungat.

13°. Eſt etiam ulceris genus, quod a favi ſimilitudine μελικηρία a Græcis nominatur, idque duas ſpecies habet.

Alterum genus eſt ſubalbidum furunculo ſimile, ſed majus & cum dolore majore. Quod ubi maturescit, habet foramina per quæ fertur humor glutinoſus & purulentus ; nec tamen ad juſtam maturitatem pervenit. Si divîſum eſt, multo plus intus corrupti quàm in furunculo appâret, altiuſque deſcendit. Raro fit niſi in capillis.

Alterum eſt minus, super corpus eminens, durum, latum, subviride, subpallidum, magis exulceratum : siquidem ad singulorum pilorum radíces foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, subpallidus, craſſitudinem mellis aut visci referens, interdum olei. Si inciditur, viridis intrà caro appâret : dolor autem & inflammatio ingens eſt, adeò ut acutam quoque febrem movêre consuerit.

Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum eſt, rectè imponitur & ficus arida, & lini semen in mulso coctum, & emplaſtra ac malagmata materiam educentia, aut quæ propriè huc pertinentia suprà posui.

Super alterum, & ea medicamenta, & farîna ex mulso cocta, sic uti ei dimidium resínæ terebinthinæ misceatur, & ficus in mulso decocta, cui paullum hyſſópi contríti sit adjectum, & uvæ taminiæ pars quarta fico adjecta. Quòd si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt, totum ulcus usque ad sanam carnem excídi oportet, &, ulcere ablato, super plagam medicamenta danda sunt, primùm quæ pus citent, deinde quæ purgent, tum quæ impleant.

14°. Sunt quædam verò verrucis similia, quorum diversa nomina ut vitia sunt. Ακροχορδόνα Græci vocant, ubi sub cute coït aliquid durius, & interdum paullo asperius, coloris ejusdem, infrà tenue, ad cutem latius. idque modicum eſt, quia raròfabæ magnitudinem excêdit. Vix unum tantùm eodem tempore nascitur, sed ferè plura, maximéque in pueris ; eaque nonnumquam su-

bitò desinunt, nonnumquam mediocrem inflammationem excitant : sunt quæ etiam in pus convertuntur.

At Thymion nominatur, quod super corpus quasi verrucula eminet, ad cutem tenue, suprà latius, subdûrum, & in summo perasperum. Id quà summum, colôrem floris thymi repræsentat, unde ei nomen eſt ; ibíque facilè finditur, & cruentatur : non numquam aliquantum sanguinis fundit ; feréque citra magnitudinem fabæ Ægyptiæ eſt, raro majus, interdum perexiguum : modò autem unum, modò plura nascuntur, vel in talis, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus. Peſſima tamen in obscenis sunt, maximéque ubi sanguinem fundunt.

Myrmecia autem vocantur humiliora thymio durioraque, quæ radíces altiùs exigunt, majoremque dolorem movent : infrà lata, super autem tenuia, minus sanguinis mittunt : magnitudine vix umquam lupíni modum excédunt. Nascuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum.

Clavus autem non numquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maximè nascitur ; præcipuè tamen ex contuso, quamvis interdum aliter : doloremque etiam, si non aliàs, tamen ingredienti movet.

Ex his Acrochordon sive thymium sæpe etiam per se finiuntur ; & quo minora sunt, eo magis. Myrmecia & clavi sine curatione vix umquam desinunt. Acrochordon si excîsa eſt, nullam radiculam relinquit ; ideóque ne renascitur quidem.

Thymio clavoque excísis, subrotunda radicula naſcitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaque relicta idem rursus exigit. Myrmecia latiſſimis radicibus inhærent, ideóque ne excídi quidem sine exulceratione magnâ poſſunt. Clavum subinde radere commodiſſimum eſt: nam sine ulla vi sic emollescit; ac, si sanguinis quoque aliquid emissum eſt, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circumpungat, deinde imponat resînam, cui miscuerit pulveris paullum quem ex lapide molari contríto fecit. Cætera verò genera medicamentis adurenda sunt: aliisque id quod ex fæce vini, myrmeciis id quod ex alumine & sandaracha fit, aptiſſimum. Sed ea quæ circà sunt, foliis contegi debent, ne ipsa quoque exulcerentur: deinde poſtea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aquâ cocta.

15°. At PUSTULÆ maximè vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt: nam modò circa totum corpus partemve asperitudo quædam fit, similis his puſtulis quæ ex urtíca vel ex sudore nascuntur: ἐξανθήματα Græci vocant; eaque modò rubent, modò colorem cutis non excedunt. Non numquam plures similes varis oriuntur, non numquam majores puſtulæ lividæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato; subeſtque his humor. Ubi eæ ruptæ sunt, infrà quasi exulcerata caro appâret, φλυκταιναί ελκώδεις Græcè nominantur. Fiunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis.

Φλυζάκιον autem paullo durior puſtula eſt, subalbida, acuta, ex quâ ipsâ quod exprimitur,

humidum eſt. Ex puſtulis verò non numquam etiam ulcuſcula sunt aut aridiora, aut humidiora: & modò tantùm cum prurigine, modò etiam cum inflammatione aut dolore; exitque aut pus, aut sanies, aut utrumque: maximéque id evenit in ætâte puerîli, rarò in medio corpore, sæpe in eminentibus partibus.

Peſſima puſtula eſt, quæ ἐπινυκτίς vocatur: ea colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba eſſe consuêvit. Circa hanc autem vehemens inflammatio eſt, & cum adaperta eſt, reperîtur intus exulceratio mucosa, colore humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus eſt, neque enim ea fabâ major eſt. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus, & ferè noctu: unde nomen quoque a Græcis ei Επινυκτίς impositum eſt.

In omni verò puſtularum curatione primum eſt multum ambulare atque exerceri; si quid iſta prohibet, geſtari. Secundum eſt cibum minuere, abſtinêre ab omnibus acribus & extenuantibus: eadem quoque nutríces facere oportet, si lactens puer ita affectus eſt. Præter hæc is qui jam robuſtus eſt, si puſtulæ minutæ sunt, desudare in balneo debet, simulque super eas nitrum inspergere, oleoque vinum miscêre, & sic ungi; tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si majus puſtularum genus occupavit, imponenda lenticula eſt, detractâque summâ pelliculâ ad medicamenta lenia transeundum. Epinyctis poſt lenticulam rectè herbâ quoque sanguinali vel viridi coriandro curatur.

Ulcera ex puſtulis facta tollit spuma argenti

cum semine feni Græci miſta, sic ut his in vicem rosa atque intubi succus adjiciatur, donec mellis craſſitudo ei fiat. Propriè ad eas puſtulas quæ infantes malè habent, lapidis quem pyríten Græci vocant P. VIII. *. cum quinquaginta amaris nucibus miscêtur; adjiciunturque olei cyathi tres: sed priùs ungi ex ceruſſa puſtulæ debent, tum hoc illini.

16°. Scabies verò eſt asperitudo rubicundior, ex qua puſtulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam sicciores. Exit ex quibusdam sanies, fitque ex his continuata exulceratio pruriens, serpitque in quibusdam citò. Atque in aliis quidem ex toto desinit, in aliis verò certo tempore anni revertitur. Quo asperior eſt, quòque prurit magis, eò difficiliùs tollitur: itaque eam quæ talis eſt, ἀγρίαν, id eſt feram, Græci appellant.

In hac quoque victûs ratio eadem quæ suprà, neceſſaria eſt: medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum eſt, quod fit ex spodii, croci, æruginis, singulorum P. I. *. piperis albi, omphacii, singulorum P. I. *. Cadmiæ P. VIII. *. At ubi jam exulceratio eſt, id quod fit ex sulfuris P. I. *. ceræ P. IV. *. picis liquidæ hemínâ, olei sextariis duobus: quæ simul incoquuntur, dum craſſitudo mellis fiat.

Eſt etiam quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet hoc farínæ lupinorum sextarium, nitri cyathos quattuor, picis liquidæ hemînam, resínæ humidæ selibram, acéti cyathos tres. Crocum quoque, lycium, ærûgo, myrrha, cinis, æquis portionibus rectè miscentur, & ex paſſo coquuntur:

idque omnem pituîtam ubîque ſuſtinet. At si nihil aliud eſt, amurca ad tertiam partem decocta, vel sulfur pici liquidæ miſtum, sicut in pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulantur.

17°. Impetiginis verò species sunt quattuor. Minimè mala eſt quæ similitudine scabiem repræsentat: nam & rubet, & durior eſt, & exulcerata eſt, & rodit. Diſtat autem ab eâ, quia magis exulcerata eſt, & varis similes puſtulas habet; videnturque eſſe in ea quasi bullulæ quædam, ex quibus interposito tempore quasi squamulæ resolvuntur: certioribusque hæc temporibus revertitur.

Alterum genus pejus eſt, simile papulæ ferè, sed asperius rubicundiusque. Figuras varias habet: squamulæ ex summâ cute decidunt, rosio major eſt: celeriùs & latiùs procedit, certioribusque etiam non numquam quàm prior temporibus & fit, & desinit: RUBRICA cognominatur.

Tertia etiamnum deterior eſt; nam & craſſior eſt & durior, & magis tumet: in summâ cute finditur, & vehementiùs rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra: procêdit & latè & tardè: nec minus serpit in temporibus quibus aut oritur aut desinit; neque ex toto tollitur: NIGRÆ cognomen eſt.

Quartum genus eſt quod curatíonem omníno non recipit, diſtans colore: nam subalbidum eſt, & recenti cicatríci simile: squamulas quasdam habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes, quibus demtis, non numquam profluit sanguis. Alioqui verò humor ejus albidus eſt, cutis dura atque fiſſa eſt; proceditque latiùs.

Hæc verò omnia genera maximè oriuntur in pedibus & manibus; atque ungues quoque infeſtant. Medicamentum non aliud valentius eſt quàm quod ad scabiem quoque pertinêre sub auctore Protarcho retuli. Serapion autem nitri P. II.*. sulfuris P. IV. excipiebat resínâ copiosâ, eoque utebatur.

18°. Papularum quoque duo genera sunt. Alterum eſt in quo per minimas puſtulas cutis exasperatur & rubet, leviterque roditur: medium habet pauxillo lævius; tardè serpit: idque vitium maximè rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem eſt quam ἀγρίαν, id eſt, feram Græci appellant: in qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur exulceraturque, ac vehementiùs & roditur & rubet; & interdum etiam pilos remittit. Quæ minùs rotunda eſt, difficiliùs sanescit: nisi sublata eſt, in impetiginem vertitur: sed lævis papula, etiam si jejunâ salívâ quotidie defricatur, sanescit. Major commodiſſimè murali herbâ tollitur, si sub ea detrîta eſt.

Ut verò ad composita medicamenta veniamus, idem illud Protarchi tanto valentius in his eſt, quanto minus in his vitii eſt: alterum ad idem Myronis, nitri rubri, turis, singulorum P. I. *. cantharidum purgatarum P. II. *. sulfuris ignem non experti tantumdem, resínæ terebinthinæ liquidæ P. XX. *. farínæ lolii sextarios tres, gith cyathos tres, picis crudæ sextarium unum.

19°. Vitilîgo quoque quamvis per se nullum periculum affert, tamen & fœda eſt, & ex malo

corporis habitu fit. Ejus tres species sunt. Ἄλφος vocatur, ubi color albus eſt, ferè subasper, & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ eſſe videantur. Interdum etiam latiùs, & cum quibusdam intermiſſionibus serpit. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbræ similis: cætera eadem sunt. Λευκὴ habet quiddam simile alpho, sed magis albida eſt, & altiùs descendit, in eaque albi pili sunt & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in aliis celeriùs, in aliis tardiùs. Alphos & Melas, in quibusdam, variis temporibus & oriuntur & desinunt: Leuce quem occupavit, non facilè dimittit.

Priora curationem non difficillimam recipiunt; ultimum vix umquam sanescit: ac si quid ei vitio redemtum eſt, tamen non ex toto sanus color redditur. Utrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facilè colligitur: incídi enim cutis debet, aut acu pungi. Si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus eſt: si humor albidus, sanari non poteſt: itaque ab hoc quidem abſtinendum eſt.

Super id verò quod curationem recipit, imponenda lenticula miſta cum sulfure & ture, sic ut ea contrîta ex acéto sit.

Aliud ad idem, quod ad Irenæum auctorem refertur. Alcyonium, nitrum, cumînum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto acéto. His in sole vitilígo perungitur; deinde non ita multo poſt, ne nimis erodatur, eluitur.

Propriè quidam, Micone auctore, eos quos Alphos vocari dixi, hoc medicamento perun-

gunt : sulfuris P. II. *. nitri P. IV. *. myrrhæ aridæ contrítæ acetabulum miscent, deinde in balneo super vitiliginem inspergunt farînam ex faba; tum hæc inducunt.

Hi verò quos Melanas vocari dixi, curantur, quum simul contrîta sunt alcyonium, tus, hordeum, faba; eaque sine oleo in balneo ante sudorem insperguntur, tum genus id vitiliginis defricatur.

LIBER SEXTUS.

ARGUMENTUM.

CAP. I. *De quattuor vitiis capillorum, fluxu, porrigine, sycósi & area.* CAP. II. *De tribus vitiis faciéi, varis, lenticulis & ephelidibus.* CAP. III. *De oculorum vitiis.* SECT. I. *De gravioribus oculorum morbis, qui lenibus medicamentis curantur, de pituitâ cum variis contra eam collyriis; de oculorum carbunculis, puſtulis, ulceribus, imminutione, palpebrarum pediculis.* SECT. II. *De gravioribus oculorum morbis qui validioribus medicamentis curantur, cujus modi sunt morbi ex inflammatione orti, arida lippitudo, scabrities, calîgo, ſuffuſio, resolutio, mydiasis & imbecillitas.* SECT. III. *De oculorum læsione extrinsecus.* CAP. IV. *De aurium vitiis.* SECT. I. *De aurium dolore, pure & malo odore, ulcere, vermibus, foramine compreſſo.* SECT. II. *De gravi auditu, de sonitu aurium.* SECT. III. *Quî ea extrahantur quæ in aurem ineidérunt.* CAP. V. *De narium morbis.* CAP. VI. *De oris vitiis.* SECT. I. *De dentium dolore.* SECT. II. *De tonsillis.* SECT. III. *De oris ulceribus.* SECT. IV. *De linguæ ulceribus.* SECT. V. *De parulidibus.* SECT. VI. *De gingivarum ulceribus.* SECT. VII. *De uvæ morbo.* SECT. VIII. *De cancro oris.* CAP. VII. *De parotidibus.* CAP. VIII. *De umbilico prominente.* CAP. IX. *De obscœnarum partium vitiis.* SECT. I. *De colis morbis.* SECT. II. *De teſticulorum morbis.* SECT. III. *De ani morbis tribus, Rhagadiis, condylomate & hæmorrhoïdibus.* CAP. X. *De digitorum ulceribus.*

CAPUT PRIMUM.

Dixi de his vitiis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia deſiderant: nunc ad ea veniam quæ non niſi in ſingulis partibus incidere conſuérunt, orſus a capite.

1°. In hoc igitur capillis fluentibus maximè quidem ſæpe radendo ſuccurritur. Adjicit autem vim quamdam ad continendum ladanum cum oleo miſtum. Nunc de his capillis loquor, qui poſt morbum ferè fluunt: nam quo minùs caput quibuſdam ætate nudêtur, ſuccurri nullo modo poteſt.

2°. Porrîgo autem eſt, ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgunt, eæque a cute reſolvuntur, & interdum madent; multo ſæpius ſiccæ ſunt: idque evenit modò ſine ulcere, modò exulcerato loco; huic quoque modò malo odore, modò nullo accedente: feréque id in capitis pilo fit, rariùs in barba, aliquando etiam in ſupercilio. Ac neque ſine aliquo corporis vitio naſcitur, neque ex toto inutile eſt: nam, bene integro capite, non exit. Ubi aliquod in eo vitium eſt, non incommodum eſt, ſummam cutem potiùs ſubinde corrumpi, quàm id quod nocet, in aliam partem magis neceſſariam verti.

Commodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare, quàm id ex toto prohibêre. Si tamen ea res nimiùm offendit, quod, humore ſequente, fieri poteſt, magiſque ſi is etiam mali odoris eſt, caput ſæpe radendum eſt; deinde id ſuper adjuvandum aliquibus ex leviter reprimentibus, quale

eſt nitrum cum acéto, vel ladanum cum myrteo & vino, vel myrobalanum cum vino. Si parum per hæc proficitur, vehementioribus uti licet, cum eo, ut ſciamus, utique in recenti vitio id inutile eſſe.

3°. Eſt etiam ulcus, quod a fici ſimilitudine σύκωσις a Græcis nominatur: caro excreſcit; & id quidem generale eſt. Sub eo verò duæ ſpecies ſunt: alterum ulcus durum & rotundum eſt, alterum humidum & inæquale. Ex duro exiguum quiddam & glutinoſum exit; ex humido plus, & mali odoris. Fit verò utrumque in his partibus quæ pilis conteguntur: ſed id quidem quod calloſum & rotundum eſt, maximè in barba; id verò quod humidum, præcipuè eſt in capillo.

Super utrumque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contrîtum aut aquâ coctum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex acéto ſubactum: terra quoque Eretria ex acéto liquata rectè illinitur.

4°. Arearum quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quòd, emortuâ ſummâ pelliculâ, pili primùm extenuantur, deinde excidunt: ac ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus & mali odoris. Increſcit utrumque in aliis celeriter, in aliis tardè: pejus eſt quod denſam cutem & ſubpinguem ex toto glabram facit: ſed ea quæ ἀλοπεκία nominatur, ſub qualibet figurâ dilatatur. Fit & in capillo, & in barba. Id verò quod a ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excêdit; ad aures duobus capitibus ſerpit, quibusdam

buſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet ætate eſt, hoc ferè in infantibus. Illud vix umquam sine curatione, hoc per se sæpe finîtur.

Quidam hæc genera arearum scalpello exasperant: quidam illinunt adurentia ex oleo, maximéque chartam combuſtam: quidam resînam terebinthinam cum Thapsia inducunt. Sed nihil melius eſt quàm novaculâ quotidie radere, quâ, quum paullatim summa pellicula excîsa eſt, adaperiuntur pilorum radiculæ: neque antè oportet deſiſtere, quàm frequentem pilum nasci apparuerit. Id autem quod subinde raditur, illini atramento scriptorio satis eſt.

CAPUT SECUNDUM.

1°. PÆNE ineptiæ sunt, curare Varos & Lenticulas & Ephelidas: sed eripi tamen feminis cura cultûs sui non poteſt. Ex his autem quæ suprà proposui, Vari lenticulæque vulgo notæ sunt: quamvis rarior ea species eſt quam ξενίον Græci vocant, quum sit ea lenticulâ rubicundior & inæqualior. Ἐφηλίς verò a plerisque ignoratur, quæ nihil eſt nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Cætera non nisi in facie, lenticula etiam in alia parte non numquam nasci solet: de qua per se scribere alio loco, visum operæ pretium non eſt.

2°. Sed Vari commodiſſimè tolluntur impositâ resínâ, cui minus quàm ipsa eſt, aluminis sciſſilis, & paullum mellis adjectum eſt.

Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, quum pares portiones habent, contritáque ex acéto sunt, donec ad mellis craſſitudinem venerint. His corpus illinendum, & interpoſitis pluribus horis, mane eluendum eſt, oleóque leviter ungendum.

Ephelidem tollit resìna, cui tertia pars salis foſſilis, & paullum mellis adjectum eſt.

3°. Ad omnia verò iſta, atque etiam ad colorandas cicatríces prodeſt ea compoſitio, quæ ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ Cimoliæ subcæruleæ, nucum amararum, farínæ hordei atque ervi, ſtruthii albi, sertulæ Campanæ seminis. Quæ omnia contrîta melle quàm amariſſimo coquuntur, illitumque a vespere usque mane eluitur.

CAPUT TERTIUM.

SED HÆC quidem mediocria sunt: ingentibus verò & variis casibus oculi noſtri patent; qui quum magnam partem ad vitæ simul & usum & dulcedinem conferant, summâ curâ tuendi sunt.

SECT. I. 1°. Protinus autem, ortâ lippitudine, quædam notæ sunt ex quibus quid eventurum sit, colligere poſſumus. Nam si simul & lacrima, & tumor, & craſſa pituîta cœperint, si ea pituîta lacrimæ miſta eſt, & ea lacrima calida eſt, pituîta verò alba & mollis, tumor non durus; longæ valetudinis metus non eſt. At si lacrima multa & calida, pituítæ paullum, tumor modicus, idque in uno oculo eſt, longum id, sed sine periculo, futurum eſt:

idque lippitudinis genus minimè cum dolore eſt, sed vix ante vicesimum diem tollitur. Non numquam per duos menses durat, sed quandoque finitur, si pituìta alba & mollis eſſe incipit, lacrimæque miscetur. At si simul eæ utrumque oculum invasérunt, poteſt eſſe brevior, sed periculum ulcerum eſt. Pituìta autem sicca & arida dolorem quidem movet, sed maturiùs desinit, nisi quid exulceravit.

Tumor magnus si sine dolore eſt & siccus, sine ullo periculo eſt: si siccus quidem, sed cum dolore eſt, ferè exulcerat, & non numquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinêtur.

Ejusdem exulcerationis timor in palpebris pupillisve eſt, ubi super magnum dolorem lacrimæ salsæ calidæque eunt; aut etiam si tumore jam finíto diu lacrima cum pituítâ profluit.

Pejus etiam non paullo eſt, ubi pituìta pallida aut livida eſt, lacrima calida aut multa profluit, caput calet, a temporibus ad oculos dolor pervênit, nocturna vigilia urget: siquidem sub his oculus plerumque rumpitur, votumque eſt, ut tantùm exulcerêtur. Intus ruptum oculum febricula juvat. Si foras jam ruptus procidit, sine auxilio eſt. Si de nigro aliquid albidum factum eſt, diu manet: at si asperum & craſſum eſt, etiam poſt curationem veſtigium aliquod relinquit.

2°. CURARI verò oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo, fotu, vino vetuſtiſſimo auctor Hippocrates memoriæ prodidit: sed eorum tempora & cauſſas parum explicuit, in quibus Medicínæ summa eſt. Neque minus in abſtinentia & alvi

ductione sæpe auxilii eſt. Hos igitur interdum inflammatio occupat, ubi cum tumore in his dolor eſt, sequiturque pituítæ cursus non numquam copiosior vel acrior, non numquam utráque parte moderatior: in ejus modi casu prima omnium sunt quies & abſtinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic ut a sermone quoque abſtineat: nullum cibum aſſumere, si fieri poteſt, ne aquam quîdem; sin minùs, certè quàm minimum ejus.

Quod si graves dolores sunt, commodiùs secundo die, si tamen res urget, etiam primo, sanguis mittendus eſt; utique si in fronte venæ tument, si firmo corpori materia supereſt. Si verò minor impetus minùs acrem curationem requîrit; alvum, sed non nisi secundo tertiove die, duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat, satisque eſt uti quiête & abſtinentiâ.

Neque tamen lippientibus longum jejunium neceſſarium eſt, ne pituîta tenuior atque acrior fîat: sed secundo die dari debet id quod leviſſimum videri poteſt ex his, quæ pituîtam faciunt craſſiorem, qualia sunt ova sorbilia: si minor vis urget, pulticula quoque, aut panis ex lacte. Insequentibusque diebus, quantum inflammationi detrahêtur, tantum adjici cibis poterit, sed generis ejusdem: utique ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his quæ extenuant, sumatur; nihil potui præter aquam. Et victûs quidem ratio talis maximè neceſſaria eſt.

Protinus autem primo die croci P. I. *. & farinæ candidæ quàm tenuiſſimæ P. II. *. excipere

oportet ovi albo, donec mellis craſſitudinem habeat; idque in linteolum illinere, & fronti agglutinare, ut compreſſis venis pituítæ impetum cohibeat. Si crocum non eſt, tus idem facit. Linteolo an lanâ excipiatur, nihil intereſt. Superinungi verò oculi debent, sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi poteſt, sumatur; myrrhæ ad fabæ, papaveris lacrimæ ad lenticulæ magnitudinem; eaque cum paſſo conterantur, & specillo super oculum inducantur.

Aliud ad idem: myrrhæ P. I. *. mandragoræ succi P. II. *. papaveris lacrimæ P. II. *. foliorum rosæ, cicútæ seminis, singulorum P. III. *. acaciæ P. IV. *. gummi P. VIII. *. Et hæc quidem interdiu: noctu verò, quò commodior quies veniat, non aliènum eſt superimponere candidi panis interiorem partem ex vino subactam: nam & pituìtam reprimit, & si quid lacrimæ proceſſit, absorbet, & oculum glutinari non patitur.

Si grave id & durum propter magnum oculorum dolorem vidêtur, ovi & album & vitellus in vas defundendum eſt, adjiciendumque eo mulsi paullum, idque digito permiscendum. Ubi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, superque oculos imponi. Ea res & levis eſt, & refrigerando pituîtam coërcet, & non exarescit, & glutinari oculum non patitur.

Farîna quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto miſta commodè imponitur: neque ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimùm uti expreſſo, si levior impetus eſt, ex aqua; si major,

ex poſca. Priora faſciâ deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant; & hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo ægro commodè poteſt; & quum inaruit, iterum madefaciendum eſt.

Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquod dandum eſt quæ ἀνώδυνα Græci vocant: ſatiſque eſt puero quod ervi, viro quod fabæ magnitudinem impleat. In ipſum verò oculum primo die, niſi modica inflammatio eſt, nihil rectè conjicitur: ſæpe enim potiùs concitatur eo pituîta quàm minuitur. At ſecundo die gravi quoque lippitudini per indita medicamenta rectè ſuccurritur, ubi vel jam ſanguis miſſus, vel alvus ducta eſt; aut ubi neutrum neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

3°. Multa autem multorumque auctorum collyria ad id apta ſunt, noviſque etiam nunc miſturis temperari poſſunt, quum lenia medicamenta & modicè reprimentia facilè & variè miſceantur. Ego nobiliſſima exſequar.

Eſt igitur Philônis, quod habet ceruſſæ elótæ, ſpodii, gummi, ſingulorum P. I. *. papaveris lacrimæ combuſtæ P. I. *. Illud ſcire oportet, hæc quoque omnia medicamenta, ſingula primùm per ſe teri, deinde miſta, iterum adjectâ paullatim vel aquâ vel alio humore. Gummi quum quaſdam alias facultates habeat, hoc maximè præſtat, ut ubi collyria facta inaruérunt, glutinata ſint, neque frientur.

Dionyſii verò collyrium eſt. Papaveris lacrimæ combuſtæ, donec tenereſcat, P. I. *. thuris combuſti, gummi, ſingulorum P. II. *. ſpodii P. IV. *.

Cleonis nobile admodum eſt. Papaveris lacrimæ frictæ P. I. *. croci P. I. *. gummi P. V. *. quibus, quum teruntur, adjicitur roſæ ſuccus.

Aliud ejusdem valentius: ſquamæ chalybis quod ϛόμωμα appellant, P. I. *. croci P. II. *. ſpodii P. IV. *. plumbi & elóti & combuſti P. VI. *. gummi tantumdem.

Attalium quoque ad idem eſt, maximè ubi multa pituîta profluit. Caſtorei P. *. I. aloës P. I. *. myrrhæ P. II. *. lycii P. III. *. Cadmiæ curatæ P. VIII. *. ſtibii tantumdem, acaciæ ſucci P. XII. *. quod cum gummi miscueris ſucco, in pyxidula ſervetur. Theodôtus verò huic compoſitioni adjecit papaveris lacrimæ combuſtæ P. I. *. æris combuſti & elóti P. II. *. nucleorum palmarum combuſtorum numero XX. *. gummi P. XII.

At ipsîus Theodóti, quod a quibusdam ἀχάριϛον nominatur, ejus modi eſt. Caſtorei, nardi Indici, ſingulorum P. I. *. lycii P. II. *. papaveris lacrimæ tantumdem, myrrhæ P. II. *. croci, ceruſſæ elótæ, aloës, ſingulorum P. III. *. Cadmiæ, botryodis elótæ, æris combuſti, ſingulorum P. VIII. *. gummi P. XVIII. *. acaciæ ſucci P. XX. *. ſtibii tantumdem; quibus aqua pluviatilis adjicitur.

Præter hæc ex frequentiſſimis collyriis eſt id quod quidam *Cythion*, quidam a cinereo colore *Tephrion* appellant. Habet amyli, tragacanthæ, acaciæ ſucci, gummi, ſingulorum P. I. *. papaveris lacrimæ P. II. *. ceruſſæ elótæ P. IV. *. ſpumæ argenti elótæ P. VIII. quæ æquè ex aqua pluviatili conteruntur.

Euelpides autem qui ætate noſtrâ maximus fuit

ocularius medicus, utebatur eo quod ipse compoſuerat: *Trygodes* nominabat. Habet autem hoc caſtorei P. II. *. lycii, nardi, papaveris lacrimæ, ſingulorum P. I. *. croci, myrrhæ, aloës, ſingulorum P. IV. *. æris combuſti P. VIII. *. Cadmiæ & ſtibii, ſingulorum P. XII. *. acaciæ ſucci P. XXVI. *. gummi tantumdem.

4°. Quo gravior verò quæque inflammatio eſt, eo magis leniri medicamento debet, adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At ſi neque medicus, neque medicamentum præſto eſt, ſæpius utrumlibet horum in oculos penicillo ad id ipſum facto infuſum, id malum lenit.

Ubi verò aliquis relevatus eſt, jamque curſus pituítæ conſtitit, reliquias, fortaſſe leniores futuras, diſcutiunt balneum & vinum. Igitur lavari debet leviter, antè ex oleo perfricatus, diutiuſque in cruribus & feminibus; multâque calidâ aquâ fovêre oculos, deinde per caput priùs calidâ, tum egelidâ perfundi: a balneo cavêre, ne quo frigore afflatuve lædatur: poſthæc cibo paullo pleniore, quàm ex eorum dierum conſuetudine, uti: vitatis tamen omnibus pituîtam extenuantibus. Vinum bibere (lene) ſubauſterum, modicè vetus, neque effusè neque timidè; ut ne qua cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, lenianturque intus latentia acria.

Sed ſi quis in balneo ſenſit majorem oculorum perturbationem quàm attulerat, quod incidere his ſolet qui, manente adhuc pituítæ curſu, feſtinarunt; quàm primùm diſcedere debet, nihil eo die vini aſſumere, cibi minùs etiam quàm pridie.

Deinde quum primùm satis pituíta ſubſtitit, iterum ad usum balnei redire.

Solet tamen evenire non numquam, sive tempeſtatum vitio sive corporis, ut pluribus diebus neque dolor neque inflammatio, & minimè pituitæ cursus finiatur. Quod ubi incidit, jamque ipsâ vetuſtate res matura eſt, ab eisdem auxilium petendum eſt, id eſt balneo ac vino. Hæc enim ut in recentibus malis aliéna sunt, quia concitare ea poſſunt & accendere; sic in veteribus quæ nullis aliis auxiliis ceſſérunt, admodum efficacia eſſe consuérunt: videlicet hic quoque ut alibi, quum secunda vana fuerint, contrariis adjuvantibus. Sed antè tondéri ad cutem convenit; deinde in balneo aquâ calidâ quàm plurimâ caput atque oculos fovêre; tum utrumque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento: continerèque in lectulo se, donec omnis calor qui conceptus eſt, finiatur, desinatque sudor qui neceſſariò in capite collectus eſt. Tum ad idem cibi vinique genus veniendum eſt, sic uti potiones meracæ sint, obtegendumque caput, & quiescendum. Sæpe enim poſt hæc gravis somnus, sæpe sudor, sæpe alvi dejectio pituítæ cursum finit.

Si levatum malum eſt, quod aliquando seriùs fit, per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas reſtituatur. Si diebus eisdem alvus nihil reddit, ducenda eſt, quo magis superiores partes leventur.

Non numquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos suâ sede propellat: πρόπτωσιν id, quoniam oculi procidunt, Græci

appellant. His utique, si vires patiuntur, ſanguinem mitti; ſi id fieri non poteſt, alvum duci, longioremque inediam indíci neceſſarium eſt. Opus autem leniſſimis medicamentis eſt: ideóque quidam quod duobus antepoſitum eſt, utuntur: ſed optimum eſt Nilei: neque de ullo magis inter omnes auctores convenit.

Id habet nardi Indici, papaveris lacrimæ, ſingulorum P. I. *. gummi P. I. *. croci P. II. *. foliorum roſæ recentium P. IV. *. quæ vel aqua pluviatili, vel vino ſubauſtéro coguntur. Neque aliênum eſt malicorium, vel ſertulam Campanam ex vino coquere, deinde conterere, aut myrrham nigram cum roſæ foliis miſcêre, aut hyoſcyami folia cum ovi cocti vitello, aut farînam cum acaciæ ſucco, vel paſſo, aut mulſo: quibus ſi folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora ſunt. Horum aliquo præparato, penicillo fovêre oculos oportet ex aquâ calidâ expreſſo; in qua antè vel myrti vel roſæ folia decocta ſint: deinde ex illis aliquid impóni. Præter hæc ab occipitio incíſâ cute, cucurbitula admovenda eſt.

Quod ſi per hæc reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemque modo prolapſus permanet, ſcire oportet lumen eſſe amiſſum; deinde futurum ut indureſcat is, aut in pus vertatur.

4°. Si ſuppuratio ſe oſtendit ab eo angulo qui propior tempori eſt, incídi oculus debet, ut, effúſo pure, & inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicæ reſidant, quo minùs fœda poſtea facies ſit. Utendum deinde vel iiſdem collyriis eſt ex lacte

aut ovo, vel croco cui album ovi misceatur. At si induruit & sic emortuus eſt; ne in pus vertatur, quatenus fœdè prominebit, exscindendus erit, sic ut hamo summa tunica apprehendatur: infrà id deinde scalpellus incìdat; tum eadem medicamenta erunt conjicienda, donec omnis dolor finiatur. Iisdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui priùs procidit, deinde per plura loca fiſſus eſt.

5°. Solent etiam carbunculi ex inflammatione nasci, non nunquam in ipsis oculis, non numquam in palpebris: & in his ipsis oculis modò ab interiore parte, modò ab exteriore. In hoc casu alvus ducenda eſt, cibus minuendus, lac potui dandum, ut acria quæ læsérunt, leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet, his utendum quæ adversùs inflammationes proposita sunt. Atque hîc quoque Nilei collyrium optimum eſt: si tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte eſt, ad cataplasmata aptiſſimum eſt lini semen ex mulso coctum: aut si id non eſt, tritici farîna eodem modo cocta.

6°. Puſtulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam servanda sunt, quæ de sanguine & quiete suprà proposui: sin seriùs quàm ut sanguis mitti poſſit, alvus tamen ducenda eſt: si id quoque aliqua res inhibet, utique victûs ratio servanda eſt: medicamentis autem huic quoque lenibus opus eſt, quale Nilei, quale Cleonis eſt.

Id quoque quod Philalêthis vocatur, huic aptum eſt. Myrrhæ, papaveris lacrimæ, singulorum

P. I. *. plumbi elóti, terræ Samiæ quæ ἀστὴρ vocatur, tragacanthæ, singulorum P. IV. *. ſtibii cocti, amyli, singulorum P. VI. *. spodii elóti, ceruſſæ elótæ, singulorum P. VIII. *. Quæ aqua pluviatili excipiuntur. Usus collyrii vel ex ovo, vel ex lacte eſt.

7°. Ex puſtulis ulcera interdum fíunt: ea recentia æquè lenibus medicamentis nutrienda sunt, & iisdem ferè quæ suprà in puſtulis posui. Fit quoque propriè ad hæc quod διὰ λιβάνου vocatur. Habet æris combuſti & elóti, papaveris lacrimæ frictæ, singulorum P. I. *. spodii elóti, turis, ſtibii combuſti & elóti, myrrhæ, gummi, singulorum P. II. *.

8°. Evenit etiam ut oculi vel ambo, vel singuli, minores fíant quàm eſſe naturaliter debeant: idque & acer pituítæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, ictus parum bene curati.

In his quoque iisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum eſt; cibis verò his qui maximè corpus alere & implêre consuérunt: vitandaque omni modo cauſſa quæ lacrimas excitet, curaque domeſticorum; quorum etiam si quid tale incidit, ejus notitiæ subtrahendum: atque acria quoque medicamenta & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quàm quòd lacrimas movent.

9°. Genus quoque vitii eſt, quum inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur: id φθειρίασιν Græci nominant. Quod quum ex malo corporis habitu fiat, raró non ultrà procêdit. Sed ferè tempore interposito, pituítæ cursus acerrimus sequitur, exul-

ceratiſque vehementer oculis, aciem quoque ipſam corrumpit.

His alvus ducenda eſt, caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum. His, ambulationibus aliiſque exercitationibus diligenter utendum, gargarizandumque ex mulso in quo nepeta & pinguis ficus decocta sit: sæpe in balneo multâ calidâ aquâ fovendum caput: vitandi acres cibi, lacte vinoque pingui utendum, bibendumque liberaliùs quàm edendum eſt.

Medicamenta verò intus quidem lenia danda sunt, ne quid acrioris pituítæ concitent. Super ipsos verò pediculos alia, quæ necare eos & prohibêre ne similes nascantur, poſſint. Ad id ipsum spumæ nitri P. I. *. sandarachæ P. I. *. uvæ taminiæ P. I. *. simul teruntur, adjiciturque vetus oleum pari portione, atque acêtum, donec ei mellis craſſitudo sit.

SECT. II. Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis curantur: genera deinde alia sunt, quæ diversam curationem desiderant, feréque ex inflammationibus sunt; sed, finítis quoque his, manentia.

1°. Atque in primis in quibusdam persevêrat tenuis pituítæ cursus; quibus alvus ab inferiore parte evocanda eſt, demendum aliquid ex cibo. Neque aliênum eſt illini frontem compositione Andréæ, quæ habet gummi P. I. *. ceruſſæ, ſtibii, singulorum P. II. *. spumæ argenti & coctæ & elotæ P. IV. *. Sed & ea spuma ex aqua pluviatili coquitur, & arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illitâ fronte, cataplasma quoque

super injiciendum ex farína quæ frigidâ aquâ coacta sit, cuique aut acaciæ succus, aut cupreſſus adjecta sit.

Cucurbitula quoque inciso vertici rectè accommodatur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi verò eo debet quod habet squamæ æris, papaveris lacrimæ, singulorum P. I. *. cervíni cornu combuſti & clóti, plumbi elóti, gummi, singulorum P. IV. *. turis P. XII. *. Hoc collyrium, quia cornum habet, διὰ κέρατος nominatur. Quotiescumque non adjicio quod genus humoris adjiciendum sit, aquam intelligi volo.

Ad idem Euelpidis, quod is μεμιγμένον nominabat. In eo papaveris lacrimæ & albi piperis singulæ unciæ sunt, gummi libra, æris combuſti P. I. *. Inter has autem curationes, poſt intermiſſionem aliquam prosunt balneum & vinum. Quumque omnibus lippientibus vitandi cibi sunt qui extenuant, tum præcipuè his quibus tenuis humor diu fertur. Quòd si jam faſtidium eſt eorum quæ pituîtam craſſiorem reddunt (sicut in hoc genere materiæ maximè promtum eſt) confugiendum eſt ad ea quæ, quia ventrem, corpus quoque adſtringunt.

2°. At ulcera, si cum inflammatione finîta non sunt, aut supercrescentia, aut cava, aut certè vetera eſſe consuérunt. Ex his supercrescentia collyrio quod Memigmenon vocatur, optimè reprimuntur: sordida purgantur & eodem, & eo quod Smilion nominatur. Habet æruginis P. IV. *. gummi tantumdem, ammoniaci, minii Sinopici, singulorum P. XVI. *. Quæ quidam ex aqua, qui-

dam, quo vehementiora ſint, ex acéto terunt.

Id quoque Euelpidis, quod *Phynona* appellabat, huic utile eſt. Croci P. I. *. papaveris lacrimæ, gummi, ſingulorum P. II. *. æris combuſti & clóti, myrrhæ, ſingulorum P. IV. piperis albi P. VI. *. Sed ante illo, tum hoc inungendum eſt.

Id quoque ejusdem, quod *Sphærion* nominabat, in eodem valet. Lapidis hæmatîtis clóti P. II. *. piperis grana sex, Cadmiæ clotæ, myrrhæ, papaveris lacrimæ, ſingulorum P. III. *. croci P. IV. *. gummi P. VIII. *. Quæ cum vino Aminæo conteruntur.

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat, in quo hæc erant. Æruginis P. *. misyos combuſti, atramenti sutorii, cinnamómi, ſingulorum P. III. *. croci, nardi, papaveris lacrimæ, ſingulorum P. I. *. myrrhæ P. II. *. æris combuſti P. III. *. cineris ex oleribus P. IV. *. piperis grana XV. Hæc ex vino auſtéro teruntur: deinde cum paſſi tribus hemínis decoquuntur, donec corpus unum ſit: idque medicamentum vetuſtate efficacius fit.

Cava verò ulcera commodiſſimè implent ex his quæ ſuprà poſita ſunt, Sphærion, & id quod Philalèthis vocatur.

Idem Sphærion vetuſtis ulceribus, & vix ad cicatrîcem venientibus, optimè ſuccurrit.

Eſt etiam collyrium quod, quum ad plura valeat, plurimum tamen proficere in his ulceribus vidêtur: refertur ad Hermonem auctorem. Habet piperis longi P. I. Z. *. albi P. V. *. cinnamómi, coſti,

singulorum P. I. *. atramenti sutorii, nardi, caſiæ, caſtorei, singulorum P. II. *. gallæ P. V. *. myrrhæ, croci, turis, lycii, ceruſſæ, singulorum P. VIII. *. papaveris lacrimæ P. XII. *. aloës, æris combuſti, Cadmiæ, singulorum P. XVI. *. acaciæ, ſtibii, gummi, singulorum P. XXV. *.

Factæ verò ex ulceribus cicatríces duobus vitiis periclitantur, ne aut cavæ aut craſſæ sint. Si cavæ sunt, poteſt eas implère id quod *sphærion* vocari dixi, vel id quod *Asclepias* nominatur. Habet papaveris lacrimæ P. II. *. sagapeni, opopanacis, singulorum P. III. *. æruginis P. IV. *. cumíni P. VIII. *. piperis P. XII. *. gummi, Cadmiæ elótæ, ceruſſæ, singulorum P. XVI. *.

At si craſſæ cicatríces sunt, extenuat vel Smilion, vel Canopíte collyrium quod habet cinnamómi, acaciæ, singulorum P. I. *. Cadmiæ elótæ, croci, myrrhæ, papaveris lacrimæ, gummi, singulorum P. II. *. piperis albi, turis, singulorum P. III. *. æris combuſti P. IX. *. cum aqua pluviatili.

Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his conſtat. Salis foſſilis P. IV. *. ammoniaci, thymiamatis P. VIII. *. papaveris lacrimæ P. XII. *. ceruſſæ P. XV. *. piperis albi, croci Siculi, singulorum P. LII. *. gummi P. XIII. *. Cadmiæ elótæ P. XI. *.

Maximè tollere cicatrîcem vidêtur id quod habet gummi P. III. *. æruginis P. I. *. crocomagmatis P. IV. *.

3°. Eſt etiam genus inflammationis in qua, si cui tument ac diſtenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti neceſſarium, multâque

aquâ calidâ caput atque oculos fovéri, gargarizari ex lenticula vel ex fici cremore, inungi acribus medicamentis quæ suprà comprehensa sunt, maximéque eo quod *Sphærion* nominatur, quod lapidem hæmatíten habet. Atque alia quoque utilia sunt, quæ ad extenuandam aspritudinem fiunt, de qua protinus dicam.

Hæc autem inflammationem oculorum ferè sequitur, interdum major, interdum levior. Non numquam etiam ex aspritudine lippitudo fit, deinde aspritudinem ipsam auget, ſitque ea in aliis brevis, in aliis longa, & quæ vix umquam finiatur.

In hoc genere valetudinis quidam craſſas durasque palpebras & ficulneo folio, & asperato specillo, & interdum scalpello eradunt, versasque quotidie medicamentis suffricant: quæ neque nisi in magnâ vetuſtâque aspritudine, neque sæpe facienda sunt: nam meliùs eódem ratione victûs & idoneis medicamentis pervenitur. Ergo exercitationibus utèmur & balneo frequentiore, multâque oculorum palpebras aquâ calidâ fovebimus. Cibos autem sumemus acres & extenuantes.

At medicamentum id quod *Cæſarianum* vocatur, huc maximè confert. Habet atramenti sutorii P. I. *. misyos P. *. piperis albi P. V. *. papaveris lacrimæ, gummi, singulorum P. II. *. Cadmiæ elotæ P. III. *. ſtibii P. VI. *: satisque conſtat hoc collyrium adversùs omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe, exceptis his quæ lenibus curantur.

Id quoque quod *Hieracis* nominatur, ad aspri-

tudinem prodeſt. Habet myrrhæ P. I. *. ammo-
niaci, thymiamatis P. II. *. æruginis rasæ P. IV. *.
cum aqua pluviatili.

Ad idem idoneum eſt etiam id quod *Canopite* eſt, & id quod *Smilion* vocatur, & id quod *pyxinum*, & id quod *Sphærion*. Si composita medicamenta non adsunt, felle caprino, vel quàm optimo melle satis commodè aspritudo curatur.

4°. Eſt etiam genus aridæ lippitudinis: ξηροφθαλμίαν Græci appellant. Neque tument neque fluunt oculi, sed rubent tantùm, & cum dolore quodam ferè levi ac prurigine gravescunt, & palpebræ citra duritiem ullam noctu prægravi pituíta inhærescunt: quantoque major generi hujus impetus, tanto finis minùs expedîtus eſt. In hoc vitio multum ambulare, multum exercéri, lavari sæpe, ibíque desudare, multâque frictione uti neceſſarium eſt. Cibi neque qui implent, neque nimiùm acres apti sunt, sed inter hos medii. Mane ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non aliênum eſt ex sinápi gargarizare, tum deinde caput atque os diutius defricare.

Collyrium verò aptiſſimum eſt, quod *Rhinion* vocatur. Habet myrrhæ P. I. *. papaveris lacrimæ, acaciæ succi, piperis, gummi, singulorum P. I. *. lapidis hæmatîtis, lapidis Phrygii, lycii, lapidis sciſſilis, singulorum P. II. *. æris combuſti P. IV. *. Ac pyxinum quoque eódem accommodatum eſt.

5°. Si verò scabri oculi sunt, quod maximè in angulis eſſe consuêvit, poteſt prodeſſe *Rhinion* id quod suprà positum eſt: poteſt similiter prodeſſe

id quod habet æruginis raſæ, piperis longi, papaveris lacrimæ, ſingulorum P. II. *. piperis albi, gummi, ſingulorum P. IV. *. Cadmiæ elótæ, ceruſſæ, ſingulorum P. VI. *.

Nullum tamen melius eſt quàm Euelpidis, quod *Baſilicon* nominabat. Habet papaveris lacrimæ, ceruſſæ, lapidis Aſii, ſingulorum P. II. *. gummi P. XIII. *. piperis albi P. IV. *. croci P. VI. *. pſorici P. XIII. *. Nulla autem per ſe materia eſt quæ *Pſoricum* nominetur; ſed chalcitidis aliquid, & Cadmiæ dimidio plus ex acéto ſimul conteruntur, idque in vas fictile inditum & contectum ficulneis foliis ſub terra reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur, & ſic appellatur. Verùm in baſilico quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.

Ubi autem non ſunt medicamenta compoſita, ſcabros angulos lævant & mel & vinum: ſuccurritque & his, & aridæ lippitudini, ſi quis panem ex vino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam quum ferè ſit humor aliquis, qui modò ipſum oculum, modò angulos aut palpebras exaſperet, ſic, & ſi quid prodit humoris, extrahitur, & ſi quid juxta eſt, repellitur.

6°. Caligare verò oculi non numquam ex lippitudine, non numquam etiam ſine hac propter ſenectutem imbecillitatemve aliam, conſuérunt. Si ex reliquiis lippitudinis id vitium eſt, adjuvat collyrium quod *Aſclepias* nominatur: adjuvat & id quod ex crocomagmate fit.

Propriè etiam ad id componitur, quod *διὰ κρόκȣ*

vocant. Habet piperis P. I. *. croci Cilicii, papaveris lacrimæ, ceruſſæ, singulorum P. II. *. psorici, gummi, singulorum P. IV. *.

At si ex senectute aliâve imbecillitate id eſt, rectè inungi poteſt, & melle quàm optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodiſſimum tamen eſt balsami partem unam, & olei veteris aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miscêre. Utilia huic quoque medicamenta sunt quæ ad caliginem proximè, quæque ad extenuandas cicatríces suprà comprehensa sunt.

Cuicumque verò oculi caligabunt, huic opus erit multâ ambulatione atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum eſt; præcipuè tamen caput, & quidem irino, donec insûdet; velandumque poſtea, nec detegendum antè quàm sudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus & extenuantibus, interpositisque aliquibus diebus, ex sinápi gargarizandum.

7°. Suffusio quoque quam Græci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi potentiæ quâ cernit, se opponit. Quod si inveteraverit, manu curandum eſt. Inter initia non numquam etiam certis observationibus discutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere, in temporibus venas adurere, gargarizando pituîtam evocare, suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere, expedit. Victus optimus eſt qui pituîtam extenuat.

8°. Ac ne resolutio quidem oculorum quam παράλυσιν Græci nominant, alio victûs modo vel aliis medicamentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantùm

genus vitii satis eſt. Igitur interdum evenit, modò in altero oculo, modò in utroque aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex diſtentione nervorum quâ vehementer oculus ipse concuſſus eſt, ut is neque quóquam intendi poſſit, nec omníno consiſtat; sed huc illucve sine ratione moveatur, ideóque ne conspectum quidem rerum præſtet.

9°. Non multum ab hoc malo diſtat id quod μυδρίασιν Græci vocant. Pupilla effunditur & dilatatur, aciesque ejus hebetescit, ac pænè calìgat. Difficillimè genus id imbecillitatis eliditur. In utraque verò, id eſt & paralysi & mydriasi, pugnandum eſt per eadem omnia quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantùm mutatis: siquidem ad caput ungendum irino interdum acètum, interdum nitrum adjiciendum eſt, oculos verò melle inungi satis eſt. Quidam in poſteriore vitio calidis aquis usi relevatique: quidam sine ullâ manifeſtâ caussâ subitò obcæcati sunt. Ex quibus non nulli cum aliquamdiu nihil vidiſſent, repentinâ profusione alvi lumen recepérunt. Quo minùs aliènum vidêtur, & recenti re & interposito tempore, medicamentis quoque molíri dejectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

10°. Præter hæc imbecillitas oculorum eſt, ex qua quidem interdiu satis, noctu nihil cernunt, quod in feminam, bene respondentibus menſtruis, non cadit. Sed sic laborantes inungi oportet ichore jecinoris (maximè hircíni; si minùs, capríni), ubi id aſſum coquitur, excepto: atque edi quoque ipsum jecur debet.

Licet tamen etiam iisdem medicamentis non

inutiliter uti, quæ vel cicatríces, vel aſpritudinem extenuant: quidam contríto ſemini portulácæ mel adjiciunt, catenus ne id ex ſpecillo deſtillet, eoque inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus iisdem, his quoque utendum eſt.

Sect. III. 1°. Et hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur: extrinſecus verò interdum ſic ictus oculum lædit, ut ſanguis in eo ſuffundatur. Huic nihil commodius eſt quàm ſanguine vel columbæ, vel palumbi vel hirundinis inungere. Neque id ſine cauſſa fit, quum harum acies extrinſecus læsa, interpoſito tempore, in antiquum ſtatum redeat, celerriméque hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus eſt, aut per parentes, aut herbâ chelidoniâ id reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſimè tuêtur, hoc ordine, ut ſit hirundinis optimus, deinde palumbi: minimè efficax columbæ & illi ipſi & nobis.

2°. Supra percuſſum verò oculum, ad inflammationem leniendam, non eſt aliénum imponere etiam cataplasmata. Sal ammoniacus, vel quilibet alius quàm optimus, teri debet ſic ut ei paullatim oleum adjiciatur, donec craſſitudo ſtrigmenti fiat. Id deinde miſcendum eſt cum hordeaceâ farínâ, quæ ex mulſo decocta ſit.

3°. Facilè autem recognitis omnibus quæ medici quique prodidérunt, apparêre cuilibet poteſt, vix ullum ex his quæ ſuprà comprehensa ſunt, oculi vitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque & promtis remediis removéri poſſit.

CAPUT QUARTUM.

HACTENUS in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poſſunt: ideóque ad aures transeundum eſt, quarum usum proximum a luminibus Natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum eſt: nam vitia oculorum intra ipsos nocent; aurium inflammationes doloresque interdum etiam ad dementiam mortemque præcipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum eſt, ne majori periculo locus sit.

SECT. I. 1°. Ergo ubi primùm dolorem aliquis sensit, abſtinêre & continêre se debet: poſtero die, si vehementius malum eſt, caput tondère, idque irino unguento calido perungere & operire. At magnus cum febre vigiliáque dolor exigit, ut sanguis quoque mittatur: si id aliquæ cauſſæ prohibent, alvus solvenda eſt. Cataplasmata quoque calida subinde mutata proficiant; sive fœni græci, sive lini, sive alia farìna ex mulso decocta eſt. Rectè etiam subinde admoventur spongiæ, ex aqua calida expreſſæ.

Tum levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino aut cyprino factum: in quibusdam tamen meliùs, quod ex rosa factum eſt, proficit.

Si vehemens inflammatio somnum ex toto prohibet, adjici cataplasmati debent papaveris cortices fricti atque contríti, sic ut ex his pars dimidia sit; eaque tum simul ex paſſo vel miſto decoquuntur. In aurem verò infundere aliquod me-

dicamentum oportet, quod ſemper antè tepefieri convenit, commodiſſiméque per ſtrigilem inſtillatur. Ubi auris replèta eſt, supèr lana mollis addenda eſt, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem communia sunt.

Medicamentum verò eſt & rosæ & radîcum arundinum succus, & oleum in quo lumbríci cocti sunt, & humor ex amaris nucibus aut ex nucleo mali Perſici expreſſus. Compoſita verò ad inflammationem doloremque leniendum hæc ferè sunt: caſtorei, papaveris lacrimæ pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his paſſum.

Vel papaveris lacrimæ, croci, myrrhæ par modus sic teritur, ut in vicem modè rosa, modò paſſum inſtilletur.

Vel id quod amarum in Ægyptia faba eſt, conteritur, rosâ adjectâ: quibus myrrhæ quoque paullum a quibusdam miscêtur, vel papaveris lacrimæ, aut tus cum muliebri lacte, vel amararum nucum cum rosa succus.

Vel caſtorei, myrrhæ, papaveris lacrimæ pares portiones cum paſſo.

Vel croci P. I. *. myrrhæ, aluminis sciſſilis, singulorum. P. III. *. quibus, quum teruntur, paullatim miscentur paſſi cyathi tres, mellis minus cyatho: idque ex primis medicamentis eſt.

Vel papaveris lacrima ex acéto.

Licet etiam compoſitione uti Themisonis, quæ habet caſtorei, opopanacis, papaveris lacrimæ ex acéto, singulorum P. II. *. spumæ lycii P. IV. *. Quæ contrîta paſſo excipiuntur, donec cerati craſſitudinem habeant, atque ita reponuntur. Ubi usus requiritur,

requiritur , rursus idem medicamentum , adjecto paſſo , specillo teritur.

Illud perpetuum eſt , quotiescumque craſſius medicamentum eſt quàm ut in aurem inſtillari poſſit , adjiciendum eum eſſe humorem ex quo id componi debet , donec satis liquidum sit.

1°. Si verò pus quoque aures habent , rectè lycium per se infunditur , aut irinum ungentum , aut porri succus cum melle , aut centauréæ succus cum paſſo , aut dulcis punici mali succus in ipsîus cortice tepefactus , adjectâ myrrhæ exiguâ parte.

Rectè etiam miscentur myrrhæ (quàm ςακτὴν cognominant) P. I. *. croci tantumdem , nuces amaræ XV. mellis sesquicyathus: quæ contrîta quum utendum eſt , in cortice Punici mali tepefiant.

Ea quoque medicamenta quæ oris exulcerati caussâ componuntur , æquè ulcera aurium sanant. Quæ si vetuſtiora sunt , & multa sanies fluit , apta compositio eſt quæ ad auctorem Eraſiſtratum refertur , piperis P. I. *. croci P. I. *. myrrhæ , misyos cocti , singulorum P. II. *. æris combuſti P. II. *. Hæc ex vino teruntur : deinde ubi inaruérunt , adjiciuntur paſſi hemínæ tres , & simul coquuntur. Quum utendum eſt , adjicitur his mel & vinum.

Eſt etiam Ptolemæi chirurgi medicamentum , quod habet lentisci P. I. *. gallæ P. I. *. omphacii P. I. *. succum Punici mali.

Eſt Menophili validum admodum , quod ex his conſtat ; piperis longi P. I. *. caſtorei P. II. *. myrrhæ , croci , papaveris lacrimæ , nardi Syriaci , turis , malicorii , ex Ægyptia faba partes

inferiores; nucum amararum, mellis quàm optimi, singulorum P. IV. *. quibus quum teruntur, adjicitur acêtum quàm acerrimum, donec craſſitudo in his paſſi fîat.

Eſt Cratônis. Cinamómi, casiæ, singulorum P. I. *. lycii, nardi, myrrhæ, singulorum P. I. *. aloës P. II. *. mellis cyathi tres, vini sextarius: ex quibus lycium cum vino decoquitur, deinde his alia miscentur. At si multum puris malusque odor est; æruginis, rosæ, turis, singulorum P. II. *. mellis cyathi duo, acéti quattuor, simul incoquuntur. Ubi utendum eſt, dulce vinum miscêtur.

Aut aluminis sciſſilis, papaveris lacrimæ, acaciæ succi par pondus miscêtur, hisque adjicitur hyoscyami succi dimidio minor quàm unîus ex superioribus portio; eáque trita ex vino diluuntur. Per se quoque hyoscyami succus satis proficit.

Commune verò auxilium adversùs omnes aurium casus, jamque usu comprobatum, Asclepiades composuit. In eo sunt cinamómi, casiæ, singulorum P. I. *. floris junci rotundi, caſtorei, albi piperis & longi, amómi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, turis masculi, nardi Syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spumæ nitri, singulorum P. II. *. Quæ separatim contrîta, rursus miſta ex acéto conteruntur; atque ita condita, ubi utendum eſt, acéto diluuntur.

Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus eſt Polybii sphragis ex dulci vino liquata: quæ compositio priore libello continêtur.

Quòd si & sanies profluit, & tumor eſt, non

aliènum eſt, miſto vino per oricularium clyſtêrem eluere, & tum infundere vinum auſtêrum cum rosa miſtum, cui spodii paullum sit adjectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ sanguinalis succum cum rosa, aut mali Punici succum cum exigua parte myrrhæ.

Si sordida quoque ulcera sunt, meliùs mulso eluuntur, & tum aliquod ex his quæ suprà scripta sunt, quod mel habeat, infunditur.

Si magis pus profluit, & caput utique tondendum eſt, & multâ calidâ aquâ perfundendum, & usque ad laſſitudinem ambulandum, & cibo modico utendum eſt.

Si cruor quoque ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, vel aqua in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis aut acaciæ adjecto. Quòd si super ulcera caro incrêvit, eaque mali odoris saniem fundit, aquâ tepidâ elui debet; tum infundi id quod ex ture & ærugine & acéto & melle fit, aut mel cum ærugine incoctum. Squama quoque æris cum sandaracha contrîta per fiſtulam recte inſtillatur.

Ubi verò vermes orti sunt, si juxtà sunt, protrahendi oriculario specillo sunt; si longiùs, medicamentis enecandi, cavendumque ne poſtea nascantur. Ad utrumque proficit, album veratrum cum acéto contrîtum. Elui quoque aurem oportet vino in quo marrubium decoctum sit: ſic emortui vermes in primam auris partem prolabuntur, unde facillimè educi poſſunt.

Sin foramen auris compreſſum eſt, & intus craſſa sanies subeſt, mel quàm optimum adden-

dum eſt. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio æruginis rasæ P. II. * adjiciendum eſt, incoquemdumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle ad idem proficit. Item mellis & rosæ scrupuli duo. Item galbani P. II. *. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, singulorum P. II. *. vini quantum satis eſt ad myrrham diluendam.

Sect. II. Ubi verò graviùs aliquis audire cœpit, (quod maximè poſt longos capitis dolores consuêvit) in primis aurem ipsam conevenire consuêvit) in primis aurem ipsam considerare oportet: apparêbit enim aut cruſta, qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus. Si cruſta eſt, infundendum eſt aut oleum calidum, aut cum melle ærûgo, vel porri succus, aut cum mulso nitri paullum. Atque ubi cruſta a corpore jam recêdit, eluenda auris aquâ tepidâ eſt, quo faciliùs ea per se diducta oriculario specillo protrahatur. Si sordes, eæque molles sunt, eodem specillo eximendæ sunt: at si duræ sunt, acêtum & cum eo nitri paullulum conjiciendum eſt: quumque emollîtæ sunt, eodem modo elui aurem purgarique oportet.

Quòd si capitis gravitas manet, attondendum idem, & leniter sed diu perfricandum eſt: adjecto vel irino vel laureo oleo, sic ut utrilibet paullum acéti misceatur: tum diu ambulandum, leniterque poſt unctionem aquâ calidâ caput fovendum: cibisque utendum ex imbecilliſſimâ & mediâ materiâ, magisque aſſumendæ dilútæ potiones: non numquam gargarizandum eſt. Infundendum autem in aurem caſtoreum cum acéto & laureo oleo, & succo radiculæ corticis: aut

cucumeris agreſtis ſuccus, adjectis contrítæ roſæ foliis. Immaturæ quoque uvæ ſuccus cum roſa inſtillatus, adversùs ſurditatem ſatis proficit.

Aliud vitii genus eſt, ubi aures intra ſeipsas ſonant, atque ob hoc quoque fit, ne externum ſonum accipiant. Leviſſimum eſt, ubi id ex gravedine eſt: pejus, ubi ex morbi capitisve longis doloribus incidit: peſſimum, ubi magnis morbis venientibus maximéque comitiali, provenit. Si ex gravedine eſt, purgare aurem oportet, & ſpiritum continêre, donec inde humor aliquis exſpûmet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfuſionem gargarizationemque pertinet, eadem facienda ſunt, quæ capite ſuperiore præſcripta ſunt. Cibis non utendum niſi extenuantibus: in aurem dandùs radiculæ ſuccus cum roſa, vel cum ſucco radìcis ex cucumere agreſti, vel caſtorêum cum acéto & laureo oleo: veratrum quoque cum acéto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur.

Si ſine his cœpit, ideóque novo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum acéto vel irino vel laureo oleo, aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum, aut myrrha aut nitrum cum roſa & acéto. Plus tamen in hoc quoque proficit victûs ratio: eademque facienda ſunt quæ ſuprà comprehendi cum majore quoque diligentia; & præterea donec is ſonus finiatur, a vino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus eſt & inflammatio, laureum oleum conjeciſſe abunde eſt, aut id quod ex amaris nucibus

exprimitur ; quibus quidam vel caſtoreum vel myrrham miscent.

Sect. III. Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus aliquodve animal. Si pulex intus eſt, compellendum eo lanæ paullum eſt, quò ipse si subit, & simul extrahitur. Si non eſt secutus, aliudve animal eſt, specillum lanâ involutum in resînam quàm glutinoſiſſimam maximéque terebinthinam demittendum, idque in aurem injiciendum, ibique vertendum eſt; utique enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, specillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retúso paullum recurvato.

Si iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo resîna protrahi. Sternutamenta quoque admota id commodè elídunt, aut oriculario clyſtêre aqua vehementer intus compulsa. Tabula quoque collocatur media inhærens capitibus utrimque pendentibus, superque eam homo deligatur in id latus versus cujus auris eo modo laborat, sic ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulæ quod a pedibus eſt, ferîtur : atque ita concussâ aure, id quod ineſt, excidit.

CAPUT QUINTUM.

NARES verò exulceratas fovère oportet vapòre aquæ calidæ. Id & spongià expressà atque admotà fit, & subjecto vase oris anguſti calidà aquà replèto. Poſt id fomentum illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussà, aut argenti spumà : cum quodlibet horum aliquis conterit, eique, dum teritur in vicem vinum & oleum myrteum adjiciat, donec mellis craſſitudinem fecerit.

Sin autem ea ulcera circa nares sunt, pluresque cruſtas & odorem fœdum habent, quod genus Græci ὀζαίναν appellant, sciri quidem debet, vix ei malo poſſe succurri. Nihilo minùs tamen hæc tentari poſſunt, ut caput ad cutem tondeatur, aſſiduèque vehementer perfricêtur, multâ calidâ aquâ perfundatur : multa eidem deambulatio sit, cibus modicus, neque acer neque valentiſſimus. Tum in narem ipsam mel cum exiguo modo resínæ terebinthinæ conjiciatur (quod specillo quoque involuto lanâ fit,) attrahaturque spiritu is succus, donec in ore guſtus ejus sentiatur. Sub his enim cruſtæ resolvuntur, quæ tum per ſternutamenta elídi debent.

Puris ulceribus, vapor aquæ calidæ subjiciendus eſt : deinde adhibendum aut lycium ex vino dilùtum, aut amurca, aut omphacium, aut menthæ aut marrubii succus, aut atramentum sutorium, quod, candens factum, deinde contrìtum sit : aut interior scillæ pars contrìta, sic ut horum cuji-

bet mel adjiciatur. Cujus in cæteris admodum exigua pars eſſe debet; in atramento sutorio tanta, ut ea miſtura liquida fiat; cum scilla utique pars major; involvendumque lanâ specillum eſt, & in eo medicamento intingendum, eoque ulcera implenda sunt. Rursusque linamentum involutum & oblongum eodem medicamento illinendum, demittendumque in narem eſt, & ab inferiore parte leniter deligandum: idque per hiemem & ver bis die, per æſtatem & autumnum ter die fieri debet.

Interdum verò etiam in naribus carunculæ quædam similes muliebribus mammis nascuntur, hæque in imis partibus, quæ carnoſiſſimæ sunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus sub quibus ex toto consumuntur.

Polypus verò eſt caruncula modò alba modò subrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modò ad labra tendens narem implet, modò retro per id foramen quò spiritus a naribus ad fauces descendit, adeò increscit, uti poſt uvam conspici posſit; ſtrangulatque hominem, maximè Auſtro aut Euro flante: feréque mollis eſt, rarò dura: eaque magis spiritum impedit & nares dilatat. Et ferè καρκινώδης eſt; itaque attingi non debet.

Illud aliud genus ferè quidem ferro curatur, interdum tamen inarescit, si addita in narem per linamentum aut penicillum ea compositio eſt, quæ habet minii Sinopici, chalcitidis, calcis, sandarachæ, singulorum P. I. *. atramenti sutorii P. II. *.

CAPUT SEXTUS.

SECT. I. In Dentium autem dolore, qui ipse quoque maximis tormentis annumerari poteſt, vinum ex toto circumcidendum eſt. Cibo quoque primò abſtinendum, deinde eo modico mollique utendum, ne mandentis dentes irrîtet; tum extrinsecus admovendus per spongiam vapor aquæ calidæ, imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, lanâque id comprehendendum, caputque velandum eſt.

Quod si gravior is dolor eſt, utiliter & alvus ducitur, & calida ea cataplasmata super maxillam injiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continêtur, sæpiusque mutatur. Cujus rei caussâ & quinquefolii radix in vino, & hyoscyami radix vel in posca vel in vino miſto coquitur, sic ut paullum his salis adjiciatur, & papaveris non nimium: aridi cortices & mandragoræ radix, eodem modo. Sed in his tribus utique vitandum eſt, ne quod hauſtum erit devoretur.

Ex populo quoque albâ cortex radìcis in hunc usum in vino miſto rectè coquitur, & in acéto cornu cervînum, & nepeta cum tædâ rapingui: ac ficus item pinguis vel in mulso, vel in acéto & melle, ex quibus quum ficus decocta eſt, is humor percolatur. Specillum quoque lanâ involutum in calidum oleum demittitur, eoque ipse dens fovêtur.

Quinetiam quædam quasi cataplasmata in den-

tem ipsum illinuntur : in quem usum ex malo Punico acido atque arido malicorii pars interior cum pari portione & gallæ & pinei corticis conteritur , misceturque his minium ; eaque contrîta aqua pluviatili coquuntur. Aut panâcis , papaveris lacrimæ , peucedani , uvæ taminiæ sine seminibus , pares portiones conteruntur. Aut galbani partes tres , papaveris lacrimæ pars quarta. Quicquid dentibus admotum eſt , nihilo minùs supra maxillam ceratum , quale suprà posui , eſſe debet lanâ obtectum.

Quidam etiam myrrhæ , cardamómi , singulorum P. I. *. croci , pyrethri , ficorum , piperis , singulorum P. IV. *. sinâpis P. VIII. *. Contrîta linteolo illinunt , imponuntque in humero partis ejus qua dens dolet : si is superior eſt , a scapulis ; si inferior , a pectore : idque dolorem levat , & cum levavit , protinus submovendum eſt.

Si verò exêsus eſt dens , feſtinare ad eximendum eum , nisi res coegit , non eſt neceſſe : sed tum omnibus fomentis quæ supra posita sunt , adjiciendæ quædam valentiores compositiones sunt , quæ dolorem levant : quales hæ sunt quæ habent papaveris lacrimæ P. I. *. piperis P. II. *. soreos P. X. *. quæ contrîta galbano excipiuntur : idque circumdatur : aut Menemachi , maximè ad maxillares dentes , in qua sunt croci P. I. *. cardamómi , turis fuliginis , ficorum , piperis , pyrethri , singulorum P. IV. *. sinâpis P. VIII. *. Quidam autem immiscent pyrethri , piperis , elaterii , singulorum P. I.*. aluminis sciſſilis , papaveris lacrimæ , uvæ taminiæ , sulfuris ignem non experti , bitumi-

nis, lauri baccarum, sinâpis, singulorum P. ıı. *.

Quòd si dolor eximi cum cogit, & piperis semen cortice liberatum, & eodem modo bacca ederæ conjecta in id forâmen, dentem findit, isque per teſtas excidet. Et plani piscis (quam paſtinâcam noſtri, τρυγόνα Græci vocant (aculeus torrêtur, deinde conteritur, resinâque excipitur, quæ denti circumdata hunc solvit. Et alûmen scissile in id forâmen conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum in lana demitti commodius eſt, quia, sic dente servato, dolorem levat.

Hæc a Medicis accepta sunt: sed agreſtium experimento cognitum eſt, cum dens dolet, herbam mentaſtrum cum suis radicibus velli debêre, & in pelvem conjici, supraque aquam infundi, collocarique juxta sedentem hominem undique veſte contectum, tum in pelvem candentes silices demitti, sic ut aqua tegantur, hominemque cum hiante ore vaporem excipere, ut supra dictum eſt, undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit, idque sæpe longiorem, sæpe annuam valetudinem bonam præſtat.

SECT. II. Si verò tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumuérunt, caput velandum eſt: extrinsecus is locus vapore calido fovendus, multâ ambulatione utendum, caput in lecto sublîme habendum, gargarizandumque eſt ex reprimentibus. Radix quoque ea quam dulcem appellant contûsa, & in paſſo mulsove decocta, idem præſtat.

Leniter quoque quibusdam medicamentis eas illini

non alienum eſt, quæ hoc modo fiunt. Ex malo Punico dulci ſuccus exprimitur, & ejus ſextarius leni igne coquitur, donec ei mellis craſſitudo ſit; tum croci, myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P. II. *. per ſe conteruntur, paullatimque his adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis unus: deinde priori ſucco iſta miſcentur, & rurſus leniter incoquuntur.

Aut ejuſdem ſucci ſextarius eodem modo coquitur, atque eâdem ratione trita ei adjiciuntur hæc: Nardi P. *. omphacii P. I. *. cinamômi, myrrhæ, caſiæ, ſingulorum P. I. *. Eadem autem hæc & auribus & naribus purulentis accommodata ſunt. Cibus quoque in hac valetudine lenis eſſe debet, ne exaſperet. Quòd ſi tanta inflammatio eſt ut ſpiritum impediat, in lecto conquieſcendum, a cibo abſtinendum, neque aſſumendum quicquam præter aquam calidam eſt: alvus quoque ducenda eſt: gargarizandum ex fico & mulſo: illinendum mel cum omphacio: extrinſecus admovendus, ſed aliquanto diutius, vapor aquæ calidus, donec ea suppûrent, & per ſe aperiantur.

Si, pure ſubſtante, non rumpuntur hi tumores, incidendi ſunt, deinde ex mulſo calido gargarizandum. At ſi modicus quidem tumor & exulceratio eſt, furfurum cremori ad gargarizandum ex fico: paullum mellis adjiciendum eſt, illinendaque ulcera hoc medicamento. Paſſi quàm dulciſſimi tres hemínæ ad unam coquuntur, tum adjicitur turis P. I. *. croci, myrrhæ, ſingulorum P. I. leviterque omnia rurſus ferveſcunt. Ubi pura ulcera

ſunt , eodem furfurum cremore vel lacte gargarizandum eſt. Atque hic quoque cibis lenibus opus eſt , quibus adjici dulce vinum poteſt.

SECT. III. Ulcera autem oris, si cum inflammatione sunt , & parum pura ac rubicunda sunt , optimè his medicamentis curantur quæ suprà posita ex malis Punicis fiunt. Continendusque sæpe ore reprimens cremor , cui paullum mellis sit adjectum : utendum ambulationibus , & non acri cibo. Simul atque vero pura ulcera eſſe cœpérunt , lenis humor , interdum etiam quàm optima aqua ore continenda eſt. Prodeſt quoque aſſumtum purum vinum , pleniorque cibus , dum acribus vacet : inspergique ulcera debent alumine sciſſili , cui dimidio plus gallæ immaturæ sit adjectum. Si jam cruſtas habent , quales in aduſtis eſſe consuérunt , adhibendæ sunt hæ compositiones quas Græci ἀνθηρὰς nominant. Junci quadrati , myrrhæ , sandarachæ , singulorum P. IV. *. aluminis pares portiones. Aut croci , myrrhæ , singulorum P. II. *. iridis , aluminis sciſſilis , sandarachæ , singulorum P. IV. *. junci quadrati P. VIII. *. Aut gallæ , myrrhæ , singulorum P. II. *. aluminis sciſſilis P. II. *. rosæ foliorum P. IV. Quidam autem croci P. *. aluminis sciſſilis , myrrhæ , singulorum P. I. *. sandarachæ P. II. * junci quadrati P. IV. *. miscent. Priora arida insperguntur : hoc cum melle illinitur , neque ulceribus tantùm , sed etiam tonsillis.

Verùm ea longè periculosiſſima ulcera sunt, quas ἄφθας Græci appellant , sed in pueris : hos enim sæpe consumunt , in viris & mulieribus idem pe-

riculum non eſt. Hæc ulcera a gingívis incipiunt, deinde palatum totumque os occupant : tum ad uvam faucesque descendunt : quibus obſeſſis, non facilè fit ut puer convalescat. Ac miserius etiam eſt, si lactens adhuc infans eſt, quo minùs imperari remedium aliquod poteſt.

Sed in primis nutrix cogenda eſt exercéri ambulationibus, hisque operibus quæ superiores partes movent : mittenda in balneum, jubendaque ibi calidâ aquâ mammas perfundere, tum alenda cibis lenibus, & his qui facilè non corrumpuntur. Potio eſt, si febricitat puer, aquæ ; si sine febre eſt, vini dilúti. Ac si alvus nutríci ſubſtitit, ducenda eſt. Si pituîta ejus in os coit, vomere debet. Tum ipsa ulcera perungenda sunt melle cui rhus quem Syriacum vocant, aut amaræ nuces adjectæ sunt : vel miſtis inter se rosæ foliis aridis, pineis nucleis, menthæ coliculo cum melle : vel eo medicamento quod ex moris fit, quorum succus eodem modo quo Punici mali ad mellis craſſitudinem coquitur ; eademque ratione ei crocum, myrrha, alûmen, vinum, mel, miscêtur : neque quicquam dandum, a quo humor evocari poſſit.

Si verò jam firmior puer eſt, gargarizare debet his fere quæ suprà comprehensa sunt. At si leniora medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ea quæ adurendo cruſtas ulceribus inducant. Quale eſt sciſſile alûmen, vel chalcîtis, vel atramentum sutorium. Prodeſt etiam fames & abſtinentia quanta maxima imperari poteſt. Cibus debet eſſe lenis : ad purganda tamen ulcera interdum caseus ex melle rectè datur.

SECT. IV. Linguæ quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quàm quæ primâ parte superioris capitis expoſita ſunt. Sed quæ in latere ejus naſcuntur, diutiſſimè durant: videndumque eſt, num contrà dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus eo loco non ſinit; ideoque limandus eſt.

SECT. V. Solent etiam interdum juxta dentes in gingívis tubercula quædam oriri dolentia: παρουλίδας Græci appellant. Hæc initio leniter ſale contríto perſricare oportet, aut inter ſe miſtis ſale foſſili combuſto, cupreſſo, nepetâ; deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare donec pituítæ ſatis profluat.

In majore verò inflammatione iiſdem medicamentis utendum eſt, quæ ad ulcera oris ſuprà poſita ſunt: & mollis linamenti paullum involvendum aliquâ compoſitione ex his quas anthyras vocari dixi, demittendumque id inter dentem & gingîvam: quòd ſi durior erit & id prohibebit, extrinſecus admovendus erit ſpongiâ vapor calidus, imponendumque ceratum. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo vapore utendum erit, & continendum ore calidum mulſum in quo ficus decocta ſit: itemque tuberculum ſubcrudum incidendum, ne ſi diutius ibi pus remanſerit, os lædat.

Quòd ſi major is tumor eſt, commodiùs totus exciditur, ſic ut ex utràque parte dens liberêtur. Pure exemto, ſi levis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continêre, & extrinſecus fovêre eodem vapore; ſi major eſt, lenticulæ cremore: uti iiſdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur.

Sect. VI. Alia quoque ulcera in gingívis plerunque oriuntur, quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt: maximè tamen mandere ligustrum oportet, succumque ejus ore continêre.

Fit etiam interdum, ut ex gingívæ ulcere, sive παρουλις fuit, ſive non fuit, diutius pus feratur, aut dente corrupto aut fracto, vel aliter vitiato oſſe; maximéque id per fiſtulam evenire consúevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus: teſta oſſis, si qua receſſit, recidenda éſt; si quid vitiosi eſt, radendum. Poſt quæ, quid fieri debeat, suprà in aliorum ulcerum curatione comprehensum eſt. Si verò a dentibus gingívæ recédunt, eædem antheræ succurrunt. Utile eſt etiam pira aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continêre. Idem quoque præſtare non acre acêtum in ore retentum poteſt.

Sect. VII. Uvæ vehemens inflammatío terrêre quoque debet. Itaque in hac & abſtinentia necessaria eſt, & sanguis rectè mittitur; &, si id aliqua res prohibet, alvus utiliter ducitur: caputque super hæc velandum, & sublimius habendum eſt: tum aquâ gargarizandum, in qua simul rubus & lenticula decocta sit. Illinenda autem ipsa uva vel omphacio, vel gallâ, vel alumine sciſſili, sic ut cuilibet eorum mel adjiciatur.

Eſt etiam medicamentum huc aptum, quod *Andronium* appellatur. Conſtat ex his: alumine sciſſili, squamâ æris rubri, atramento sutorio, gallâ, myrrhâ, misy: quæ per se contrîta miſtaque rursus paullatim adjecto vino auſtéro teruntur, donec his mellis craſſitudo sit. Chelidoniæ quoque succu

maximè prodeſt. Ubi horum aliquo per cochlear illita uva eſt, ferè multa pituita decurrit, quumque ea quièvit, ex vino calido gargarizandum.

Quòd si minor in ea inflammatio eſt, laser terere, eique adjicere frigidam aquam satis eſt, eamque aquam cochleario exceptam ipsi uvæ subjicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida, eodem modo subjecta, reprimit. Ex eadem autem aquâ gargarizandum quoque eſt, vel cum lasere, vel sine eo. Ac de curatione uvæ productæ per manum, ratio subjecta eſt.

SECT. VIII. Si quando autem ulcera oris cancer invasit, primò conſiderandum eſt, num malus corporis habitus sit, eique occurrendum; deinde ipsa ulcera curanda. Quòd si in summâ parte id vitium eſt, satis proficit anthera humido ulceri arida inspersa, sicciori cum exigua parte mellis illita: si paullo altius, chartæ combuſtæ partes duæ, auripigmenti pars una: si penitus malum descendit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars quarta; aut pares portiones salis fricti & iridis frictæ; aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti.

Neceſſarium autem eſt linamentum in rosa tingere, & super adurentia medicamenta imponere, ne vicînum & sanum locum lædant. Quidam etiam in acris acéti hemînam frictum salem conjiciunt, donec tabescere desinat: deinde id acétum coquunt, donec exsiccêtur, eumque salem contrîtum inspergunt.

Quoties autem medicamentum injicitur, & antè & pòſt, os diluendum eſt, vel cremore lenticulæ,

vel aquâ in qua aut ervum, aut oleæ aut verbénæ decoctæ sint, sic ut cuilibet eorum paullum mellis misceatur. Acêtum quoque ex scilla retentum ore satis adversùs hæc ulcera proficit. Ex acéto cocto sali, sicut suprà demonſtratum eſt, rurſus miſtum acêtum: sed & diu continêre utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum eſt, neceſſarium eſt.

Quòd si puer eſt cui id incidit, specillum lanâ involutum in medicamentum demittendum eſt, & super ulcus tenendum, ne per imprudentiam adurentia devoret. At si dolor in gingívis eſt, moventurque aliqui dentes, refigi eos oportet; nam curationes vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem, æquè aduſtum atque excîsum, sine eâ curatione quæ corpori manu adhibêtur, impléri non poteſt.

Gingivarum verò oſſa quæ hebetia sunt, in perpetuum uſtione nudantur: neque enim poſtea caro increscit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec sanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.

CAPUT SEPTIMUM.

HÆC in capite ferè medicamentis egent : ſub ipſis verò auribus oriri παρωτίδες ſolent , modò in ſecunda valetudine ibi inflammatione ortâ , modò poſt longas febres, illuc impetu morbi converſo. Id abſceſſûs genus eſt : itaque nullam novam curationem deſiderat : animadverſionem tantùm modò hanc habet neceſſariam , quia ſine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum eſt : ſi ex adverſâ valetudine , illud inimîcum eſt ; maturarique & quàm primum aperiri commodius eſt.

CAPUT OCTAVUM.

AD Umbilícos verò prominentes , ne manu ferroque utendum ſit , antè tentandum eſt , ut abſtineant : alvus his ducatur , imponatur ſuper umbilîcum id quod ex his conſtat : cicútæ & fuliginis , ſingulorum P. I. *. ceruſſæ elótæ P. IV. *. plumbi elóti P. VIII. *. ovis duobus , quibus etiam ſolani ſuccus adjicitur. Hoc diutius impoſitum eſſe oportet , & interim conquieſcere hominem , cibo modico uti , ſic ut vitentur omnia inflantia.

CAPUT NONUM.

PROXIMA sunt ea quæ ad partes obſcenas pertinent, quarum apud Græcos vocabula & tolerabiliùs ſe habent, & accepta jam uſu ſunt, quum in omni ferè medicorum volumine atque ſermone jactentur: apud nos fœdiora verba, ne conſuetudine quidem aliquâ verecundiùs loquentium commendata ſunt: ut difficilior hæc explanatio ſit ſimul & pudorem & artis præcepta ſervantibus. Neque tamen ea res a ſcribendo deterrêre me debuit: primùm, ut omnia quæ ſalutaria accépi, comprehenderem, dein quia in vulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoſcenda eſt, quæ inviſſimus quiſque alteri oſtendit.

SECT. I. Igitur ſi ex inflammatione coles intumuit, reducíque ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multâ calidâ aquâ fovendus locus eſt. Ubi verò glans contecta eſt, oriculario quoque clyſtêre inter eam cutemque aqua calida inſerenda eſt. Si mollîta ſic & extenuata cutis reducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt. Si tumor vîcit, imponenda eſt vel lenticula, vel marrubium, vel oleæ fòlia ex vino cocta, ſic ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paullum adjiciatur: ſurſumque coles ad ventrem deligandus eſt. Quod in omni curatione ejus neceſſarium eſt: iſque homo continêre ſe, & abſtinêre a cibo debet, & potione aquæ tantùm a ſiti vindicari.

Poſtero die rurſus adhibendum iiſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & cum vi quoque expe-

tiundum, an cutis sequatur: eaque, si non parêbit, leviter summo scalpello concidenda erit. Nam quum sanies profluxerit, extenuabitur is locus, & faciliùs cutis ducetur.

Sive autem hoc modo victa erit, sive numquam repugnaverit, ulcera vel in cutis ulteriore parte, vel in glande, ultráve eam in cole, reperiuntur: quæ neceſſe eſt, aut pura siccáve sint, aut humida & purulenta. Si sicca sunt, primùm aquâ calidâ fovenda sunt: deinde imponendum lycium ex vino eſt, aut amurca cocta cum eodem, aut cum rosa butyrum. Si levis iis humor ineſt, vino eluenda sunt, tum butyri rosæ & mellis paullum, & resínæ terebinthinæ pars quarta adjicienda eſt, eoque utendum. At si pus ex his profluit, ante omnia elui mulso calido debent: tum imponi piperis P. I. *. myrrhæ P. II. *. croci, misyos cocti, singulorum P. II. *. quæ ex vino auſtéro coquuntur, donec mellis craſſitudinem habeant. Eadem autem compositio tonsillis, uvæ madenti, oris nariumque ulceribus accommodata eſt.

Aliud ad eadem piperis P. I. *. myrrhæ P. I. *. croci P. II. misyos cocti P. I. *. æris combuſti P. II. *. primùm ex vino auſtéro conteruntur, deinde ubi inaruérunt, iterum teruntur ex paſſi tribus cyathis, & incoquuntur, donec visci crassitudinem habeant.

Ærûgo quoque cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera suprà comprehensa sunt curant: at Erasiſtrati compositio, aut Cratônis rectè super purulenta naturalia imponitur. Folia quoque oleæ ex novem cyathis vini coquuntur: his adjicitur alu-

minis sciſſilis P. IV. *. lycii P. VIII. *. mellis
sesquicyathus : at si plus puris eſt, id medicamen-
tum ex melle ; si minus, ex vino diluitur.

Illud perpetuum eſt, poſt curationem dum in-
flammatio manet, quale suprà positum eſt, cata-
plasma suprà dare, & quotidie ulcera eâdem ra-
tione curare. Quòd si pus & multum, & cum malo
odore cœpit profluere, elui cremôre lenticulæ
debet ; sic ut ei mellis paullum adjiciatur. Aut
oleæ, aut lentisci folia, vel marrubium deco-
quendum eſt, eoque humôre eodem modo cum
melle utendum ; imponendaque eadem, aut etiam
omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine
& melle ad aures fit, aut compositio Andrônis,
aut anthera, sic ut ei paullum mellis adjiciatur.
Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum
eſt, lycio ex vino curant.

Si verò ulcus latiùs atque altiùs serpit, eodem
modo elui debet ; imponi verò aut ærûgo, aut
omphacium cum melle, aut Andrônis compositio,
aut marrubii, myrrhæ, croci, aluminis sciſſilis
cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ, singulo-
rum P. I. *. minii Sinopici P. II. *. Quæ per se
singula primùm teruntur, deinde juncta iterum,
melle adjecto, donec liquidi cerati craſſitudinem
habeant : tum in æneo vase leniter coquuntur, ne
superfluant. Quum jam guttæ indurescunt, vas ab
igne removêtur ; idque medicamentum, prout
opus eſt, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem
autem per se etiam ad fiſtulas utile eſt.

Solet etiam interdum ad nervos ulcus descen-
dere, profluitque pituîta multa ; sanies tenuis ma-

lique odoris, non coacta, aut aquæ similis in qua caro recens lota eſt; doloresque is locus & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt, quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex rosa liquatum, sic ut turis quoque paullum ei misceatur. Aut id quod ex butyro, rosâ, resínâ, melle fit, suprà verò a me positum eſt: præcipuéque id ulcus multâ calidâ aquâ fovendum eſt, velandumque, neque frigori committendum.

Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exêsus eſt, sic ut glans excidat: sub quo casu cutis ipsa circumcídenda eſt. Perpetuumque eſt, quoties glans, aut ex cole aliquid vel excidit, vel abscinditur, hanc cutem non eſſe servandam, ne consîdat ulcerique agglutinêtur; ac neque reduci poſſit poſtea, & fortaſſe fiſtulam quoque urínæ includat.

Tubercula etiam quæ φύματα Græci vocant, circa glandem oriuntur; quæ vel medicamentis vel ferro aduruntur, & quum cruſtæ excidérunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

Hæc citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque vel præcipuè ulcera infeſtat. Incipit a negritie, quæ si cutem occupavit, protinus specillum subjiciendum, eaque incídenda eſt; deinde oræ vulsella prehendendæ: tum quidquid corruptum eſt, excîdendum, sic ut ex integro quoque paullum demat; idque adurendum. Quoties quid uſtum eſt, id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit; deinde ubi

cruſtæ excidérunt , ulcera sic ut alia curentur.

At si cancer ipsum colem occupavit , insper-genda aliqua sunt ex adurentibus , maximéque id quod ex calce , chalcitide , auripigmento com-ponitur. Si medicamenta vincuntur , hîc quoque scalpello quidquid corruptum eſt , sic ut aliquid etiam inregri trahat , præcídi debet. Illud quoque æquè perpetuum eſt , excíso cancro , vulnus eſſe adurendum. Sed sive ex medicamentis, sive ex ferro cruſtæ occalluérunt , magnum periculum eſt ne , his decidentibus , ex cole profusio sanguinis inse-quatur. Ergo longâ quiête & immobili pænè cor-pore opus eſt , donec ex ipso cruſtæ puræ leniter reſolvantur. At si vel volens aliquis , vel impru-dens , dum ingreditur , immaturè cruſtas diduxit , & fluit sanguis , frigida aqua adhibenda eſt. Si hæc parum valet , decurrendum eſt ad medica-menta quæ sanguinem supprimunt. Si ne hæc qui-dem succurrunt , aduri diligenter & timidè debet , neque ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

Non numquam etiam id genus cancri, quod φαγεδάινα a Græcis nominatur , ibi oriri solet : in quo minimè differendum , sed protinus iisdem medi-camentis occurrendum eſt ; & , si parum valent , ferro adurendum. Quædam etiam nigrities eſt , quæ non sentîtur , sed serpit ; ac , si ſuſtinuimus , usque ad vesîcam tendit , neque succurri poſtea poteſt. Si id in summâ glande circa fiſtulam urinæ eſt , priùs in eam tenue specillum demittendum eſt , ne claudatur : deinde id ferro adurendum. Si verò altè penetravit , quidquid occupatum eſt , præcídendum

præcidendum eſt. Cætera eadem, quæ in aliis cancris, facienda sunt.

Occallescit etiam in cole interdum aliquid, idque omni pæne sensu caret; quod ipsum quoque excídi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primùm appâret, oriculario clyſtêre eluendus eſt: deinde ipse quoque medicamentis urendus, maximéque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ovillo ſtercore fricto & contríto cum eodem melle. Ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quæ ad oras ulceris componuntur.

SECT. II. In Teſticulis verò, si qua inflammatio sine ictu orta eſt, sanguis ex talo mittendus eſt; a cibo abſtinendum, imponendum cataplasma ex fabæ farínâ ex mulso coctâ, cum cumíno contríto ex melle cocto; aut contrîtum cumînum cum cerato ex rosa facto; aut lini semen frictum, contrîtum & in mulso coctum; aut tritici farîna ex mulso coctạ cum cupreſſo; aut lilii radix contrîta. At si iidem induruérunt, imponi debet lini vel fœni græci semen ex mulso coctum, aut ex cyprino ceratum: aut simila ex vino contrîta, cui paullum croci sit adjectum.

Si vetuſtior jam durities eſt, maximè proficit cucumeris agreſtis radix ex mulso cocta, deinde contrîta.

Si ex ictu tument, sanguinem mitti neceſſarium eſt, magisque si etiam livent. Imponendum verò utrumlibet ex his quæ cum cumíno componuntur, supráque posita sunt: aut ea compositio quæ habet nitri cocti P. 1. *. resínæ pineæ, cumí-

Q

ni, ſingulorum II. *. uvæ taminiæ sine seminibus P. IV. *. mellis quantum satis sit ad ea cogenda.

Quòd si ex ictu teſticulus ali desiit, ferè pus quoque increscit; neque aliter succurri poteſt quàm si, inciso scroto, & pus emiſſum, & ipse teſticulus excìsus eſt.

SECT. III. Anus quoque multa tædiique plena mala recipit, nec inter se multùm abhorrentes curationes habet.

1°. Ac primùm in eo sæpe, & quidem pluribus locis, cutis scinditur: Ῥαγάδια Græci vocant. Id si recens eſt, quiescere homo debet, & in aquâ calidâ desidêre. Columbîna quoque ova coquenda sunt: ea ubi induruérunt, purganda: deinde alterum jacêre in aquâ bene calidâ debet, altero calido fovéri locus, sic ut in vicem utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum aut rhypódes rosâ diluendum eſt, aut œsypum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto: aut eidem cerato liquido plumbum elôtum adjiciendum; aut resínæ terebinthinæ myrrha, aut spumæ argenti vetus oleum, & quolibet ex his id perungendum.

Si quidquid læsum eſt, extrà eſt, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum eſt, & quidquid antè adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem casu neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec alvum comprimentibus: nec aridum quidem quidquam satis utile eſt nisi admodum paullum: liquida, lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

2°. Condylôma autem eſt tuberculum quod ex

quadam inflammatione naſci ſolet. Id ubi ortum eſt, quod ad quiêtem, cibos potioneſque pertinet, eadem ſervari debent, quæ proximè ſcripta ſunt: iiſdem etiam ovis rectè tuberculum id fovêtur. Sed deſidêre antè homo in aqua debet, in qua verbénæ decoctæ ſint ex reprimentibus. Tum rectè imponitur & lenticula cum exiguâ mellis parte, & ſertula Campana ex vino cocta, & rubi folia contrîta cum cerato ex roſa facto, & cum eodem cerato contrîtum, vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior, & chalcîtis cocta atque contrîta, deinde œſypo ac roſâ excepta: & ex ea compoſitione, quæ habet turis P. I. *. aluminis ſciſſilis P. II. *. ceruſſæ P. III. *. ſpumæ argenti P. V. *. quibus, dum teruntur, in vicem roſa & vinum inſtillatur.

Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus eſt, qui ad duo capita duas anſas, ab alterâ verò parte totidem faſcias habet; cumque ſubjectus eſt, anſis ad ventrem datis a poſteriore parte in eas adductæ faſciæ conjiciuntur, atque ubi artatæ ſunt, dexteriori ſiniſtra, ſiniſteriori dextra procedit; circumdatæque circa alvum inter ſe noviſſimè nodo deligantur.

Sed ſi vetus condylôma jam induruit, neque ſub his curationibus deſiit, adúri medicamento poteſt, quod ex his conſtat; æruginis P. II. *. myrrhæ P. IV. *. gummi P. VIII. *. turis P. XII. *. ſtibii, papaveris lacrimæ, acaciæ, ſingulorum P. XVI. *. quo medicamento quidam etiam ulcera de quibus proximè dixi, renovant. Si hoc parum in condylomate proficit, adhibéri poſſunt

etiam vehementiùs adurentia. Ubi conſumtus eſt tumor, ad medicamenta lenia transeundum eſt.

3°. Tertium autem ani vitium eſt, ora venarum tamquam ex capitulis quibusdam surgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt: αἱμοῤῥοΐδας Græci vocant: idque etiam in ore vulvæ feminarum incidere consuêvit. Atque in quibusdam parum tutò supprimitur, qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt; habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideóque curati quidam, quum sanguis exitum non habêret, inclinatâ in præcordia ac viscera materiâ, subitis & graviſſimis morbis correpti sunt. Si cui verò id nocet, is desidêre in aqua ex verbénis debet: imponere maximè malicorium cum aridis rosæ foliis contrîtum, aut ex his aliquid quæ sanguinem supprimunt. Solet autem ibi oriri inflammatio, maximè ubi dura alvus eum locum læsit. Tum in aqua dulci desidendum eſt, & id fovendum ovis, imponendi vitelli cum rosæ foliis ex paſſo subactis: idque si intus eſt, digito illinendum; si extrà, super illîtum panniculum imponendum eſt. Ea quoque medicamenta quæ recentibus sciſſuris posita sunt, hîc idonea sunt.

Cibis verò in hoc casu iisdem quibus in prioribus, utendum eſt. Si iſta parum juvant, solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere. At si jam vetuſtiora sunt, sub auctore Dionysio inspergenda sandaracha eſt, deinde imponendum quod ex his conſtat; squamæ æris, auripigmenti, singulorum P. v. *. saxi calcis P. VIII. *. poſtero die acu compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ sanguinem fundi pro-

hibet. Sed quoties is ſuppreſſus eſt, ne quid periculi afferat, multà exercitatione digerenda materia eſt. Prætereaque & viris, & feminis quibus menſtrua non proveniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus eſt.

4°. At si anus ipse vel os vulvæ procidit (nam id quoque interdum fit) conſiderari debet, purumne id sit quod provolutum eſt, an humore mucoso circumdatum. Si purum eſt, in aquâ desidère homo debet aut salsâ, aut cum verbènis vel malicorio incoctà. Si humidum, vino auſtèro subluendum eſt, illiniendumque fæce vini combuſtâ. Ubi utrolibet modo curatum eſt, intus reponendum eſt, imponendaque plantâgo contrîta, vel folia salicis in acéto cocta; tum linteolum, & supèr lana æquè deliganda, cruribus inter se devinctis.

5°. Fungo quoque simile ulcus in eâdem sede nasci solet: id, si hiems eſt, egelidà; si aliud tempus, frigidâ aquâ fovendum eſt: deinde spuma æris inspergenda, supraque ceratum ex myrteo factum, cui paullum æris squamæ, turis fuliginis & calcis sit adjectum. Sin id hac ratione non tollitur, vel medicamentis vehementioribus, vel ferro adurendum eſt.

CAPUT DECIMUM.

1°. DIGITORUM autem vetera ulcera commodiſſimè curantur, aut lycio, aut amurcâ coctâ, quum utrilibet vinum adjectum eſt. In iisdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore

consuevit : πτερύγιον Græci appellant. Oportet alûmen melînum rotundum in aqua liquare, donec mellis craſſitudinem habeat : tum quantum ejus aridi fuit, tantumdem mellis infundere, & rudiculâ miscêre, donec similis croco color fiat; coque illinire. Quidam ad eumdem usum decoquere simul malvam solent, quum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerint. Si hac ratione eæ non exciderunt, excídendæ sunt : deinde digiti fovendi aquâ ex verbénis, imponendumque supèr medicamentum ita factum : Chalcîtis, malicorium, squama æris excipiuntur fico pingui leniter cocto ex melle : aut chartæ combuſtæ, auripigmenti, sulfuris ignem non experti par modus cerato miscêtur ex myrteo facto : aut æruginis rasæ P. I. *. squamæ æris P. II. *. mellis cyatho coguntur, aut pares portiones miscentur, saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quidquid horum impositum eſt, tegendum linteolo aquâ madefacto eſt. Tertio die digitus resolvendus eſt, & si quid aridi eſt, iterum excídendum, similisque adhibenda curatio eſt. Si malum non vincitur, purgandus scalpello, tenuibusque ferramentis adurendus is eſt, &, sicut reliqua uſta, curandus eſt.

2°. At ubi scabri ungues sunt, circum aperiri debent, quà corpus contingunt, tum super eos ex hac compositione aliquid imponi, sandarachæ, sulfuris, singulorum P. II. *. nitri, auripigmenti, singulorum P. IV. *. resínæ liquidæ P. VIII. *. tertioque id die resolvendum eſt. Sub quo medicamento vitiosi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

LIBER SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO. *De Chirurgia : qui in ea claruerint : qualis eſſe Chirurgus debeat : librorum horum duorum diviſio.* PARS I. *De his vulneribus quæ in qualibet corporis parte fiunt.* CAP. I. SECT. I. *De Sugillationibus & tumoribus : quid & quî incidendum excidendumque ; quo modo recisa curanda sint.* SECT. II. *Quæ bona sint , quæ mala signa suppurationum , & quæ curatio adhibenda.* SECT. III. *De fistulis coſtarum , ventris , ani.* CAP. II. *De telis e corpore extrahendis.* PARS II. *De vulneribus proprias sedes habentibus.* CAP. I. *De tumoribus.* SECT. I. *De capitis tuberculis , quæ sunt ganglia , meliceris , atherôma & ſteatoma.* SECT. II. *De singulis oculorum vitiis.* SECT. III. *De aurium morbis.* SECT. IV. *De narium morbis.* SECT. V. *De oris vitiis.* SECT. VI. *De cervicis vitio.* CAP. II. *De ventris vitiis.* SECT. I. *Quî umbilici vitia curentur.* SECT. II. *Quî aqua hydropicis emittatur.* SECT. III. *Quî curetur venter ictu perforatus & inteſtina.* SECT. IV. *Quî curetur membrana abdominis rupta.* CAP. III. *De naturalium partium morbis.* SECT. I. *Quæ sit teſticulorum natura : qui morbi.* SECT. II. *Quæ curationes teſticulorum communes : quî fiat incisio vel curatio inguinis vel scroti.* SECT. III. *Curatio inteſtini in scrotum devoluti.* SECT. IV. *Curatio omenti eôdem prolapsi* SECT. V. *Cu-*

ratio ramicis, carcoceles teſticulorum, tum nervi indurati & circoceles inguinis. Sect. VI. *Quî colis glans contegatur: quî contecta aperiatur: quî fiat infibulatio.* Sect. VII. *Quî urinæ difficultati ſit medendum.* Sect. VIII. *Quæ curatio calculoſis adhibenda: ſigna calculorum vel arenoſorum vel mollium.* Sect. IX. *De calculis feminarum.* Sect. X. *Quæ curatio, calculo evulſo, habenda ſit.* Sect. XI. *De cancro qui, inciſâ veſicâ, naſcitur.* Sect. XII. *Curatio partium naturalium in feminis concubitum non admittentium.* Sect. XIII. *Quî partus mortuus ex utero excutiatur.* Sect. XIV. *De ani vitiis nempe rhagadiis; condylomatis & hæmorrhoïdibus.* CAP. IV. *De extremarum partium vitiis.* Sect. I. *De varicibus.* Sect. II. *De digitis cohærentibus.* Sect. III. *De gangrænâ.*

PRÆFATIO.

Tertiam eſſe Medicínæ partem quæ manu curet, & vulgo notum, & a me propoſitum eſt. Ea non quidem medicamenta atque victûs rationem omittit, ſed manu tamen plurimum præſtat, eſtque ejus effectus inter omnes medicínæ partes evidentiſſimus. Si quidem in morbis quum multum Fortûna conferat, eademque ſæpe ſalutaria, ſæpe vana ſint, poteſt dubitari, ſecunda valetudo Medicínæne an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus medicamentis maximè nitimur, quamvis profectus evidentior eſt, tamen ſanitatem & per hæc fruſtra quæri, & ſine his

reddi ſæpe manifeſtum eſt. Sicut in oculis quoque deprehendi poteſt, qui a medicis diu vexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte quæ manu curat, evidens eſt, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere.

Hæc autem pars quum sit vetuſtiſſima, magis tamen ab illo parente omnis Medicínæ Hippocrate, quàm a prioribus exculta eſt: deinde poſtea quàm diducta ab aliis habère profeſſores suos cœpit, in Ægypto quoque increvit, Philoxeno maximè auctore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentiſſimè comprehendit. Gorgias quoque & Soſtratus, & Hieron, & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrînus, multique alii celebres viri, singuli quædam reperérunt. Ac Romæ quoque non mediocres profeſſores, maximéque nuper Tryphon pater, & Evelpiſtus Megètis filius, & (ut ex scriptis ejus intelligi poteſt) horum eruditiſſimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei disciplínæ adjecérunt.

Eſſe autem Chirurgus debet adolescens, aut certè adolescentiæ propior, manu ſtrenuâ, ſtabili, nec umquam intremiscente; eàque non minùs siniſtrâ quàm dextrâ promtus; acie oculorum acri clarâque, animo intrepidus, immisericors sic ut sanari velit eum quem accipit, non ut clamore ejus motus, vel magis quàm res desiderat, properet, vel minus quàm neceſſe eſt, secet: sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriatur.

Poteſt autem requiri, quid huic parti propriè

vindicandum sit, quia vulnerum quoque ulce- rumque multorum curationes, quas alibi exsecutus sum, chirurgi sibi vindicant. Ego eumdem quidem hominem poſſe omnia iſta præſtare concipio: at ubi illi se divisérunt, eum laudo qui quàm plurimum percêpit. Ipse autem huic parti ea relíqui, in quibus vulnus facit medicus non accipit, & in quibus vulneribus ulceribusve plus profici manu quàm medicamento credo; tum quidquid ad oſſa pertinet, quæ deinceps exsequi aggrediar. Dilatis itaque in aliud volûmen oſſibus, in hoc cætera explicabo; præpositisque his quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea quæ proprias sedes habent, transibo.

PARS PRIMA.

De vulneribus quæ in qualibet corporis parte fiunt.

CAPUT PRIMUM.

. . . .

Hic lacuna eſt. . . . .

. . . .

Sect. I. Sugillata igitur, in quacumque parte corporis sunt, quàm primùm sic curari debent, ut quà dolor eſt, eà scalpello cutis crebrò incídatur, detergeaturque eodem averso profluens sanguis. Quòd si paullò tardiùs subvenîtur, jamque etiam rubor eſt, quà rubet corpus, si tumor quoque acceſſit, quicumque is eſt, idem optimum auxilium eſt. Tum superdanda reprimentia sunt:

maximéque lana succida ex acéto & oleo. Quòd si levior is casus eſt, poſſunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi: & si nihil aliud eſt, cinis quoque, maximè ex sarmentis; si is non eſt, quilibet alius ex acéto, vel etiam ex aqua coactus.

SECT. II. Verùm hoc quidem promtum eſt: in his autem negotium majus eſt quæ per se, vitio intus orto, intumescunt, & ad suppurationem spectant. Ea omnia genera abſceſſuum eſſe aliàs proposui, medicamentáque eis idonea exsecutus sum: nunc supereſt ut dicam de iis quæ manu fieri debeant.

Ergo priùs quàm indurescant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet, quæ quidquid illuc malæ corruptæque materiæ coiit, extrahat; idque iterum tertióque rectè fit, donec omne indicium inflammationis excédat.

Neque tamen fas non eſt, nihil cucurbitulam agere: interdum enim fit, sed raò, ut quidquid abscédit, velamento suo includatur: id Antiquî tunicam nominabant: Meges, quia tunica omnis nervosa eſt, dicit non nasci sub eo vitio nervum quo caro consumerêtur, sed subjecto jam vetuſtiore pure, callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo modo pertinet; quia quidquid dixi, si tunica eſt *** idem, si callus eſt, fieri debet. Neque ulla res prohibet, etiam si callus eſt, tamen quia cingit, tunicam nominari: tum, pure quoque maturiore, hæc interdum eſſe consuêvit: ideóque quod sub ea eſt, extrahi per cucurbitulam non poteſt.

Sed facilè id intelligitur, ubi nihil admota illa

mutavit. Ergo sive id incidit, sive jam durities eſt, in hac auxilii nihil eſt; &, ut alias scripsi, vel avertenda concurrens eò materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda eſt. Si priora contigérunt, nihil præter ea neceſſarium eſt.

Si pus maturuit, in alis quidem & in inguinibus, raró secandum eſt; item ubicumque mediocris absceſſus eſt: item quoties in summâ cute vel etiam carne vitium eſt, nisi feſtinare cubantis imbecillitas cogit; satisque eſt cataplasmatis efficere, ut per se pus aperiatur: nam ferè sine cicatrîce poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt.

Si autem altius malum eſt, considerari debet, nervosusne is locus sit, an non sit. Nam si sine nervis eſt, candenti ferramento aperiri debet: cujus hæc gratia eſt, quòd exigua plaga diutius ad pus evocandum patet, parvaque poſtea cicatrix fit. At si nervi juxtà sunt, ignis alienus eſt, ne vel diſtendantur hi, vel membrum debilitent: neceſſaria verò opera scalpelli eſt; sed cætera etiam subcruda aperiri poſſunt. Inter nervos verò ultima exspectanda maturitas eſt, quæ cutem extenuet, eique pus jungat, quò propiùs reperiatur.

Jamque alia rectam plagam desiderant in carne, quia ferè vehementer cutem extenuat, tota ea super pus incîdenda eſt. Semper autem ubi scalpellus admovetur, id agendum eſt, ut & quàm minimæ & quàm pauciſſimæ plagæ sint; cum eo tamen ut neceſſitati succurramus & in modo & in numero. Nam majores sinus latiùs interdum etiam

duabus aut tribus lineis incidendi ſunt ; dandaque opera, ut imus ſinus exitum habeat, ne quis humor intùs ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet.

Eſt etiam in rerum naturâ, ut cutis latiùs excidenda ſit. Nam ubi poſt longos morbos totus corporis habitus vitiatus eſt, latéque ſe ſinus diffundit, & in eo jam cutis pallet, ſcire licet eam jam emortuam eſſe, & inutilem futuram : ideóque excídere commodius eſt, maximè ſi circa articulos majores id evenit, cubantemque ægrum fluens alvus exhaurit, neque per alimenta quidquam corpori accèdit. Sed excídi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folii fiat, quo faciliùs ſaneſcat : idque perpetuum eſt, ubicumque medicus & ex quacumque cauſſâ cutem excìdit.

Pure effuſo in alis vel inguinibus, linamento opus non eſt : ſpongia ex vino imponenda eſt. In cæteris partibus, ſi æquè ea linamenta ſupervacua ſunt, purgationis cauſſâ paullum mellis infundendum ; dein glutinantia ſuperdanda, ſi illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit, aliàs dictum eſt. Cætera eadem, incíſâ ſuppuratione, facienda ſunt, quæ, ubi ea per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

SECT. III. Protinus autem quantum curatio efficiat, quantumque aut ſperari aut timéri debeat, ex quibuſdam ſignis intelligi poteſt, feréque iiſdem quæ in vulneribus expoſìta ſunt.

1°. Nam bona ſigna ſunt, ſomnum capere, facilè

spirare, siti non confici, cibum non faſtidire; si febricula fuit, eâ vacare: itemque habêre pus album, læve, non fœdi odoris. Mala sunt, vigilia, spiritûs gravitas, sitis, cibi faſtidium, febris, pus nigrum aut fæculentum & fœdi odoris. Item, procedente curatione, eruptio sanguinis; aut si ante quàm sinus carne impleatur, oræ carnosæ fiunt, illâ quoque ipsâ carne hebete nec firmâ. Deficere tamen animam, vel in ipsâ curatione vel poſtea, peſſimum omnium eſt. Quin etiam morbus ipse sive subitò solutus eſt, dein suppuratio exorta eſt, sive, effuso pure, permanet, non injuſtè terret. Eſt quoque inter caussas timoris, si sensus in vulnere rodentium non eſt.

2°. Sed ut hæc ipsa Fortuna huc illucve discernit, sic medici partium eſt, eníti ad reperiendam sanitatem. Ergo quoties ulcus resiluerit, elüere id, si reprimendus humor videbitur, vino ex aquâ pluviatili miſto, vel aquâ in qua lenticula coƈta sit, debebit: si purgandum erit, mulso; rursusque imponere eadem. Ubi jam repreſſus videbitur humor, ulcusque purum erit, prodúci carnem conveniet, & fovéri vulnus pari portione vini ac mellis, superque imponi spongiam ex vino & rosâ tinƈtam. Per quæ quum caro producatur, plus tamen (ut aliàs quoque dixi) viƈtûs ratio eò confert, id eſt, solutis jam febribus & cibi cupiditate redditâ, balneum rarum, quotidiana sed lenis geſtatio, cibi potionesque corpori reficiendo aptæ. Quæ omnia per medicamenta suppuratione quoque ruptâ sequuntur: sed quia magno malo

vix ſine ferro medéri licet, in hunc locum reſervata ſunt..

SECT. IV. Adverſus fiſtulas quoque, ſi altiùs penetrant, ut ad ultimas demitti collyrium non poſſit, ſi tortuoſæ ſunt, ſi multiplices, majus in manu quàm in medicamentis præſidium eſt; minuſque operæ eſt, ſi ſub cute transverſæ feruntur, quàm ſi rectæ intùs tendunt.

1°. Igitur ſi ſub cute transverſa fiſtula eſt, demitti ſub cutem ſpecillum debet, ſupráque id ea incídi. Si flexus reperiuntur, hi quoque ſimul ſpecillo & ferro perſequendi ſunt: idemque faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli oſtendunt. Ubi ad fines fiſtulæ ventum eſt, excídendus ex ea totus callus eſt, ſuperque fibulæ dandæ, & medicamentum quo glutinetur. At ſi rectà ſubter tendit, ubi, quò maximè ferat, ſpecillo exploratum eſt, incídi is ſinus debet, dein fibula oris cùtis injicienda eſt, & æquè glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt; aut ſi corruptum ulcus, quod interdum oſſe vitiato fit, ubi id quoque curatum eſt, pus moventia.

2°. Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter ire: quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraque parte præcídenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent quoque ubi coſtas tranſiérunt, ſeptum id, quod transverſum a ſuperioribus viſceribus inteſtîna diſcernit, violare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt, & quia non numquam ſpiritus eò cum humore quaſi bullante prorumpit, maximéque ſi hunc ore æger continuit. In eo medicínæ locus

nullus eſt : cæteris verò quæ circa coſtas sanabilia sunt, pinguia medicamenta inimîca sunt ; cæteris quæ ad vulnera accommodantur, uti licet : optimè tamen sicca linamenta, vel si purgandum aliquid vidêtur, in melle tincta imponuntur.

3°. Ventri nullum os subeſt ; sed ibi perniciosæ admodum fistulæ fiunt, adeò ut Soſtratus insanabiles eſſe crediderit. Id non ex toto ita se habêre usus oſtendit : & quidem (quod maximè mirum videri poteſt) tutior fiſtula eſt contra jecur & liênem & ventriculum, quàm contra inteſtîna : non quòd perniciosior res ibi sit, sed quòd alteri periculo locum faciat. Cujus experimento moti quidam auctores scripsérunt ; parum tamen modum rei cognovérunt. Nam venter sæpe etiam telo perforatur, prolapsaque inteſtîna conduntur, & oras vulneris suturæ comprehendunt : quod quemadmodum fîat, mox indicabo. Itaque etiam ubi tenuis fiſtula abdômen perrumpit, excîdere eam licet, suturâque oras conjungere.

Si verò ea fiſtula latiùs patuit, excîsa neceſſe eſt latius foramen relinquat, quod nisi magnâ vi, utique ab interiore parte, sui non poteſt, qua quasi membrana quædam finit abdômen, quam περιτόναιον Græci vocant. Ergo ubi aliquis ingredi ac movéri cœpit, rumpitur illa sutura, atque inteſtîna solvuntur : quo fit, ut pereundum homini sit. Sed non omni modo res ea desperationem habet ; ideóque tenuioribus fiſtulis adhibenda curatio eſt.

4°. Propriam etiamnum animadversionem desiderant eæ, quæ in ano sunt. In has demiſſo spe-

illo, ad ultimum ejus caput incídi cutis debet, dein novo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam ejus partem ob id ipsum perforatam conjectum sit. Ibi linum prehendendum vinciendumque cum altero capite eſt, ut laxè cutem quæ super fiſtulam eſt, teneat: idque linum eſſe debet crudum, & duplex triplexve, sic tortum ut unitas facta sit.

Interim autem licet negotia agere, ambulare, lavari, cibum capere perinde atque saniſſimo: tantùm modò id linum bis die, salvo nodo, ducendum eſt, sic ut subeat fiſtulam pars quæ superior fuerit. Neque committendum eſt, ut id linum putreſcat; sed tertio quoque die nodus resolvendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim id paullatim cutem quæ suprà fiſtulam eſt, incîdit, simulque & id saneſcit quod a lino relictum eſt, & id quod ab eo mordêtur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore eſt.

Qui feſtînant, adſtringere cutem lino debent, quo celeriùs secet, noctuque ex penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuêtur quo extenditur: sed hæc dolorem movent. Adjicitur celeritati sicut tormento quoque, si & linum & id quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex his quibus callum exedi posui.

Poterit tamen fieri, ut ad scalpelli curationem etiam illò loci veniendum sit, si intus fiſtula fertur, si multiplex eſt. Igitur in hæc genera de-

miſſo specillo, duabus lineis incídenda cutis eſt; ut media inter eas habenula tenuis admodum ejiciatur; ne protinus oræ coëant, sitque locus aliquis linamentis, quæ quàm pauciſſima superinjicienda sunt, omniaque eodem modo facienda quæ in abceſſibus posita sunt. Si verò ab uno ore plures sinus erunt, recta fiſtula scalpello erit incídenda; ab eo cæteræ quæ jam patebunt, lino excipiendæ: si intus aliqua procêdet quò ferrum tutò pervenire non poterit, collyrium demittendum erit.

Cibus autem in omnibus ejusmodi casibus, sive manu sive medicamentis agêtur, dari debet humidus, potio liberalis, diuque aqua: ubi jam caro increscit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

CAPUT SECUNDUM.

Tela quoque quæ illata corporibus intùs hæsêrunt, magno negocio sæpe ejiciuntur: suntque quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus in quas illa penetrarunt.

1°. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte quâ venit, aut ab ea in quam tetendit. Illic viam quà redeat, ipsum sibi fecit; hîc a scalpello accipit: nam contra mucronem caro incíditur. Sed si non altè telum insêdit, & in summâ carne eſt, aut certè magnas venas & loca nervosa non tranſiit, nihil melius eſt quàm quà venit, id evellere. Si verò plus eſt per quod telo revertendum, quàm quod perrumpendum eſt; jamque venas

nervosque id transiit , commodius eſt aperire quod supereſt , eáque extrahere : nam & propiùs petitur , & tutiùs evellitur ; & in majore membro , si medium mucro transiit , faciliùs sanescit quod pervium eſt , quia utrimque medicamento fovêtur.

Sed si retrò telum recipiendum eſt , amplianda scalpello plaga eſt , quo faciliùs id sequatur , quóque minor oriatur inflammatio ; quæ major fit , si ab illo ipso telo dum redit , corpus laniatur. Item si ex aliâ parte vulnus aperìtur , laxius eſſe debet quàm ut , telo poſtea transeunte , amplietur. Summa autem utrâque parte ita habenda cura eſt , ne vena , ne major nervus , ne arteria incídâtur. Quorum ubi aliquid detectum eſt , excipiendum hamo retuso eſt , abducendumque a scalpello. Ubi autem satis incìsum eſt , telum eximendum eſt ; tunc quoque eodem modo & eâdem curâ habitâ , ne ab eo quod eximetur , aliquid eorum lædatur quæ tuenda eſſe proposui.

Hæc communia sunt. Propria quædam in singulis telorum generibus subjicienda sunt , quæ protinus subjiciam.

2°. Nihil tam facilè in corpus quàm sagitta conditur , eademque altiſſimè insîdit. Hæc autem eveniunt , & quia magnâ vi fertur illa , & quia ipsa in anguſto eſt. Sæpius itaque ab alterâ parte , quàm ex quâ venit , recipienda eſt ; præcipuèque quia ferè spiculis cingitur , quæ magis laniant , si retrorsus quàm si contrà trahuntur. Sed inde , apertâ viâ , caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto Græcæ literæ y : deinde ubi

apparuit mucro, si mucroni arundo inhæret, propellenda eſt, donec ab alterâ parte apprehendi & extrahi poſſit.

Si jam illa decidit, solumque intus ferrum eſt, mucro vel digitis apprehendi vel forcipe, atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi eſt, ubi ab eâ parte quâ venit, evelli magis placuit: nam ampliato magis vulnere, aut arundo, si ineſt, evellenda eſt; aut si ea non eſt, ferrum ipsum. Quod si spicula apparuérunt, eaque brevia & tenuia sunt, forcipe ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: si ea majora valentioraque sunt, fiſſis scriptoriis calamis contegenda, ac ne quid lacerent, sic evellenda sunt. Et in sagitttis quidem hæc observatio eſt.

3°. Latum verò telum si conditum eſt, ab alterâ parte educi non expedit, ne ingenti vulneri ipsi quoque ingens vulnus adjiciamus. Evellendum eſt ergo genere quodam ferramenti, quod Διοκλέυς γραφίσκον Græci vocant, quoniam auctorem Dioclem habet, quem inter priscos maximosque medicos fuiſſe jam posui. Lamina vel ferrea, vel ænea etiam, ab altero capite duos utrimque deorsum conversos uncos habet, ab altero duplicata alteribus extrêma leviterque in eam partem inclinata quæ sinuata eſt, insuper ibi etiam parte inclinata quæ perforata. Hæc juxta telum transversa demittitur deinde ubi ad imum mucrônem ventum eſt, paullum torquêtur, ut telum foramine suo excipiat. Quum in cavo mucro eſt, illico duo digiti subjecti partis alterius uncis, simul & ferramentum id extrahunt & telum.

4°. Tertium genus telorum quod interdum evelli debet, eſt plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod, perruptâ cute, integrum intùs insêdit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque quod ineſt eà quà venit, forcipe extrahendum eſt.

Accêdit verò aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum vel oſſi inhæsit, vel in articulo se inter duo oſſa demersit. In oſſe usque eò movendum eſt, donec is locus laxêtur quem mucro momordit, & tum vel manu vel forcipe telum extrahendum eſt : quæ ratio in dentibus quoque ejiciendis eſt. Et vix umquam ita telum non sequitur : sed si morabitur, excuti quoque victum aliquo ferramento poterit. Ultimum eſt, ubi non evellitur, terebrâ juxtà forare, ab eo quoque foramine ad speciem literæ *v* contra telum os excidere sic, ut lineæ quæ diducuntur ad telum spectent : eo facto, id neceſſe eſt labet, & facilè auferatur.

Inter duo verò oſſa si per ipsum articulum perruperit, circa vulnus duo membra fasciis habenisve deliganda, & per has in diversas partes diducenda sunt, ut nervos diſtendant : quibus extentis, laxius inter oſſa spatium eſt, ut sine difficultate telum recipiatur. Illud videndum eſt, sicut in aliis locis posui, ne quis nervus, aut vena aut arteria a telo lædatur, dum id extrahitur ; eâdem scilicet ratione quæ suprà posita eſt.

5°. At si venenato quoque telo quis ictus eſt, iisdem omnibus, si fieri poteſt, etiam feſtinantiùs

actis, adjicienda curatio eſt quæ vel epoto veneno, vel a serpente ictis adhibêtur. Vulneris autem ipsîus, extracto telo, medicîna non alia eſt quàm quæ eſſet, si corpore icto nihil inhæsiſſet: de qua satis alio loco dictum eſt.

PARS SECUNDA.

De vulneribus proprias sedes habentibus.

Hæc evenire in qualibet parte corporis possunt: reliqua certas sedes habent, de quibus dicam, orsus a capite.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. In hoc multa variaque tubercula oriuntur: ganglia, melicerides & atheromata nominant, aliisque etiamnum vocabulis quidam alia discernunt, quibus ego ſteatómata quoque adjiciam. Quæ, quamvis & in cervîce & in alis & in lateribus oriri solent, per se tamen non posui, quia, quum omnia iſta mediocres differentias habeant, neque periculo terrent, neque diverso genere curantur.

Omnia autem iſta & ex parvulo incipiunt, & diu paullatimque increscunt, & tunicâ suâ includuntur. Quædam ex his dura ac renitentia, quædam mollia cedentiaque sunt: quædam capillo nudantur, quædam tecta capillo suo permanent, feréque sine dolore sunt. Quid intus habeant, ut

conjecturà præsagiri poteſt, sic ex toto cognosci, nisi quum ejecta sunt, non poteſt.

Maximè tamen in his quæ renituntur, aut lapillis quædam similia, aut concreti confertique pilis reperiuntur: in his verò quæ cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quasi rasæ cartilagini, aut carni hebeti & cruentæ, quibus alii aliique colores eſſe consuérunt. Ferè quoque ganglia renituntur. Atheromati subeſt quasi tenuis pulticula; meliceridi liquidior humor, ideóque preſſus circumfluit. Steatomati pingue quiddam, idque latiſſimè patêre consuêvit; resolvitque totam cutem superpositam sic, ut ea labet, quum in cæteris sit adſtrictior.

Omnia, derasa antè si capillis conteguntur, per medium oportet incidere: sed ſteatomatis tunica quoque secanda eſt, ut effundatur quidquid intus coiit; quia non facilè a cute & subjectà carne ea separarêtur: (in cæteris ipsa tunica inviolata servanda eſt) protinus autem alba & intenta se oſtendit: tum scalpelli manubriolo diducenda a cute & carne eſt, ejiciendaque cum eo quod intùs tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ musculus inhæsit, ne is lædatur, superior pars illîus decidenda, alia ibìdem relinquenda eſt. Ubi ea tota exemta eſt, committendæ oræ, fibulaque his injicienda, & supèr medicamentum glutinans dandum eſt. Ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus moventia adhibenda sunt.

SECT. II. Sed ut hæc neque genere vitii, neque ratione curationis inter se multum diſtant, sic

n oculis, quæ manum poſtulant, & ipsa diversa sunt, & aliter aliterque curantur.

1°. Igitur in superioribus palpebris vesícæ nasci solent pingues gravesque, quæ vix attollere oculos sinunt, levesque pituítæ cursus sed aſſiduos in oculis movent: ferè verò in pueris nascuntur.

Oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intentâ, scalpello transversam lineam incidere, suspensâ leviter manu, ne vesîca ipsa vulnerêtur; & ut quà locus ei patefactus eſt, ipsa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet & evellere: facilè autem sequitur. Dein supernungi collyrio debet ex his aliquo queis lippientes oculi superinunguntur; pauciſſimisque diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi incîsa vesîca eſt; effundit enim humorem, neque poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si fortè id incidit, eorum aliquid imponendum eſt quæ puri movendo sunt.

2°. In eâdem palpebrâ supra pilorum locum, tuberculum parvulum nascitur, quod a similitudine hordei a Græcis κριθὴ nominatur: tunicâ quiddam quod difficulter maturescit, comprehensum eſt. Id vel calido pane, vel cerâ subinde calefactâ fovéri oportet sic, ne nimius is calor sit, sed facilè eâ parte ſuſtineatur: hac enim ratione sæpe discutitur, interdum concoquitur. Si pus se oſtendit, scalpello dividi debet, & quidquid intùs humoris eſt, exprimi; eodem deinde vapore poſtea quoque fovéri & superinungi, donec ad sanitatem perveniat.

3°. Alia quoque quædam in palpebris huic non diſſimilia

diſſimilia naſcuntur; sed neque utique figuræ ejusdem, & mobilia, simul atque digito huc vel illuc impelluntur: quæ quia grandini similia sunt, ideo χαλάζια Græci vocant. Hæc incídi debent, si sub cute sunt, ab exteriore parte; si sub cartilagine, ab interiore: dein scalpelli manubriolo deducenda ab integris partibus sunt. Ac, si intus plaga eſt, inungenda primùm lenibus, deinde acrioribus: si extrà, superdandum emplaſtrum quo id glutinetur.

4°. Unguis verò, quod πτερύγιον Græci vocant, eſt membranula nervosa quæ oriens ab angulo, non numquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit: sæpius a narium, interdum etiam a temporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile eſt discutere medicamentis, quibus cicatríces ex oculis extenuantur: si inveteravit, jamque ei craſſitudo quoque acceſſit, excídi debet.

Poſt abſtinentiam verò unîus diéi, vel adversus in sedíli contra medicum is homo collocandus eſt, vel sic aversus ut in gremium ejus caput resupînus effundat. Quidam, si in siniſtro oculo vitium eſt, adversum; si in dextro, resupînum collocari volunt. Alteram autem palpebram a miniſtro díduci oportet, alteram a medico: sed ab hoc, si ille adversus eſt, inferiorem, si supìnus, superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paullum mucrone intùs recurvato, subjicere extremo ungui debet, eumque infigere, atque eam quoque palpebram tradere alteri, ipse hamulo apprehenso levare unguem, eumque acu traji-

cere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, si quâ parte oculo inhæret, manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem modò remittere, modò attrahere sic, ut & initium ejus & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum eſt, ne vel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix ullam recipiat curationem, vel ex angulo quoque caruncula abscidatur, quæ, si vehementiùs unguis ducitur, sequitur, ideóque decipit: ac si abscisa eſt, patescit foramen, per quod poſtea semper humor descendit: ῥυάδα Græci vocant.

Verus ergo anguli finis utique noscendus eſt; qui ubi satis conſtitit, non nimiùm adducto ungue scalpellus adhibendus eſt; deinde sic excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Ei deinde ex melle linamentum superdandum eſt, supráque linteolum, & aut spongia aut lana succida; proximisque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrîce inter se palpebræ glutinentur (si quidem id quoque tertium periculum accedit). eodemque modo linamentum imponendum, ac noviſſimè inungendum collyrio quo ulcera ad cicatrîcem perducuntur.

Sed ea curatio verna eſſe debet, aut certè ante hiemem: de qua re ad plura loca pertinente semel dixiſſe satis erit. Nam duo genera curationum sunt. Alia in quibus eligere tempus non licet, sed utendum eſt eo quod incidit, sicut in vulneribus & in fiſtulis: alia in quibus nullus dies urget, & exſpectare tutiſſimum & facile eſt; sicut evenit

in iis quæ & tardè increscunt, & dolore non cruciant : in his ver exspectandum eſt ; aut si quid magis preſſit, melior tamen autumnus quàm æſtas vel hiems eſt ; atque is ipse medius, jam fractis æſtibus, nondum ortis frigoribus. Quo magis autem neceſſaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoque majori periculo subjecta eſt : & sæpe quo major plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio servabitur.

5°. Ex curatione verò unguis, ut dixi, vitia nascuntur, quæ ipsa aliis quoque de cauſſis oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue excíso vel aliter, tuberculum quod palpebras parum diduci patitur, ἐγκανθὶς Græcè nominatur. Excipi hamulo & circumcídi debet ; hìc quoque diligenter temperatâ manu, ne quid ex ipso angulo abscidatur. Tum exiguum linamentum respergendum eſt vel cadmiâ, vel atramento sutorio, inque eum angulum diductis palpebris inserendum, supráque eodem modo deligandum, proximisque diebus similiter nutriendum, ut primo tantùm aquâ egelidâ vel etiam frigidâ foveatur.

6°. Interdum inter se palpebræ coalescunt, aperirique non poteſt oculus. Cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohærescant ; scilicet cum in utroque fuit ulcus negligenter curatum : sanescendo enim quod diduci potuit & debuit, glutinavit : ἀγκυλοβλέφαρον sub utroque vitium Græci vocant.

Palpebræ tantùm inter se cohærentes non difficulter diducuntur ; sed interdum fruſtra,

nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet, quia bene res sæpius cedit. Igitur averſum specillum inſerendum, diducendæque eo palpebræ sunt; deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci finiatur.

At ubi albo ipsîus oculi palpebra inhæsit, Heraclides Tarentînus auctor eſt, adverso scalpello subsecare magnâ cum moderatione, ut neque ex oculo neque ex palpebra quidquam abscidatur, ac si neceſſe eſt, ex palpebra potiùs. Poſt hæc inungatur oculus medicamentis quibus aspritudo curatur, quotidiéque palpebra evertatur, non solum ut ulceri medicamentum inducatur, sed etiam ne rursus inhæreat; ipsique ægro etiam præcipiatur, ut sæpe eam duobus digitis attollat. Ego sic reſtitutum eſſe neminem memini: Meges se quoque multa tentaſſe, neque umquam profeciſſe, quia semper iterum oculo palpebra inhæserit, memoriæ prodidit.

7°. Etiamnum in angulo qui naribus propior eſt, ex aliquo vitio quasi parva fiſtula aperîtur, per quam pituîta aſſiduè deſtillat (αἰγίλοπα Græci vocant), atque aſſiduè malè habet oculum; non numquam etiam, exéso oſſe, usque ad nares penetrat. Id quoque interdum naturam carcinomatis habet: ubi intentæ venæ & æquatæ sunt, color pallet, cutis dura eſt, & levi tactu irritatur, inflammationemque in eas partes quæ conjunctæ sunt, evocat. Ex his eos qui quasi carcinôma habent, curare periculosum eſt; nam mortem quoque ea res matûrat; eos verò quibus ad nares tendit, supervacuum; neque enim sanescunt. At

quibus id in angulo eſt, poteſt adhibéri curatio, quum eam non ignotum ſit eſſe difficilem: quantoque angulo propius id foramen eſt, tanto eam difficiliorem, quoniam peranguſtum eſt in quo verſari manus poſſit. Recenti tamen re, mederi facilius eſt. Hamulo autem ſummam ejus formam excipiendam, deinde totum id cavum, ſicut in fiſtulis dixi, usque ad os excidendum, oculoque & cæteris junctis partibus bene obtectis, os quod jam carie vexatum eſt, ferro adurendum eſt vehementiùs. Quo craſſior huic squama abſcedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum ſutorium, vel chalcitidem, vel æruginem raſam: quod & tardius eſt, & non idem facit. Oſſe aduſto curatio ſequitur eadem quæ in cæteris uſtis.

8°. Pili verò qui in palpebris ſunt, duabus de cauſſis oculum irritare conſuérunt: nam modò palpebræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur & procidit; quo fit ut ejus pili ad ipsum oculum convertantur, quia non ſimul cartilàgo quoque ſe remîſit; modò ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes verò hæ ſunt.

Si pili nati ſunt, qui non debuérunt, tenuis acus ferrea ad ſimilitudinem haſtæ lata, in ignem conjicienda eſt: deinde candens ſublatâ palpebrâ ſic, ut ejus perniciosi pili in conſpectum curantis veniant, ſuper ipſis pilorum radicibus ab angulo immittenda eſt, ut ea tertiàm partem palpebræ tranſſuat: deinde iterum tertióque usque ad alterum angulum: quo fit, ut omnes pilorum ra-

díces aduſtæ emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt quod inflammationem prohibeat; atque ubi cruſtæ excidérunt, ad cicatrîcem perducendum. Facillimè autem id genus sanescit.

Quidam aiunt acu tranſſui juxta pilos in exteriorem partem palpebræ oportêre, eamque transmitti duplicem, capillum muliebrem ducentem, atque ubi acus transiit, in ipsîus capilli sinum, quà duplicatur, pilum eſſe injiciendum, & per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibique corpori agglutinandum, & imponendum medicamentum quo ferrumen quoque glutinêtur; sic enim fore ut is pilus in exteriorem partem poſtea spectet. Id primùm fieri non poteſt, nisi in pilo longiore, quum ferè breves eo loco nascantur: deinde, si plures pili sunt, neceſſe eſt longum tormentum, quum toties acus trajecta magnam inflammationem moveat. Noviſſimè quum humor aliquis ibi subsit, oculo & antè per pilos & tum per palpebræ foramina affecto, vix fieri poteſt ut gluten quo vinctus eſt pilus, non resolvatur; eóque fit, ut is eò unde vi abductus eſt, redeat.

Ea verò curatio quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubii: siquidem oportet, contecto oculo, mediam palpebræ cutem, sive ea superior sive inferior eſt, apprehendere digitis ac sic levare, tum considerare quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. Siquidem hîc quoque duo pericula circumſtant; si nimium fuerit excîsum, ne con-

tegi oculus non poſſit; si parum, ne nihil actum sit, & fruſtra sectus aliquis sit. Quà deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum eſt sic, ut inter oram quæ pilos continet, & propiorem ei lineam, aliquid relinquatur quod apprehendere acus poſtea poſſit. His conſtitutis, scalpellus adhibendus eſt, & si superior palpebra eſt laxata, antè, si inferior, poſtea propiùs ipsis pilis incidendum: initiumque faciendum in siniſtro oculo ab eo angulo qui tempori, in dextro, ab eo qui naribus propior eſt; idque quod inter duas lineas eſt, excidendum. Deinde oræ vulneris inter se simplici suturâ committendæ, operiendusque oculus eſt: & si parum palpebra descendet, laxanda utique; si nimiùm, aut adſtringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore orâ excidenda. Ubi secta eſt, aliæ suturæ adjiciendæ, quæ suprà tres eſſe non debent.

Præter hæc in superiore palpebrâ sub pilis ipsis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent: idque si levis inclinatio eſt, etiam solum satis tuêtur: inferior palpebra eo non eget. His factis, spongia ex aquâ frigidâ expreſſa super deliganda eſt. Poſtero die glutinans emplaſtrum injiciendum: quarto sutura tollenda eſt, & collyrio quod inflammationes reprimit, superinungendum.

9°. Non numquam autem, nimiùm sub hac curatione excísâ cute, evenit ut oculus non contegatur; idque interdum etiam aliâ de cauſſa fit: λαγώφθαλμον Græci appellant. In quo si nimiùm

palpebræ deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt; si exiguum, medéri licet.

Paullum infra supercilium cutis incidenda eſt lunatâ figurâ, cornibus ejus deorsum spectantibus. Altitudo eſſe plagæ usque ad cartilaginem debet, ipsâ illâ nihil læsâ: nam si ea incîsa eſt, palpebra concidit, neque attoli poſtea poteſt. Cutis igitur tantùm diducta sit, ut paullum in imâ oculi orâ descendat, hiante scilicet supèr plagam, in quam linamentum conjiciendum eſt, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam citet; quæ ubi eum locum implêvit, poſtea rectè oculus operîtur.

10°. Ut superioris autem palpebræ vitium eſt, quo parum descendit, ideóque oculum non contegit, sic inferioris, quo parum sursum attollitur, sed compendet & hiat, neque poteſt cum superiore committi. Atque id quoque evenit interdum ex simili vitio curationis, interdum etiam senectute: ἐκτρόπιον Græci vocant. Si ex mala curatione eſt; eadem ratio medicínæ eſt quæ suprà posita eſt: plagæ tantùm cornua ad maxillas, non ad oculum convertenda sunt: si ex senectute eſt, tenui ferramento id totum extrinsecus adurendum eſt, deinde melle inungendum, & a quarto die vapore aquæ calidæ fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

11°. Hæc ferè circa oculum in angulis palpebrisque incidere consuevérunt: in ipso autem oculo non numquam summa attollitur tunica, sive ruptis intus membranis aliquibus, sive laxatis, & similis figura acino fit: unde id σταφύλωμα Græci vocant.

Curatio duplex eſt : altera ad ipſas radíces per medium tranſſuere acu duo lina ducente ; deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte, alterius ex inferiore adſtringere inter ſe, quæ paullatim ſecando id excidunt. Altera in ſummâ parte ejus ad lenticulæ magnitudinem excidere, deinde ſpodium aut cadmiam infriare. Utrolibet autem facto, album ovi lanâ excipiendum & imponendum ; poſteáque vapore aquæ calidæ fovendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus eſt.

12°. Clavi autem vocantur calloſa in albo oculi tubercula, quibus nomen a figuræ ſimilitudine eſt. Hos ad imam radìcem perforare acu commodiſſimum eſt, infráque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

13°. Suffuſionis jam aliàs feci mentionem, quia quum recens incidit, medicamentis quoque ſæpe diſcutitur : ſed ubi vetuſtior facta eſt, manûs curationem deſiderat, quæ inter ſubtiliſſimas haberi poteſt. De qua ante quàm dico, paucis ipſîus oculi natura indicanda eſt : cujus cognitio quum ad plura loca pertineat, tum vel præcipuè ad hunc pertinet.

Is igitur ſummas habet duas tunicas, ex quibus ſuperior a Græcis κερατοειδὴς vocatur : ea, quâ parte alba eſt, ſatis craſſa, pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adjuncta eſt mediâ parte quâ pupilla eſt, modico foramine concava, circà tenuis, ulterioribus partibus ipſa quoque plenior, quæ χοροειδὴς a Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ quum interiora oculi cingant, rurſus ſub his coëunt, extenuatæque & in unum coactæ per

foramen quod inter oſſa eſt, ad membranas cerebri perveniunt, eisque inhærescunt.

Sub his autem quâ parte pupilla eſt, locus vacuus eſt : deinde infrà rursus tenuiſſima tunica quam Herophilus ἀραχνοειδῆν nominavit. Ea media subsîdit, eóque cavo continet quiddam, quod a vitri similitudine ὑαλοειδὲς Græci vocant. Id neque liquidum neque aridum eſt, sed quasi concrêtus humor, ex cujus colore pupillæ color vel niger eſt vel cæsius, quum summa tunica tota alba sit. Id autem superveniens ab interiore parte membranula includit : sub his gutta humoris eſt, ovi albo similis, à qua videndi facultas proficiscitur : χρυςαλλοειδὴς a Græcis nominatur.

14°. Igitur vel ex morbo vel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis, quà locum vacuum eſſe proposui : isque paullatim indurescens interiori potentiæ se opponit : vitiique ejus plures species sunt ; quædam sanabiles, quædam quæ curationem non admittunt. Nam si exigua suffusio eſt, si immobilis, colorem verò habet marínæ aquæ vel ferri nitentis, & a latere sensum aliquem fulgoris relinquit, spes supereſt. Si magna eſt, si nigra pars oculi, amissâ naturali figurâ, in aliam vertitur, si suffusioni color cæruleus eſt, aut auro similis, si labat illa, & hac atque illac movetur, vix umquam succurritur. Ferè verò pejor eſt, quæ ex graviore morbo majoribusve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt.

Neque idonea curationi senilis ætas eſt, quæ sine novo vitio tamen aciem hebetem habet. Ac

ne puerilis quidem, sed inter has media ætas. Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus satis opportunus eſt, atque ipsius ſuffuſionis quædam maturitas eſt. Exſpectandum igitur eſt donec jam non fluere, sed duritie quâdam concreviſſe videatur. Ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet, pridie ab omnibus abſtinêre.

Poſt hæc in adverso sedili homo collocandus eſt loco lucido, lumini adversus sic, ut contrà medicus paullo altiùs sedeat: a poſteriore autem parte caput ejus qui curabitur, miniſter contineat, ut immobile id præſtet; nam levi motu eripi acies in perpetuum poteſt. Quin etiam ipse oculus qui curabitur, immobilior faciendus eſt, super alterum lanâ impositâ & deligatâ (curari verò siniſter oculus dextrâ manu, dexter siniſtrâ debet.) Tum acus admovenda eſt, acie acutâ, ac fortis aut certè non nimium tenuis; eaque demittenda, sed recta, eſt per summas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi & angulum tempori propiorem, e regione mediæ ſuffuſionis sic, ut ne qua vena lædatur. Neque tamen timidè demittenda eſt, quia inani loco excipitur: ad quem quum ventum eſt, ne mediocriter quidem perîtus falli poteſt, quia prementi nihil renititur. Ubi ergo eò ventum eſt, inclinanda acus ad ipsam ſuffuſionem eſt; leviterque ibi verti & paullatim eam deducere infra regionem pupillæ debet; ubi deinde eam transiit, vehementiùs imprimitur ut inferiori parti insîdat. Si hæsit, curatio expleta eſt: si subinde redit, eadem acu magis concidenda, &

in plures partes diſſipanda eſt, quæ singulæ & faciliùs conduntur, & minùs quàm latæ officiunt. Poſt hæc educenda acus recta eſt, imponendumque eſt lanâ molli exceptum ovi album, & suprà, quod inflammationem coërceat, atque ita devinciendum.

Poſthæc opus eſt quiête, abſtinentiâ, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo (qui poſtero die satis maturè datur) primùm liquido ne maxillæ laborent, deinde inflammatione finítâ, tali qualis in vulneribus propositus eſt, quibus, ut aqua quoque diutius bibatur, neceſſariò accêdit.

15°. De pituítæ quoque tenuis cursu qui oculos infeſtat, quatenus medicamentis agendum eſt, jam explicui. Nunc ad ea veniam quæ curationem ex manu poſtulant. Animadvertimus autem quibusdam numquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madêre: quæ res aspritudinem continuat, & levibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam denique vitam hominis infeſtat: idque in quibusdam nullâ ope adjuvari poteſt, in quibusdam sanabile eſt. Quod primum discrimen noſſe oportet, ut alteris succurratur, alteris manus non injiciatur.

Ac primùm supervacua curatio eſt in his qui ab infantibus id vitium habent, quia neceſſariò mansurum eſt usque mortis diem: deinde non necessaria etiam in his, quibus non multa, sed acris pituîta eſt; siquidem manu nihil adjuvantur: medicamentis & victûs ratione quæ craſſiorem pituîtam reddit, ad sanitatem perveniunt.

Lata etiam capita vix medicinæ patent. Tum

intereſt pituitam emittantne venæ quæ inter calvariam & cutem sunt, an quæ inter membranam cerebri & calvariam. Superiores ferè per tempora oculos rigant, inferiores per eas membranas quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. Poteſt autem adhiberi remedium his quæ supra calvariæ os fluunt; non poteſt his quæ sub oſſe. Ac ne his quidem succurritur, quibus pituita utrimque descendit, quia, levatà alterà parte, nihilo minùs altera infeſtatur.

Quid sit autem, hac ratione cognoscitur. Raso capite ea medicamenta quibus in lippitudine pituita suspenditur, a superciliis usque ad verticem illini debent. Si sicci oculi eſſe cœpérunt, apparet per eas venas quæ sub cute sunt, irrigari; si nihilo minùs madent, manifeſtum eſt sub oſſe descendere. Si eſt tumor, sed levior, duplex vitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos superiores venæ exerceant, ideóque pluribus etiam opitulari licet: idque non in Græcia tantum modò, sed in aliis quoque gentibus celebre eſt, adeò ut nulla medicínæ pars magis per nationes quasque exposita sit.

Reperti in Græcia sunt, qui novem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitio rectis, unâ super eas transversâ, dein duabus super aures, unâ inter eas item transversâ; tribus denique inter verticem & frontem rectis. Reperti sunt, qui a capite rectas eas lineas ad tempora deducerent, cognitisque ex motu maxillarum musculorum initiis, leviter super eos cutem inciderent, diductisque per retusos hamos oris insererent linamenta

sic, ut neque inter se cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret, quæ venas ex quibus humor ad oculos tranſiret, adſtringeret.

Quidam etiam atramento duas lineas duxérunt a mediâ aure ad mediam alteram aurem, deinde a naribus ad verticem. Tum ubi lineæ committebantur, scalpello incidérunt, & poſt sanguinem effuſum, os ibîdem aduſſérunt. Nihilo minùs autem & in temporibus, & inter frontem atque verticem eminentibus venis iidem candens ferrum admovérunt.

Frequens curatio eſt venas in temporibus adurere, quæ ferè quidem in ejus modi malo tument: sed tamen ut inflentur magisque se oſtendant, cervix antè modicè deliganda eſt; tenuibusque ferramentis & retusis venæ adurendæ, donec in oculis pituítæ cursus conquiescat. Id enim signum eſt quasi excæcatorum itinerum per quæ humor ferebatur.

Valentior tamen medicîna eſt, ubi tenues conditæque venæ sunt, ideóque legi non poſſunt. Eodem modo cervîce deligatâ, retentoque ab ipso spiritu, quo magis venæ prodeant, atramento notare eas contra tempora & inter verticem ac frontem; deinde cervîce resolutâ, quà notæ sunt, venas incidere, & sanguinem mittere; ubi satis is fluxit, tenuibus ferramentis adurere. Contra tempora quidem, timidè, ne subjecti musculi qui maxillam tenent, sentiant; inter frontem verò & verticem, vehementer sic, ut squama ab oſſe recêdat.

Efficacior tamen etiamnum eſt Afrorum curatio, qui verticem usque ad os adurunt sic, ut squamam remittat. Sed nihil melius eſt quàm quod in Gallia quoque Comatâ fit, ubi venas in temporibus & in superiore capitis parte legunt.

Aduſta quomodo curanda sint, jam explicui: nunc illud adjicio, neque ut cruſtæ decidant, neque ut ulcus impleatur, aduſtis venis, eſſe properandum, ne vel sanguis erumpat, vel citò pus supprimatur; quum per hoc siccescere eas partes opus sit, per illud hominem exhauriri opus non sit: si quando tamen sanguis eruperit, infrianda medicamenta eſſe, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. Quemadmodum autem venæ deligendæ sint, quidque lectis his faciendum sit, quum venero ad crurum varices, dicam.

SECT. III. Verùm ut oculi multiplicem curationem etiam manûs exigunt, sic in auribus admodum pauca sunt quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamen evenire vel a primo natali die protinus, vel poſtea factâ exulceratione, deinde per cicatrîcem aure repletâ, ut foramen in ea nullum sit, ideóque ea audiendi usu careat. Quod ubi incidit, specillo tentandum eſt, altène id replètum, an in summo tantùm glutinatum sit. Nam si altè eſt, prementi non cedit; si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectûs spe diſtentio oriatur nervorum, & ex ea mortis periculum sit: hoc acilè curatur. Nam quà cavum eſſe debet, vel medicamentum aliquod imponendum eſt ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel

etiam scalpello incîdendum : quumque id patefactum, & jam ulcus purum eſt, conjicienda eò pinna eſt, illita medicamento cicatrîcem inducente; circáque id medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat : quo fit ut, eâ remotâ, poſtea facultas audiendi sit.

Ab ubi aures, in viro puta, perforatæ sunt & offendunt, trajicere id cavum celeriter candente acu satis eſt, ut leviter ejus oræ exulcerentur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare; poſtea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatrîcem inducat. Quòd si magnum id foramen eſt (sicut solet eſſe in his qui majora pondera auribus gesſérunt) incidere quod supereſt ad extremum oportet : suprà deinde oras scalpello exulcerare, & poſtea suere, ac medicamentum quo id glutinêtur, imponere. Tertium eſt, si quid ibi curti eſt, sarcîre : quæ res quum labris quoque & naribus fieri poſſit, eamdemque curationem habeat, simul explicanda eſt.

Sect. IV. 1°. Curta igitur in his tribus, ac si qua parva paria sunt, curari poſſunt : si qua majora sunt, aut non recipiunt curationem, aut ita per hanc ipsam deformantur, ut minùs indecora antè fuerint. Atque in aure quidem & naribus deformitas sola timeri poteſt : in labris verò si nimiùm contracta sunt, usûs quoque neceſſariò jactura fit, quia minùs facilè & cibus aſſumitur, & sermo explicatur. Neque enim creatur ibi corpus, sed ex vicíno adducitur : quod in levi mutilatione, & nihil eripere, & fallere oculum

poteſt; in magnà non poteſt. Neque ſenile autem corpus, neque quod mali habitùs eſt, neque in quo difficulter ulcera ſaneſcunt, huic medicinæ idoneum eſt; quia nuſquam celeriùs cancer occupat, aut difficiliùs tollitur.

Ratio curationis ejus modi eſt. Id quod curtum eſt, in quadratum dirigere oportet, ab interioribus ejus angulis lineas transverſas incìdere, quæ citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quæ ſic repoſuimus, in unum adducere. Si non ſatis junguntur, ultra lineas quas antè fecimus, alias duas lunatas & ad plagam converſas immittere, quibus ſumma tantùm cutis diducatur: ſic enim fit, ut faciliùs quod adducitur, ſequi poſſit: quod non vi cogendum eſt, ſed ita adducendum, ut ex facili ſubſequatur, & dimiſſum non multùm recedat.

Interdum tamen ab alterà parte cutis haud omnino adducta deformem, quem relìquit, locum reddit. Hujus modi loci altera pars incidenda, altera intacta habenda eſt. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naſo imiſve narium partibus, neque ex angulis labrorum quidquam attrahere tentabimus: utrimque autem petemus, ſi quid ſummis auribus, ſi quid imis, ſi quid aut medio naſo, aut mediis auribus, aut mediis labris deerit. Quæ tamen interdum etiam duobus locis curta eſſe conſuérunt: ſed eadem ratio curandi eſt. Si cartilago in eo quod incìſum eſt, eminet, excidenda eſt; neque enim aut glutinatur, aut acu tutò trajicitur. Neque longè tamen excìdi debet, ne inter duas oras liberæ cutis,

utrimque coitus puris fieri poſſit. Tum junctæ oræ inter se suendæ sunt, utrimque cute apprehensâ, & quà priores lineæ sunt, eà quoque suturæ injiciendæ sunt. Siccis locis, ut puta naribus, illita spuma argenti satis proficit. In ulteriores verò lunatasque plagas linamentum dandum eſt, ut caro increscens vulnus impleat: summâque curâ quod ita sutum eſt, tuendum eſſe, apparêre ex eo poteſt, quod de cancro suprà posui. Ergo etiam tertio quoque die fovendum erit vapore aquæ calidæ, rursusque idem medicamentum injiciendum: feréque septimo die glutinatum eſt. Tum suturæ eximi, & ulcus ad sanitatem perduci debet.

2°. Polypum verò qui in naribus nascitur, præcipuè ferro curari jam aliâs posui. Ergo etiam hunc ferramento acuto in modum spathæ facto resolvere ab oſſe narium cui inhæret, oportet, adhibitâ diligentiâ, ne infrà cartilago lædatur, in qua difficilis curatio eſt. Ubi abscisus eſt, unco ferramento extrahendus eſt: tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo respergendum eſt medicamento quo sanguis supprimitur, eóque nares leviter implendæ. Sanguine suppreſſo, linamento ulcusculum purgandum eſt. Ubi purum eſt, eò pinna eodem modo quo in aure suprà positum eſt, medicamento illita quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

3°. Id autem vitium quod ὄζαινα a Græcis vocatur, si medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum eſſet, apud magnos Chi-

rurgos non reperi. Credo, quia res rarò ad ſanitatem ſatis proficit, quum aliquod in ipſa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen poſitum eſt vel ſubtîlem fiſtulam, vel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe conjiciendum, donec ſurſum ad os perveniat: tum per id, tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os, deinde aduſtum locum purgandum eſſe ærugine & melle: ubi purum eſt, lycio ad ſanitatem perducendum. Vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os, ut & conſpici locus poſſit, & faciliùs candens ferramentum admoveri: tum ſui narem debêre, & aduſtum quidem ulcus eadem ratione curari: ſuturam verò illini vel ſpuma argenti, vel alio glutinamento.

SECT. V. 1°. In ore quoque quædam manu curantur: ubi in primis dentes non numquam moventur, modò propter radîcum imbecillitatem, modò propter gingivarum marceſcentium vitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingívis admovêri, ut leviter attingat, non inſîdat. Aduſtæ gingívæ melle illinendæ, & mulſo eluendæ ſunt. Ut pura ulcera eſſe cœpérunt, arida medicamenta infrianda ſunt ex his quæ reprimunt.

Si verò dens dolores movet, eximique eum, quia medicamenta nihil adjuvant, placuerit, circumradi debet, ut gingîvæ ab eo reſolvantur: tum is concutiendus eſt. Eademque facienda, donec bene moveatur: nam dens hærens cum ſummo periculo evellitur, ac non numquam maxilla loco movêtur: idque etiam majore periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt tempora

oculoſque concutere. Tum si fieri poteſt manu; si minus, forcipe, dens excipiendus eſt.

Ac si exesus eſt, antè id foramen vel linamento vel bene accommodato plumbo replendum eſt, ne sub forcipe confringatur. Rectà verò forceps ducenda eſt, ne inflexis radicibus os rarum cui dens inhæret, parte aliquâ frangatur: neque ideo nullum ejus rei periculum eſt, utique in dentibus brevibus qui ferè longiores radíces non habent: sæpe enim forceps quum dentem comprehendere non poſſit, aut fruſtra comprehendat, os gingívæ prehendit & frangit.

Protinus autem ubi plus sanguinis profluit, scire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo specillo conquirenda eſt teſta quæ receſſit, & volsellâ protrahenda eſt. Si non sequitur, incídi gingîva debet, donec labans oſſis teſta recipiatur. Quod si factum ſtatim non eſt, sed intumescit extrinsecus maxilla sic, ut is hiare non poſſit, foris imponendum calidum ex farína & fico cataplasma eſt, donec ibi pus moveatur: tum incídi gingîva debet. Pus quoque multum profluens oſſis fracti nota eſt: itaque etiam tum id extrahi convenit: non numquam etiam, eo læso, fiſtula fit quæ eradi debet.

Dens autem scaber, quâ parte niger eſt, radendus eſt, illinendusque rosæ flore contríto, cui gallæ quarta pars, & altera myrrhæ sit adjecta: continendumque ore crebrò vinum meracum: atque in eo casu velandum caput, ambulatione multâ, frictione capitis, cibo non acri utendum eſt.

At si ex ictu vel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent vinciendi ſunt: continendaque ore reprimentia, ut vinum in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens conjecta ſit. Si quando etiam in pueris ante alter dens naſcitur quàm prior excidat is qui cadere debuit, circumpurgandus & evellendus eſt; is autem qui natus eſt in locum prioris, quotidie digito adurgendus, donec ad juſtam magnitudinem perveniat. Quotieſcumque dente exemto radix relicta eſt, protinus ea quoque ad id facto forcipe quàm ῥιζάγραν Græci vocant, eximenda eſt.

2°. Tonſillas autem quæ poſt inflammationes induruerunt (ἀντιάδες autem a Græcis appellantur,) quum ſub levi tunicâ ſint, oportet digito circumradere & evellere: ſi ne ſic quidem reſolvuntur, hamulo excipere & ſcalpello excidere: tum ulcus acéto eluere, & illinire vulnus medicamento quo ſanguis ſupprimatur.

3°. Uva ſi cum inflammatione deſcendit, dolorique eſt, & ſubrubicundi coloris, præcídi ſine doloris periculo non poteſt; ſolet enim multum ſanguinem effundere: itaque melius eſt his uti quæ aliàs propoſita ſunt. Si verò inflammatio quidem nulla eſt, nihilo minùs autem ea ultra juſtum modum a pituítâ diducta eſt, & eſt tenuis, acuta, alba, præcídi debet: itemque ſi ima livida & craſſa, ſumma verò tenuis eſt. Neque quidquam commodius eſt, quàm volſellâ prehendere, ſub eaque quod volumus, excidere. Neque enim ullum periculum eſt, ne plus minuſve præcidatur, quum

liceat tantum infra volsellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt; idque præcidere quo longior uva eſt quàm eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proximè posui.

4°. Lingua verò quibusdam cum subjectâ parte a primo natali die juncta eſt, qui ob id ne loqui quidem poſſunt. Horum extrema lingua volsellâ prehendenda eſt, sub eaque membrana incidenda; magnâ curâ habitâ, ne venæ quæ juxtà sunt, violentur, & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in superioribus posita eſt. Et plerique quidem ubi consanuérunt, loquuntur: ego autem cognovi, qui, succîsâ linguâ, quum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus eſt. Adeò in Medicínâ etiam ubi perpetuum eſt quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt id, quod sequi convenit.

5°. Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod ferè consiſtit in tunicâ, doloresque magnos movet: quod si exiguum eſt, incídi semel satis eſt: si majus, summa cutis usque ad tunicam excidenda eſt, deinde utrimque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circumdata liberanda eſt; magnâ diligentiâ per omnem curationem habitâ, ne qua major vena incidatur.

6°. Labra autem sæpe finduntur, eaque res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quòd sermo prohibêtur, qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius eſt quæ

ad ulcera oris fiunt. Si verò altiùs descendérunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere quod spathæ simile, quasi transcurrere, non imprimi debet. Poſtea facienda eadem sunt quæ in auribus aduſtis exposita sunt.

SECT. VI. At in cervìce inter cutem & asperam arteriam tumor increscit, βρογχοκήλην Græci vocant, quâ modò caro hebes, modò humor aliquis melli aquæve similis, includitur; interdum etiam minutis oſſibus pili immiſti. Ex quibus quidquid eſt quod tunicâ continètur, poteſt adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superjectâ tunica exuritur: quo facto, sive humor eſt, profluit; sive quid densius, digitis educitur: tum ulcus sub linamentis sanescit.

Sed scalpelli curatio brevior eſt. Medio tumore una linea inciditur usque ad tunicam: deinde vitiosus sinus ab integro corpore digito separatur, totusque cum velamento suo eximitur. Tum acéto cui vel salem vel nitrum aliquis adjècit, eluitur, oræque unâ suturâ junguntur, cæteraque eadem quæ in aliis suturis superinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia linamentisque id curandum eſt, & cæteris pus moventibus.

CAPUT QUARTUM.

SECT. I. Sunt etiam circa umbilìcum plura vitia, de quibus propter raritatem inter auctores parum conſtat. Verisimile eſt autem id a quoque præ-

termiſſum, quod ipse non cognoverat, a nullo
id quod non viderat, fictum.

Commune omnibus eſt umbilîcum indecorè prominêre. Cauſſæ requiruntur : Meges tres has posuit : modò inteſtînum eò irrumpere, modò omentum, modò humorem. Soſtratus nihil de omento dixit : duobus iisdem adjêcit carnem ibi interdum increscere, eamque modò integram eſſe, modò carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omîſit : sed eadem tria cauſsatus, spiritum quoque interdum eò dixit irrumpere. Heron, omnibus his quattuor positis, & omenti mentionem habuit, & ejus quod simul & omentum & inteſtînum habuerit. Quid autem horum sit, his indiciis cognoscitur.

Ubi inteſtînum prolapsum eſt, tumor neque durus, neque mollis eſt, omni frigore non minuitur : non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu, crescit. Sonat interdum, atque ubi resupinatus eſt aliquis, delapso inteſtíno, ipse desîdit. Ubi verò omentum eſt, cætera similia sunt, tumor mollior ab imâ parte, latus, extenuatus in verticem eſt ; si quis apprehendit, elabitur. Ubi utrumque eſt, indicia quoque miſta sunt, & inter utrumque mollities : at caro durior eſt, semper que, etiam resupinato corpore, tumet, prementique non cedit, prioribus facilè cedentibus. Si vitiosa eſt, easdem notas habet quas in carcinomate exposui. Humor autem si premitur, circumfluit : at spiritus preſſus cedit, sed protinus redit, resupinato quoque corpore, tumorem in eadem figurâ tenet.

Ex

Ex his id quod ex ſpiritu vitium eſt, medicînam non admittit: caro quoque carcinomati similis cum periculo tractatur; itáque omittenda eſt. Sana excídi debet, idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam, vel inciso summo tumore, effundunt, & vulnus iisdem linamentis curant. In reliquis variæ sententiæ sunt. Ac resupinandum quidem corpus eſſe, res ipsa teſtatur, ut in uterum, sive inteſtînum sive omentum eſt, delabatur. Sinus verò umbilíci tum vacuus a quibusdam duabus regulis excipitur, vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur: a quibusdam ad imum acu trajectâ duo lina ducente, deinde utriusque lini duobus capitibus diversæ partes adſtringuntur: quod in uva quoque oculi fit; nam, sic adſtrictâ eâ id, quod supra vinculum eſt, moritur.

Adjecérunt quidam ut, antequàm vincirent, summum unâ lineâ inciderent exciderentque, quo faciliùs, digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent; tum deinde vinxérunt. Sed abundè eſt jubêre spiritum continêre, ut tumor quantus maximus eſſe poteſt, se oſtendat, tum imam basim ejus atramento notare, resupinatoque homine, digitis tumorem eum premere, ut si quid in uterum delapsum non eſt, manu cogatur. Poſt hæc umbilîcum attrahere, & quà nota atramenti eſt, lino vehementer adſtringere: deinde partem superiorem aut medicamentis aut ferro adurere, donec emoriatur; atque, ut cætera uſta, ulcus nutrire. Idque non solùm ubi inteſtînum vel omen-

tum vel utrumque eſt, ſed etiam ubi tumor eſt, optimè proficit.

Sed antè quædam viſenda ſunt, ne quod ex vinculo periculum ſit. Nam curationi neque infans, neque aut robuſtus annis aut ſenex aptus eſt, ſed a ſeptimo ferè anno ad quartum decimum. Deinde ei corpus idoneum eſt id quod integrum eſt: at quod mali habitûs eſt, quodque papulas, impetigines, ſimiliáque habet, idoneum non eſt.

Levibus quoque tumoribus facilè ſubvenîtur; at in eorum qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale & hibernum vitandum eſt: ver idoneum maximè eſt, ac prima æſtas non aliêna eſt. Præter hæc abſtinêre pridie debet: neque id ſatis eſt; ſed alvus quoque ei ducenda eſt, quo facilùs omnia quæ exceſſérunt, intra alvum conſídant.

Sect. II. Aquam his qui hydropici ſunt, emitti oportêre aliàs dixi: nunc quemadmodum id fiat, dicendum. Quidam autem ſub umbilíco ferè quattuor interpoſitis digitis in ſiniſtrâ parte, quidam ipſo umbilíco perforato, id facere conſuérunt: quidam cute primùm aduſtâ, deinde interiore abdomine incíſo; quia, quod per ignem divîſum eſt, minùs celeriter coit. Ferramentum autem demittitur, magnâ curâ habitâ, ne qua vena incídatur.

Id tale eſſe debet, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat: demittendumque ita eſt, ut membranam quoque tranſeat quâ caro ab interiore parte finîtur: eò tum plumbea aut

ænea ſiſtula injicienda eſt, vel recurvatis in exteriorem partem labris, vel in mediâ circum ſurgente quâdam remorâ, ne tota intus delabi poſſit. Hujus ea pars quæ intrà, paullò longior eſſe debet quàm quæ extrà, ut ultra ulteriorem membranam procedat. Per hanc effundendus humor eſt: atque ubi major pars ejus evocata eſt, cludenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in vulnere, si id uſtum non eſt, relinquenda: deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ veſtigium appareat.

Quidam tamen etiam non uſtâ cute, protinus fiſtulam recipiunt, & super vulnus spongiam ex aquâ frigidâ expreſſam vel ex acéto deligant: deinde, poſtero die rursus fiſtulam demittunt, quod recens vulnus paullulùm diductum patitur, ut si quid humoris supereſt, emittatur: idque bis ita feciſſe contenti sunt.

SECT. III. Non numquam autem venter ictu aliquo perforatur, sequiturque ut inteſtîna devolvantur. Quod ubi incidit, protinus considerandum eſt, an integra ea sint, deinde an his color suus maneat. Si tenuius inteſtînum perforatum eſt, nihil profici poſſe jam retuli. Latius inteſtinum sui poteſt; non quod certa fiducia sit, sed quod dubia spes certâ desperatione sit potior: interdum enim glutinatur. Tum si utrumlibet inteſtînum lividum, aut pallidum aut nigrum eſt, (quibus illud quoque neceſſariò accedit, ut sensu careat) medicîna omnis inanis eſt. Si verò adhuc ea sui coloris sunt, cum magnâ feſtinatione succurrendum eſt; momento enim alienantur externo &

insueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo eſt coxis erectioribus : & si anguſtius vulnus eſt, quàm ut inteſtîna commodè refundantur, incidendum eſt donec satis pateat. Ac si jam ſicciora inteſtîna sunt, perluenda aquâ sunt, cui paullum admodum olei sit adjectum. Tum miniſter oras vulneris leviter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis membranæ interiori injectis, debet: medicus priora semper inteſtîna quæ poſteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorum locum servet. Repositis omnibus, leniter homo concutiendus eſt : quo fit, ut per se singula inteſtîna in suas sedes reducantur, & in his conſídant.

His conditis, omentum quoque considerandum eſt, ex quo, si quid jam nigri & emortui eſt, forfice excídi debet : si quid integrum eſt, leniter super inteſtîna reduci. Sutura autem neque summæ cutis, neque interioris membranæ per se satis proficit, sed utriusque. Et quidem duobus linis injicienda eſt & ſpiſſior quàm alibi, quia & rumpi faciliùs motu ventris poteſt, & non æquè magnis inflammationibus pars ea exposita eſt.

Igitur in duabus acubus fila trajicienda, eæque duabus manibus tenendæ : & priùs interiori membranæ sutûra injicienda eſt sic, ut siniſtra manus in dexteriore orâ, dextra in siniſteriore a principio vulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit ut ab inteſtînis ea pars semper acuum longè sit quæ acuta, propinqua, quæ retusa eſt. Semel utrâque parte trajectâ, permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextrâ

quæ fuit in siniſtrâ ; ea veniat in siniſtram, quam dextra continuit : iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt : atque ita tertiò & quartò, deincepsque permutatis inter manus acubus, includenda plaga.

Poſt hæc eadem fila eædemque acus ad cutem transferendæ ; similíque ratione ei quoque parti utráque sutura injicienda, semper ab interiore parte acubus venientibus, semper inter manus trajectis. Dein glutinantia injicienda, quibus aut spongiam, aut succidam lanam ex acéto expressam accedere debêre manifeſtius eſt, quàm ut semper dicendum sit. Impositis his, leviter deligari venter debet.

SECT. IV. Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius spiritu, vel sub gravi fasce interior abdominis membrana, superiore cute integrâ, rumpitur. Quod feminis quoque ex utero sæpe evenire consuêvit ; fitque præcipuè circa ilia. Sequitur autem, quum superior caro mollis sit, ut non satis inteſtîna contineat, hisque intenta cutis indecorè intumescat.

Atque id quoque aliter ab aliis curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immiſſis, sic utrimque devinciunt, quemadmodum & in umbilíco & in uvâ positum eſt, ut quidquid supra vinculum eſt, emoriatur : quidam medium tumorem excídunt ad similitudinem myrtacei folii : quod semper eodem modo servandum eſſe jam posui, & tum oras suturâ jungunt.

Commodiſſimum eſt autem, resupinato corpore, experiri manu, quâ parte is tumor maximè

cedat; quia neceſſe eſt eâ parte rupta membrana ſit, quâque integra eſt, eâ magis obnitatur: tum quâ rupta videbitur, immittendæ ſcalpello duæ lineæ ſunt, ut, excíso medio, interior membrana utrimque recentem plagam habeat; quia quod vetus eſt, ſuturâ non coit, loco patefacto. Si quâ parte membrana non novam plagam ſed veterem habet, tenuis excidenda habêna eſt, quæ tantùm oras ejus exulceret. Cætera quæ ad ſuturam reliquamque curationem pertinent, ſuprà comprehenſa ſunt.

Præter hæc evenit ut in quorumdam ventribus varíces ſint: quarum quia nulla alia curatio eſt, quàm quæ in cruribus eſſe conſuêvit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eò differo.

CAPUT TERTIUM.

VENIO autem ad ea quæ in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolent: quæ quò faciliùs explicem, priùs ipſîus loci natura paucis proponenda eſt.

SECT. I. Igitur teſticuli ſimile quiddam glandulis habent: nam ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum quibus hi continentur. Dependent verò ab inguinibus per ſingulos nervos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant, cum quorum utroque binæ deſcendunt & venæ & arteriæ. Hi autem tunicâ conteguntur tenui, nervoſâ, ſine ſanguine, albâ, quæ ἐλυτροειδὴς a Græcis nominatur: ſuper eam valentior tunica eſt, quæ in-

teriori vehementer imâ parte inhæret : δαρτὸν Græci vocant. Multæ deinde membranulæ venas & arterias eosque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus tenues parvulæque sunt.

Hactenus propria utrique teſticulo & velamenta & auxilia sunt : communis deinde utrique omnibusque interioribus sinus eſt, qui jam conspicitur a nobis : ὀσχεὸν Græci, *scrotum* noſtri vocant; isque ab imâ parte mediis tunicis leviter innexus, a superiore tantùm circumdatus eſt.

Sub hoc igitur plura vitia eſſe consuérunt : quæ modò, ruptis tunicis quas ab inguinibus incipere proposui, modò his integris, fiunt. Si quidem interdum vel ex morbo primùm inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur, vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica quæ diducere ab inferioribus partibus inteſtîna debuit; tum pondere eò devolvitur aut omentum aut etiam inteſtînum : idque, ibi repertâ viâ, paullatim ab inguinibus in inferiores quoque partes demiſſum, subinde nervosas tunicas, & eas ejus rei patientes, diducit : ob id ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Græci vocant : apud nos indecorum, sed commûne his *Herniæ* nomen eſt.

Deinde si descendit omentum, numquam in scroto tumor tollitur, sive inedia fuit, sive corpus huc illucve conversum, aut alio quovis modo collocatum : itemque, si retentus eſt spiritus, non magnopere increscit; tactu verò inæqualis eſt, & mollis & lubricus.

At si inteſtînum quoque descendit, tumor is

sine inflammatione modò minuitur, modò increſcit: eſtque ferè sine dolore; &, quum conquieſcit aliquis aut jacet, interdum ex toto deſîdit, interdum sic diſcutitur, ut in ſcroto exiguæ reliquiæ maneant; at sub clamore & satietate, & si sub aliquo pondere is homo niſus eſt, creſcit; frigore omni contrahitur, calore diffunditur; eſtque tum ſcrotum & rotundum, & tactu læve; idque quod ſubeſt, lubricum eſt: si preſſum eſt, ad unguen revertitur; dimiſſumque iterum cum quodam quasi murmure devolvitur. Et id quidem in levioribus malis evenit: non numquam autem, ſtercore accepto, vaſtiùs tumet, retróque compelli non poteſt, affertque tum dolorem & ſcroto, & inguinibus & abdomini. Non numquam ſtomachus quoque affectus primùm rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibusdam etiam nigram.

Integris verò membranis, interdum eam partem humor diſtringit. Atque ejus quoque species duæ sunt: nam vel inter tunicas is increſcit, vel in membranis quæ ibi circa venas & arterias sunt, ubi hæ gravatæ occalluérunt.

Ac ne ei quidem humori qui inter tunicas eſt, una sedes eſt: nam modò inter ſummam & mediam, modò inter mediam & imam conſiſtit. Græci communi nomine quidquid eſt, ὑδροκήλην appellant: noſtri verò, ſcilicet nullis discriminibus ſatis cognitis, hoc quoque sub eodem nomine quo priora, habent.

Signa autem quædam communia sunt, quædam propria. Communia, quibus humor deprehendi-

tur; propria, quibus locus. Humorem subeſſe diſcimus, si tumor eſt numquam ex toto se remittens, sed interdum levior aut propter famem aut propter febriculam, maximéque in pueris; isque mollis eſt, si non nimius humor subeſt: at si is vehementer increvit, renititur sic, ut uter repletus & arctè adſtrictus. Venæ quoque in scroto inflantur, &, si digito preſſimus, cedit humor, circumfluensque id quod non premitur, attollit, & tamquam in vitro cornuve per scrotum appâret, isque (quantum in ipso eſt) sine dolore eſt.

Sedes autem ejus sic deprehenditur. Si inter summam mediamque tunicam eſt, cum digitis duobus preſſimus, paullatim humor inter eos revertens subit; scrotum spiſſius & albidius eſt: si ducitur, aut nihil, aut paullulum intenditur; teſticulus eâ parte neque nisu neque tactu sentitur. At si sub mediâ tunicâ eſt, intentum scrotum magis se attollit, adeò ut superior coles sub tumore eo delitescat.

Præter hæc, æquè integris tunicis ramex innascitur: κιρσοκήλην Græci appellant, quum venæ intumescunt: eæ quoque intortæ conglomeratæque ad superiorem partem, vel ipsum scrotum implent, vel mediam tunicam vel imam: interdum etiam sub imâ tunicâ circa ipsum teſticulum nervumque ejus increscunt. Ex his eæ quæ in ipso scroto sunt, oculis patent: hæ verò quæ mediæ imæve tunicæ insident, ut magis conditæ, non æquè quidem cernuntur; sed tamen etiam visui subjectæ sunt, præterquàm etiam quòd & tumoris

aliquid eſt pro venarum magnitudine & modo : & id prementi magis renititur, ac per ipsos venarum toros inæquale eſt; & quâ parte id eſt, teſticulus magis juſto dependet. Quum verò etiam super ipsum teſticulum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longiùs teſticulus ipse descendit, minorque altero fit, ut pote alimento amiſſo.

Rarò, sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit : σαρκοκήλην Græci vocant.

Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse teſticulus, ac febres quoque affert; & nisi celeriter ea inflammatio conquiêvit, dolor ad inguina atque ilia pervenit, partesque hæ intumescunt; & nervus ex quo teſticulus dependet, plenior fit, simulque indurescit.

Super hæc inguen quoque non numquam ramices implent : *bubonocélen* appellant.

SECT. II. His cognitis, de curatione dicendum eſt, in qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. Priùs de communibus dicam. Loquar autem nunc de his quæ scalpellum desiderant : nam quæ vel sanari non poſſint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit simul atque ad species singulas venero.

Inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. In utrâque curatione homo ante per triduum bibere aquam, pridie abſtinêre etiam a cibo debet : ipso autem die collocari supînus; deinde si inguen incidendum eſt, idque jam pube contegitur, antè radendum eſt, & tunc extenso scroto ut cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, quà cum abdomine tunicæ inferiores

committuntur. Aperiendum autem audacter eſt, donec summa tunica quæ ipsius scroti eſt, incidatur, perveniaturque ad eam quæ media eſt.

Plagâ factâ, foramen deorsum versùs subeſt. In id demittendus eſt siniſtræ manus digitus index, ut, diductis intervenientibus membranulis, sinum laxet. Miniſter autem siniſtrâ manu comprehenso scroto, sursum versùs id debet extendere, & quàm maximè ab inguinibus abducere; primùm cum ipso teſticulo, dum medicus omnes membranulas quæ supra mediam tunicam sunt, si digito diducere non poteſt, scalpello abscìdat: deinde sine eo, ut is elapsus ipsi plagæ jungatur, digitóque inde promatur, & super ventrem cum duabus suis tunicis collocetur. Inde si qua vitiosa sunt, circumcidenda sunt: in quibus quum multæ venæ discurrant, tenuiores quidem præcídi protinus poſſunt: majores verò antè longiore lino deligandæ sunt, ne periculosè sanguinem fundant.

Sin media tunica vexata erit, aut sub ea malum increverit, excidenda ea erit sic, ut altè ad ipsum inguen præcidatur. Infrà tamen non tota demenda eſt: nam quod ad basim teſticuli vehementer cum imâ tunicâ connexum eſt, excídi sine summo periculo non poteſt; itáque ibi relinquendum eſt.

Idem in imâ quoque tunicâ, si læsa ea eſt, faciendum eſt. Sed non a summâ inguinis plagâ, verùm infrà paullulum ea abscidenda, ne, læsâ abdominis membranâ inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea sursum relinquendum eſt, ne poſtea sinuêtur, & sedem eidem malo præſtet.

Purgatus itaque teſticulus per ipsam plagam, cum venis & arteriis & nervo suo leniter demittendus eſt; videndumque ne sanguis in scrotum descendat, neve concrêtus aliquo loco maneat. Quæ ita fíent, si venis vinciendo medicus proſpexerit: lina quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependêre debebunt; quæ, pure orto, sine ullo dolore excident. Ipsi autem plagæ injiciendæ duæ fibulæ sunt, & insupèr medicamentum quo glutinetur.

Solet interdum ab alterâ orâ neceſſarium eſſe aliquid excídi, ut cicatrix major & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta supèr non fulcienda, sed leviter tantùm ponenda sunt, supráque ea quæ inflammationem repellant, id eſt, ex acéto vel lanâ succidâ vel spongiâ: cætera eadem quæ ubi pus movéri debet, adhibenda sunt.

At quum infrà incídi oportet, resupinato homine, subjicienda sub scroto ſiniſtra manus eſt, deinde id vehementer apprehendendum & incidendum. Si parvulum eſt quod nocet, modicè, ut tertia pars integra ad ſuſtinendum teſticulum infrà relinquatur: si majus eſt, etiam amplius, ut paullum tantùmmodò ad imum cui teſticulus insidêre poſſit, integrum maneat. Sed primò rectus scalpellus quàm leviſſimâ manu tenéri debet, donec scrotum ipsum diducat; tum inclinandus mucro eſt, ut, transversas membranas secet, quæ intèr summam mediamque tunicam sunt.

At si vitium in proximo eſt, mediam tunicam attingi non oportet: si sub illa quoque conditur, etiam illa incidenda eſt, sicut tertia quoque

si illa vitium tegit. Ubicumque autem repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore parte exprimere moderatè scrotum oportet, medicum digito manubriolóve scalpelli diductam inferiorem partem tunicæ extrà collocare; deinde eam ferramento quod ob similitudinem *corvum* vocant, incidere sic, ut in eamdem intrare duo digiti, index & medius, poſſint. His deinde confectis, excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos scalpellus immittendus eſt, eximendumque aut effundendum quidquid eſt noxium.

Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere, ac mediam quidem (ut suprà dixi) quàm altiſſimè ab inguine, imam autem paullo infrà. Cæterum ante quàm hæ excidantur, venæ quoque vinciri lino summæ debent, & ejus lini capita extra plagam relinquenda sunt, sicut in illis quoque venis quæ id requisierint.

Eo facto, teſticulus intus reponendus eſt, oræque scroti suturis inter se committendæ, neque iis paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum eſt, ne quid in scroto sanguinis maneat; tum imponenda glutinantia sunt.

Si quando autem in scrotum sanguis defluxit, aliquidve concrètum ex eo decidit, incídi subter id debet; purgatóque eo, spongia acri acéto madens circumdari. Deligatum autem vulnus omne quod ex his cauſſis factum eſt, si dolor nullus eſt, quinque primis diebus non eſt resolvendum; sed

bis die tantùm acéto irrorandum lanâ vel spongiâ: si dolor eſt, tertio die resolvendum, & ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ; ubi linamentum, id immutandum eſt: rosâque & vino madefaciendum id quod imponitur.

Si inflammatio increscit, adjiciendum prioribus cataplasma ex lenticulâ & melle, vel ex malicorio quod in auſtéro vino coctum sit, vel ex his miſtis. Si sub his inflammatio non conquierit, poſt diem quintum multâ calidâ aquâ vulnus fovendum, donec scrotum ipsum & extenuêtur, & rugosius fiat: tum imponendum cataplasma ex triticeâ farínâ, cui resîna pinea adjecta sit: quæ ipsa, si robuſtus curatur, ex aceto, si tener, ex melle coquenda sunt. Neque dubium eſt, quodcumque vitium fuit, si magna inflammatio eſt, quin ea quæ pus movent, imponenda sint.

Quòd si pus in ipso scroto ortum eſt, paullulum id incídi debet, ut exitus detur; linamentumque eatenus imponendum eſt, ut foramen tegat. Inflammatione finítâ, propter nervos priore cataplasmate, dein cerato utendum eſt.

Hæc propriè ad ejus modi vulnera pertinent. Cætera & in curatione, & in victu similia his eſſe debent, quæ in alio quóque vulnerum genere præcepimus.

SECT. III. His propositis, ad singulas species veniendum eſt.

Ac si cui parvulo puero inteſtînum descendit, antè scalpellum experienda vinctura eſt. Fascia ejus rei cauſſâ fit, cui imo loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quæ ad repellendum inteſtînum ipsi

illi ſubjicitur, deinde reliqua faſciæ pars arctè circumdatur, ſub quo ſæpe & intus compellitur inteſtìnum, & inter ſe tunicæ glutinantur. Rurſus si ætas proceſſit, multumque inteſtìni deſcendiſſe ex tumore magno patet, adjiciunturque dolores & vomitus, (quæ ex ſtercore eò delapso ferè accidunt,) scalpellum adhiberi sine pernicie non poſſe manifeſtum eſt: levandum tantùm modò malum, & per alias curationes extrahendum eſt.

Sanguis mitti ex brachio debet; deinde, si vires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt: si minùs, certè pro vi corporis quàm longiſſima. Eodem verò tempore supèrhabendum cataplasma ex lini semine, quod antè aliquis ex mulso decoxerit. Poſthæc & farína hordeacea cum resínâ injicienda, & is demittendus in solium aquæ calidæ, cui oleum quoque adjectum sit; dandumque aliquid cibi levis & calidi. Quidam etiam alvum ducunt: id deducere aliquid in scrotum poteſt, educere ex eo non poteſt. Per ea verò quæ suprà scripta sunt, levato malo, si quando aliàs dolor reverterit, eadem erunt facienda.

Sine dolore quoque si multa inteſtìna prolapsa sunt, secari supervacuum eſt, non quòd excludi a scroto non poſſint, (nisi tamen id inflammatio prohibuit,) sed quòd repulsa inguinibus immorentur, ibíque tumorem excitent; atque ita fiat mali non finis, sed mutatio.

At in eo quem scalpello curari oportebit, simul atque ad mediam tunicam vulnus in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipsas oras apprehendi debebit, dum, eductis omnibus

membranulis, medicus eam liberat. Neque enim niſi cum periculo læditur, quæ excidenda eſt, quum inteſtînum eſſe niſi sub ea non poſſit. Ubi diducta autem erit, ab inguine usque ad teſticulum incídi debebit sic, ne is ipse lædatur; tum excídi. Ferè tamen hanc curationem puerîlis ætas & modicum malum recipit.

Si vir robuſtus eſt, majusque id vitium eſt; extrahi teſticulus non debet, sed in suâ sede permanêre. Id hoc modo fit. Inguen eâdem ratione usque ad mediam tunicam scalpello aperîtur, eaque tunica eodem modo duobus hamis excipiatur sic, ut a miniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorsum versùs scalpello incidatur, sub eâque index digitus siniſtræ manûs ad imum teſticulum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextræ manûs duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum, tunicamque eorum a superiore tunicâ diducunt. Quod si aliquæ membranulæ prohibent, scalpello resolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica sit. Excísis quæ excidenda sunt, repositóque teſticulo, ab orâ quoque ejus vulneris quod in inguine eſt, demenda habenula paullò latior eſt; quo major plaga sit, & plus creare carnis poſſit.

Sᴇᴄᴛ. IV. At si omentum descendit, eodem quidem modo quo suprà scriptum eſt, aperiendum inguen, diducendæque tunicæ sunt.

Considerandum autem eſt, majorne ejus modus, an exiguus sit. Nam quod parvulum eſt, super inguen in uterum vel digito vel averso spe-

cillo repellendum eſt : si plus eſt, sinere oportet dependêre, quantum ex utero prolapsum eſt, idque adurentibus medicamentis illinîre, donec emoriatur & excidat.

Quidam hîc quoque duo lina acu trajiciunt, binisque singulorum capitibus diversas partes adſtringunt, sub quo æquè, sed tardiùs emoritur. Adjiciatur tamen hîc quoque celeritati, si omentum supra vinculum illinîtur medicamentis quæ sic exedunt, ne erodant : σηπτικὰ Græci vocant.

Fuérunt etiam qui omentum forfice præciderent, quod in parvulo non eſt neceſſarium : si majus eſt, poteſt profusionem sanguinis facere ; si quidem omentum quoque venis quibusdam etiam majoribus illigatum eſt. Neque verò si, disciso ventre, id prolapſum forfice præciditur, quum & emortuum sit, & aliter tutiùs avelli non poſſit : inde huc exemplum transferendum eſt.

Vulnus autem curari, si reductum omentum eſt, suturâ debet : si id amplius fluit, & extrà emortuum eſt, excísis oris, sicut suprà propositum eſt.

Si verò humor intus eſt, incidendum eſt, in pueris quidem inguen, nisi in his quoque liquoris ejus major modus id prohibet : in viris verò & ubicumque multus humor subeſt, scrotum. Deinde si inguen incîsum eſt, eò protractis tunicis, humor effundi debet : si scrotum, & sub hoc protinus vitium eſt, nihil aliud quàm humor eſt effundendus, abscindendæque membranæ sunt, si quæ eum continuérunt : deinde eluendum id ex aquâ quæ vel salem adjectum vel nitrum habeat : si sub me-

diâ imâve tunicâ, totæ hæ extra ſcrotum collocandæ excidendæque ſunt.

Sect. V. Ramex autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis quæ ipſis venis inſigantur, cum eo ne amplius quàm has urant; maximéque ubi inter ſe implicatæ glomerantur, eò ferrum admovendum eſt: tum supèr farîna ex aquâ frigidâ ſubacta injicienda eſt, utendumque eo vinculo quod idoneum eſſe ani curationibus poſui. Tertio die lenticula cum melle imponenda eſt: poſt, ejectis cruſtis, ulcera melle purganda, roſâ implenda, & ad cicatrîcem aridis linamentis perducenda ſunt.

Quibus verò ſuper mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen eſt, atque tunica promenda; ab eâque venæ digito vel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. Qua parte inhærebunt, eâ & ab ſuperiore & ab inferiore parte lino vinciendæ; tum ſub ipſis vinculis præcidendæ, reponendusque teſticulus eſt. At ubi ſupra tertiam tunicam ramex insêdit, mediam excídi neceſſe eſt: deinde, ſi duæ treſve venæ tument, & ita pars aliqua obſidêtur, ut major eo vitio vacet, idem faciendum quod ſuprà ſcriptum eſt; ut ab inguine & a teſticulo deligatæ venæ præcidantur, iſque condatur.

Sin totum id ramex obſederit, per plagam demittendus digitus index erit, ſubjiciendusque venis ſic, ut paullatim eas protrahat æquè adducendo, donec is teſticulus par alteri fîat. Tum fibulæ oris ſic injiciendæ, ut ſimul eas quoque venas com-

prehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat : tum non per ipsam venam, sed per membranam ejus immittitur ; per eamque in alteram oram compellitur. Venæ vulnerari non debent, ne sanguinem fundant.

Membrana semper inter has venas eſt, ac neque periculum affert ; & filo comprehensas illas abundè tenet : itáque etiam satis eſt duas fibulas eſſe : tum venæ, quæcumque protractæ sunt, in ipsum inguen averso specillo compelli debent. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finítâ & purgato vulnere, eſt, ut unà simul & oras & venas cicatrix devinciat.

Ubi verò inter imam tunicam & ipsum teſticulum nervumque ejus ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totum teſticulum abscìdit. Nam neque ad generationem quidquam is confert, & omnibus indecorè, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda atque excidenda eſt : idem imæ faciendum, nervusque ex quo teſticulus dependet, præcidendus. Poſt id venæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra vinculum abscidendæ sunt.

Caro quoque, si quando inter tunicas increvit, nihil dubii eſt, quin eximenda sit ; sed id, ipso scroto incíso, fieri commodius eſt.

At si nervus indurascit, curari res neque manu neque medicamento poteſt. Urgent enim febres ardentes, & aut virides aut nigri vomitus : præter hæc ingens sitis, & linguæ aspritudo, feréque a die tertio spumans bilis alvo cum rosione redditur.

Atque neque aſſumi facilè cibus, neque contineri poteſt, neque multo pòſt extremæ partes frigeſcunt, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus sudor, eumque mors sequitur.

Ubi verò in ipso inguine ramex eſt, si tumor modicus eſt, id semel incídi; si major, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde, non extracto teſticulo, sicut inteſtínis quoque prolapsis interdum fieri docui, colligendæ venæ vinciendæque ubi tunicis inhærebunt, & sub his nodis præcidendæ sunt. Neque quidquam novi curatio vulneris ejus requîrit.

SECT. VI. Ab his ad ea transeundum eſt, quæ in cole ipso fíunt. In quo si glans nuda eſt, vultque aliquis eam decôris cauſſâ tegere, fieri poteſt; sed expeditiùs in puero quàm in viro: in eo cui id naturale eſt, quàm in eo qui quarumdam gentium more circumcîsus eſt: in eo cui glans parva, juxtáque eam cutis spatiosior, brevis verò ipse coles eſt, quàm in quo contraria his sunt.

Curatio autem eorum quibus id naturale eſt, ejus modi eſt. Cutis circa glandem prehenditur & extenditur, donec illam ipsam condat; ibíque deligatur. Deinde juxta pubem in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur; quo facto, cutis ad vinculum inclinatur, magnâque curâ cavetur ne vel urínæ iter, vel venæ quæ ibi sunt, incidantur; nudaturque circa pubem velut circulus, eoque super linamenta dantur, ut caro increscat & id impleat, satisque velamenti suprà latitudo plagæ præſtet. Sed donec cicatrix sit, vinctum

eſſe id debet, in medio tantùm relicto exiguo urínæ itinere.

At in eo qui circumcîsus eſt, sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt. Non ita verò dolet; quia, summo soluto, deduci deorsum usque ad pubem manu poteſt: neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem: tum multâ frigidâ aquâ fovetur, emplaſtróque circumdatur quod valentem inflammationem reprimat. Proximis diebus abſtinêre, donec propè a fame victus sit, ne forte eam partem quæ inflammata eſt, satietas excitet. Ubi jam sine inflammatione eſt, deligari debet a pube usque glandis circulum: super glandem autem, averso emplaſtro imposito, induci. Sic enim fit ut inferior pars glutinetur; superior ita sanescat, ne inhæreat.

Contrà si glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit: quod vitium Græci φίμωσιν appellant, aperienda eſt; quod hoc modo fit. Subter a summâ orâ cutis inciditur rectâ lineâ usque ad frenum, atque ita superius tergus relaxatum cedere retrò poteſt. Quòd si parum sic profectum eſt, aut propter anguſtias aut propter duritiem tergoris, protinus triangulâ formâ cutis ab inferiore parte excidenda eſt sic, ut vertex ejus ad frenum basis in tergo extremo sit: tum superdanda linamenta sunt aliquaque medicamenta quæ ad sanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix sit, conquiescere: nam ambulatio atterendo ulcus sordidum reddit.

Infibulare quoque adolescentulos interdum vo-

cis interdum valetudinis cauſſâ, quidam conſuérunt: ejusque hæc ratio eſt. Cutis quæ ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque utrimque a lateribus atramento quà perforetur; deinde remittitur. Si ſuper glandem notæ revertuntur, nimis apprehenſum eſt, & ultrà notari debet: ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt. Tum quà notæ ſunt, cutis acu filum ducente tranſſuitur, ejusque fili capita inter ſe deligantur, quotidiéque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Ubi hæ confirmatæ ſunt, exemto filo, fibula inditur quæ quo levior eo melior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſupervacua quàm inter neceſſaria eſt.

Sect. VII. Res verò interdum cogit emoliri manu urînam; quum illa non redditur, aut quia ſenectute iter ejus collapſum eſt, aut quia calculus vel concrêtum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit: ac mediocris quoque inflammatio ſæpe eam reddi naturaliter prohibet: idque non in viris tantùm modò, ſed in feminis quoque interdum neceſſarium eſt. Ergo æneæ fiſtulæ fiunt, quæ ut omni corpori, ampliori minoríque, ſufficiant, ad mares tres, ad feminas duæ medico habendæ ſunt. Ex virilibus maxima decem & quinque eſt digitorum, media duodecim, minima novem: ex muliebribus, major novem, minor ſex. Incurvas verò eſſe eas paullum, ſed magis viríles oportet, læveſque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis tenues.

Homo tum reſupînus, eo modo quo in curatione ani figuratur, ſuper ſubſellium aut lectum

collocandus eſt. Medicus autem a dextro latere, ſiniſtrâ quidem manu colem maſculi continêre, dextrâ vero fiſtulam demittere in iter urínæ debet: atque ubi ad cervîcem veſícæ ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipsam veſîcam compellere, eamque, urínâ redditâ, recipere. Femina brevius urínæ iter & rectius habet, quod mammulæ ſimile inter imas oras ſuper naturale poſitum, non minùs ſæpe auxilii eget, aliquanto minus difficultatis exhibet.

Non numquam etiam prolapſus in ipsam fiſtulam calculus, qui ſubinde eâ extenuatur, non longè ab exitu inhæreſcit. Eum, ſi fieri poteſt, oportet evellere, vel oriculario ſpecillo, vel eo ferramento quo in ſectione calculus protrahitur. Si id fieri non potuit, cutis præputii extrêma quàm plurimùm attrahenda, &, conditâ glande, lino vincienda eſt: deinde a latere rectâ plagâ coles incidendus, & calculus eximendus eſt; tum cutis remittenda. Sic enim fit, ut incîſum colem integra pars cutis contegat, & urîna naturaliter profluat.

SECT. VIII. Quum veſícæ verò calculique facta mentio ſit, locus ipſe exigere vidêtur, ut ſubjiciam, quæ curatio calculoſis, quum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, quum præceps ſit, nullo modo convenit. Ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiendum eſt, ſed ſolo vere, in eo corpore quod jam novem annos, nondum quattuordecim exceſſit; &, ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis vinci poſſit, neque vel jam

jam trahi poſſe videatur, quo minùs interpoſito aliquo spatio interimat. Non quo tamen non interdum etiam temeraria medicîna proficiat, sed quo ſæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi ſunt: quæ ſimul cum ipsâ curatione proponam.

Igitur ubi ultima experiri ſtatutum eſt, antè aliquot diebus victu corpus præparandum eſt, ut modicos, ut salúbres cibos, ut minimè glutinoſos aſſumat, ut aquam bibat. Ambulandi verò inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad vesîcæ cervîcem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, in anum demiſſis, cognoſcitur. Ubi ejus rei fides eſt, pridie is puer in jejunio continendus eſt, & tum loco calido curatio adhibenda; quæ hoc modo ordinatur.

Homo prævalens & perîtus in sedíli alto consîdet, ſupinumque eum & aversum, ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit, reductiſque ejus cruribus, ipsum quoque jubet, manibus ad ſuos poplites datis, eos quàm maximè poſſit attrahere, ſimulque ipse ſic eos continet. Quòd ſi robuſtius corpus ejus eſt qui curatur, duobus ſedilibus junctis duo valentes insident, quorum & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poſſint. Tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur, atque alter prout conſedit ſiniſtrum crus ejus, alter dextrum, ſimulque ipse poplites ſuos attrahit. Sive autem unus ſive duo continent, ſuper humeros ejus ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter ilia ſinus ſuper pubem ſine ullis rugis

rugis ſit extentus, &c, in anguſtum compulsâ veſícâ, faciliùs calculus capi poſſit. Præter hæc etiamnum a lateribus duo valentes objiciuntur, qui circumſtantes labare vel unum vel duos qui puerum continent, non ſinunt.

Medicus deinde, diligenter unguibus circumcíſis, ſedet: is ſiniſtræ manûs duos digitos indicem & medium, leniter unctos oleo, priùs unum deinde alterum in anum ejus demittit, dextræque digitos ſuper imum abdomen leniter imponit, ne ſi utrimque digiti circa calculum vehementer concurrerint, veſîcam lædant. Neque verò feſtinanter in hac re, ut in plerisque, agendum eſt; ſed ita ut quàm maximè id tutò fiat: nam læſa veſíca nervorum diſtentiones cum periculo mortis excitat. Ac primùm circa cervîcem quæritur calculus: ubi repertus eſt, minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, niſi quum hoc indiciis ſuis cognitum eſt. Si verò aut ibi non fuit, aut receſſit retrò, digiti ad ultimam veſîcam dantur, paullatimque dextra quoque manus ejus ultrà tranſlata ſubſequitur.

Atque ubi repertus eſt calculus, qui neceſſe eſt in manus incidat, eo curioſiùs deducatur, quo minor læviorque eſt; ne effugiat, neque ſæpius agitanda veſîca ſit. Ergo ultra calculum dextra ſemper manus ejus opponitur, ſiniſtra digitis deorſum eum compellit, donec ad cervîcem pervenîtur: in quam, ſi oblongus eſt, ſic compellendus eſt, ut pronus exeat: ſi planus, ſic ut tranſverſus ſit: ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat: ſi alterâ parte plenior, ſic ut priùs eâ quâ

tenuior sit, evadat. In rotundo nihil intereſſe ex ipsâ figurâ patet, niſi si lævior alterâ parte eſt, ut ea antecêdat.

Quum jam eò vênit, incídi super vesícæ cervîcem juxta anum cutis plagâ lunatâ usque ad cervîcem vesícæ debet, cornibus ad coxas spectantibus paullum; deinde eâ parte quà resîma plaga eſt, etiamnum sub cute altera transversa plaga facienda eſt, quâ cervix aperiatur, donec urínæ iter pateat sic, ut plaga paullo major quàm calculus sit. Nam qui meatum fiſtulæ, quam illo loco οὐρορυαδα Græci vocant, parum patefaciunt, cum majore periculo eódem revolvuntur; quia calculus iter, quum vi promitur, facit, nisi accipit: idque etiam perniciosius eſt, si figura quoque calculi vel aspritudo aliquid eò contulit. Ex quo & sanguinis profusio, & diſtentio nervorum fieri poteſt. Quæ si quis evasit, multo tamen patentiorem fiſtulam habiturus eſt, ruptà cervîce, quàm habuiſſet incisâ.

Quum verò patefacta eſt, in conspectum calculus venit, in cujus colore nullum discrîmen eſt. Ipse si exiguus eſt, digitis ab alterâ parte propelli, ab alterâ protrahi poteſt. Si major, injiciendus a superiore ei parte uncus eſt, ejus rei cauſſâ factus. Is eſt ad extremum tenuis, in semicirculi speciem retusæ latitudinis, ab exteriori parte lævis quà corpori jungitur, ab interiori asper, quà calculum attingit. Isque longior potiùs eſſe debet: nam brevior extrahendi vim non habet. Ubi injectus eſt, in utrumque latus inclinandus eſt, ut appareat calculus & teneatur; quia si apprehensus eſt,

ille ſimul inclinatur. Ideóque eo minore opus eſt, ne, quum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. In qua re quod heîc periculum eſſet, jam ſuprà propoſui.

Ubi ſatis tenéri calculum patet, eodem pænè momento triplex motus adhibendus eſt, in utrumque latus, deinde extra, ſic tamen ut leniter id fiat, paullumque primò calculus attrahatur: quò facto, attollendus uncus extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliúſque illum producat. Quod ſi aliquando a ſuperiore parte calculus parum commodè comprehenditur, a latere erit apprehendendus. Hæc eſt ſimpliciſſima curatio.

Sed varietas rerum quaſdam etiamnum animadverſiones deſiderat. Sunt enim quidam non aſperi tantùm modò, ſed ſpinoſi quoque calculi, qui per ſe quidem delapſi in cervîcem, ſine ullo periculo eximuntur. In veſícâ verò non tutò vel hi conquiruntur vel attrahuntur; quoniam ubi illam convulnerarunt, ex diſtentione nervorum mortem maturant: multóque magis, ſi ſpina aliqua veſícæ inhæret, eamque quum deduceretur, duplicavit. Colligitur autem eo quòd difficiliùs urîna redditur, in cervîce calculum eſſe; eo quod cruenta deſtillat, illum eſſe ſpinoſum: maximéque id ſub digitis quoque experiundum eſt, neque adhibenda manus, niſi id conſtitit. Ac tum quoque leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent: tum incidendum.

Multi hîc quoque ſcalpello uſi ſunt. Meges (quoniam is infirmior eſt, poteſtque in aliqua prominentia

incidere, incisóque super illam corpore, quà cavum subeſt, non ſecare, ſed relinquere quod iterum incídi neceſſe sit) ferramentum fecit rectum, in ſummâ parte labroſum, in imâ ſemicirculatum acutumque. Id receptum inter duos digitos indicem ac medium, supèr pollice impoſito, sic deprimebat, ut simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. Quo conſequebatur, ut ſemel quantum ſatis eſſet, aperiret. Quocumque autem modo cervix ea parte ſecta eſt, leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet, nullâ propter feſtinationem vi admotâ.

At calculus arenoſus, & antè curationem manifeſtus eſt, quoniam & urîna quæ redditur, arenoſa eſt; & in ipsâ curatione, quoniam inter subjectos digitos neque æquè ſed leniter renititur, & insuper dilabitur.

Item molles calculos, & ex pluribus minutisque, ſed inter ſe parum adſtrictis compoſitos, indicat urîna ſecum trahens quaſdam quasi ſquamulas. Hos omneis, leniter permutatis ſubinde digitorum vicibus, sic oportet adducere, ne veſîcam lædant, neve intus aliquæ diſſipatæ reliquiæ maneant, quæ poſtmodum curationi difficultatem faciant. Quidquid autem ex his in conſpectum venit, vel digitis vel unco eximendum eſt.

At si plures calculi ſunt, singuli protrahi debent; ſic tamen, ut si quis exiguus ſupererit, potiùs relinquatur. Si quidem in veſícâ difficulter invenîtur; inventuſque celeriter effugit. Ita longâ inquiſitione veſîca læditur, excitatque inflammationes mortiferas, adeò ut quidam non ſecti, quum

diu fruſtráque per digitos vesíca eſſet agitata, deceſſerint. Quibus accedit etiam, quòd exiguus calculus ad plagam urínâ poſtea promovetur & excidit.

Si quando autem is major non videtur, nisi ruptâ cervîce, extrahi poſſe, findendus eſt: cujus repertor Ammonius, ob id *Lithotomos* cognominatus eſt. Id hoc modo fit. Uncus injicitur calculo sic, ut facilè eum concuſſum quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibètur craſſitudinis modicæ, primâ parte tenui, sed retusâ; quod admotum calculo ex alterâ parte ictum findit: magnâ curâ habitâ, ne aut ad ipsam vesîcam ferramentum perveniat, aut calculi fractura ne quid incîdat.

SECT. IX. Hæ verò curationes in feminis quoque similes sunt, de quibus parum; propriè tamen quædam dicenda sunt. Si quidem in his ubi parvulus calculus eſt, scalpellus supervacuus eſt, quia is urínâ in cervîcem compellitur, quæ & brevior quàm in maribus, & laxior eſt. Ergo & per se sæpe excidit, & si in primo urínæ itinere quod eſt anguſtius inhæret, eodem tamen unco sine ullâ noxâ educitur.

At in majoribus calculis neceſſaria eadem curatio eſt: sed virgini subjici in anum digiti tamquam masculo, mulieri per naturalia ejus debent. Tum virgini quidem, sub imâ siniſteriore orâ; mulieri verò inter urínæ iter & os pubis incidendum eſt sic, ut utroque loco plaga transversa sit: neque terréri convenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

SECT. X. Calculo evulso, si valens corpus eſt,

neque magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atque ingredi quoque eum paullum non aliénum eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe non deſtitit, rurſus, ne vis omnis intereat, ſupprimi debet: idque protinus in imbecillioribus ab ipsâ curatione faciendum eſt: ſi quidem ut diſtentione nervorum periclitatur aliquis, dum veſîca ejus agitatur, ſic alter metus excipit, remotis medicaminibus, ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat. Quod ne incidat, deſidêre is debet in acre acêtum, cui aliquantum ſalis ſit adjectum: ſub quo & ſanguis ferè conquieſcit, & adſtringitur veſîca; ideóque minùs inflammatur. Quod ſi parum proficit, agglutinanda cucurbitula eſt & inguinibus, & coxis, & ſuper pubem.

Ubi jam ſatis vel evocatus eſt ſanguis, vel prohibitus, reſupînus collocandus eſt ſic, ut caput humile ſit, coxæ paullum excitentur: ac ſuper vulnus imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, acéto madens. Deinde interpoſitis duabus horis, in ſolium is aquæ calidæ reſupînus demittendus eſt ſic, ut a genibus ad umbilîcum in aqua teneatur, cætera veſtimentis circumdata ſint, manibus tantùm modò pedibuſque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus oriri ſolet, qui ſpongiâ ſubinde in faciem detergendus eſt, finiſque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus, inducenduſque hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem & coxas & in-

guina, & plagam ipsam contectam eodem ante se linteolo protegat; isque subinde oleo tepido madefaciendus eſt, ut neque frigus ad vesîcam admittat, & nervos leniter molliat. Quidam cataplasmatis calefacientibus utuntur: ea plus pondere nocent, quæ vesîcam urgendo vulnus irrîtant, quàm calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum neceſſarium eſt.

Proximo die, si spiritus difficiliùs redditur, si urîna non excedit, si locus circa pubem maturè intumuit, scire licet in vesîca sanguinem concretum remansiſſe: igitur demiſſis eodem modo digitis leniter pertractanda vesîca eſt, & discutienda si qua coiérunt: quo fit ut per vulnus poſtea procedant.

Non aliênum etiam eſt, oriculario clyſtère acétum nitro miſtum per plagam in vesîcam compellere: nam sic quoque discutiuntur, si qua cruenta coiérunt: eaque facere etiam primo die convenit; si timêmus, ne quid intus sit, maximéque ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cætera eadem facienda sunt, ut demittatur in solium, ut eodem modo panniculus, eodem lana superinjiciatur.

Sed neque tam diu in aqua calidâ puer habendus quàm adolescens eſt, infirmus quàm valens; levi quàm graviore inflammatione affectus; is cujus corpus digeritur, quàm is cujus adſtrictum eſt. Inter hæc verò si somnus eſt, & æqualis spiritus, & madens lingua, & sitis modica, & venter imus sidit, & mediocris eſt cum febre modicâ dolor, scire licet rectè procedere curationem.

Atque in his inflammatio ferè quinto vel septimo

die finîtur: quâ levatâ, ſolium ſupervacuum eſt. Supíni tantùm modò vulnus aquâ calidâ fovendum eſt, ut ſi quid urîna rodit, abluatur. Imponenda autem medicamenta ſunt pus moventia, & ſi purgandum ulcus videbitur, melle illinendum: id, ſi rodet, roſâ temperabitur. Huic curationi aptiſſimum videtur *Enneapharmacum* emplaſtrum: nam & ſevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum: medullam etiam maximéque vitulînam, quæ ad id, ne fiſtula relinquatur, præcipuè proficit. Linamenta verò tum ſuper ulcus non ſunt neceſſaria; ea ſuper medicamentum ad id continendum, rectè imponuntur. At ubi ulcus purgatum eſt, puro linamento ad cicatrîcem perducendum eſt.

Quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, varia circà pericula oriuntur: quæ præſagîre protinus licet, ſi continua vigilia eſt, ſi ſpiritûs difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis vehemens, ſi venter imus tumet, ſi is aut nihil aut tardè reſpondet, ſi vulnus hiat, ſi transfluens urîna id non rodit, ſi ſimiliter ante tertium diem quædam livida excidunt, ſi vehementes dolores ſunt, ſi poſt diem quintum magnæ febres urgent, & faſtidium cibi permanet, ſi cubare in ventrem jucundius eſt. Nihil tamen pejus eſt diſtentione nervorum, & ante nonum diem vomitu bilis. Sed quum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentiâ, modicis & tempeſtivis cibis, inter hæc fomentis & quibus ſuprà ſcripſimus, oportet.

Sect. XI. Proximus cancri metus eſt. Is his cognoſcitur, ſi & per vulnus, & per ipſum colem

fluit ſanies mali odoris, cumque eâ quædam a concréto ſanguine non abhorrentia, tenueſque carunculæ lanulis ſimiles: præter hæc ſi oræ vulneris aridæ ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non deficit, eaque in noctem augêtur, ſi inordinati horrores accedunt. Conſiderandum autem eſt, in quam partem cancer is tendat: ſi ad colem, indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticulique intumeſcunt: ſi in ipſam veſicam, ani dolor ſequitur, coxæ dureſcunt, non facilè crura extendi poſſunt. At ſi in alterutrum latus, oculis id expoſitum eſt, pareſque utrimque eaſdemque notas, ſed minores habet.

Primum autem ad rem pertinet, corpus rectè jacêre, ut ſuperior pars ſemper eadem ſit in quam vitium fertur: ita ſi ad colem it, ſupînus is collocari debet; ſi ad veſîcam, in ventrem; ſi in latus, in id quod integrius eſt. Deinde ubi ventum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus aut myrtus, idemque humor clyſtère inrus adigêtur: tum ſuperponetur lenticula cum malicorio miſta; quæ utraque ex vino decocta ſint: vel rubus aut oleæ folia, eodem modo decocta, aliave medicamenta quæ ad cohibendos purgandoſque cancros propoſuimus: ex quibus, ſi qua erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur.

Ubi ſtare cœperit cancer, mulſo vulnus eluetur, vitabiturque eo tempore ceratum quod ad recipiendum id malum corpus emollit: potiùs plumbum elôtum cum vino inungetur, ſuperque

idem linteolo illitum imponêtur; sub quibus perveniri ad sanitatem poteſt; cum eo tamen ut non ignoremus, orto cancro, sæpe affici ſtomachum, cui cum vesícâ quoddam consortium eſt, exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque si quis retentus eſt, concoquatur, neque corpus alatur: ideóque ne vulnus quidem aut purgari aut ali poſſit; quæ neceſſariò mortem matúrant.

Sed ut his succurri nullo modo poteſt, sic a primo tamen die tenenda ratio curationis eſt: in qua quædam observatio ad cibum quoque potionemque pertinens neceſſaria eſt. Nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet, ubi ulcus purgatum eſt: ex mediâ materiâ olera & salsamenta semper aliêna sunt. Potione opus eſt modicâ: nam si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: si plus æquo aſſumitur, subinde vesîca implêtur, eóque irritatur. Non nisi aquam autem bibendam eſſe manifeſtius eſt, quàm ut subinde dicendum sit.

Solet verò sub ejus modi victu evenire, ut alvus non reddatur. Hæc aquâ ducenda eſt in qua vel fenum græcum vel malva decocta sit. Idem humor rosâ miſtus in ipsum vulnus oriculario clyſtêre agendus eſt; ubi id rodit urîna, neque purgari patitur. Ferè primò per vulnus exit hæc, deinde eo sanescente dividitur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur; quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, non numquam exacto quoque anno fit.

Neque desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi ubi aut vehementer rupta cervix eſt, aut

ex cancro multæ magnæque carunculæ, simulque nervosa aliqua excidérunt. Sed ut vel nulla ibi fiſtula, vel exigua admodum relinquatur, summâ curâ providendum eſt. Ergo quum jam ad cicatrîcem vulnus tendit, extentis jacêre feminibus & cruribus oportet, nisi tamen molles arenosíve calculi fuérunt: sub his enim tardiùs vesîca purgatur: ideóque diutius plagam patêre neceſſarium eſt; & tum demum, ubi jam nihil tale extrà fertur, ad cicatrîcem perduci.

Quòd si ante quàm vesîca purgata eſt, oræ se glutinarunt, dolorque & inflammatio rediérunt, vulnus digitis vel averso scalpello diducendum eſt, ut torquentibus exitus dêtur; hisque effusis, quum diutius pura urîna descendit, tum demum quæ cicatrîcem inducant, imponenda sunt; extendendique, ut suprà docui, pedes quàm maximè juncti.

Quòd si fiſtulæ metus ex his cauſſis quas proposui, subeſſe videbitur, quo faciliùs claudatur ea, vel certè coanguſtetur, in anum quoque danda plumbea fiſtula eſt; extentisque cruribus, femina talique inter se deliganda sunt, donec qualis sutura eſt, cicatrix sit.

SECT. XII. Et hoc quidem commune eſſe maribus & feminis poteſt: propriè verò quædam ad feminas pertinent, ut in primis quòd earum naturalia non numquam, inter se glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idque interdum evenit protinus in utero matris, interdum exulceratione in his partibus factâ, & per malam curationem his oris sanescendo junctis. Si ex utero eſt, mem-

brana ori vulvæ oppoſita eſt ; ſi ex ulcere, caro id replevit.

Oportet autem membranam duabus lineis inter ſe transverſis incidere ad ſimilitudinem literæ X, magnâ curâ habitâ, ne urínæ iter violetur : deinde undique eam membranam excidere. At ſi caro increvit, neceſſarium eſt rectâ lineâ patefacere. Tum ab orâ vel volſellâ vel hamo apprehenſam, tamquam habenulam excidere ; & intus implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Græci vocant) in acéto tinctum demittere, ſupráque ſuccidam lanam acéto madentem deligare : tertio die ſolvere ulcus, & ſicut alia ulcera curare : cumque jam ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatrîcem inducente illinere, eamque intus dare ; ſupráque idem medicamentum injicere, donec ad cicatrîcem plaga perveniat.

Sect. XIII. Ubi concêpit autem aliqua, ſi jam propè maturus partus intus emortuus eſt, neque excidere per ſe poteſt, adhibenda curatio eſt quæ numerari inter difficillimas poteſt : nam & ſummam prudentiam moderationemque deſiderat, & maximum periculum affert. Sed vulvæ natura mirabilis, quum in multis aliis, tum in hac re quoque facilè cognoſcitur.

Oportet autem ante omnia reſupînam mulierem transverſo lecto ſic collocare, ut feminibus ejus ipſius ilia comprimantur : quo fit ut & imus venter in conſpectu medici ſit, & infans ad os vulvæ compellatur ; quæ vulva, emortuo partu, id comprimit, ex intervallo verò paullum dehiſcit. Hac occaſione uſus medicus, unctæ manûs indicem

digitum primum debet inserere, atque ibi continêre donec iterum id aperiatur, rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cujus rei facilitatem multum confert & magnitudo vulvæ, & vis nervorum ejus, & corporis totîus habitùs, & mentis etiam robur, quum præsertim intus non numquam etiam duæ manus dari debeant.

Pertinet etiam ad rem quàm calidiſſimum eſſe imum ventrem & extrema corporis, nequédum inflammationem cœpiſſe, sed recenti re protinus adhiberi medicînam. Nam si corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans nisi ægerrimè poteſt; sequiturque sæpe cum vomitu & cum tremore mortifera nervorum diſtentio.

Verùm intus emortuo corpori manus injecta, protinus habitum ejus sentit. Nam aut in caput aut in pedes conversum eſt, aut in transversum jacet; ferè tamen sic ut vel manus ejus vel pes in propinquo sit.

Medici verò propositum eſt, ut infantem manu dirigat, vel in caput vel etiam in pedes, si fortè aliter compositus eſt: ac si nihil aliud eſt, manus vel pes apprehensus, corpus rectius reddit; nam manus in caput, pes in pedes eum convertet. Tum si caput proximum eſt, demitti debet uncus undique lævis, acuminis brevis, qui vel oculo vel auri, vel ori, interdum etiam fronti rectè injicitur, deinde attractus infantem educit. Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet: nam si compreſſo vulvæ ore id tentatum eſt, non emit-

tente eo, infans abrumpitur, & unci acumen in ipsum os vulvæ delabitur, sequiturque nervorum diſtentio, & ingens periculum mortis. Igitur compreſſâ vulvâ, conquiescere; hiante, leniter trahere oportet, & per has occasiones paullatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum, siniſtra intus posita infantem ipsum, simulque dirigere eum debet.

Solet etiam evenire, ut is infans humore diſtendatur, exque eo profluat fœdi odoris sanies. Quod si tale eſt, indice digito corpus illud forandum eſt, ut effuso humore extenuetur: tum id leniter per ipsas manus recipiendum eſt; nam uncus injectus hebeti corpusculo facilè elabitur: in quo quid periculi sit, suprà positum.

Sed in pedes quoque conversus infans non difficulter extrahitur, quibus apprehensis, per ipsas manus commodè educitur.

Si verò transversus eſt, neque dirigi potuit; uncus alæ injiciendus paullatimque attrahendus eſt: sub quo ferè cervix replicatur, retróque caput ac reliquum corpus ſpectat. Remedio eſt cervix præcîsa, ut separatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui priori similis in interiore tantùm parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut antè caput, deinde reliqua pars auferatur; quia ferè majore parte extractâ, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique sine summo periculo non poteſt.

Si tamen id incidit, super ventrem mulieris duplici panniculo injecto, valens homo non impedîtus a siniſtro latere ejus debet aſſiſtere, & super

imum ventrem ejus duas manus imponere, alteràque alteram premere; quo fit ut illud caput ad os vulvæ compellatur: idque eâdem ratione quæ suprà posita eſt, unco extrahitur.

At si pes alter juxtà repertus eſt, alter retrò cum corpore eſt, quidquid protractum eſt, paullatim abscidendum eſt: & si clunes os vulvæ urgère cœpérunt, iterum retrò repellendæ sunt, conquisitusque pes ejus adducendus: aliæque etiamnum difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, concîsus eximi debeat.

Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt, ut is eum supínis manibus suſtineat, medicus deinde siniſtrâ manu leniter trahere umbilîcum debet ita ne abrumpat, dextrâque eum sequi usque ad eas quas *secundas* vocant (quod velamentum infantis intus fuit); hisque ultimis apprehensis, venulas membranulasque omnes eàdem ratione manu diducere a vulva, totumque illud extrahere, & si quid intus præterea concreti sanguinis remanet.

Tum compreſſis in unum feminibus, illa in conclavi collocanda eſt modicum calorem sine ullo perflatu habente. Super imum ventrem ejus imponenda lana succida in acéto & rosa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in his vulneribus quæ in nervosis locis sunt, adhibetur.

SECT. XIV. Ani quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manûs auxilium desiderant. Ergo, si qua sciſſa in eo vetuſtate induruérunt, jamque callum habent, commodiſſimum eſt ducere alvum,

tum spongiam calidam admovêre, ut relaxentur illa, & foras prodeant. Ubi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, & ulcera renovare; deinde imponere linamentum molle, & supra linteolum illitum melle, locumque eum molli lanâ implêre, & ita vincire altero die deincepsque cæteris; lenibus medicamentis uti, quæ ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe aliàs proposui; & utique per primos dies sorbitionibus eum ſuſtinêre, paullatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus quod eodem loco præceptum eſt.

Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur; ubi primùm id apparuit, incidendum eſt, ne anus ipse suppûret. Neque tamen antè properandum eſt: nam si crudum incîsum eſt, inflammationi multum accêdit, & puris aliquanto amplius concitatur.

His quoque vulneribus, lenibus cibis iisdemque medicamentis opus eſt.

At tubercula quæ *condylomata* appellantur, ubi induruérunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur; tum volsellâ tuberculum apprehensum juxtà radíces exciditur. Quod ubi factum eſt, eadem sequuntur quæ suprà poſt curationem adhibenda eſſe proposui: tantùm modò si quid increscit, squamâ æris coërcendum eſt.

Ora etiam venarum fundentia sanguinem sic colluntur. Ubi sanguini qui effluit, sanies adjicitur, alvus acrioribus ducitur, quo magis ora promoveantur; eóque fit ut omnia venarum quasi capitula conspicua sint. Tum si capitulum exiguum

eſt, baſimque tenuem habet, adſtringendum lino paullum ſuprà eſt quàm ubi cum ano committitur. Imponenda ſpongia ex aquâ calidâ eſt, donec id liveat : deinde aut ungue, aut ſcalpello ſupra nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur, interdum etiam urínæ difficultas. Si id majus eſt & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paullumque ſuprà baſim incidendum, neque relinquendum quidquam ex eo capitulo, neque quidquam ex ano demendum eſt. Quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit.

Quà incîſum eſt, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum alligari. Si duo triave ſunt, imum quodque primùm curandum eſt; ſi plura, non omnia ſimul, ne tempore eodem undique teneræ cicatríces ſint. Si ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongiâ, deinde linamentum imponendum, ungenda femina & inguina & quidquid juxtà ulceris eſt; ceratumque ſuperdandum eſt, & farínâ hordeaceâ calidâ implendus locus eſt; & ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidêre in aquâ calidâ debet, eodemque cataplaſmate fovéri. Ac bis die, & ante curationem, & poſt eam, coxendíces ac femina liquido cerato perungenda ſunt, tepidoque is loco continendus. Interpoſitis quinque aut ſex diebus, oriculario ſpecillo linamenta educenda.

Si capitula ſimul non excidérunt, digito promovenda : tum lenibus medicamentis, iiſdemque quæ alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finíto vitio, quemadmodum agendum eſſet, jam aliàs ſuperiùs expoſui.

CAPUT QUARTUM.

Sect. I. Ab his ad crura proximus tranſitus eſt, in quibus orti varíces non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum quæ in capite nocent, & eorum varîcum qui in ventre sunt, curationem diſtuli, quoniam ubîque eadem eſt.

Igitur vena omnis quæ noxia eſt, aut aduſta tabescit, aut manu exciditur. Si recta eſt, si, quamvis transversa, tamen simplex, si modica eſt, meliùs aduritur. Si curva eſt, & velut in orbes quosdam implicatur, pluresque inter se involvuntur, utilius eximere eſt.

Adurendi ratio hæc eſt. Cutis superinciditur: tum patefacta vena tenui & retuso ferramento candente modicè premitur; vitaturque, ne plagæ ipsîus oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt. Id interpositis ferè quaternis digitis per totum varîcem fit; & tum superimponitur medicamentum quo aduſta sanantur.

At exciditur hoc modo. Cute eâdem ratione super venam incísâ, hamulo oræ excipiuntur, scalpelloque undique a corpore vena diducitur; caveturque, ne inter hæc ipsa lædatur; eique retusus hamulus subjicitur; interpoſitóque eodem ferè spatio quod suprà positum eſt, in eâdem venâ idem fit; quæ quò tendat, facilè hamulo priore extento cognoscitur.

Ubi jam idem, quacumque variçes sunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum vena præciditur: deinde quà proximus hamus eſt, attrahitur

& evellitur; ibîque rursus absciditur. Ac sic undique varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplaſtrum glutinans injicitur.

SECT. II. At si digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem poſtea cohæsérunt, scalpello diducuntur, dein separatim uterque non pingui emplaſtro circumdatur; atque ita per se uterque sanescit.

Si verò fuit ulcus in digito, poſteàque malè inducta cicatrix curvum eum reddidit, primùm malagma tentandum eſt: dein, si id nihil prodeſt (quod & in veteri cicatrîce & ubi nervi læsi sunt, evenire consuevit) vidêre oportet, nervine id vitium an cutis sit. Si nervi eſt, attingi non debet; neque enim sanabile eſt: si cutis, tota cicatrix excidenda eſt, quæ ferè callosa efficitur, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus sic ad novam cicatrîcem perducendus eſt.

SECT. III. Gangrænam inter ungues alasque aut inguina nasci, & si quando medicamenta vincuntur, membrum præcídi oportêre, alio loco mihi dictum eſt. Sed id quoque cum periculo summo fit: nam sæpe in ipso opere, vel profusione sanguinis, vel animæ defectione moriuntur. Verùm hîc quoque nihil intereſt, an satis tutum præsidium sit, quod unicum eſt.

Igitur inter sanam vitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad os sic eſt, ut neque contra ipsum articulum id fiat: & potiùs ex sanâ parte aliquid excidatur, quàm ex ægrâ relinquatur. Ubi ad os ventum eſt, reducenda ab eo sana caro, &

circa os ſubſecanda eſt, ut eâ quoque parte aliquîd oſſis nudêtur: dein id ſerrulâ præcidendum eſt, quàm proximè ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oſſis quam ſerrulâ exaſperavit, lævanda eſt, ſupráque inducenda cutis, quæ ſub ejus modi curatione laxa eſſe debet, ut quàm maximè undique os contegat. Quà cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex acéto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in vulneribus in quibus pus movéri non debet, præceptum eſt.

LIBER OCTAVUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO *in qua poſitus & figura oſſium corporis humani indicatur.* CAP. I. *De fractis oſſibus.* SECT. I. *Quibus ſignis oſſa vitiata cognoſcantur, quâque ratione curentur.* SECT. II. *Quæ ſint oſſium fractorum indicia, fiſſorumve quæ curatio.* SECT. III. *De calvaria fracta.* SECT. IV. *De naſo fracto.* SECT. V. *De auribus fractis.* SECT. VI. *De maxillâ fractâ.* SECT. VII. *De jugulo fracto.* SECT. VIII. *De coſtis fractis.* SECT. IX. *Humerorum, brachiorum, femorum, crurum digitorumque fractorum curationes tum propriæ, tum communes.* CAP. II. *De oſſium e ſedibus ſuis emotione.* SECT. I. *De emotione communi.* SECT. II. *De ſingulorum oſſium emotione.* 1°. *De maxilla.* 2°. *De capite.* 3°. *De humero.* 4°. *De cubito.* 5. *De manu.* 6°. *De palma.* 7°. *De digitis.* 8°. *De femore.* 9°. *De genu.* 10°. *De talo.* 11°. *De planta.* 12°. *De digitis.* 13°. *De iis oſſibus quæ cum vulnere ſedibus ſuis moventur.*

PRÆFATIO.

SUPEREST ea pars quæ ad oſſa pertinet, quæ quo faciliùs accipi poſſit, priùs poſitus figuraſque eorum indicabo.

Igitur *calvaria* incipit: ex interiore parte concava, extrinſecus gibba, utrimque lævis, & quâ

cerebri membranam contegit, & quà cute capillum gignente contegitur : eaque ſimplex ab occipitio & temporibus; duplex uſque in verticem a fronte eſt. Oſſa ejus ab exterioribus partibus dura, ab interioribus quibus inter ſe connectuntur, molliora ſunt : interque ea venæ diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare credibile eſt.

Raro autem calvaria ſolida ſine ſuturis eſt; locis tamen æſtuoſis faciliùs invenîtur : & id caput firmiſſimum atque a dolore tutiſſimum eſt. Ex cæteris, quo *ſuturæ* pauciores ſunt, eo capitis valetudo commodior eſt : neque enim certus earum numerus eſt, ſicut nec locus quidem. Ferè tamen duæ ſuper aures, tempora a ſuperiore capitis parte diſcernunt : tertia ad aures per verticem tendens, occipitium a ſummo capite diducit. Quarta ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit; eaque modò ſub imo capillo deſinit, modò frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finîtur .....

Hîc ea deſunt quæ ad quintam ſuturam pertinent . . . .

Ex his cæteræ quidem ſuturæ in unguem committuntur : eæ verò quæ ſupra aures tranſverſæ ſunt, totis oris paullatim extenuantur, atque ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter inſidunt.

Craſſiſſimum verò in capite os poſt aurem eſt, quà capillus, ut veriſimile eſt, ob id ipſum non gignitur. Sub iis quoque muſculis qui tempora contegunt, os medium in exteriorem partem inclinatum, poſitum eſt. At facies ſuturam habet maximam, quæ a tempore incipiens, per medios oculos nareſque tranſverſa pervenit ad alterum tempus.

A qua breves duæ sub interioribus angulis deorſum ſpectant: & malæ quoque in ſummâ parte ſingulas transverſas ſuturas habent; a mediiſque naribus aut ſuperiorum dentium gingívis per medium palatum una procedit, altera quæ transverſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt.

Foramina autem intra caput maxima oculorum ſunt, deinde narium, tum quæ in auribus habèmus. Ex his quæ oculorum ſunt, recta ſimpliciáque ad cerebrum tendunt. Narium duo foramina oſſe medio diſcernuntur: ſi quidem hac primùm a ſuperciliis anguliſque oculorum oſſe incohantur ad tertiam ferè partem: deinde in cartilaginem verſæ quo propiùs ori deſcendunt, eo magis carunculâ quoque molliuntur. Sed ea foramina, quæ a ſummis ad imas nares ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera dividuntur: alia ex his ad fauces pervia ſpiritum & reddunt & accipiunt, alia ad cerebrum tendunt. In ultimâ parte in multa & tenuia foramina diſſipantur, per quæ ſenſus odoris nobis datur.

In aure quoque primò rectum & ſimplex iter, procedendo flexuoſum fit. Juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt. Juxta ea duo parvuli quaſi ſinus ſunt, ſuperque eos finîtur os, quod transverſum a genis tendens ab inferioribus oſſibus ſuſtinêtur: *jugale* appellari poteſt, ab eadem ſimilitudine a qua id Græci ζυγῶδες appellant.

Maxilla verò eſt molle os, eaque una eſt, cujus eadem & media & etiam ima pars mentum eſt, a

quo utrimque procêdit ad tempora; solaque ea movêtur: nam malæ cum toto oſſe quod superiores dentes exigit, immobiles sunt. Verùm ipsîus maxillæ partes extrémæ quasi bicornes sunt. Alter proceſſus infrà latior, vertice ipso tenuatur, longiusque procédens sub oſſe jugali subit, & super id temporum musculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo sinu qui juxta foramina auris eſt, cardinis modo fit: ibique huc & illuc se inclínans maxillæ facultatem motûs præſtat.

Duriores oſſe *dentes* sunt, quorum pars maxillæ, pars superiori oſſi malarum hæret. Ex his quaterni primi, quia secant, τόμικοι a Græcis nominantur: hi deinde quattuor canínis dentibus ex omni parte cinguntur: ultra quos utrimque ferè maxillares quini sunt, præterquam in his, in quibus tres genuíni ultimi, qui serò gigni solent, non increvérunt. Ex his priores singulis radicibus, maxillares utique binis, quidam etiam ternis quaternisve nituntur: fereque longior radix breviorem dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa eſt: ex eâdem radîce in pueris novus dens subit, qui multo sæpius priorem expellit: interdum tamen supra infrave eum se oſtendit.

Caput autem *spina* excipit. Ea conſtat ex *vertebris* quatuor & viginti: septem in cervîce sunt, duodecim ad coſtas, reliquæ quinque sunt proximæ coſtis. Hæ teretes brevesque; ab utroque latere proceſſus duos exigunt: mediæ perforatæ, quà spinæ medulla cerebro commiſſa descendit, circà quæque per duos proceſſus tenuibus cavis perviæ, per quæ a membranâ cerebri similes membranulæ

branulæ deducuntur : omnesque vertebræ, exceptis tribus summis, a superiore parte in ipsis proceſſibus parum desidentes sinus habent ; ab inferiore alios deorsum versùs proceſſus exigunt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet, per duos sinus receptis exiguis ejus proceſſibus ; quo fit ut caput deorsum versùm parvis tuberibus exasperetur : secunda superiori parti inseritur. Quod ad circuitum pertinet, pars summa anguſtiore orbe finitur : itáque superior secundæ circumdata, in latera quoque caput moveri sinit : tertia eodem modo secundam excipit ; ex quo facilis cervíci mobilitas eſt.

Ac ne ſuſtineri quidem caput poſſet, nisi utrimque recti valentesque nervi collum continérent, quos κε ότας Græci appellant ; si quidem horum inter omnes flexus alter semper intentus infra prolabi superiora non patitur. Jam quoque vertebra tertia tubercula quæ inferiori inserantur, exigit : cæteræ, proceſſibus deorsum ſpectantibus, in inferiores insinuantur, ac per sinus quos utrimque habent, superiores accipiunt, multisque nervis & multâ cartilagine continentur : ac sic unà flexu modico in promtum dato, cæteris negotiis homo & rectus insiſtit, & alioqui ad neceſſaria opera curvatur.

Infra cervîcem verò summa coſta contra humeros sita eſt : inde undecim inferiores usque ad imum pectus perveniunt, eæque primis partibus rotundæ & leniter quasi capitulatæ, vertebrarum transversis proceſſibus ibi quoque paullum insinuatis inhærent : inde latescunt, & in exteriorem partem recurvatæ, paullatim in cartilaginem degenerant ; eâque parte rursus in interiora leniter

flexæ committuntur cum oſſe pectoris : quod valens ac durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum eſt ; a præcordiis jam ipsum quoque cartilaginem mollit ac terminat : sub coſtis verò prioribus quinque, quas Νοθας Græci nominant, breves tenuioresque, atque ipsæ quoque paullatim in cartilaginem versæ extremis abdominis partibus inhærescunt ; imaque ex his majore jam parte nihil nisi cartilâgo eſt.

Rursus a cervîce duo lata oſſa utrimque ad scapulas tendunt : noſtri *ſcutula operta*, ὠμοπλάτας Græci nominant. Ea in summis verticibus sinuata, ab his triangula, paullatimque latescentia ad spinam tendunt ; & quo latiora quâque parte sunt, hoc hebetiora. Atque ipsa quoque in imo capite cartilaginosa, poſteriore parte velut innatant, quoniam nisi in summo nulli oſſi inhærescunt ; ibi verò validis musculis nervisque conſtricta sunt.

At a summa coſta paullo inferiùs quàm ubi ea media eſt, os excrescit : ibi quidem tenue ; procédens verò, quo propius lato scapularum oſſi fit, eo plenius latiusque eſt, & paullum in exteriora curvatum : quod (protinùs) alterâ verticis parte modicè intumescens, suſtinet jugulum. Id autem ipsum recurvum atque inter duriſſima oſſa numerandum : altero capite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis oſſis insîdit ; paullulumque motu brachii movetur, & cum lato oſſe scapularum : infra caput ejus nervis & cartilagini connectitur.

Hinc *humerus* incipit, extremis utrimque capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilaginosus ; medius teres, durus, medullosus ; leniter

gibbus in priorem , poſteriorem & interiorem , cavus in exteriorem partem. Prior autem pars eſt quæ a pectore eſt, poſterior quæ ab scapulis; interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recêdit: quod ad omnes articulos pertinêre in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius quàm cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, vertici lati scapularum oſſis parvo exceſſu inseritur, ac majore parte extra situm nervis deligatur. At inferius duos proceſſus habet, inter quos quod medium eſt, magis etiam extremis partibus sinuatur.

Quæ res sedem *brachio* præſtat, quod conſtat ex oſſibus duobus. *Radius*, quem κερκίδα Græci appellant, superior breviorque, & primò tenuior, rotundior & leniter cavo capite exiguum humeri tuberculum recipit, atque ibi nervis & cartilagine continêtur. *Cubitus* inferior longiorque , & primò plenior in summo capite, duobus quasi verticibus exſtantibus in sinu humeri quem inter duos proceſſus ejus eſſe proposui, se inserit. Primò verò duo brachii oſſa juncta paullatim dirimuntur, rursusque ad manum coëunt, modo craſſitudinis mutato; siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt: dein radius in caput cartilaginosum consurgens in verticem ejus sinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte alterâ paullum procêdit. Ac, ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in cartilaginem desinere; nullum articulum non sic finiri : neque enim aut moveri poſſet, nisi lævi innitterêtur; aut cum carne nervisque conjungi, nisi ea media quædam materia committeret.

In *manu* verò prima palmæ pars ex multis mi-
nutisque oſſibus conſtat, quorum numerus incertus
eſt; sed oblonga omnia & triangula: ſtructurâ
quâdam inter se connectuntur, quum in vicem su-
perior alterius angulus, alterius planicies sit; eo-
que fit ex his unîus oſſis paullum in interiora
concavi species. Verùm ex manu duo exigui pro-
ceſſus in sinum radii conjiciuntur: tum ex alterâ
parte ad digitos quinque oſſa recta tendentia pal-
mam explent; a quibus ipsi digiti oriuntur, qui ex
oſſibus ternis conſtant; omniumque eadem ratio
eſt. Interius os in vertice sinuatur, recipitque ex-
terioris exiguum tuberculum, nervique ea conti-
nent: a quibus orti ungues indurescunt; ideóque
non oſſi, sed carni magis radicibus suis inhærent.

Ac superiores quidem partes sic ordinatæ sunt.
Ima verò spina in coxarum oſſe desîdit, quod
transversum longéque valentiſſimum vulvam, veſî-
cam, rectum inteſtînum tuetur: idque ab exteriore
parte gibbum, & ad spinam resupinatum; a late-
ribus, id eſt, in ipsis coxis sinus rotundos habet:
a quibus oritur os quod *pectinem* vocant; idque
subter inteſtîna sub pube transversum ventrem fir-
mat: rectius in viris, recurvatum magis in exte-
riora in feminis, ne partum prohibeat.

Inde *femina* oriuntur, quorum capita rotundiora
etiam quàm humerorum sunt, quum illa ex cæteris
rotundiſſima sint: infrà verò duos proceſſus a priore
& a poſteriore quoque parte habent: dein dura &
medullosa, & ab exteriore parte gibba; rursus ab
inferioribus quoque capitibus intumescunt. Supe-
riora in sinus coxæ, sicut humeri in ea oſſa quæ

ſcapularum ſunt, conjiciuntur : tum infrà introrſus leniter tendunt, quò æqualiùs ſuperiora membra ſuſtineant. Atque ideo inferiora quoque capita media ſinuantur, quò faciliùs excipi a cruribus poſſint. Quæ commiſſura oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur : *patellam* vocant. Hæc ſuper innatans, nec ulli oſſi inhærens, ſed carne & nervis deligata, paulloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus juncturam tuetur.

Ipſum autem *crus* eſt ex oſſibus duobus : etenim per omnia femur humero, crus verò brachio ſimile eſt : adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoſcatur ; quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verùm alterum os ab exteriore parte ſuræ poſitum eſt, quod ipſum quoque *Sura* rectè nominatur. Id brevius, ſupráque tenuius, ad ipſos talos intumeſcit : alterum a priore parte poſitum, cui *Tibiæ* nomen eſt, longius, & in ſuperiore parte plenius, solùm cum femoris inferiore capite committitur, ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa, infra ſupráque conjuncta media ut in brachio dehiſcunt.

Excipitur autem crus infrà oſſe transverſo talorum ; idque ſuper os calcis ſitum eſt ; quod quâdam parte ſinuatur, quâdam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, & in ſinum ejus inſeritur. Id quoque ſine medulla durum, magiſque in poſteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repræſentat. Cætera oſſa pedis ad eorum quæ in manu ſunt, ſimilitudinem ſtructa ſunt : plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus, reſpondent.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. Omne autem os, ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco movetur. Id quod vitiatum eſt, primò ferè pingue fit, deinde vel nigrum vel cariosum: quæ, supernatis gravibus ulceribus aut fiſtulis, hisque vel longâ vetuſtate vel etiam cancro occupatis, eveniunt.

Oportet autem ante omnia os nudare, ulcere excíso; &, si latius ejus vitium eſt quàm ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undique pateat: tum id quod pingue eſt, semel iterumve satis eſt admoto ferramento adurere, ut ex eo teſta recêdat; aut eradere donec jam aliquid cruoris offendatur, quæ integri oſſis nota eſt: nam neceſſe eſt aridum sit id quod vitiatum eſt.

Idem in cartilagine quoque læsâ faciendum eſt: si quidem ea quoque scalpello radenda eſt, donec integrum id sit quod relinquatur: deinde sive os, sive cartilâgo rasa eſt, nitro bene tríto reſpergendum eſt: neque alia facienda sunt, ubi caries nigritiesve in summo oſſe eſt. Ubi verò penitius os vitiatum eſt, id vel paullo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum eſt. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturiùs desinat. Finis eſt, quum vel ad album os vel ad solidum ventum eſt. Albo finiri ex nigritie vitium, soliditate quadam ex carie manifeſtum eſt: accedere etiam cruoris aliquid integro, suprà dictum eſt: si quando au-

tem, an altiùs deſcenderit utrumlibet, dubium eſt.

Nam in carie quidem expedîta cognitio eſt : ſpecillum enim tenue in foramen demittitur, quod magis minusve intrando, vel in ſummo cariem eſſe, vel altiùs deſcendiſſe teſtatur. Nigrities colligi quidem poteſt etiam ex dolore & ex febre : quæ ubi mediocria ſunt, illa altè deſcendiſſe non poteſt. Manifeſtior tamen adactâ terebrâ fit : nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe desiit.

Igitur si caries altè deſcendit, per terebram purganda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent : tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta ſunt, donec inde siccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſolvetur ab inferiore oſſe, quodcumque vitiatum eſt, & is sinus carne replebitur ; & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris.

Sin autem nigrities ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excídi : atque idem in carie quoque ad alteram partem oſſis non penetrante fieri poteſt. Quod totum vitiatum, totum eximendum eſt : si inferior pars integra eſt, eatenus quod corruptum eſt, excídi debet. Item sive capitis sive pectoris os, sive coſta carioſa eſt, inutilis uſtio eſt, & excidendi neceſſitas eſt.

Neque audiendi ſunt qui, oſſe nudato, diem tertium exſpectant, ut tunc excídant : ante inflammationem enim tutiùs omnia tractantur. Itaque quantum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detergendum & omni vitio liberandum eſt : longéque pernicioſiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt ; quia vix, etiam si

rectè ceſſit curatio, veram sanitatem reddit.

Exciditur verò os duobus modis: si parvulum eſt quod læsum eſt, modiolo quem χοινίκιον Græci vocant; si spatiosum, terebris. Utriusque rationem proponam.

Modiolus ferramentum concavum teres eſt, imis oris serratum, per quod medium clavus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur. *Terebrarum* autem duo genera sunt: alterum simile ei quo fabri utuntur; alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subitò latius fit, atque iterum ab alio principio paullo minùs quàm æqualiter sursum procedit.

Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potiùs aptatur: &, si caries subeſt, medius clavus in foramen demittitur: si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit qui clavum recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde is habênâ quasi terebra convertitur. Eſt quidam premendi modus, ut & foret, & circumagatur; quia si leviter imprimitur, parum proficit; si graviter, non movêtur.

Neque aliénum eſt inſtillare paullum rosæ vel lactis, quò magis lubrico circumagatur: quod ipsum tamen si copiosius eſt, aciem ferramenti hebetat. Ubi jam iter modiolo impreſſum eſt, medius clavus educitur, & ille per se agitur: deinde quum sanitas inferioris partis scobe cognita eſt, modiolus removetur.

At si latius vitium eſt quàm ut illo comprehendatur, terebrâ res agenda eſt. Eâ foramen fit in

ipso ſine vitioſi oſſis atque integri, deinde alterum non ita longè, tertiumque donec tactus is locus qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit: atque ibi quoque quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tunc excisorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id quod inter utrumque medium eſt, excîdit: ac ſic ambitus ſimilis ei ſit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Utro modo verò id circumductum eſt, idem excisorius ſcalper in oſſe corrupto planus ſummam quamque teſtam levet, donec interdum os relinquatur.

Vix umquam nigrities, interdum caries per totum os perrumpit, maximéque ubi vitiata calvaria eſt. Id quoque vitii ſpecilio ſignificatur, qui depreſſus in id foramen quod infrà ſolidam ſedem habet, & ob id renítens aliquid invenit, & madens exit. Si pervium invenit, altiùs deſcendens inter os & membranam, nihil oppoſitum invenit, educiturque ſiccus: non quo non ſubſit aliqua vitioſa ſanies; ſed quoniam ibi, ut in latiore ſede, diffuſa ſit.

Sive autem nigrities quam terebra detexit, ſive caries quam ſpecillum oſtendit, os tranſit, modioli quidem uſus ferè ſupervacuus eſt; quia latiùs pateat neceſſe eſt, quod tam altè proceſſit. Terebrâ verò eâ quam ſecundo loco poſui, utendum; eaque ne nimis incaleſcat, ſubinde in aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum majore curâ agendum eſt, quum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt, aut in duplici ſuperius: illud, ſpatium ipſum; hoc, ſanguis ſignificat.

Ergo tum lentiùs ducenda habêna, suspendendaque magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda: ut quandocumque os perrumpitur, ſentiamus, neque periclitêmur, ne mucrone terebræ membrana lædatur: ex quo graves inflammationes cum periculo mortis oriuntur.

Factis foraminibus, eodem modo media ſepta, ſed multo circumſpectiùs excidenda ſunt, ne fortè angulus ſcalpri eamdem membranam violet, donec fîat aditus per quem membranæ cuſtos immittatur: μενιγγοφύλακα Græci vocant. Lamina ænea eſt, firma, paullum reſîma, ab exteriore parte lævis: quæ ubi demiſſa eſt, ut exterior pars ejus cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubjicitur quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac ſi excipit ejus angulum, ultrà tranſire non patitur; eóque & audaciùs & tutiùs ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec excîſum undique os eâdem laminâ levêtur, tollique ſine ullâ noxâ cerebri poſſit. Ubi totum os ejectum eſt, circumradendæ lævandæque ſunt oræ; &, ſi quid ſcobis membranæ insêdit, colligendum. Ubi, ſuperiori parte ſublatâ, inferior relicta eſt, non oræ tantùm, ſed os quoque totum lævandum eſt; ut ſine noxâ poſtea cutis increſcat, quæ aſpero oſſi innaſcens protinus non ſanitatem, ſed novos dolores movet. Patefacto cerebro, quâ ratione agendum ſit, dicam, quum ad fracta oſſa venero.

Si baſis aliqua ſervata eſt, ſupèr imponenda ſunt medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur, ſupráque imponenda lana ſuc-

cida oleo atque acéto madens. Ubi tempus proceſſit, ab ipso oſſe caro increscit, cáque factum manu sinum complet. Si quod etiam os aduſtum eſt, a parte sanâ recêdit; subitque inter integram atque emortuam partem caruncula quæ quod abſceſſit, expellit; idque ferè quia teſta tenuis & anguſta eſt, λεπὶς, id eſt squama, a Græcis nominatur.

Poteſt etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; sed summum tantùm collidatur exasperetur que: quod ubi incidit, radi & lævari satis eſt.

Hæc quamvis maximè fíunt in capite, tamen cæteris quoque oſſibus communia sunt; ut, ubicumque idem incidet, eodem remedio sit utendum. At quæ fracta, fiſſa, forata, collîsa sunt, quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requírunt: de quibus protinus dicam, initio ab eadem calvariâ accepto.

SECT. II. Igitur ubi ea percuſſa eſt, protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit; num oculi ejus obcæcati sint; num obmutuerit; num per nares auresve sanguis ei effluxerit; num conciderit; num sine sensu quasi dormiens jacuerit: hæc enim non nisi oſſe fracto eveniunt; atque ubi incidérunt, scire licet neceſſariam, sed difficilem curationem eſſe. Si verò etiam torpor acceſſit, si mens non conſtat, si nervorum vel resolutio vel diſtentio secuta eſt, veri simile eſt etiam cerebri membranam eſſe violatam; eóque in anguſto magis spes eſt. At si nihil horum secutum eſt, poteſt etiam dubitari, an os fractum

sit : & protinus conſiderandum eſt, lapide an ligno, an ferro an alio telo percuſſum sit, & hoc ipso lævi an aspero, mediocri an vaſtiore, vehementer an leniter; quia quo mitior ictus fuit, eo faciliùs os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quàm certiore id notâ explorare.

Ergo quà plaga eſt, demitti specillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum, ne, quum in quosdam sinus naturales inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra faciat; neque nimis plenum, ne parvulæ rimulæ fallant. Ubi specillum ad os venit, si nihil nisi læve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt : si quid asperi eſt, utique quà suturæ non sunt, fractum os eſſe teſtatur.

A suturis se deceptum eſſe Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt : magno ingenio, multáque nihilo minùs habituro, convenit etiam simplex veri erroris confeſſio, præcipuéque in eo miniſterio quod utilitatis cauſſâ poſteris traditur, ne qui decipiantur eâdem ratione, quâ quis antè deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin magni memoria profeſſoris, uti interponerêmus, effêcit.

Poteſt autem sutura eo nomine fallere, quia æquè aspera eſt, ut aliquis hanc eſſe, etiam si rima eſt, exiſtimet eo loco quo subeſſe hanc veri simile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet, sed os aperire tutiſſimum eſt. Nam neque utique certa sedes, ut suprà posui, suturarum eſt; & poteſt idem, & naturaliter commiſſum & ictu

fiſſum eſſe, juxtave aliquid fiſſum habēre. Quin aliquando etiam, ubi ictus fuerit vehementior, quamvis specillo nihil invenītur, tamen aperire commodius eſt. Ac si ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum super os atramentum scriptorium eſt, deinde scalpro id deradendum; nigritiem enim continet, si quid fiſſum eſt.

Solet etiam evenire, ut alterâ parte fuerit ictus, & os alterâ fiderit. Itaque si graviter aliquis percuſſus eſt, si mala indicia subsecuta sunt, neque eà parte quâ cutis discuſſa eſt, rima reperītur, non incommodum eſt parte alterâ considerare, num quis locus mollior sit & tumeat, eumque aperire, si quidem ibi fiſſum os reperiētur. Nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiam si fruſtra desecta eſt. Os fractum, nisi succursum eſt, gravibus inflammationibus afficit, difficiliúsque poſtea tractatur.

Raró, sed aliquando tamen, evenit ut os quidem totum integrum maneat, intus veró ex ictu vena aliqua in cerebri membranâ rupta aliquid sanguinis mittat, isque ibi concrētus magnos dolores moveat, & oculos quibusdam obcæcet. Sed ferè contra id dolor eſt, & eo loco cute incísâ pallidum os reperītur: ideóque id quoque os excidendum eſt. Quacumque autem de cauſſâ curatio hæc neceſſaria eſt, si nondum satis cutis patefacta eſt, latiùs aperienda eſt, donec quidquid læsum eſt, in conspectu sit. In quo ipso videndum eſt, ne quid ex ipsâ membranulâ quæ sub cute calvariam cingit, super os relinquatur: siquidem hæc scalpro terebrisve lacerata, vehementes febres cum in-

flammationibus excitat : itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe deduci. Plagam, si ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperîmus : si manu facienda eſt, ea ferè commodiſſima eſt, quæ duabus transversis lineis literæ X figuram accipit, ut deinde a singulis procedentibus angulis cutis subsecetur

Inter quæ si sanguis fertur, spongiâ subinde in acéto tinctâ cohibendus eſt, occupandusque objectis linamentis, & caput altiùs excitandum. Neque id vitium ullum metum, nisi inter musculos qui tempora continent, affert; sed ibi quoque nihilo minus tutò fit.

In omni verò fiſſo fractove oſſe protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id excíderent : sed multo melius eſt, antè emplaſtra experiri quæ calvariæ cauſſâ componuntur. Eorum aliquid oportet ex acéto mollîtum per se super fiſſum fractumve os imponere, deinde super id aliquanto latiùs quàm vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præter ea succidam lanam acéto tinctam : tunc vulnus deligare, & quotidie resolvere, similiterque curare usque ad diem quintum. A sexto die, etiam vapore aquæ calidæ per spongiam fovêre ; cæteraque eadem facere.

Quod si caruncula increscere cœperit, & febricula aut soluta erit, aut levior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedat, in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore, emolliendum id emplaſtrum adjecto cerato ex rosa facto, quò faciliùs carnem pro-

dûcat : nam per se reprimendi vim habet. Hac ratione ſæpe rimæ callo quodam implentur, eſtque ea oſſis velut cicatrix, & latiùs fracta oſſa, si qua inter se non cohærebant, eodem callo glutinantur, eſtque id aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ excíso oſſe increscit.

Si verò sub prima curatione febris intenditur, brevesque somni & iidem per somnia tumultuosi sunt, si ulcus madet neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, si magni dolores sunt, cibique super hæc faſtidium increscit; tum demum ad manum scalprumque veniendum eſt.

Duo verò sub ictu calvariæ pericula sunt, ne vel os findatur, vel medium desidat : si fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ; vel quia altera super alteram exceſſit, vel etiam quia vehementer rursus se commisérunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum verò non habeat; ac sic eam irrîtet, & graves inflammationes moveat. At ubi medium desedit, eamdem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fracturâ quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum eſt, ut tamen quàm minimum ex oſſe dematur. Ergo si ora alteri insedit, satis eſt id quod eminet, plano scalpro excidere; quo sublato, jam rima hiat quantum curationi satis eſt.

At si oræ inter se comprimuntur, a latere ejus rimæ interposito digití spatio terebrâ foramen faciendum eſt, ab eoque scalper duabus lineis ad riciendum... ad similitudinem V literæ sic, ut vertex ejus a foramine basis ad rimam sit. Quòd si rima

longiùs patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit; & ita nihil latens ſub eo oſſe concavo eſt, abundéque exitus datur intus lædentibus.

Sect. III. Nec ſi fractum quidem os deſedit, totum excídi neceſſe eſt. Sed ſive totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit, ſive circumpoſitæ calvariæ inhæret; exiguâ parte ab eo quod naturaliter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt: deinde in eo quod deſedit juxta rimam quam fecimus, foramina addenda ſunt: ſi in anguſto noxa eſt, duo; ſi latiùs patet, tria: ſeptaque eorum excidenda: & tum ſcalper utrimque ad rimam agendus ſic, ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent.

Deinde, ſi qua labant, & ex facili removeri poſſunt, forfice ad id factâ colligenda ſunt, maximéque ea quæ acuta membranam infeſtant. Si id ex facili fieri non poteſt, ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranæ eſſe propoſui; & ſuper eam quidquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt: eâdem laminâ, quidquid deorſum inſîdet, attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut quâ parte fracta oſſa tamen inhærent, ſolidentur; quâ parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant, ſpatiumque inter hæc ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur, pluſque in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quàm habiturum fuerit eo excíſo.

His factis, ea membrana acri acéto reſpergenda eſt, ut ſive aliquid ſanguinis ex ea profluit, co-

bibeatur; sive intus concrètus cruor remanet, diſcutiatur. Tum idem medicamentum eodem modo qui suprà positus eſt, mollitum, ipsi membranæ imponendum eſt; cæteráque eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum & lanam succidam pertinent; collocandusque is in loco tepido: & curandum quotidie vulnus; bis etiam æſtate.

Quòd si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida: si usque eò tumebit, ut super oſſa quoque emineat, coërcebit eam bene trìta lenticula, vel folia vitis contrìta, & cum recenti vel butyro vel adipe anseríno mixta; cervixque molliri debebit liquido cerato ex irino facto. At si parum pura membrana videbitur, par modus ejus emplaſtro & melli miscendus erit, idque supèr infundendum; ejusque continendi cauſſâ unum aut alterum linamentum injiciendum, & supèr linteolo cui emplastrum illitum sit, contegendum. Ubi satis pura membrana eſt, eâdem ratione adjiciendum emplaſtro ceratum, ut carnem producat.

Quod ad abſtinentiam verò, & primos ulterioresque cibos potionesque pertinet, eadem quæ in vulneribus præcépi, servanda sunt; eò magis, quò periculosiùs hæc pars afficitur. Quinetiam, quum jam non solùm suſtineri, sed ali his quoque oportebit, tamen erunt vitanda quæcumque mandenda sunt; item fumus & quidquid excitat ſternutamentum.

Spem verò certam faciunt membrana mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis

motus maxillæ atque cervîcis. Mala signa sunt, membrana immobilis, nigra vel livida, vel aliter corrupti coloris; dementia, acris vomitus, nervorum vel resolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor atque cervîcis, cæteráque quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent: eademque in cæteris vulneribus, vel salutaria vel mortifera sunt.

Ubi bene res cedit, incipit ab ipsâ membranâ; vel si os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increscere; eaque id quod inter oſſa vacuum eſt, replet: non numquam etiam super calvariam excrescit. Quod si incidet, inspergenda squama æris eſt, ut id reprimat cohibeatque, eáque carni superdanda quæ ad cicatrîcem perdúcant; omnibusque ea locis commodè inducitur, exceptâ frontis eâ parte, quæ paullum super id eſt quod inter supercilia eſt: ibi enim vix fieri poteſt, ut non per omnem ætatem sit exulceratio; quæ linteolo medicamentum habente contegenda sit. Illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec jam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, frequens balneum, major vini modus.

Sect. IV. In naribus verò & os & cartilago frangi solet, & quidem modò adversa, modò a latere. Si adversa fracta sunt, alterumve ex his, nares desídunt, difficulter spiritus trahitur; si a latere os fractum eſt, is locus cavus eſt: si cartilago, in alteram partem nares declinantur.

Quidquid in cartilagine incidit, excitandum leniter eſt, aut subjecto specillo, aut duobus digitis utrimque compreſſis: deinde in longitudinem

implicata linamenta, & molli pelliculâ cincta circumſutaque, intus adjicienda ſunt: aut eodem modo compoſitum aliquid ex arido penicillo: aut grandis pinna, gummi vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ deſidere cartilaginem non ſinat. Sed ſi adverſa ea fracta eſt, æqualiter utraque naris implenda eſt: ſi a latere, craſſius eſſe debet ab eâ parte in quam naſus jacet, ab alterâ tenuius, id quod inſeritur. Extrinſecus autem circumdanda habêna eſt mollis, media illita miſtis inter ſe similâ & turis fuligine, eâque ſupra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinanda eſt: id enim corpori quaſi gluten inhæreſcit, & quum induruit, nares commodè continet. Sin quod intus inditum eſt, lædit, ſicut maximè fit, ubi interior cartilàgo perfracta eſt, excitatæ nares eâdem tantùm modò habênâ continendæ ſunt; deinde poſt quattuordecim dies id ipſum demendum eſt. Reſolvitur autem aquâ calidâ, eâque tum is locus quotidie fovendus eſt.

Sin os fractum eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atque ubi adverſum id ictum eſt, utraque naris implenda eſt; ubi a latere, ea in quam os impulſum eſt; imponendumque ceratum, & paullo vehementiùs deligandum eſt, quia callus eo loco non ad ſanitatem tantùm modò, ſed etiam ad tumorem increſcit. A tertio die fovendum id aquâ calidâ eſt, tantóque magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quòd ſi plura erunt fragmenta, nihilo minùs extrinſecus ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda, imponendáque extrinſecus eadem ha-

bêna, & ſuper eam ceratum; neque ultra faſcia adhibenda eſt.

At si quod fragmentum undique reſolutum, cum cæteris non glutinabitur, intelligêtur id quidem ex humore qui multus ex vulnere ferêtur, volſellâ verò extrahetur: finitíſque inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis quæ leniter reprimunt. Pejus eſt, ubi aut oſſi aut cartilagini fractæ, cutis quoque vulnus acceſſit. Id admodum raro fit: si incidit, illa quidem nihilo minùs eâdem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt: cuti verò ſuperimponendum emplaſtrum aliquod ex his quæ recentibus vulneribus accommodata ſunt; ſed inſuper nullo vinculo deligandum eſt.

Sect. V. In aure quoque interdum rumpitur cartilago: quod si incidit, ante quàm pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum eſt; ſæpe enim ſuppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet; non ipſam quidem cartilaginem glutinari, circa tamen carnem increſcere, ſolidaríque eum locum: itaque si cum cute cartilago rupta eſt, cutis utrimque ſuitur.

Nunc autem de eâ dico quæ, cute integrâ, frangitur. In eâ verò si jam pus natum eſt, aperienda alterâ parte cutis, & ipſa cartilago contrà lunatâ plagâ excidenda eſt: deinde utendum eſt medicamento leniter ſanguinem ſupprimente, quale lycium eſt aquâ dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponendum linteolum cum emplaſtro sic, ut pingue omne vitetur; & a parte poſteriore lana mollis auri ſubjicienda eſt, quæ quod

eſt inter hanc & caput compleat : tum ea leniter deliganda eſt, & a tertio die vapore, ut in naribus poſui, fovenda. Atque in his quoque generibus abſtinentia primi temporis neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

SECT. VI. Ab his ad maxillam venturus indicanda quædam puto, communiter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſæpius eadem dicenda ſint.

Omne igitur os modò rectum, ut lignum, in longitudinem finditur, modò frangitur transverſum, interdum oblîquum : atque id ipsum non numquam retusa habet capita, non numquam acûta. Quod genus peſſimum eſt, quia neque facilè committuntur, quæ nulli retuſo innituntur, & carnem vulnerant, interdum nervum quoque aut muſculum. Quinetiam aliquando plura fragmenta fiunt; ſed in aliis quidem oſſibus ex toto ſæpe fragmentum a fragmento recêdit ; maxillæ verò ſemper aliquâ parte fractâ etiam vexata oſſa inter ſe cohærent.

Igitur in primis digitis duobus utrimque prementibus, & ab ore, & ab cute omníno oſſa in ſuam ſedem compellenda ſunt : deinde, ſi transverſa maxilla fracta eſt (ſub quo caſu ferè dens ſuper proximum dentem excidit) ubi ea in ſuam ſedem collocata eſt, duo proximi dentes, aut, ſi hi labant, ulteriores inter ſe setâ deligandi ſunt. Id in alio genere fracturæ ſupervacuum eſt, cætera eadem facienda ſunt : nam linteolum duplex madens vino & oleo ſuperinjiciendum cum eâdem ſimilâ & eâdem turis fuligine eſt : deinde aut faſcia injicienda, aut mollis habêna mediâ in longitudinem

incîsa, ut utrimque mentum complectatur, & inde capita ejus supra caput adducta ibi deligentur.

Illud quoque ad omnia oſſa pertinens dictum erit; famem primùm eſſe neceſſariam, deinde a die tertio humidum cibum, sublatâ inflammatione, paullò pleniorem, eumque qui carnem alat; per omne tempus vinum eſſe alienum: deinde tertio die resolvi debêre, foveríque per spongiam vapore aquæ calidæ, eademque quæ primo fuérunt, superdari: idem die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur, quæ vel nono die vel septimo ferè resolvitur: eâ sublatâ, rursus oſſa eſſe tractanda, ut si quid fractum loco suo non eſt, reponatur: neque id eſſe solvendum, nisi duæ partes ejus temporis intra quod quæque oſſa confervent, transierint.

Ferè verò intra quartum decimum & unum & vicesimum diem sanescunt, maxilla, malæ, jugulum, pectus, latum os scapularum, coſtæ, spina, coxarum os, os tali, calx, manus, planta: intra vicesimum & tricesimum diem crura, brachiaque: intra septimum & vicesimum & quadragesimum, humeri & femina.

Sed de maxillâ illud quoque adjiciendum eſt, quòd humidus cibus diu aſſumendus eſt: atque etiam quum tempus proceſſit, in lagano similibusque aliis perseverandum eſt, neque quidquam durius edendum, donec ex toto maxillam callus firmârit: item primis utique diebus habendum silentium.

Sect. VII. Jugulum verò si transversum fractum eſt, non numquam per se rursus rectè coit, & nisi

movêtur, sanari sine vincturâ poteſt; non numquam verò, maximè ubi motum eſt, elabitur; feréque id quod ab humero eſt sub id quod a pectore eſt, in poſteriorem partem inclinatur. Cujus ea ratio eſt, quòd per se non movêtur, sed cum humeri motu consentit: itaque, eo subsiſtente, subinde humerus agitatur. Raròo verò admodum in priorem poſterioremve partem jugulum inclinatur, adeò ut magni profeſſores numquam se vidiſſe memoriæ mandarint: sed locuples tamen ejus rei auctor Hippocrates eſt.

Verùm ut diſſimilis uterque casus eſt, sic quædam diſſimilia requîrit. Ubi ad scapulas jugulum tendit, simul dextrâ manu planâ placidè propellendus in poſteriorem partem humerus eſt, & illud in priorem attrahendum: ubi ad pectus conversum eſt, ipsum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus eſt: ac, si is inferior eſt, non id quod a pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt, sed humerus ipse attollendus: sin autem superior eſt, id quod a pectore eſt, implendum lanâ, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si acuta fragmenta sunt, incídi contrà cutis debet; & ex oſſibus ea quæ carnem vulnerant, præcidenda sunt: tum retusa oſſa committenda sunt. Si quod ab aliquâ parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eſt, in vino & oleo tinctum.

Si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferulâ facto canaliculo, eodemque intus incerato; ne fascia diducatur, quæ jugulo composito circumdanda eſt sæpius potiùs quàm valentiùs: quod

ipsum quoque in omnibus oſſibus fractis perpetuum eſt. A dextro verò jugulo, si id fractum eſt, ad alam siniſtram, a siniſtro ad dexteram, rursusque sub alâ sanâ fascia dari debet. Poſt hæc si jugulum ad scapulas inclinatum eſt, brachium ad latus; si in partem priorem, ad cervîcem deligandum eſt, supinusque homo collocandus; cæteráque eadem facienda, quæ suprà comprehensa sunt.

Sunt verò plura oſſa ferè immobilia, vel dura, vel cartilaginosa, quæ vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur, ut malæ, pectus, latum os scapularum, coſtæ, spina, coxarum os, os tali, calx, manus, planta: horum omnium eadem curatio eſt.

Si suprà vulnus eſt, id suis medicamentis nutriendum eſt: quo sanescente, rimas quoque oſſis, aut si quod foramen eſt, callus implet. Si cutis integra eſt, & os læsum eſſe ex dolore colligimus, nihil aliud quàm quiescendum, imponendumque ceratum eſt, & leniter deligandum, donec sanitate oſſis dolor finiatur.

Sect. VIII. Quædam tamen & de coſta dicenda sunt, quia juxta viscera sunt, gravioribusque periculis is locus expositus eſt.

Hæc quoque igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars ejus quæ rara eſt, lædatur: interdum sic, ut eam totam is casus perruperit. Si tota fracta non eſt, nec sanguis exspuitur, nec febricula sequitur, nec quidquam suppûrat, nisi admodum raró, nec dolor magnus eſt; tactu tamen is locus leviter indolescit; abundè eſt eadem quæ suprà scripta sunt,

sunt, facere, & a mediâ fasciâ incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclînet.

Ab uno verò & vicesimo die, quo utique os eſſe debet glutinatum, id agendum: cibis uberioribus eſt utendum, ut corpus quàm pleniſſimum fiat, quò meliùs os veſtiat quod illo loco tenerum adhuc injuriæ sub tenui cute expositum eſt. Per omne autem tempus curationis vitandus clamor, ſtridor, sermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quidquid vel tuſſim vel ſternutamentum movet; nec spiritum quidem magnopere continère expedit.

At si tota coſta perfracta eſt, casus asperior eſt: nam & graves inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe vitæ periculum sequitur, & sanguis exspuitur. Ergo, si vires patiuntur, ab eo brachio quod super eam coſtam eſt, sanguis mittendus eſt: si non patiuntur, alvus tantùm sine ullo acri ducenda eſt, diutiusque inediâ pugnandum. Panis verò ante septimum diem non aſſumendus, sed unâ sorbitione vivendum, imponendumque ei loco ceratum ex lino factum, cui cocta quoque resîna adjecta sit, aut Polyarchi malagma, aut panaces ex vino & rosâ & oleo, superque imponenda lana succida mollis, & duæ fasciæ a mediis orsæ, minimèque adſtrictæ. Multo verò magis omnia vitanda, quæ suprà posui, adeò ut ne spiritus quidem sæpius movendus sit.

Quòd si tuſſis infeſtabit, ad id potio sumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba ſtœchade, vel ex cumíno & pipere. Gravioribus verò doloribus urgentibus, cataplasma impóni quoque

conveniet vel ex lolio, vel ex hordeo cui pinguis fici tertia pars sit adjecta : & id quidem interdiu superjacebit ; noctu verò idem, aut ceratum, aut malagma, aut panni, quia poteſt cataplasma decidere. Ergo alterno quoque die resolventur, donec jam cerato aut malagmate poſſîmus eſſe contenti : & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus, ab undecimo verò ali incipiet : ideóque etiam laxior quàm primò fascia circumligabitur ; feréque ea curatio ad quadragesimum diem perveniet.

Sub quâ si metus non erit suppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendum prōficiet. Si suppuratio vicerit, neque per quæ suprà scripta sunt, discuti potuerit, omnis mora vitanda erit, ne os infrà vitietur ; sed quâ parte maximè tumebit, eò demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perveniat ; idque effundendum. Si nusquam caput se oſtendit, ubi maximè pus subsit, sic intelligimus. Cretâ cimoliâ totum locum illiniemus, & siccari patiemur : quo loco maximè humor in ea perseverabit, ibi pus proximum erit, isque uti debebit.

Si latiùs aliquid abscêdet, duobus aut tribus locis erit perforandum, demittendumque linamentum, aut aliquid ex penicillo quod summum lino sit devinctum, ut facilè educatur : reliqua eadem, quæ in cæteris aduſtis, facienda sunt. Ubi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes, perniciosa futura, id malum subsequatur. Non numquam etiam leviùs ipso oſſe affecto, & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam,

muccis similis, intus coit, mollescitque contrà cutis: in qua simili uſtione utendum eſt.

In spinâ quoque eſt quod propriè notemus. Nam si id quod ex vertebra excêdit, aliquo modo fractum eſt, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo sentiuntur, quia neceſſe eſt ea fragmenta spinosa eſſe: quo fit, ut homo in anteriorem partem subinde nitatur. Hæc noscenda rei cauſſâ sunt: medicamentis verò iisdem opus eſt, quæ primâ parte hujus capitis exposita sunt.

SECT. IX. Similes rursùs ex magnâ parte casus curationesque sunt humeris & femoribus: communia etiam quædam humeris, brachiis, feminibus, cruribus, digitis: si quidem ea minùs periculosè media franguntur.

Quo propior fractura capiti vel superiori vel inferiori eſt, eo pejor eſt: nam & majores dolores affert, & difficiliùs curatur. Earum maximè tolerabilis eſt simplex, eaque transversa; pejor, ubi fragmenta multa sunt atque oblîqua; peſſima ubi eadem acuta. Non numquam autem fracta in his oſſa in suis sedibus remanent; multo sæpius excidunt, aliudque super aliud effertur: id quoque ante omnia considerari debet, & sunt notæ certæ. Si suis sedibus sunt, mota resonant, punctionisque sensum repræsentant; tactu inæqualia sunt. Si verò non adversa, sed oblîqua junguntur, quod fit sæpe ubi loco suo non sunt, membrum id altero e latere brevius eſt, & musculi ejus tument.

Ergo si hoc deprehensum eſt, protinus id membrum oportet extendere: nam nervi musculique intenti per oſſa contrahuntur, neque in suum lo-

cum veniunt, niſi illos per vim aliquis intenderit. Rurſus, ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammatio oritur; ſub qua & difficilè & periculosè vis nervis adhibetur: nam diſtentio nervorum vel cancer ſequitur, vel certè, ut mitiſſimè agatur, pus. Itaque ſi ante repoſita oſſa non ſunt, poſt eam reponenda ſunt.

Intendere autem digitum vel aliud quodque membrum, ſi adhuc tenerum eſt, etiam unus homo poteſt, quum alteram partem dextrâ, alteram ſiniſtrâ prendit: valentius membrum duobus eget, qui in diversa contendant. Si firmiores nervi ſunt, ut in viris robuſtis, maximéque eorum feminibus & cruribus evenit, habénis quoque vel linteis faſciis utrimque capita articulorum deliganda, & per plures in diversa ducenda ſunt. Ubi paullò longius quàm naturaliter eſſe debet, membrum vis fecit; tum demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt; indiciumque oſſis repoſiti eſt dolor ſublatus. Et membrum alteri parti æquatum involvendum duplicibus triplicibusve pannis in vino & oleo tinctis, quos lineos eſſe commodius eſt.

Ferè verò faſciis ſex opus eſt. Prima breviſſima adhibenda, quæ circa fracturam ter voluta ſurſum verſum feratur, & quaſi in cochleam ſerpat; ſatiſque eſt eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior eſt: ſi quâ parte os eminet; ab ea, ſi totum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam incipere debet priori adverſa, deorſumque tendere, atque iterum ad fracturam reverſa in ſuperiore parte ultra priorem faſciam deſinere.

Super has injiciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat; ac si quâ parte os eminet, triplex eà pannus subjiciendus, eodem vino & oleo madens. Hæc tertiâ fasciâ comprehendenda sunt quartâque sic, ut semper insequens priori adversa sit, & tertia tantùm in inferiore parte, tres in superiore finiantur, quia satius eſt sæpius circuire, quàm nimis adſtringi; si quidem id quod nimis adſtrictum eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt: articulum autem quàm minimè vincire opus eſt; sed si juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt.

Deligatum verò membrum in diem tertium continendum eſt: eaque vinctura talis eſſe debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa visa sit; secundo laxior, tertio jam pæne resoluta. Ergo tum rursum id membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta fascia eſt; iterumque quinto die resolvendum eſt, & sex fasciis tum involvendum sic, ut tertia & quinta infrà, cæteræ suprà finiantur. Quotiescumque autem solvitur membrum, calidâ aquâ fovendum eſt: sed si juxta articulum fractura eſt, diu inſtillandum vinum eſt, exiguâ parte olei adjectâ, eademque omnia facienda donec adeò inflammatio solvatur, ut tenuius quoque quàm ex consuetudine id membrum fiat. Quod si septimus dies non dedit, certè nonus exhibet: tum facillimè oſſa tractantur.

Rursus ergò si parum commiſſa sunt, committi debent: si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponenda sunt: deinde eodem modo membrum deligandum, ferulæque super accommodandæ

X iij

sunt, quæ fiſſæ circumpoſitæque oſſa in suâ sede contineant; &, in quam partem fractura inclînat, ab ea latior valentiorque ferula imponenda eſt.

Eas quoque omnes circa articulum eſſe oportet resímas, ne hunc lædant, nec ultrà adſtringi quàm ut oſſa contineant: & quum spatio laxentur, tertio quoque die paullum habénis suis coartari: ac si nulla prurîgo, si nullus dolor eſt, sic manêre donec duæ partes ejus temporis quo os quodque conſervet, compleantur: poſtea leviùs aquâ calidâ fovêre, quia primo digeri materiam opus eſt, tum evocari. Ergo cerato quoque liquido id leniter eſt ungendum, perfricandáque summa cutis eſt, laxiusque id deligandum eſt. Tertio quoque die solvendum sic, ut remotâ calidâ aquâ, cætera eadem fiant: tantùm modò singulæ fasciæ, quoties resolutæ fuerint, subtrahantur.

1°. Hæc communia sunt, illa propria. Si quidem humerus fractus non sic, ut membrum aliud, intenditur; sed homo collocatur alto sedíli, medicus autem humiliore adversus. Una fascia brachium amplexa ex cervîce ipsîus qui læsus eſt, id suſtineat; altera ab alterâ parte super cubitum data, ibi accipit nodum: tertia vincto imo humero deorsum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter se junctis. Deinde ab occipitio ipsîus, miniſter sub eâ fasciâ quam secundo loco posui, porrecto, si dexter humerus ducendus eſt, dextro; si siniſter, siniſtro brachio, demiſſum inter femina ejus qui curatur, baculum tenet: medicus super eam fasciam de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, si siniſter; siniſtram si dexter humerus

curatur ; ſimulque alteram faſciam miniſter attollit, alteram premit medicus : quo fit ut leniter humerus extendatur. Faſciis verò, ſi medium aut imum os fractum eſt, brevioribus opus eſt ; ſi ſummum, longioribus, ut ab eo ſub alterâ quoque alâ per pectus & ſcapulas porrigantur.

Protinus verò brachium quum deligatur, ſic inclinandum eſt id quod afficit, ut ante faſcias quoque ſic figuratum ſit : ne poſtea ſuſpenſum aliter quàm deligabatur, humerum inclinet : brachioque ſuſpenſo, ipſe quoque humerus ad latus leniter deligandus eſt : per quæ fit ut minimè moveatur : ideóque oſſa ſic ſe habent, ut aliquis compoſuit. Quum ad ferulas ventum eſt, extrinſecus eſſe earum longiſſimæ debent, a lacerto breviores, ſed ſub alâ breviſſimæ. Sæpius eæ reſolvendæ ſunt, ubi in viciniâ cubiti humerus fractus eſt, ne ibi nervi rigeſcant, & inutile brachium efficiant. Quoties ſolutæ ſunt, fractura manu continenda, cubitus aquâ calidâ fovendus & molli cerato perfricandus ; ferulæque vel omníno non imponendæ contra eminentiam cubiti, vel aliquanto breviores ſint.

2°. At ſi brachium fractum eſt, in primis conſiderandum eſt, alterumne os an utrumque comminutum ſit : non quòd alia in ejus modi caſu curatio ſit admovenda ; ſed primùm, ut valentiùs extendatur, ſi utrumque os fractum eſt ; quia neceſſe eſt minùs nervos contrahi, altero oſſe integro eoſque intendente : deinde, ut curioſiùs omnia in continendis oſſibus fiant, ſi neutrum alteri auxilio eſt : nam ubi alterum integrum eſt, plus

opis in eo quàm in faſciis ferulisque eſt. Deligari autem brachium debet paullum pollice ad pectus inclinato, si quidem is maximè brachii naturalis habitus eſt; idque involutum mitellâ commodiſſimè excipitur, quæ latitudine ipsi brachio par, peranguſtis capitibus collo injicitur; atque ita commodè brachium ex cervîce suspensum eſt: idque paullum supra cubiti alterius regionem pendêre oportet.

Quod si ex summo cubito quid fractum sit, glutinare id vinciendo aliênum eſt; fit enim brachium immobile: at si nihil aliud quàm dolori occursum eſt, idem qui fuit, ejus usus eſt.

3°. In crure æquè ad rem pertinet, alterum saltem os integrum manêre. Commune verò ei femoríque eſt quod, ubi deligatum eſt, in canâlem conjiciendum eſt. Is canalis & ab inferiori parte foramina habeat, per quæ si quis humor exceſſerit, descendat; & a planta moram quæ simul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur; & a lateribus cava per quæ, loris datis, mora quidem crus femurque, ut collocatum eſt, detineat. Eſſe etiam is debet a planta, si crus fractum eſt, circa poplitem; si femur, usque ad coxam sit juxta superius caput femoris sic, ut ipsa quoque coxa insit. Neque tamen ignorari oportet, si femur fractum eſt, fieri brevius, quia numquam in antîquum ſtatum revertitur, summisque digitis poſtea cruris ejus insiſti: ex quo multa femori debilitas eſt, ubi fortunæ negligentia quoque acceſſit.

4°. Digitum satis eſt ad unum funiculum poſt inflammationem deligari.

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursùs illa communia sunt. Primis diebus fames; deinde tum quum jam increscere callum oportet, liberalius alimentum; longa a vino abſtinentia, fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio eſt, liberale; quum ea desiit, modicum: tum etiam longior ex liquido cerato exterioribus membris, & mollis tamen unctio. Neque protinus exercendum id membrum, sed ad antíquos usus paullatim & leniter reducendum eſt.

Gravius aliquanto eſt, quum oſſis fracturæ carnis quoque vulnus acceſſit, maximéque, si id musculi femoris aut humeri sensérunt; nam & inflammationes multò graviores, & promtiores cancros habent.

Ac femur quidem, si oſſa interse receſſérunt, ferè præcídi neceſſe eſt: humerus verò quoque in periculum venit, sed faciliùs conservatur. Quibus periculis etiam magis id expositum, quod juxta ipsos articulos ictum eſt: curiosiùs igitur agendum eſt. Et musculus quidem per mediam plagam transversus præcidendus; sanguis verò, si parum fluxit, mittendus: corpus inediâ in decimum diem extenuandum. Ac reliqua quidem membra lentiùs intendenda, & leniùs in his oſſa in suam sedem reponenda sunt: his verò neque intendi nervos, neque oſſa tractari satis expedit: ipsique homini permittendum eſt ut sic ea collocata habeat, quemadmodum minimè lædunt.

Omnibus autem his vulneribus imponendum primò linamentum eſt vino madens, cui rosæ paullum admodum adjectum sit: cætera eadem. Deliganda fasciis sunt aliquanto quàm vulnus eſt

latioribus, laxiùs scilicet quàm si ea plaga non eſſet: quantoque faciliùs & alienari & occupari cancro vulnus poteſt, numero potiùs faſciarum id agendum eſt, ut laxæ quoque æquè contineant.

Quod in femore humeroque sic fiet, si oſſa fortè rectè concurrerint: sin aliter se habebunt, eatenus circumdari faſcia debebit, ut impositum medicamentum contineat. Cætera eadem quæ suprà scripsi, facienda sunt; præter quàm quòd neque ferulis neque canalibus, inter quæ vulnus saneſcere non poteſt, sed pluribus tantum modò & latioribus faſciis opus eſt: ingerendum quoque subinde in eas eſt calidum oleum & vinum; magisque in principio: fame utendum vulnus calidâ aquâ fovendum, frigusque omni ratione vitandum eſt; & transeundum ad medicamenta quæ puri movendo sunt: major quoque vulneris quàm oſſis cura agenda: ergo quotidie solvendum id nutriendumque eſt.

Inter quæ si quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id si retusum eſt, in suam sedem dandum; si acutum, antè acumen ejus, si longius eſt, præcidendum; si brevius, limandum & utrimque ſcalpro lævandum; tum ipsum recondendum eſt: ac si id manus facere non poteſt, volsella, quali fabri utuntur, injicienda eſt rectè se habenti capiti ab ea parte quâ sîma eſt, ut eâ parte quâ gibba eſt, eminens os in suam sedem compellat. Si id majus eſt, membranulisque cingitur, sinere oportet eas sub medicamentis resolvi; idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere; quod maturiùs scilicet faciendum eſt. Prodeſt quoque eâ ratione

& os coire, & vulnus sanescere; illud suo tempore, hoc prout se habet.

Non numquam etiam in magno vulnere evenit, ut fragmenta quædam velut emoriantur, neque cum cæteris coëant: quod hìc quoque ex modo fluentis humoris colligitur; quo magis neceſſarium eſt sæpius ulcus resolvere atque nutrire. Sequitur verò, ut id os per se poſt aliquot dies excidat: ac quum jam misera antea conditio vulneris sit, tamen id interdum majus latiusque facies.

Sæpe etiam, integrà cute, os abrumpitur, protinusque prurîgo & dolor oritur. Quæ solvere, si accidit, maturiùs oportet, & fovère aquâ per æſtatem frigidâ, per hiemen egelidâ; deinde ceratum myrteum imponere.

Interdum fractura quibusdam velut aculeis carnem vexat; quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id melius, eosque aculeos præcidere neceſſe habes. Reliqua verò curatio in utroque hoc casu eadem eſt quæ, ubi ictus plagam protinus intulit.

Puro jam ulcere, cibis hîc quoque utendum eſt carnem producentibus. Si brevius adhuc membrum eſt, & oſſa loco suo non sunt, paxillus tenuis & quàm læviſſimi generis inter ea demitti debet sic, ut capite paullum supra ulcus emineat, isque quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat: tum paxillus removendus, vulnusque sanandum eſt. Cicatrix inducta fovenda frigidâ aquâ eſt, in qua myrtus, edera, aliæve similes verbénæ decoctæ sint; illiniendumque medicamentum quod siccet, & magis etiam hìc quie-

scendum, donec id membrum confirmetur.

Si quando verò oſſa non conferbuérunt, quia sæpe mota sunt, sæpe soluta, in aperto deinde curatio eſt; poſſunt enim coire. Si vetuſtas occupavit, membrum extendendum eſt, ut aliquid lædatur: oſſa inter se manu dimovenda, ut concurrendo exaſperentur, & ut si quid pingue eſt, eradatur, totumque id quasi recens fiat; magnâ tamen curâ habitâ, ne nervi musculive lædantur. Tum vino fovendum eſt, in quo malicorium decoctum sit, imponendumque idipsum ovi albo miſtum: tertio die resolvendum, fovendumque aquâ, in qua verbénæ de quibus suprà dixi, decoctæ sint: quinto die idem faciendum, ferulæque circumdandæ. Cætera & antè & pòſt eadem facienda, quæ suprà scripsi.

Solent tamen interdum diversa inter se oſſa conſervêre; eóque & brevius membrum & indecorum fit; & si capita acutiora sunt, aſſiduæ punctiones sentiuntur: ob quam cauſſam frangi rursus oſſa & dirimi debent. Id hoc modo fit. Calidâ aquâ multâ membrum id fovetur, & ex cerato liquido perfricatur intenditurque: & inter hæc medicus pertractans oſſa, ut, adhuc tenero callo, manibus ea diducit, compellitque id quod eminet, in suam sedem; &, si parum valuit, ab ea parte in quam os se inclînat, involutam lanâ regulam objicit: atque ita deligando aſſueſcere iterum vetuſtæ sedi cogit.

Non numquam autem rectè quidem oſſa cohæsérunt, superincrêvit verò nimius callus; ideóque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque

id membrum perfricandum eſt ex oleo & sale & nitro, multúmque aquâ calidâ salsâ fovendum, & imponendum malagma quod digerat, adſtrictiúsque alligandum: oleribus quoque & præterea vomitu utendum, per quæ cum carne callus quoque extenuatur. Confert quoque aliquid de sinapi cum ficu in alterum par membrum impositum, donec id paullum erodat, eóque evocet materiam. Ubi his tumor extenuatus eſt, rursus ad ordinem vitæ revertendum eſt.

CAPUT SECUNDUM.

Ac de fractis quidem oſſibus hactenus dictum sit. Moventur autem ea sedibus suis duobus modis: nam modò quæ juncta sunt inter se, dehiscunt, ut quum latum scapularum os ab jugulo recedit, & in brachio radius a cubito, & in crure tibia a surâ; interdum e saltu, ut calcis os a talo; quod rarò tamen fit: modò articuli suis sedibus excidunt. Antè de poſterioribus dicam.

Sect. I. Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cavus eſt, depreſſusque digitus sinum invenit: deinde gravis inflammatio oritur, atque in talis præcipuè: si quidem febres quoque & cancros, & nervorum vel diſtentiones vel rigores qui caput scapulis anneciunt, movêre consuevit: quorum vitandorum cauſſâ facienda eadem sunt, quæ in oſſibus mobilibus læsis. Ubi aliquid incidit, protinus his locis proposita sunt, ut dolor tumorque per ea tollantur: nam diducta hæc oſſa numquam rursus inter se junguntur, & ut aliquid

decôris eo loco, sic nihil usus admittitur.

Maxilla verò & vertebræ omnesque articuli quum validis nervis comprehendantur, excidunt aut vi expulsi, aut aliquo casu nervis vel ruptis vel infirmatis: faciliusque in pueris & adolescentulis quàm in robuſtioribus. Hi quoque elabuntur in priorem & in poſteriorem, in interiorem & exteriorem partem; quidam omnibus modis, quidam certis.

Sunt quoque quædam communia omnium signa; quædam propria cujusque; si quidem semper eà parte tumor eſt in quam os prorumpit, eâ sinus a qua receſſit. Et hæc quidem in omnibus deprehenduntur, alia verò in singulis; quæ, simul atque de quoque dicam, proponenda erunt.

Sed ut excidere omnes articuli poſſunt, sic non omnes reponuntur. Caput enim, ubi excidit, numquam compellitur, neque in spinâ vertebra; neque ea maxilla quæ utrâque parte prolapsa, ante quàm reponeretur, inflammationem movit: rursum qui nervorum vitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes, iterum excidunt: at quibus in pueritiâ excidérunt, neque repositi sunt, minùs quàm cæteri crescunt: omniumque quæ loco suo non sunt, caro emacrescit, magisque in proximo membro quàm in ulteriore; utputa, si humêrus loco suo non eſt, major in eo ipso fit macies quàm in brachio; major in hoc quàm in manu. Tum pro sedibus & pro casibus qui incidérunt, aut major aut minor usus ejus membri relinquitur; quóque in eo plus usûs supereſt, eo minùs inde extenuatur.

Quidquid autem loco suo motum eſt, ante in-

flammationem reponendum eſt : si illa occupavit, dum conquieſcat, ceſſandum eſt : ubi finita eſt, tentandum eſt in his membris quæ id patiuntur. Multum autem eò confert & corporis & nervorum habitus : nam si corpus tenue, si humidum eſt, si nervi infirmi, expeditiùs os reponitur : sed & primò faciliùs excidit, & poſtea minùs fideliter continetur. Quæ contraria his sunt, meliùs continent; sed id quod expulsum eſt, difficulter admittunt.

Oportet autem ipsam inflammationem levare, super succidà lanà ex acèto impositâ : a cibo, si valentioris articuli casus eſt, triduo, interdum etiam quinque diebus abſtinère, bibere aquam calidam dum sitim finiat; curiosiùsque hæc facere, his oſſibus motis quæ validis plenisque musculis continentur; si verò etiam febris acceſſit, multò magis : deinde die quinto fovère ex aquâ calidâ; remotâque lanâ, ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoque adjecto, donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibère : cibis uti bonis, uti vino modicè; jamque ad usus quoque suos id membrum promovère : quia motus ut in dolore peſtifer, sic aliàs saluberrimus corpori eſt.

Hæc communia sunt, nunc de singulis dicam.

SECT. II. 1°. Maxilla in priorem partem propellitur; sed modò alterâ parte, modò utrâque. Si alterâ, in contrariam partem ipsa mentumque inclinatur; dentes paribus non respondent, sed sub his qui secant, canini sunt : at si utrâque, totum mentum in exteriorem partem promovetur, infe-

rioresque dentes longiùs quàm superiores excédunt, intentíque supèr musculi appárent.

Primo quoque tempore homo in sedíli collocandus eſt sic, ut miniſter a poſteriore parte caput ejus contineat; vel sic ut juxta parietem is sedeat, subjecto inter parietem & caput ejus scorteo pulvíno duro, eoque caput per miniſtrum urgeatur, quò sit immobilius. Tum medici digiti pollices linteolis vel faſciis, ne dilabantur, involuti, in os ejus conjiciendi; cæteri extrinsecus admovendi sunt. Ubi vehementer maxilla apprehensa eſt, si unâ parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendum eſt: tunc simul & caput apprehendendum, &, excitato mento, maxilla in suam sedem compellenda, & os ejus comprimendum eſt sic, ut omnia pæne uno momento fiant. Sin utrâque parte prolapsa eſt, eadem omnia facienda; sed æqualiter retrò maxilla agenda eſt.

Reposito oſſe, si cum dolore oculorum & cervîcis iſte casus incidit, ex brachio sanguis mittendus eſt. Quum omnibus verò quorum oſſa mota sunt, primò liquidior cibus conveniat, tum his præcipuè; adeò ut sermo quoque frequenti motu oris nervos lædat.

2°. Caput, duobus proceſſibus in duos sinus summæ vertebræ demiſſis, super cervîcem contineri in primâ parte hujus voluminis proposui. Hi proceſſus interdum in poſteriorem partem excidunt: quo fit, ut nervi sub occipitio ne extendantur, mentum pectori agglutinetur, neque bibere is, neque loqui poſſit, interdum sine voluntate semen emittat; quibus celerrimè mors supervenit. Ponendum autem

hoc eſſe credidi, non quo curatio ejus rei ulla sit; sed ut res indiciis cognosceretur, & non putarent sibi medicum defuiſſe, si qui sic aliquem perdidiſſent.

3°. Idem casus manet eos quorum in spinâ vertebræ exciderunt : id enim non poteſt fieri, nisi & medullâ quæ per medium, & duabus membranulis quæ per duos a lateribus proceſſus feruntur, & nervis qui continent, ruptis.

Excidunt autem eæ & in poſteriorem partem, & in priorem, & supra septum transversum, & infra : sed in utramvis partem exciderint, a poſteriore parte vel tumor vel sinus oritur : si super septum id incidit, manus resolvuntur, vomitus aut diſtentio nervorum insequitur, spiritus difficulter movetur, dolor urget, & aures obtusæ sunt : si sub septo, femina resolvuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine voluntate prorumpit. Ex ejus modi casibus, ut tardiùs quàm ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur.

Nam quod Hippocrates dixit, vertebrâ in exteriorem partem prolapsâ, pronum hominem collocandum eſſe & extendendum, tum calce aliquem super ipsum debère subsiſtere, eamque intus impellere; in his accipiendum eſt quæ paullum exceſſérunt, non in his quæ toto loco motæ sunt.

Non numquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paullum tamen in priorem partem promineat : id non jugulat quidem, sed ab interiore parte non contingit propelli poſſe : ab exteriore si quid propulsum eſt, ple-

rumque iterum redit; nisi, quod admodum rarum eſt, vis nervis reſtituta eſt.

4°. Humerus autem modò in alam excidit, modò in partem priorem. Si in alam delapsus eſt, ei junctus cubitus recêdit ab latere, sursumque juxta ejusdem partis aurem cum humero porrigi non poteſt, longiúsque altero id brachium eſt: si in priorem partem, summum quidem brachium extenditur, minùs tamen quàm naturaliter; difficiliúsque in priorem partem quàm in poſteriorem cubitus porrigitur.

Igitur si in alam humerus excidit, & vel puerîle adhuc eſt corpus, vel molle certè & imbecillibus nervis intentum eſt, satis eſt collocare id in sedîli, & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut caput lati scapularum oſſis leniter redûcat, alteri ut brachium extendat; ipsum poſteriore parte residentem humerum genu sub alâ ejus cogere, simulque & ille latum os, & alterâ manu brachium ejus ad latus impellere.

At si vaſtius corpus nervive robuſtiores sunt, neceſſaria eſt spathula lignea, quæ & craſſitudinem duorum digitorum habeat, & longitudine ab ala ad digitos perveniat; in quâ summâ capitulum eſt rotundum & leniter cavum, ut recipere particulam aliquam ex capite huméri poſſit. In eâ bina foramina tribus locis sunt inter se spatio diſtantibus, inque ea lora mollia conjiciuntur. Ea spatha, fasciâ involuta quo minùs tactu lædat, ad alam a brachio dirigitur sic, ut caput ejus summæ alæ subjiciatur: deinde loris suis ad brachium deligatur; uno loco paullùm infra humeri

caput, altero paullùm supra cubitum, tertio supra manum: cui rei protinus intervalla quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum trajicitur ita altæ, ut conſiſtere homo ipse non poſſit; simulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur; eóque fit ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem, modò cum sono, modò sine hoc, compellatur.

Multas eſſe alias rationes scire facile eſt, uno Hippocrate lecto; sed non alia magis usu comprobata eſt.

At si in priorem partem humerus excidit, supînus homo collocandus eſt, fasciâque aut habénâ media ala circumdanda eſt, capitáque ejus poſt caput hominis miniſtro alteri tradenda, brachium alteri; præcipiendumque, ut ille habênam, hic brachium extendat. Deinde, medicus caput quidem humeri siniſtrâ debet repellere, dextrâ verò cubitum cum humero attollere, & os in suam sedem compellere; faciliúsque id in hoc casu, quàm in priore revertitur.

Reposito humero, lana alæ subjicienda eſt; si in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; si in priore, ut tamen commodiùs deligetur. Tum fascia primùm sub alâ obvoluta caput ejus humeri debet comprehendere, deinde profecta ad alteram alam, ab eaque ad scapulas, rursusque ad ejusdem humeri caput tendere, sæpiusque ad eamdem rationem circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodiùs continetur; si adductus ad latus eſt, id quoque fasciâ deligetur.

5°. In cubito autem tria coire oſſa, humeri, & radii, & cubiti ipsîus, ex his quæ primâ parte hujus voluminis poſita sunt, intelligi potuit.

Si cubitus qui annexus humero eſt, ab hoc excidit, radius qui adjunctus eſt, interdum diſtrahitur, interdum subsiſtit. In omnes verò quattuor partes excidere cubitus poteſt; sed, si in priorem prolapsus eſt, extentum brachium eſt, neque recurvatur; si in poſteriorem, brachium curvum eſt, neque extenditur, breviusque altero eſt; interdum febrem vomitumque bilis movet: si in exteriorem interioremve brachium porrectum eſt, paullum in eam partem a qua os receſſit, recurvatur.

Quidquid incidit, reponendi ratio una eſt: neque in cubito tantùm eſt, sed in omnibus quoque membris longis, quæ per articulum longâ teſtâ junguntur. Utrumque membrum in diversas partes oportet extendere, donec spatium inter oſſa liberum sit; tum id os quod excidit, ab ea parte in quam prolapsum eſt, in contrariam impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera sunt, prout nervi valent, aut oſſa huc illucve cecidérunt: ac modò manibus solis utendum eſt, modò quædam alia adhibenda.

Ergo si in priorem partem cubitus prolapsus eſt, extendi per duas manus, interdum etiam habénis injectis, satis eſt: deinde rotundum aliquid a lacerti parte ponendum eſt, & super id repente cubitus ad humerum impellendus eſt. At in aliis casibus commodiſſimum eſt eâdem ratione brachium extendere, quæ fracto humero suprà po-

ſita eſt, & tum oſſa reponere. Reliqua curatio eadem eſt, quæ in omnibus: celeriùs tamen & ſæpius id reſolvendum eſt, multóque magis aquâ calidà fovendum, & diutius ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celeriùs quàm in ullo alio articulo, ſive extrà remanſit, ſive intus revertit, callus circumdatur, iſque ſi per quiètem increvit, flexus illius poſtea prohibet.

6°. Manus quoque in omnes quattuor partes prolabitur. Si in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti non poſſunt; ſi in priorem, non inclinantur; ſi in alterutrum latus, manus in contrarium, id eſt, aut ad pollicem, aut ad minimum digitum convertitur.

Reponi non difficillimè poteſt. Super durum locum & renitentem ex alterà parte intendi manus, ex alterâ brachium debet ſic, ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit; ſupìna, ſi in priorem; ſi in interiorem exterioremve, in latus. Ubi ſatis nervi diducti ſunt, ſi in alterutrum latus procidit, manibus, ut & brachium, in contrarium repellendum eſt. At his quæ in priorem poſteriorемve partem prolapſa ſunt, ſuper imponendum durum aliquid, idque ſuprà prominens os manu urgendum eſt, per quod vis adjecta os faciliùs in ſuam ſedem compellit.

7°. In palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promoventur, modò in priorem partem, modò in poſteriorem: in latus enim moveri, paribus oſſibus oppoſitis, non poſſunt. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt; tumor ab eâ parte in quam os venit; ſinus ab ea a quâ receſſit;

sed sine intentione digito tantùm modò bene preſſum os, in suam sedem revertitur.

8°. At in digitis totidem ferè casus, eademque signa sunt quæ in manibus: sed in his extendendis non æque vi opus eſt, quum & articuli breviores, & nervi minùs validi sint. Super mensam tantùm modò intendi debent, qui vel in priorem, vel in poſteriorem partem excidérunt; tum jam palma compelli: at id quod in latus elapsum eſt, digitis medici reſtitui.

9°. Quum de his dixerim, de iis quoque quæ in cruribus sunt, videri poſſum dixiſſe: si quidem etiam in hoc casu quædam similitudo eſt femori & humero, tibiæ & cubito, pedi & manui. Quædam tamen separatim quoque de his dicenda sunt.

Femur in omnes quattuor partes promovetur, sæpiſſime in interiorem, deinde in exteriorem, rarè admodum in priorem aut poſteriorem. Si in interiorem partem prolapsum eſt, crus longius altero & valgius eſt; extrà enim pes ultimus ſpectat: si in exteriorem, brevius varumque fit, & pes intus inclinatur; calx ingreſſu terram non contingit, sed planta ima; meliúsque id crus superius corpus quàm in priore casu fert, minúsque baculo eget. Si in priorem, crus extensum eſt, implicarique non poteſt, alteri cruri ad calcem par eſt: sed ima planta minùs in priorem partem inclinatur, dolorque in hoc casu præcipuus eſt, & maximè urîna supprimitur. Ubi cum dolore inflammatio quievit, commodè ingrediuntur, rectusque eorum pes eſt. Si in poſteriorem, extendi non

poteſt crus, breviusque eſt ubi conſtitit, calx quoque terram non contingit.

Magnum autem femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Quidam ſemper iterum excidere contendunt, ſed Hippocrates & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclídes Tarentînus, clari admodum auctores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriæ prodidérunt: neque tot genera machinamentorum ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, Andréas, Nileus, Nymphodôrus, Protarchus, Heraclídes, reperiſſent, ſi id fruſtra eſſet. Sed ut hæc falsa opinio eſt, ſic illud verum eſt: quum ibi valentiſſimi nervi muſculique ſint, ſi ſuum robur habent, vix admittere ut reponatur; ſi non habent, repoſitum non continêre.

Tentandum igitur eſt, & ſi tenerum membrum eſt, ſatis eſt habênam alteram ab inguine, alteram a genu intendi: ſi validius, meliùs adducent qui eaſdem habénas ad valida bacula deligarint: quumque eorum fuſtium imas partes oppoſitæ moræ objecerint, ſuperioreſque ad ſe utrâque manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utrâque parte axes ſunt ad quos habénæ illæ deligantur, qui ut in torcularibus converſi, rumpere quoque, ſi quis perſeveraverit, non solùm extendere nervos, ſed & muſculos poſſunt.

Collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus, aut supînus, aut in latus ſic, ut ſemper ea pars ſuperior ſit in quam os prolapſum eſt, ea etiam inferior, a quâ receſſit. Nervis ex-

tenſis,si in priorem partem os vênit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendum, ſubitóque ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſſâ quâ idem in brachio fit; protinusque, si complicari femur poteſt, intus eſt.

In cæteris verò casibus, ubi oſſa per vim paullum inter ſe receſſérunt, medicus debet id quod eminet, retro cogere, miniſter contrà inde coxam ſanam propellere. Repoſito oſſe, nihil aliud novi curatio requîrit, quàm ut diutius is in lecto detineatur, ne si motum adhuc nervis laxioribus femur fuerit, rurſus erumpat.

10°. Genu verò & in exteriorem, & in interiorem, & in poſteriorem partem excidere notiſſimum eſt: in priorem non prolabi plerique ſcripsérunt; poteſtque id vero proximum eſſe, quum inde oppoſita patella, ipſa quoque caput tibiæ contineat. Meges tamen eum cui id in priorem partem excidiſſet, a ſe curatum eſſe memoriæ prodidit.

In his casibus intendi nervi rationibus iiſdem quas in femore retuli, poſſunt. Et id quidem quod in poſteriorem partem excidit, eodem modo, rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adductoque eo crure, reconditur. Cætera verò manibus ſimul, dum oſſa in diverſas partes compelluntur.

11°. Talus in omnes quattuor partes prolabitur. Ubi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem convertitur; ubi huic contrarius casus, contrarium etiam signum exſtat: si in priorem partem erumpit, a poſteriore latus nervus durus & intentus eſt, simusque is pes eſt: si

si in poſteriorem, calx pæne conditur, planta major fit.

Reponitur autem is quoque per manus, priùs in diversa pede & crure diductis. Et in hoc quoque casu diutiùs in lectulo perseverandum eſt, ne is talus qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis nervis, ferendo oneri cedat, rursusque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum, ne vinctura talum ipsum lædat.

12°. Plantæ oſſa iisdem modis quibus in manu, prodeunt, iisdemque reconduntur. Fascia tantùm modò calcem quoque debet comprehendere, ne quum mediam plantam imumque ejus vinciri neceſſe eſt, liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideóque suppûret.

13°. In digitis nihil ultrà fieri debet quàm quod in his qui sunt in manu, positum eſt: poteſt tamen conditus articulus medius aut summus canaliculo aliquo contineri.

Hæc facienda sunt in his casibus, ubi sine vulnere oſſa excidérunt. Hîc quoque & ingens periculum eſt; & eò gravius, quò majus membrum eſt, quóve validioribus nervis aut musculis continetur. Ideóque ab humeris femoribusque metus mortis eſt: at si reposita oſſa sunt, spes nulla eſt; non repositis autem, non nullum periculum eſt: eóque major in utroque timor eſt, quò propiùs vulnus articulo eſt.

Hippocrates nihil tutò reponi poſſe, præter digitos & plantas & manus, dixit; atque in his quoque diligenter eſſe agendum, ne præcipiten-

tur ægri. Quidam brachia quoque & crura repoſuérunt ; & ne cancri diſtentionesque nervorum orirentur, sub quibus in ejus modi casu fieret mors matura, sanguinem ex brachio miſérunt. Verùm ne digitus quidem, in quo minimum ut malum sic etiam periculum eſt, reponi debet, nisi aut ante inflammationem aut poſt eam quum jam vetus res eſt. Si reposito quoque oſſe, nervi diſtenduntur, rursus id protinus expellendum eſt.

14°. Omne autem membrum quod cum vulnere loco motum, neque repositum eſt, sic jacêre convenit, ut maximè cubantem juvat : tantùm ne moveatur, neve dependeat. In omni quoque tali morbo magnum ex longa fame præsidium eſt : deinde ex curatione eadem quæ proposita eſt, ubi oſſibus fractis vulnus acceſſit. Si nudum os eminet, impedimento semper futurum eſt : ideo quod excedit, abscindendum eſt, imponendaque super arida linamenta sunt, & medicamenta non pinguia ; donec quæ sola eſſe in ejus modi re sanitas poteſt, veniat : nam & debilitas sequitur, & tenuis cicatrix inducitur, quæ neceſſe eſt facilè noxæ poſtea pateat.

FINIS.

EDITORIS MONITUM.

In libro cui titulus *Caroli Arbuthnotii Tabulæ antiquorum nummorum, Menſurarum & Ponderum*, &c. *ex Anglica in linguam Latinam converſa, opera Dan. Konigii M. D.* (1) exigit Clar. Arbuthnotius ad publicum Britannorum pondus *Troyenſe* (2) veterem Romanorum Libram: unde Denarii Conſularis ſive Atticæ Drachmæ atque utriuſque nummi partium pondus declarat vir doctiſſimus. Nam iſto Denario ſeu Drachmâ veluti pondere utebantur in ſuis *præſcriptionibus* Medici veteres & Romani & Græci.

Huic igitur Atticæ Drachmæ ſeu Denario Conſulari, qui Romanæ veteris unciæ pondo pars ſeptima eſt, attribuit

(1) *In-4°. Trajecti ad Renum, apud Hermannum Beſſeling*, ubi vide pag. 13 & ſeqq. & iterùm pag. 261 & ſeqq.

(2) De iſto Britannorum pondere quod *Troy Weight* dicunt, conſule libellum cui titulus : *Mémoire de M. Tillet, de l'Acad. Roy. des Sciences, ſur le rapport des Poids étrangers avec le Marc de France, in-4°.*

Clar. Arbuthnotius Anglica grana pondo *Troyenſia* 62 $\frac{22}{49}$. Quâ re Romanam veterem unciam conficiunt eadem grana 437 $\frac{1}{7}$. Et proinde vetus Romanorum libra pondo, quæ duodenas habuit uncias, conſtaret iisdem granis 5245 $\frac{5}{7}$.

Ergo Conſularis ille Denarius seu Drachma Attica penderet *Pariſiorum* libræ pondo grana 76 $\frac{27}{224}$. Ergo his *Pariſiorum* granis 532 $\frac{189}{224}$ conſtaret vetus Romanorum uncia. Ergo vetus Romanorum libra abſolveretur iisdem *Pariſiorum* granis 6394 $\frac{1}{8}$. Unde juxta Arbuthnotii opinionem, sexta pars Atticæ Drachmæ sive Denarii Conſularis, id eſt obolus, conſtaret *Pariſiorum* granis 12 $\frac{923}{1344}$.

Verùm obiter monendus eſt lector, aliter ſenſiſſe de veteris Romanorum libræ pondere Dominum DUPUY, virum Academicum ut acris & accuratæ diligentiæ, sic ingenii atque Doctrinæ non vulgaris. Exiſtimat enim conſtare veterem Romanorum libram pondo 6300 duntaxat *Pariſiorum* granis: unde his granis quinque tantùm & septuaginta (75) conſtaret Conſularis ille Denarius sive Attica Drachma. Quod videsis in tom. 28,

pag. 647 & seqq. libri cui titulus : *Mémoires de l'Acad. Roy. des Inscrip. & Belles-Lettres*, *in*-4. *Paris*, *Impr. Roy.* 1761.

His præmissis, Lectori dilucidior erit hæc *Præscriptionum* CELSI *Expositio brevis*, quam fecit Clar. Arbuthnotius : videas in dictarum TABB. pag. 271 & seqq.

PRÆSCRIPTIONUM CELSI

EXPOSITIO BREVIS.

MEDICINAS CELSUS internas & rarò & cautè dabat, curationem plerumque in diæta, lavationibus, unctionibus, frictionibus & exercitiis ponens.

Vomere sæpe (1) solâ aquâ calidâ facit, idque hyeme potiùs quàm æſtate, biliosos præcipuè, quique magis obesi, quàm macilenti sunt; tum eos, qui multùm comedunt, & malè concoquunt; (2) *veratrum* tamen album, in uno insaniæ genere pro vomitu ciendo dat, & in alio *veratrum* nigrum pro purgante præscribit, non adscriptâ dosi. Vomitus (3) quan-

(1) Lib. I. Cap. III. Vomitus utilior eſt hyeme quàm æſtate, nam tum & pituitæ plus & capitis gravitas major subeſt. Inutilis eſt gracilibus & imbecillum ſtomachum habentibus: utilis eſt plenis & biliosis omnibus, si vel nimiùm se repleruns vel parum concoxerunt.

(2) Lib. III. Chap. XVIII. In triſtitia nigrum veratrum dejectionis, in hilaritate album ad vomitum excitandum dari debet.

(3) Lib. IV.

quam repetitos nec in *hæmorrhagiis* noxios eſſe ſcribit. Autumnum, tempeſtatem optimam judicat, quâ *veratrum* album daretur.

Purgantia & clyſteres parvâ æſtimatione habuit, veteresque nimii eorum usûs incusavit: integrum locum (1) apud auctorem legito. *Aloen* (2) cunctis purgantibus miſceri volebat.

Quod ad *Opiatas* attinet (3), aquam in qua *papaver* aut *hyosciamus* decocta fuerit, ſaltem auctoritate aliorum Practicorum, probare videtur.

Venæ ſectionem in infantibus (4), ſenibus & gravidis improbat, cujus univerſalis regulæ exceptiones tamen plurimas ſubjungit. Caſus varios pertinentiſſimè adfert, qui venæ ſectionem abſolutè requirebant, debitaſque docet cautiones,

(1) Lib. II. Cap. XII.

(2) Ibidem. Sed medicamenta ſtomachum ferè lædunt, ideoque omnibus catharticis Aloe miſcenda eſt.

(3) Lib. III. Cap. XVIII. Quidam ſomnum moliuntur potui dando aquam in qua papaver aut hyoſcyamus decocta ſint.

(4) Lib. II. Cap. X.

ne tendo aut arteria feriatur. Sanguinis emittendi copiam sic definit, ut vena ante animi deliquium obturetur, quam poſtero die iterum aperire jubet. De venæ sectione illud singulare præcipit, si sanguis bonus sit, id quod ex colore judicari debeat, venam ſtatim claudendam; verùm addit, hâc cautione peritum Medicum non indigêre, quia ante venæ ſectionem casus noverit, in quibus prodeſt.

In Hydrope (1), *lactucâ marinâ* & *cepâ marinâ*, tanquam *diureticis* utitur.

Poſteriorem (2) internè ipsum adhibuiſſe nullibi reperio, decocto autem ex ea in modum fomenti utitur. Plura præter hæc diuretica enumerat.

Lac in consumtionibus (3), non definitâ ejus copiâ, imperat; idem in capitis doloribus, febribus acutis, quas sitis co-

(1) Lib. III. Cap. XXI.

(2) Lib. II. Cap. XXXI.

(3) Lib. III. Cap. XXII. Lac quoque quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia siti, ac, sive præcordia tument, sive biliosa urina eſt, sive sanguis fluxit, pro veneno eſt; in phthisi, tamen sicut in omnibus longis difficilibusque febribus, rectè dari poteſt.

mitatur, aut quando urina biliosa, ut venenum fugere jubet.

Modum (1) provocandi in febribus sudorem liquoribus frigidis, non improbare videtur, & Medicum quemdam poſt *Hippocratem* fuiſſe narrat, qui *febricitantes* calidis integumentis operiebat, & quàm primùm febris remitti paullulum cœperat; aquam frigidam potui dabat, donec sudorem provocâſſet. Si non confeſtim sudabant, plus etiam frigidæ ingerebat, quoad scopo potiebatur. Depulsâ *febri*, carne ægrotum suillâ & vino alebat: & si non omnino a febri eum liberaverat, aquâ salsâ purgabat: neque aliâ medendi ratione hunc usum fuiſſe.

In deſcribendis (2) frictionibus & corporis exercitiis, accuratus eſt, eorumque naturales effectus cum summo judicio deſcribit. Frictiones a quinquaginta ad ducentas, pro ægrotantis robore præscribit, quo totidem ſtrigilis itus & reditus significari putaverim.

---

(1) Lib. III. Cap. IX. — Ei intrà hæc omnis medicina erat.

(2) Lib. II. Cap. XVIII.

Medicamentorum doses juſto temperamento contineri videntur, niſi fortè in locum aliquem depravatum incidas: Exempli gratiâ.

Contra Colicam confectio.

Coſti (1), *aniſi*, *caſtorei*, † *ſingulorum* P. *denariorum* III. = 3 *dr.* 7 $\frac{1}{1}$ *gr.*

Petroſelini denariorum III.

Piperis longi & rotundi, *ſingulorum* P. II = *dr.* 2. *gr.* 5.

Papaveris lachrymæ, *junci rotundi*, *myrrhæ*, *nardi*, *ſingulorum* P. VI. * = *dr.* 6. *gr.* 15. *quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt*, *& ex aqua calida ſumi.*

Hîc opium ſeptimam ferè ingredientium ſolidorum partem pendit.

Contra Aſthma.

Mel (2), galbanum, terebinthina, ſimul cocta; hujus fabæ magnitudinem quo-

---

(1) Lib. IV. Cap. XIV. Notandum eſt in ſequentibus, P. nihil aliud ſignificare quàm pondo, & Stellulam * denotare denarium : ſic P. * II. idem eſt quod *pondo duorum denariorum.*

(2) Lib. IV. Cap. IV.

tidie. Hanc præscriptionem alia sequitur, quam depravatam judico.

Sulphuris ignem non experti pondo & quadrans. = Lib. 1. unc. 1. 5 dr. & gr. 17 $\frac{1}{7}$.

Abrotoni pondo in vini cyatho teruntur, = unc. 10. dr. 7. scr. 1. gr. 5 $\frac{5}{7}$ *idque tepefactum sorbetur.*

Tantam singulorum ingredientium copiam unâ vice, multò minùs in duobus vini cochlearibus, dari non poſſe, primo intuitu patet; numeri igitur procul dubio omiſſi sunt, & *pondo* temporis tractu in locum ipsius P. quod cæteræ præscriptiones habent, surrogatum eſt, ſtellulaque * cum suo numero deficit.

Antidotum Ambrosia nominatum, quod Zopyrus Ptolomæo Regi composuit. (Lib. 5. Cap. 23.)

Coſti, thuris, masculi, singulorum P. V. * = dr. 5. gr. 12. + $\frac{12}{49}$.

Piperis albi P. * = dr. 1. gr. 2 = $\frac{22}{49}$.

Floris junci rotundi P. II. * = dr. 2. gr. 5.

Cynnamomi P. III. * = dr. 3. gr. 7 $\frac{1}{2}$.

Casiæ nigræ P. IV. * = dr. 4. gr. 10.

Croci Colicii P. * IV. = dr. 4. g. 10.

Myrrhæ quam Stacten nominant P. V. * = dr. 5. gr. 12.

Nardi indici P. * V. dr. 5. gr. 12.

Quæ singula contrita melle coцto excipiuntur : deinde ubi utendum eſt, id quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat, in potione vini diluitur.

Catapotium ad somnum accersendum.

(Lib. V. Cap. XXV.)

Papaveris lachrymæ, galbani, singulorum P. I. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Myrrhæ, caſtorei, piperis, singulorum P. II. = dr. 2. gr. 5.

Ex quibus quod ervi magnitudinem habet, satis eſt devorâſſe.

Hîc ingredientium octavam solùm partem opium pendit.

Catapotium valentius ad somnum.

(Ibid.)

Alterum ſtomacho pejus, ad somnum valentius, ex his fit : Mandragoræ P. *. *apii seminis, item hyosciami seminis, singulorum* P. * IV. = dr. 4. gr. 9 $\frac{4}{5}$. *quæ ex vino teruntur.*

Catapotium ad plurimos dolores, per somnum levandos. (Ibid.)

Silis, acori, rutæ ſylveſtris ſeminis, ſingulorum P. I. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Caſtorei, cinnamomi, ſingulorum P. II * = dr. 2. gr. 5,

Papuveris lachrymæ, panacis, radicis mandragoræ, malorum aridorum, junci rotundi floris, ſingulorum P. II. * = dr. 2. gr. 5.

Piperis grana LVI. = ſcr. 2. gr. 2 $\frac{1}{3}$.

Hæc per ſe contrita; rurſus inſtillato ſubinde paſſo, ſimul omnia teruntur, donec craſſitudo ſordium fiat: ex eo paullum aut devoratur, aut aquâ diluitur & potui datur.

Præter *paſſum*, ingredientium pluſquàm nonam partem *opium* facit.

Paſſum, vini quædam ſpecies erat, ex uvis paſſis confecta, & ut videtur, aliâ ratione, quàm quidem noſtra vina factitia, præparata. Dulce erat validumque.

Catapotium ad inducendum ſomnum, quem vulva dolens prohibuit. (Lib. V. Cap. XXV.)

Croci P. II. * = dr. 2. gr. 5.

Aniſi, myrrhæ, ſingulorum P. I. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Papaveris lacrymæ P. IV. * = dr. gr. 9 $\frac{4}{5}$.

Cicutæ seminis P. VIII. * = unc. 1 gr. 19 $\frac{3}{5}$.

Miscentur, excipiunturque vino vetere; & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculosè datur.

Opium, ingredientium quartam partem exæquat.

Catapotium Athenionis ad Tuſſim. (Ibid.)

Myrrhæ, piperis, singulorum P. I. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Caſtorei, papaveris lacrymæ, singulorum P. I. * = dr. 1. gr. $\frac{1}{2}$.

Quæ separatim contusa, poſtea junguntur, & ad magnitudinem fabæ noſtræ, bina catapotia manè, bina noctu dormituro dantur.

Opium, ingredientium quarta pars eſt.

Quòd autem dosis opiatæ quantitas non æquè pensa fuerit, ac ingredientium, mirandum eſt: haud raró fabæ magnitudine definitur; cujus tres species proferuntut, faba *Ægyptia*, *Romana* & *Lupinum*. *Ægyptiam* admodum parvam fuiſſe oportet; in *Mithridatio* enim, ut a *Celso* describitur,

doſin fabâ *Ægyptiâ* sive *ervo* finit, parvi piſi ſpecie: præterea rotundâ ferè formâ fabam fuiſſe, exinde liquet, quòd pilulas ad ejus ſpeciem effingebant; & fabas quò minores, eò rotundiores eſſe vulgaris obſervatio eſt. *Phaseolum*, fabam vulgò *Romanam*, æquè ac *Gallicam*, interpretantur: verùm licet faba in *Athenionis catapotio* minima aſſumatur, tamen doses quatuor, in viginti & quatuor horis, validiſſimæ forent, quoniam ingredientium quartam partem *opium* conſtituit. Quatuor ſolùm granorum doſis, cuivis hauſtui granum attribueret; quo inducor, ut nonnulla in hac compoſitione ingredientia omiſſa putem. Opium cum aliis calefacientibus veteres conjungere ſolebant.

Catapotium Heraclidis Tarentini ad Tuſſim & Somnum. (Lib. V. Cap. XXV.)

Croci P. I. * = dr. 1. 2 $\frac{1}{2}$.

Cinnamomi, *caſtorei*, *papaveris lacrymæ*, *ſingulorum* P. I. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Piperis longi, *coſti*, *galbani*, *ſingulorum* P. * = dr. 1. gr. 2 $\frac{1}{2}$.

Opium, ingredientium octavam partem facit.

Colicæ Caſſii Medici.

Croci, anisi, caſtorei, singulorum P. III. * = dr. 3. gr. 7 $\frac{1}{2}$.

Petroselini P. IV. = dr. 4. gr. 10.

Piperis & longi & rotundi, singulorum P. V. * = dr. 5. gr. 12.

Papaveris lacrymæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. VI. * = dr. 6 gr. 14.

Quæ melle excipiuntur : id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida sumi.

Opium, ingredientium octavam circiter partem facit.

Adversùs difficultatem urinæ. (Ibid.)

Piperis longi, caſtorei, myrrhæ, galbani, papaveris lacrymæ, croci, coſti, unciæ singulæ = dr. 7. gr. 17 $\frac{1}{7}$.

Styracis, resinæ terebinthinæ pondo sextantes = unc. 1. dr. 6. scr. 1 gr. 14 $\frac{2}{7}$.

Mel absinthi, cyathus (ferè duo cochlearia.)

Ex quibus ad magnitudinem fabæ Ægyptiæ manè & cœnato dari debet.

Præter mel, opium ingredientium undecimam partem facit.

INDEX ALPHABETICUS

Rerum in hoc opere contentarum.

A

ABDOMEN: ubi situm; quibus incluſum partibus, 173.

Abortus: quando crebrior, 43.

Abscessus: quæ in illorum curatione conſideranda; si locus mollis, quæ remedia adhibenda sint; quæ, si durior; maturæ suppurationis notæ; notæ quando linamento opus ſit, quando non; quidquid imponitur, non adſtringendum eſt; cerato non utendum, 294 & *seq.*

Abstinentia: nimia inutilis, 23; in initio morborum opportuna, 88.

Acetum: adversùs aspidis morsum perutile; quare, 281.

Acida: in lienis morbo conveniunt, 198.

Acopa: utilia nervis sunt; quatuor indicantur, 252.

Acrochordo: ulceris genus verrucis ſimile; ejus conditio, 301.

Actiones corporis: quæ dicantur naturales, 6.

Adeps: sensu caret, 172.

Adſtrictum: quid sonet ea vox apud Themiſonem, 15.

Aduſta: quî curanda, 399. *Vide* VULNERA.

Ædificium: sanitatis cauſſâ quæ res in illo requirendæ, 21.

Æger: quæ ſit illius natura, quæ vivendi ratio, medicum scire oportet, 14; quid de illa cognitione sentiebat Eraſiſtratus, 15; in curatione febrium, quâ ratione primis diebus continendus, 111.

Æsculapius: medicinæ auctor vetuſtiſſimus, 2.

Æſtas: periculosior anni tempeſtas; quibus morbis ſit obnoxia, 41.

Aloë : omnibus catharticis miscenda, 81.

Alvus : longam illius resolutionem quid sequatur, 6; quî solvatur, quî adſtringatur, 30; quæ contracta in juventute, in senio solvitur & vice versâ, 31; quum cita exercet, quæ vitæ ratio opportuna, 35; cita in febre pejor, 48; ex toto ſuppreſſa peſſima, 50; non descendens quid indicet, 56. *Vide* DEJECTIO.

Ambulatio : quibus utilis; quibus poſt cibum noxia, 33, 35.

Angina : quid sit; duæ illius species; quî curari debeat, 181.

Antidota : quibus casibus opitulentur; diversæ eorum indicantur confectiones, 251.

Anus : de ejus morbis, deque illorum curatione, 362 & *seq.* si anus procedit, quid conſiderandum, 365; de ejus fiſtulis, 376; de ejus vitiis, 447.

Ἀποπλέξια : quæ auxilia ei ferenda, 164.

Aqua : frigida prodeſt ſtomacho, articulis, &c. 37; calida potior, si in cute vitium, 125.

Aqua inter cutem : illius cauſſæ & præsagia, 56, 59.

Aquilo : quos morbos procreet, 42.

Araneus : adversùs illius ictum quæ remedia, 281.

Argumenta (librorum) : primi, 1; secundi, 29; tertii, 104; quarti, 168; quinti, 222; sexti, 310; septimi, 367; octavi, 452.

Arquatus (morbus) aut regius : quando lethalis; illius notæ, curatio, 162.

Arteria (aspera) : quid sit; quò feratur; illius natura, 169.

Arteriace : illius conflatio, 255.

Articuli : quid eorum dolor denunciet, 57; illorum vitia longiora, frequentioraque sunt; rarò pueros ante coitum, vel mulieres, nisi quibus menſtrua ſuppreſſa sunt, tentant; quæ curandi ratio, 217 & *seq.* in vulneratis quædam propriè visenda sunt, 269.

Asclepiades : vomitus rejicit necnon purgationes ; rectè an non ? 27, 28 ; intelligit vivere qui efferebatur, 55 ; quid de alvo ducenda sentiebat, 81 ; quid de frictione & geſtatione, 84 ; in quo dicebat poſitum eſſe officium medici ; illius in curanda febre primis diebus agendi ratio, 111 ; circa cibi dationem erravit, 115 ; in tertiana quid fieri voluerit, 133 ; medicamentorum uſum ex magna parte non ſine cauſſa ſuſtulit, & ad victûs rationem potiùs omnem curam ſuam tranſtulit, 224.

Atheromata : quid sint ; quî curentur, 382.

Atrophia : illius notæ, cauſſæ, curatio, 154 & *seq.*

Aures : unde illarum hebetatio, 42 ; earum morbi periculosi ; inter initia quid faciendum ; quid, si inflammatio somnum prohibet, 335 ; quid, si pus habent, 337 ; quid, si sordida ulcera, si cruor apparuit, si vermes orti, si foramen compreſſum, 339 ; si gravior auditus, 340 ; si aures intrà ipsas sonant ; si simul sonus & inflammatio, 341 ; si calculus aliquodve animal in aurem incidit, 342 ; si eis foramen deeſt, quid fieri debeat, quidque cavendum sit, 399 ; quid, si curtæ sunt, 400 ; quid, si cartilago rupta eſt, 476.

Autumnus : anni tempeſtas periculosiſſima ; quibus pateat morbis, 41 ; cur plurimos opprimat, 42 ; æquè siccus quid procreet, 43 ; vulnerum curationi minimè opportunus, 258.

Auxilia : non eadem omnibus ægris conveniunt, 106.

Axiomata : — nihil omnino ob unam cauſſam fit, sed id pro cauſſa apprehenditur, quod contuliſſe plurimùm videtur, 16. — Hippocrates dixit MEDERI oportere communia & propria intuentem, 17. — Non eadem omnibus, etiam in similibus casibus opitulantur, 18. — Qui secundis aliquando fruſtra curatus eſt, contrariis sæpe reſtituitur, 19. — Conquiescere debet qui non

concoxit, 21. — Quum quis mutare volet aliquid, paulatim aſſueſcat, 24. *Vide* RES NOVÆ. — Quoties offenſum corpus eſt, vitioſa pars maximè ſentit, 37. — Cœlum quod ægrum fecit, peſſimum, 44. — Mutatio etiam in melius inſtantis morbi ſignum eſt, 46. — Medicamenta quæ potui dantur, non ſemper ægris proſunt, ſanis nocent, 84. — Materia eò minùs facilè concoquitur, quò valentior quæque eſt, ſed ſi concocta eſt, plus alit, 95. — Fortuna minùs valet quàm ars, ars quàm natura, 105. — Multùm intereſt ab initio quis rectè curatus ſit an perperam, 107. — Eſt circumſpecti hominis novare interdum & augêre morbum, quia curationem ubi id quod eſt non recipit, poteſt recipere id quod futurum eſt, 129. — In omnibus ſtomachi vitiis quo modo ſe quiſque refecerit, eodem ſanus utatur, 190. — Quum aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit, illud perpetuum, 217. — Non verendum eſt ne purum corpus puro corpori junctum non coëat, 300. — Balneum & vinum in recentibus malis aliena, in veteribus efficacia, 321. — In medicina ubi perpetuum eſt quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt quod ſequi convenit, 406. — Nihil intereſt an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt, 451.

B

Balneum : fatigatis utile ; oſcitantibus noxium, 24 ; æſtuantem qua de cauſſa reficiat, 26 ; quibus, quando & qualis illius uſus præſcribatur, 35 ; hujus uſus duplex ; quando noceat quando proſit ; quid balneum ineunti vitandum ; habenda virium ratio, 90 ; lippientibus prodeſt ; in illius uſu quid cavendum, 320.

Bilis (atra) quibus procreetur, 60.

Brachium : quum fractum eſt, quæ curandi ratio propria, 487.

Bronchocele ; ejus curatio, 407.

C

Cacoëthes : carcinomatis genus ; ejus conditio ; quæ remedia reſpuat ; quæ poſtulet, 287.
Caligo oculorum : unde oriatur ; quî ei ſuccurratur, 331.
Calor : quibus & quî proſit ; nimius nocet, item inductus, 37 ; quid efficiat, 43 ; fallax illius indicium ; quas ob cauſſas, 121.
Calculus : illius indicia, 58 ; quî hoc morbo laborantibus auxilium feratur, 431 *& seq ;* quì malè fauſtæ curationis dignoſcantur pericula, 440.
Calvaria : ubi percuſſa eſt, quæ conſideranda ſint, quæ curandi ratio, 467 & *& seq.*
Canalis : ſic partem vulvæ appellant, 172.
Cancer : illius conditio, 272 ; notæ, curatio, 359 ; quum in curatione calculi ſupervenit, quid fieri oporteat, 440.
Canis : adverſùs rabioſi morſum remedia, 278.
Capilli : de eorum vitiis quæ ſunt fluxus, porrigo, ſycoſis & area ; quî arceantur, 311.
Caput (quibus infirmum eſt, eorum quæ debeat eſſe vivendi ratio, 33 ; quum dolet, quid agendum, 129 ; illius deſcriptio, 169 ; diverſis laborat morbis, 173 ; quì curari debeant, 174 ; ſi ex calore dolor, quæ auxilia ſint ferenda ; quæ, ſi ex frigore, *ibid.* de diverſis tuberculis in eo naſcentibus, 382 *& seq.*
Carbo : ejus notæ quæ ſint ; quæ curatio, 285.
Carbunculi oculorum : unde & ubi naſcantur ; quî curentur, 323.
Carbunculus : ejus curatio, 361.
Carcinoma : quid ſit ; hujus notæ ; curatio, 286.
Caro : quæ res eam alant ; quæ molliant ; quæ purgent, 229 ; ſi oſſe fracto, carnis vulnus acceſſit, gravius eſt, 489.
Caſſius : ex cauſſa quæ ante præceſſerat, cognita febrem levabat, 18.
Cataposia : multa ſunt, variiſque de cauſſis fiunt ;

ſeptem-decim conflatio exponitur, 252 & *ſeq.*
Cauſſæ : vomitûs accerſendi, 28 ; dejectionis a medicamento petendæ : 29 ; ſanguinis emittendi aut non, 75 & *ſeq* ; dejectionem moliendi, 81 ; morborum abditæ ; quid de illis ſenſerint Herophilus, Hippocrates, Eraſiſtratus, 5 ; ſine earum cognitione non datur aditus ad experimenta ; cur, 6 ; evidentes ; quid illarum ope requiratur, *ibid.* nullius cauſſæ notitiam quicquam ad curationes pertinere volebat Themiſo, ſatis eſſe putabat communia morborum intueri ; horum tria ponebat genera, 15 ; morborum cauſſæ ſunt anni tempora, venti, 41, 42.
Celsus : hujus, in curanda febre, primis diebus agendi ratio, 111 ; præſcriptionum illius expoſitio brevis, 510 & *ſeq.*
Cerebrum : ſenſu caret, 172.
Cervices : gravibus morbis obnoxiæ ſunt, 179 ; gravius eſt ſi morbus ex quodam rigore nervorum naſcatur, *ibid.* quî curetur 180.
Χειρȣργικὴ : quid ſonet illa vox, 4.
Chiragra : qui eâ laborat ad quæ remedia confugere debeat, 217 & *ſeq.*
Chironium (ulcus) : quare ſic appelletur ; ejus conditio ; curatio, 291.
Chirurgia : medicinæ pars quæ manu curat, 368 ; qui in ea claruerint, 369 ; quid huic parti propriè vindicandum, *ibid.*
Cibus : quis alvo laborantibus opportunus, 35 ; quis quum κόλον dolet, *ibid.* quî ſumendus poſt dejectionem, 83 ; quis valentis materiæ ſit, quis imbecillæ, 91 ; in illo ætas, membrum, ſolum, cœlum & habitus debent conſiderari, 93 ; quis boni ſucci, quis mali, 95 ; quis lenis, 97 ; quis craſſiorem, quis tenuiorem faciat pituitam ; quis ſtomacho aptiſſimus, *ibid.* quis alienus, 98 ; quis inflet plus minusve, *ibid.* quis calefaciat, quis refrigeret, 99 ; quis facilè intus corrumpatur, quis minùs facilè, *ibid.* quis alvum moveat, quis adſtringat, 100 ;

quis urinam citet, quis somnum conciliet, quis sensus erigat, 101; quando, quarumque rerum habitâ ratione in febre dandus, 112 & *seq*; quando in eo casu dandus sit ex acceſſionibus conjectandum, 115; in curatione febrium ab illo in primis diebus abſtinendum, 111; datus opportunè optimum remedium; quando dandus, quod circà quis Asclepiadis, quis Themisonis methodus; morbi, corporis, cœli, ætatis, &c. habenda ratio; sana Eraſiſtrati sententia, 112, 113; non solùm in febre, sed in omnibus quid sit considerandum ratione victûs, 115, 116; si semel febris acceſſit, quando victus sumendus, *ibid.* cibus humidus febricitantibus aptiſſimus; qualis speciei debet eſſe habitâ temporum ratione, quando varius apponendus, 123; dari debet valens, quique quàm minimè corrumpi poſſit; diversæ hujus generis species exponuntur, 125. *Vide* DIVERSA MORBORUM NOMINA, quum peculiaris cujusque curatio peculiarem vivendi rationem poſtulet.

Cicatrices : quæ compositio prosit ad illas colorandas, 314; in fracturis oſſium quibus rebus fovendæ sint, 491.

Clavi : quod morbi genus; quî curentur, 392.

Clavus : in pedibus maximè nascitur, 302; eum radere commodiſſimum eſt, 303.

Cœlianus morbus : illius notæ, remedia, 202.

Cogitatio : poſt cibum noxia, 34.

Coles : si intumuit, quid faciendum, 356; quid, si ulcera quæ reperiuntur, sunt humida; quid, si sicca, 357; quid, si poſt curationem inflammatio manet, si pus & multum & malè olens profluit; si ad nervos ulcus descendit, 358; si coles sub cute exesus eſt; si tubercula circa glandem oriuntur; si cancer apparet, 359; si ipsum colem occupavit, 360; si occaluit in cole aliquid; si supervenit carbunculus, 361.

Collyria : diversæ eorum conflationes, 318 & *seq*; in nimia oculorum inflammatione quibus utendum, 322.

Color : ſine morbo regio malus quid indicet, 56.

Comitialis (morbus) aut major : illius notæ, curatio, 159.

Concoctio : diverſæ circa illam Pliſtonici, Hippocratis, Aſclepiadiſque ſententiæ, 6 & 7; quum tarda eſt, quid agendum, 36.

Concubitus : ſanis neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus; interdiù pejor, tutior noctu, 21. *V.* DIVERSA MORBORUM NOMINA.

Condylôma : quid ſit; quî curetur, 362.

Cor : quæ ſit illius natura; quis ſitus, 170.

Corpus : quâ ratione impleatur; quâ extenuetur, 27; quâ calefiat; quâ humidum efficiatur, 30; quadratum habiliſſimum eſt, 45; interiorum ejus partium deſcriptio, 169; quæ res illud exedant; quæ adurant, 227.

Coſtæ : de earum fiſtulis, 376; quî fractæ curentur, 430 *& ſeq.*

Coxæ : poſt longos morbos vis peſtifera huc ſe inclinat; ad quæ remedia ſit confugiendum, 216.

Cruditas : quibus ſignis indigitetur, 56.

Crus : in illo orti varices quî curentur, 450. Quum fractum eſt, quæ curandi ratio, 488.

Cruſtæ : quæ res eas reſolvant, 228.

Cubile : quotidiani utilitas, 26.

Cucurbitulæ : duplex earum genus, 79; quibus de cauſſis, quoque modo adhibeantur, 80; quum pueri peſtilentiali febre laborant, eis utendum, 125; in phreniſis curatione adhibentur, 142; admovendæ ſunt cervicibus, ſi dolor ex nervorum rigore procreatus increvit, 181; in angina æquè perutiles ſunt, 182; in oculorum morbis proſunt, 326.

Curationes (morborum) *:* quot fiant modis, 74. Febrium, 111. *V.* DIVERSA MORBORUM NOMINA, quum ſinguli propriam curationem exigant.

D

Dejectio : quibus de cauſſis a medicamento petenda, 29. A periculo tuti qualis ſit, 48; quæ periclitantis, 50; quæ mortem indicet, 54; quæ bona, 66; hanc in omnibus ferè morbis Antiqui moliebantur; quî, 81; primæ illius cupiditati non credendum, 83; quando non ceſſat, periculosa; quam medendi, vivendique rationem poſtulet, 211.

Delirium : unde naſcatur, 61.

Democritus : medicinæ peritus, 3; quid censuit de finitæ vitæ notis, 54.

Dentes : quum dolent, quid faciendum; quid, si dolor ingraveſcit, 345; quid, si dens exesus, 346; quid, poſt dentis exemptionem; quid, si tonsillæ intumuerunt, 347; quid, si ulcera oris cum inflammatione sunt; quæ ulcera in hac parte sint periculoſiſſima; quî curanda, 349; quî parulides curentur, 351; si a dentibus gingivæ recedunt, ad quæ remedia confugiendum; ad quæ, si ulcera oris cancer invasit, 352; quî eximendi sint dentes; quæ vitanda sint pericula, 403; exesis quæ remedia adhibenda; scabris quâ ratione succurrendum; quâ ex ictu labantibus, 404.

Denarius : in sex partes dividitur, 230.

Deſtillatio : frequens tabem prænunciat, 56.

Διαιτητικὴ : quid sonet illa vox, 4.

Dies : qui salubres; qui nocivi, 42; de iis quos Antiqui *κρισίμους* vocabant, quid sentiendum, 114.

Digiti : vetera illorum ulcera quî curentur, 365; quum cohærent, quî diducantur, 451; fracti quî curentur, 488; quî è sua sede emoti, 502.

Diſciplina (literarum) : animo neceſſaria; corpori inimica, 3.

Dolor : capitis; unde, 42; quî succurratur, 129; a partu vehemens sine malis signis quid præsagiat,

57; ingens circa tempora quâ ratione in juvene, quâ in sene desinat, *ibid.* præcordiorum, quæ remedia poſtulet, 130.
Dulcia: in lienis morbo inimîca, 198.
Δυσεντερία: quid sit; morbi iſtius notæ; quî curari debeat, 206.

E

Equitatio: inteſtina valdè confirmat, 212; cui genua dolent, eſt inimiciſſima, 217.
Εἰλεὸς: quid sit, 204.
Ἐλεφαντίασις: illius notæ; curatio, 163.
Empedocles: medicinæ peritus, 3.
Ἐμπειρικοί: qui illo designentur nomine, 4; quibus argumentis rationalem impugnent medicinam, 8 & *seq.* Celsi sententia quam plurimis munit momentis, 12 & *seq.*
Emplaſtrum: quid inter illud & paſtillum interſit; quo fiat modo, 230; nullum majore eſt in usu quàm quod cruentis vulneribus protinus injicitur; quæ efficiat; aliquorum emplaſtrorum expositio; ad capitis fracturam; aliud ad idem; aliud puri movendo; Attali ad vulnera; Auctoris Judæi ad fractum caput; ad extrahendum, 241; alia ad idem; 242; exedentia; adversùs morsus, 243; alba lenia, 244.
Ephelis: quod morbi genus; quî tollatur, 314.
Eraſiſtratus: evidentia ejus opinioni repugnat, 15 & 16.
Evocantia (medicamina): non nullorum conflatio, 102.
Exasperatio: faucium; unde, 42.
Exercitatio: prima eſt corporis curatio, 22; circa illius tempus, modum, finem, quæ sint observanda; poſt illam unctio aut balneum, *ibid.* insanientibus perutilis, 144.
Erysipelæ: earum curatio, 273.
Exulceratio: faucium; quî curetur, 184.

F

Facies : impallida & humida quid indicet, 56; de tribus ejus vitiis quæ sunt vari, lenticulæ & aphelides, 313.

Fascia : ad vulnus deligandum lintea aptiſſima; quî, quibusque observatis collocari debeat, 266.

Febres : acutæ; unde, 43; non periclitari quem febris occupat, unde scire liceat, 47; quæ febres periculum indicent, 49; quæ eodem tempore revertuntur, malæ; quæ continuant, peſſimæ; acutæ periculosæ, 50; finitæ subitò sine ratione ferè revertuntur, 57; quotuplex earum genus; quartanæ simpliciores sunt; tertianarum duo genera; quotidianæ sunt multiplices; varietatis hujusce expositio, 109; non ex vomica, inflammatione aut ulcere tantùm inordinatæ, 110; curantur multimodè; circa illarum curationem quæ Asclepiadis agendi ratio; quæ Celsi, 111; quousque a cibo abſtinendum, quarumque rerum habenda ratio, *ibid. & seq.* febris indicia; quæ sint, 122; febris ardens quî curari debeat, 126; quî tertiana quæ vocatur ἡμιτριταῖον, 127; quì lenta, 128; considerandum an solæ sint, an alia his mala accedant, 129; quæ circuitum habent, tutiſſimæ sunt, curationesque admittunt; quare, 131; quum intermittunt, quæ earum curatio; quæ, si tertio decimo die morbus remanet, 134 & 135; quo die exspectatur acceſſio, quid fieri opportunum sit, *ibid.* quid, si duæ quartanæ junguntur, aut duæ sunt febres, 136; si febris quievit, ejus diei meminiſſe convenit; quæ eo sint vitanda, 137; in vulnere terrere non debet febris, nisi in magno, 268; perniciosa quæ levi supervenit, *ibid. Vide* QUARTANA, TERTIANA, QUOTIDIANA, VULNERA, FRICTIO, ULCUS.

Feminæ : quum earum naturalia non admittunt, quid fieri debeat, 443.

Femur : quum fractum eſt, quæ curatio, 489, 490.

Fiſtulæ : quæ ulceris species; quotuplex fiſtularum genus; quæ curatio in fiſtula simplici, 296; an sit simplex unde dignoscatur, 297; si in carne & recens, quid agendum; quid, si longiùs a præcordiis; quid, si vetuſtate callosa, 298; quando medicamentis adurentibus erodenda; si transversa sit, quæ curandi ratio; quæ, si duplex aut multiplex, 299; quando imponenda sint glutinantia, 300; diversa fiſtularum conditio diversam curandi rationem poſtulat; de fiſtulis coſtarum, ventris, ani, &c. 375.

Fluens : unum eſt ex tribus generibus communium a Themisone aſſignatis, 15.

Fomenta : quibus opitulentur, 90.

Fracturæ : in omnibus oſſium fracturis quæ medicamenta primò imponenda, 489; de diversis earum conditionibus, 490 *& seq.*

Frictio : quando illâ utendum; quî prosit; inter illam & unctionem multùm intereſt; quando non sit utendum; quando in totis corporibus eſſe debeat, quando verò in partibus; quoties sit adhibenda ex viribus hominis colligendum; quando valenti, quando verò leniori opus sit, 84 *& seq.* ex oleo & sale in febribus lentis salubris, 128; insanientibus perutilis, 144; in tuſſi, 186.

Frigus : frigoris ac caloris vices vitandæ; quare, 21; in locis gravibus peſtilentiam faciunt, 22; quibus frigus sit inimîcum; quibus prosit; mentem erigit, 37; alii illius effectus, 43; ante febres, morbi moleſtiſſimum eſt genus; quæ adhiberi debeant auxilia, 130; in fracturis oſſium vitandum, 490.

Fungus : qui circa anum nascitur, quomodo curari debeat, 365.

Furunculus : ejus conditio; in eo nullum periculum eſt; proprium ejus medicamentum, 293.

G

Ganglia : eorum conditio ; quî curentur , 382.
Gangræna : quî membrum in ea præcidendum , 451.
Gargarizationes : aut levandi cauſſâ fiunt , aut reprimendi , aut evocandi ; quibus rebus ad levandum , quibus ad reprimendum , quibus ad evocandum uti oporteat , 150.
Genua : quum dolent , cataplasmatis , cucurbitulisque præsidium eſt ; equitatio fugienda , 217.
Geſtatio : quando utilis , 86 ; quando nociva ; plura illius genera ; quæ leniſſima sit , quæ acrior , *ibid.*
Glans : si nuda , quî tegatur , 428 ; si contecta , quî nudetur , 429.
Graciles : infirmi sunt , 44 ; quibus morbis pateant , 46.
Gravedines : quî vitari poſſint , 34 ; quando se malè habeant , 43 ; earum conditio , notæ , curatio , 177 & 178.

H

Hæmorrhoïdes : in quibusdam parum tutò supprimuntur ; quî curentur , 364.
Herophilus : laudatus , 4.
Hiems : a vere tempus anni saluberrimum , 41 ; quibus pateat morbis , 42.
Hippocrates : cujus fuit discipulus : medicinæ disciplînam a ſtudio sapientiæ separat : illius encomium , 4 ; quid de frictione sentiebat , 84.
Horror : quas antecedat febres , 131 ; quum aliquis inhorrescit , quæ fieri oporteat , 132.
Humor : alienus in febricitantibus nimius ; in feminis quæ ex partu febricitant præcipuè , 121. si de capite deſtillat in nares , leve eſt ; si in fauces , pejus ; si in pulmonem , peſſimum ; quî diversa ea morborum genera curari debeant , 177.

Hydrops : morbi iſtius natura ; unde procedat ; curatio, 148 *& seq.*

Hydropici : quî aqua eis emittenda, 410 ; de hydropico urinam ſuam bibente, 149.

Humerus : quum fractus eſt, quæ curandi ratio propria, 486. *Vide* OSSA, VULNERA.

I

Ilia : eorum poſitio, 172.

Imbecillitas : oculorum ; quî curetur, 333.

Imbres : quos procreent morbos, 44.

Imminutio : oculorum ; lenia medicamenta poſtulat, 324.

Impetigo : ejus ſpecies ſunt quatuor ; quæ melior ; quæ pejor ; quæ peſſima ; quæ curationem omnino non recipiat ; quod medicamentum ſit adversùs eam valentius, 306.

Inciſio : corporum mortuorum neceſſaria, 7 ; quibus de cauſſis, 8, 19 ; hanc impugnant neceſſitatem ἐμπειρικοὶ ; quibus nitantur rationibus, 11 ; vivorum crudelis & ſupervacanea, 19.

Indicia : a febre longa quæ miniſtrentur, 61 ; morbi acuti, 105 ; futuræ adverſæ valetudinis ; quum exiſtunt, quæ agendi ratio, 108 ; inſaniæ, 59. *Vide* MORBI.

Infantes : quibus morbis pateant, 44.

Inflammatio : præcordiorum ; quî indicetur ; quæ remedia poſtulet, 130.

Inſania : quibus ſignis prænuncietur, 59 ; unde procreetur, 61 ; ejus curationi inſervit geſtatio, 87 ; de ea quam græci φρενῖτιν appellant, 137 *& seq.* de alia ejuſdem ſpecie, quæ in triſtitia conſiſtit, 142 ; de tertia, quum inſanientes imaginibus falluntur aut animo deſipiunt ; quid ad curationem faciendum, 143.

Intemperantia : tutior in potione quàm in eſca, 23.

Infibulatio : quî & ad quem fiat finem, 429.

Inteſtina : jejuni, tenuioris, cœci natura & deſcriptio, 171, recti, 172. Duo morbi conſiſtunt

intrà ipſa inteſtina ; unus in tenuiore, alter in pleniore eſt ; utriusque notæ, remedia, 203 ; de illorum vulneribus ac curatione, 412.

Invaleſcere (qui cœpit), ſi tardè confirmatur, quâ vivendi ratione ei opus ſit, 220.

J

Jecur : inflammatum ; quid declaret, 59 ; illius ſitus ac figura, 170 ; morbus quo laborat, æquè modò longus, modò acutus eſſe conſuevit ; quæ acuti, quæ longioris ſigna ; quæ remedia, 197.

Jejunium : non prodeſt lippientibus ; cur, 316 ; jejuno dormiendum, 24.

Jugulum : quum fractum eſt, quæ curatio, 478.

Juvenes : quando optimè valeant, 44 ; qui illis morbi, 45.

K

Καχεξία : illius notæ, cauſſæ, curatio, 154 & *ſeq.*

Καρδίακον (unde morbus qui a Græcis vocatur) procedat : illius notæ, curatio, 144.

Καρωτίδας : arteriæ quas Græci eo nomine indigitant, quo ſitæ ſint loco, 169.

Κεφάλαια : iſtius morbi quæ notæ, 173.

Κοιλιακὸς : morbi iſtius conditio ; quî ſuccurratur, 202.

Κολικὸς : quid ſit, 204.

Κόλον : quum ex inflatione dolet, quæ vivendi ratio, 35.

L

Labor : omnis, quum futura inedia eſt, vitandus, 23 ; poſt nimium aut inſuetum, quæ fieri oporteat ; lentæ deambulationis, balnei, unctionis, perfricationis, &c. uſus commendatur, 24 & 25.

Labra : ſi nimis curta, quî huic vitio ſuccurratur, 400 ; quando finduntur, ad quæ remedia confugiendum ſit, 406.

Latus : quando dolor ei timendus, 59 ; unde dolor in illa parte naſcatur, 42, 193 ; quando periculoſus, 43 ; quandoque ad perniciem procedit, 193 ; quæ ſint remedia, *ibid.*

Laſſitudo : laboris mutatione levatur, 26 ; ex ambulatione procreata quid conferat, *ibid.*

Lenticulæ : quî tollantur, 314.

Λήθαργον (morbi quem) Græci nominant, notæ, curatio, 146.

Lien : quibus eſt magnus, quid ſuccedat, 60 ; illius natura ; quo jaceat loco, 170 ; affectus intumeſcit, exulceratur, cicatricem vix recipit ; hoc vitium quies auget ; quis curandi modus adhiberi debeat, 198.

Lienteria ſeu lævitas inteſtinorum : iſtius morbi quæ cauſſa, quæ notæ ; quî curandus, 208.

Lingua : quum ſicca & ſcabra eſt, quid faciendum, 130 ; quid, in illius reſolutione, 176 ; quid, ſi cum ſubjecta parte jungitur, 406 ; quî abſceſſus ſub illa naſcentes curentur, *ibid.*

Lingula : cui rei ſub faucibus poſita inſerviat, 169.

Lippitudo : unde oriatur, 43 ; arida ; quando ſe malè habeat ; quando & quibus inſtet, *ibid.* notæ ex quibus, eâ ortâ, quid eventurum ſit colligatur, 314 ; quando periculum ulcerum ſit ; quando palpebra cum oculo glutinetur, 315 ; quando inflammatio ſuperveniat ; quæ vivendi ratio lippientibus proſit ; ad quæ remedia confugiendum ſit, 316 ; arida quî curetur, 330.

Loci : pro illorum natura differunt genera medicinæ, 9. Quæ illorum reſpectu adhibenda vivendi ratio, 17.

Lucubratio : poſt cibum noxia, 22.

Lumbrici : aliquando alvum occupant ; interdum lati ſunt ; interdum teretes ; quibus remediis uti neceſſe, 209.

Lumen : amiſſum quæ indicent, 322.

Lux : ſi æger vires habet, in luce conſtituendus eſt, 139.

Luna : quibus eſt vitanda, 33.

M

MACIES : quando sine cauſſa insidet, quem metum injiciat, 56.

Malagma : in quo discrepet ab emplaſtro, paſtilloque; quo fiat modo, 230; refrigerans; ad digerendam materiam; ad eam extrahendam; jecinoris dolori salutare; lienis absceſſibus & ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus & concoctioni ventris; laterum dolori; præcipuum Polyarcho auctore ad resolvendum, molliendum, digerendum; aliud ad eadem Nili; ad digerendum Moschi, 231 *& seq.* ad idem Medi : aliud Panthemi; ad ſtrumam Andreæ; Myconis, 234; Arabis cujusdam ad ſtrumam & orientia tubercula; aliud proficiens in ſtruma & carcinodis; aliud Protarchi ad parotides, melicerias, item mala ulcera; adversùs panum & omne phyma; aliud ad idem, 235; ad supprimendum quod abscedit; ad tollendum livorem subcruentum; malagma aperiendi vim habens, 236; aliud Myconis ad resolvendum, aperiendum, purgandum, Euthyclei ad articulos & ad vesicæ dolorem; Sosagoræ, Chrysippi, Ctesiphontis ad eadem, 237; Ariſtonis ad podagram, Theoxeni ad pedum dolores, Numenii ad molliendos articulos induratos, 238.

Maxilla : quum fracta eſt, quî succurri debeat, 477; humidus cibus diu aſſumendus, 478.

Medicamenta : ſtomachum ferè lædunt, 81; quando & qualia, quibus de cauſſis & quî adhibenda, *ibid.* evocantia; quæ corpus erodant, & quod mali eſt extrahant; quæ reprimant & molliant; quæ reprimant & refrigerent, 102; quæ sine frigore reprimant; quæ calefaciant, 103. *Vide* MALAGMA, EMPLASTRUM, PASTILLUS, PESSI, MISTURÆ, STERNUTAMENTA, GARGARIZATIONES, ANTIDOTA, ACOPA, CATAPOTIA, EVOCANTIA.

Vide insuper diversa morborum nomina, locisque ad unumquemque pertinentibus indicatis indicatam perluſtra curationem ubi diversa medicamentorum subjacent nomina.

Medicina : quid promittat, 2; ubique cognita; apud Græcos magis exculta, *ibid.* virorum qui illam exercuerunt, recensio, 3; pars sapientiæ habebatur; quare, *ibid.* in tres partes diducta; una victu, altera medicamentis, tertia manu medetur; quæ illis partibus imponantur nomina, 4; medicina quæ victu curat in duas partes dividitur, hanc in usu tantùm ponit Serapio; illius rationem mutat Asclepiades & ipse Themiso, *ibid.* ex tribus illius partibus, quæ morbis medetur eſt difficillima, 5; in ea diſſentio; qui rationalem profiteantur; quæ veluti neceſſaria proponant, *ibid.* illam ab experimentis deductam fuiſſe contendunt Εμπειρικοὶ, 9; eſt ars conjecturalis, 13; debet eſſe rationalis & ab evidentibus cauſſis inſtrui, 19.

Medicus : qui amicus, utilior quàm extraneus; quare, 18; unus non poteſt multos curare; cur, 113; in febricitante quæ intueri debeat, 121.

Medulla : sensu caret, 172.

Meliceria : ulceris genus; duas habet species; quæ utriusque conditio; quæ curandi ratio, 300.

Melicerides : quod morbi genus; quî curentur, 382.

Membra : icta ratione certâ debent collocari, 270; fracta curandi ratio communis, 489. *Vide* singula membrorum nomina, OSSA, VULNERA, ULCERA.

Menſtrua : quibus non proveniunt, quo morbo laborent, 57.

Miſtum : unum ex tribus communium generibus a Themisone aſſignatis, 15.

Miſturæ : medicamentorum, 229 *& seq.* ad exedendam carnem supercrescentem; ad putrem carnem continendam; aliæ ad idem, 247; ad reprimendum sanguinem, si ex mem-

brana quæ ſuper cerebrum eſt, profluit; ad inducendam cicatricem; Timæi ad ignem ſacrum vel cancrum, 249.

Modiolus : ferramentum concavum; cui curationi inſerviat, 464.

Monitum : editoris, 507.

Morbi : ad iram Deorum relati, 3; quotuplicis generis cauſſæ in illis conſiderantur, *vide* CAUSSA. In morbis qui ſub inſolito ſe produnt vultu, ſimilitudo non ſemper aliquid confert; quæ adhibenda ſit medendi ratio; tunc ab evidentibus cauſſis petendum eſt conſilium, 14; morborum ſunt aliæ atque aliæ proprietates, 19; qui hieme, qui vere, qui æſtate, qui autumno crebriùs appareant, 41; quos auſter procreet; quos aquilo; quos calor; quos frigus, 42; quos ſiccitas; quos imbres, 44; quibus ætates diverſæ peculiariter pateant, *ibid.* pueriles aut primis coitibus aut primis menſtruis terminantur, 45; inſtantium quæ ſigna, 46; quæ in ſpe adhuc poſitorum, 47; quæ malorum, 49; quæ longorum, 51; quæ morte terminandorum, *ibid.* de illorum curationibus, 74 & *seq.* in quot dividantur ſpecies, 105; acutorum & longorum quæ ſit diſcrepantia; quam medendi rationem ea poſtulet, 106; quid acutos indicet, quid longos, *ibid.* Increſcentium aut decedentium indicia; quî in alterutro caſu agendum, 107.

Morbus comitialis: geſtatione ei medetur, 87.

Mores : boni bonæ valetudinis fons, 3.

Morſus (omnis feræ) habet quoddam virus; quæ curandi ratio adhibenda; adverſus morſum canis rabioſi ad quæ remedia confugiendum, 278; ad quæ adverſus ſerpentium, 279; ſcorpionis, 281; aranei, *ibid.* ceraſtis, dipſadis, hæmorrhoïdis, cherſydri, phalangii; magis peſtiferi ſunt ſerpentes qui æſtuoſis locis gignuntur; qui in Italia minùs; adverſus hos medicamenta, 282.

Mulier : gravida acuto morbo facilè consumitur ; 53.
Mydriasis : quod morbi genus ; quî curetur, 333.
Myrmecia : quod mali genus, 302 ; curatio, 303.

N

Nares : si exulceratæ sunt, quid faciendum ; quid, si ulcera cruſtas habent ; quid, si in naribus caruncula ; quid, si polypus, 343 & 344 ; si nimis curtæ sunt, quî huic vitio succurratur, 400 ; quî, si os & cartilago in eis franguntur, 474.
Natura : illius contemplatio aptiorem medicinæ reddit medicum, 13 ; quæ sit corporis sui, quisque noverit, 27.
Navigatio : variam in cibo rationem varii illius affectus poſtulant, 26.
Nervi : quibus dolent, quæ proſint ; his Venus inimica, 36 ; quando illorum diſtractio puero metuenda, 56 ; eorum diſtentio quî prænuncietur, 61 ; de eorum resolutione, 164 ; dolore, 166 ; tremore, 167.
Nocentes (homines) Herophilus & Eraſiſtratus vivos incidunt, 7.
Notæ : quæ in quoque morbi genere spem aut periculum oſtendant ; ibi diſſeritur de vesica dolente, pulmonis morbo, laterum doloribus, vomica in jecinore, suppurationibus, tabe, aqua inter cutem, vitiis articulorum, morbo comitiali, dejectionibus, torminibus, dolore coxæ & humerorum, oris resolutione, insania, singultu, sanguinis vomitu, menſtruorum suppreſſione, partûs difficultate, lienis, præcordiorum & jecinoris morbis, nervorum diſtentione, capitis doloribus, febre ardenti, surditate, fiſtula, 63 & *seq.*
Notitia : rerum animos exasperantium ægris subtrahenda ; quando exponendæ illæ res, 120.

Noxa (generum in quibus) corpori eſt, expoſitio, 256.

O

Obeſi : hebetes ſunt, 44; quibus pateant morbis, 46.

Obſcenæ (partes) : de earum morbis, illorumque curatione, 356 & *ſeq.* Vide COLES, TESTICULI, ANUS, ULCERA.

Obſervationes : quæ in febribus neceſſariæ, 124.

Oculi : eorum natura indicatur, 393; de illorum morbis quorum exponitur curatio, 314 & *ſeq.* de oculorum læſione extrinſecùs, 334. *Vide* LIPPITUDO, CARBUNCULI, PUSTULA, ULCERA, IMMINUTIO, PEDICULI, SCABRITIES, CALIGO, SUFFUSIO, RESOLUTIO, MYDRIASIS, & IMBECILLITAS.

Officium : medici; in quo poſitum eſſe dicebat Aſclepiades, 111.

Olera : quando in febre illis uti maximè conveniat, 124.

Oleum : eo corpus ungendum, si ſudor exercet, 125.

Omentum : quum deſcendit, quî ſuccurratur, 125.

Oſcitatio : si aſſidua urget, quid fieri debeat, 25.

Oſſa : illorum poſitus & figura, 455 & *ſeq.* illorum diſtortioni quæ remedia, 176; quot modis injuriam patiantur, 462; vitiata quî dignoſcantur; quâ ratione ſuccurrendum, *ibid.* fracta, fiſſa, forata, colliſa quaſdam communes, quaſdam proprias curationes requirunt, 467; communes circa illorum fracturas obſervationes, 477; quorum oſſium eadem ſit curatio, 480; fracta cur & quî rurſus frangantur, 492; de oſſium à ſedibus ſuis emotione. 493; de communi eorum emotione, 494; de emotione propria ſcilicet maxillæ, capitis, &c. 495 & *ſeq.* de periculis in eo caſu inſtantibus, 505; de

emotione cum vulnere, 506. *Vide* diverſa membrorum nomina; *vide* inſuper ULCERA, VULNERA.

OTIUM, nimium non eſt utile; quare, 24.

Οὐρητῆρας (ſitus & uſus venarum quas Græci) nominant, 172.

P

Palpebra: de ejus morbis, & quî curentur, 384 & *ſeq.* ſi laxior eſt, 390; ſi deeſt; ſi parum deſcendit, ſi parum attollitur, 391 & 392.

Papulæ: earum duo ſunt genera; quæ remedia adhibenda, 307.

Παράλυσις: de ea, 164.

Parotides: abſceſſûs genus; quando reprimentium uſum poſtulet; quando maturantium, 355.

Parulis: quale morbi genus; quî curetur, 351.

Partus: alvo fusâ elidi poteſt, 59; quando imbecillus præſumatur; quando ſanus, *ibid.* quî emortuus eximatur, quidque in illa extractione conſiderandum, 444 & *ſeq.*

Paſtillus: in quo ab emplaſtro diſcrepet; quæ ſit illius conficiendi ratio, 231; ad recentia vulnera glutinanda, ſanandaque aptus; alius ad idem; Polybi celeberrimus; ad ulcera ſordida & nigritiem in auribus, naribus, obſcenis partibus, inflammationeſque earum, 245; Andronis ad uvam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia; ad ani fiſſa vel ora venarum fundentia ſanguinem; ad expellendum ex veſica cum urina calculum, 246.

Pectus: quibus de cauſſis doleat, 42. *Vide* MORBI.

Pedes: in gravi morbo nigreſcunt, decidunt, 63.

Pediculi: qui inter pilos palpebrarum naſcuntur, quî amoveantur, 324.

Periculum: quæ res in quocumque morbi genere id oſtendant, & ibi diſſeritur de febre continenti, pulmonis morbo, jecinoris ſuppuratione, tabe, ſubito capitis dolore, aqua inter cutem, articulorum doloribus, morbo comitiali, dejec-

tionibus, torminibus, inteſtinorum lævitate, morbo arquato, liene, inteſtini tenuioris morbo, muliere ex partu, inflammatione in visceribus, longis sine cauſſa capitis doloribus, membrorum resolutionibus, mammis emacreſcentibus, quartana, sanguinis profluxu quem dementia subsequitur, partibus extremis in magno dolore frigentibus, suspenso cui spumat os, alvo nigrâ, 68 & *seq. Vide* diversa morborum nomina.

Περιπνευμονια : acutus eſt morbus ; quæ sit ejus conditio ; quì curari debeat, 193.

Peſſi : molli lanâ compositi excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur ; ad sanguinem evocandum, 246 ; ad vulvam molliendam ; Numenii adversùs inflammationes vulvæ ; quò infans ejiciatur, si intus deceſſit ; si concidère vitio locorum, mulier solet, 247.

Peſtilentia : quum urget, quæ fieri debeant, 38 ; quod tempus ei magis pateat, 41 ; illius casus propriam in febribus animadversionem desiderat ; sanguinis emiſſione, vomitu, balneo, vino meraciori tunc opus ; auxilia maturiùs etiam cum temeritate rapienda, 125.

Petron : quâ ratione febrem curabat, 128.

Φαρμακευτικη : quid sonet illa vox, 4.

Φρενιτις : quando rapiat, 43.

Phrenisis : diversæ illius species ; quæ curandi ratio, 128 ; quæ remedia, 139.

Phthiſis : illius cauſſæ, notæ, curatio, 154 & *seq.*

Phygetlon : in eo dolor, diſtentioque vehemens, 293.

Phyma : tuberculum eſt furunculo simile, *ibid.*

Pila : quibus prosit, 36.

Pili : si oculum irritant, quid faciendum, 389.

Pituîta : illius impetus quî nuncietur, 56.

Πλευριτικος : quod morbi genus : quæ remedia, 193.

Podagra : qui eâ laborat, ad quæ auxilia illi opus sit confugere, 217 & *seq.*

Podalirius: quando floruit, 2; quid de illo Homerus, 3.
Polypus: hujus morbi conditio atque curatio, 344; quî ab oſſe narium resolvendus: illius curatio difficilis, 402.
Poma: quid de illorum usu sentiendum, 32.
Pondus (medicamentorum) exponitur, 229.
Potio: usus frigidæ sudanti perniciosiſſimus; a balneo venientibus inutilis, 25; quando, quarumque rerum habitâ ratione medicus ægro eam poſſit indulgere, 120 & *seq.* quando in febre debeat eſſe liberalior; si venter fluit, quæ, 124; quæ valentiſſimi generis, quæ imbecilliſſimi, 94; quæ craſſum corpus efficiat, quæ gracile, 27; quæ calidum, quæ humidum, 30; quæ pueris; quæ senibus opportuna, 31; hieme, vere, æſtate & autumno qualis & quanta, *ibid.* quæ capite laborantibus, 34; quæ alvo affectis; quæ quum κόλον dolet, 35; quæ quum ſtomachus malè se habet; quæ tardè concoquentibus; quæ quum cibus aceſcit, 36.
Potus: vide Potio.
Præcordia: quum dolent in febre, quid agendum, 130.
Præfationes (librorum): primi, 2; secundi, 40; tertii, 105; quarti, 169; quinti, 224; sexti deeſt; septimi, 367; octavi, 453.
Propria: quid vox ea significet, 17.
Psylli: quî serpentum morsus curent, 280.
Pueri: quando optimè valeant, 44; qui illis morbi, 45; non sic in peſtilentia ut viri curari debent, 125.
Pullus, si hirundininus ab aliquo editur, toto anno anginâ non laborat, 182.
Pulmo: spumans sanguis exscreatus in eo vitium indicat, 59; quæ sit illius natura, quis situs, 170.
Πυλωρὸς: quo fungatur munere, 171.
Purgationes: frequentes sunt periculosæ; quare, 30.
Pus: quæ res id concoquant & moveant, 226;

viſendum in articulis vulneratis ſupra articulum an infra naſcatur, 269.
Puſtulæ : earum ſpecies, 303 ; quæ peſſimæ ; quæ in earum curatione vivendi ratio ; quì ulcera ex eis nata tollantur, 304 ; oculorum, unde originem ducant ; quæ curandi ratio, 323.
Pythagoras : medicinæ peritus, 3.

Q

Quartana : quam agendi rationem poſtulet, 133 ; ſi ex ea quotidiana facta eſt, quid agendum, 137 ; hujus notæ, 109.
Quotidiana : multiplicis eſt generis ; varietatis hujuſce expoſitio, *ibid.* in illis curandis quæ agendi ratio, 111 & *ſeq.* quouſque à cibo abſtinendum, 117 ; quo diei tempore potiſſimùm dandus, *ibid.* curandi ratio, 133.
Quies : optimum eſt medicamentum, 270.

R

Refectio : convaleſcentium quî maturior, 220.
Remiſſio : cavendum ne illius tempus decipiat ; cui remiſſioni credendum, 131.
Renes : in eis vitium eſſe quî dignoſcatur, 58 ; illorum ſitus & figura, 170 ; affecti diu malè habent ; quì illorum morbi curari debeant, 200.
Res (novæ) : quum quis mutare volet aliquid, paulatim aſſueſcat, 24.
Reſolutio : oculorum, unde ; quî curetur, 332.
Rhagadiæ : quid ſint ; quì curentur, 362.
Riſus : qui cum eo inſaniunt, leviori morbo laborant, quàm qui ſeriò, 143.
Ructus : quum ſine præcordiorum dolore eſt, bibatur frigida, 21.

S

Sacer (ignis) : hujus ulceris duæ ſpecies ; utriuſque notæ, curatio, 289.

Sanguis : quæ illius nuncient profluvium, 56; quum ex naribus fluit, dein fluere deſiit, quâ parte peccet corpus, 57; fluens e naribus quid gignat, 60; quibus proſit, quibus noceat illius emiſſio; quæ circa eam conſideranda, 74; quando neceſſaria, 76; quando nociva; quo morbi tempore, quâ corporis parte adhibenda, 77; color ſanguinis quid innuat, 79; quando in febre mittendus, 124; in nervorum reſolutione ejus emiſſio vel occidit vel liberat, 165; ex his quæ in homine ſunt celerrimè vel caleſcit vel refrigeſcit, 179; quum ex gingivis exit, quid faciendum, 187; quid, quum ex faucibus, quibus utile ſit mediocre ſanguinis profluvium, *ibid.* quæ res eum ſupprimant; quæ glutinent, quæ reprimant, 225; in vulnere quid indicet, 261; quid ſpumans excreatus, 59. *Vide* VENA.

Sanus (homo) nullis obligare ſe legibus debet; illius vivendi ratio præſcribitur, 20.

Scabies : quid ſit; quî curetur, 305.

Scabrities : oculorum; huic vitio quæ auxilia, 330.

Scorpio : ſibi ipſe pulcherrimum medicamentum eſt, 281.

Sedere (ſi contigit) toto die, quid fieri debeat, 26.

Semen : quum ſine venere, ſine nocturnis imaginibus profunditur, tabe hominem conſumit; in hoc affectu quæ ſint ſalutaria, 215.

Senectus : longis morbis patet, 44; hiems illi inimîca, *ibid.* quibus morbis laboret peculiariter, 45.

Septum : ſub corde & pulmone transverſum ex nervis conſtat, 170.

Serapion : in uſu tantùm medicinam ponit, 4.

Serpentes : adverſùs illorum morſus remedia, 279.

Siccitas : quos procreet morbos, 44.

Signa : inſtantis adverſæ valetudinis quæ ſint, 46; quæ febre occupatum non periclitari indicent, 47; quæ periclitari, 49; quæ longum

morbum fieri, 51; quæ ad ultima jam ventum eſſe, *ibid.* quid de finitæ vitæ signis censendum; ea in acutis morbis magis fallacia sunt, 55; quædam signa ante febres, quædam inter eas quid aut intus sit aut venturum sit oſtendunt, *ibid. & seq.*

Sol: quum exuſſit, quid faciendum, 26; quibus illius ardor vitandus, 33, 35.

Somnus: phreniticis difficilis eſt & præcipuè neceſſarius, 140.

Spasmus: a frigore procreatur, 43.

Spes: quæ in qualicumque morbi genere eam oſtendant, 63.

Spina: quum fracta eſt, quî dignoscatur, quidque fieri debeat, 483.

Σφαγίτιδες (quo sitæ sint loco venæ quas Græci) nominant, 169.

Spiratio: illius difficultas variè ægrum angit, variaque indè sumit nomina; quæ adhibenda sint remedia, 183; inter ea vulpinum jecur adnumeratur, 184.

Sputum: sanguinis, *V.* SANGUIS; quale mortem indicet, 53.

Sternutamenta: quibus rebus conflentur, 249.

Stheatoma: quid sit; quî curetur, 382.

Stomachus: quibus imbecillis eſt, observatio major neceſſaria; quam vivendi rationem debeant inſtituere, 21; eorum quibus dolet, quæ vita, quis cibus, quis potus, ſtomachi infirmi signa, 36; quid sit ſtomachus, quò feratur, 169; nervosus eſt, 171. Diversi ejus morbi, diversaque remedia adnumerantur, 189; quum exæstuat, quid faciendum; quid, quum inflatur; quid, quum inflammatione laborat; quid, quum exulceratur; quid, quum pituitâ impletur; quid, quum bile vitiosus eſt; quid, quum resolvitur, 190 & seq.

Struma: ejus conditio; nascitur maximè in cervice, sed etiam in alis & inguinibus; in mammis reperiſſe Mages auctor eſt; quæ curatio, 292.

Sudor : quot modis eliciatur ; quibus proſit, 88 ; ſigna ejus venturi potum efflagitant, 122 ; quum cœpit, quum deſiit, quid fieri debeat, *ibid.* quando in febre eliciendus ; quando e contrario coërcendus, 124 ; ſi exercet, ſale aut nitro cutis duranda, 125.
Suffuſio : oculorum ; quî curetur, 332 ; ubi vetuſtior, quam medendi rationem deſiderat, 393.
Sugillationes : earum curatio, 370.
Suppuratio : illius præſagia, 60, 61 ; variæ illius cauſſæ, *ibid.* & 62 ; indicia, 63 ; quæ bona ſit, 64 ; quæ peſſima, 68 ; quum in aliqua interiore parte oritur, quæ remedia, 158 ; ex quibus ſignis an curatio proficiat intelligi poſſit, 373.
Surculus : vel ferro vel manu ejiciendus ; ſi altiùs deſcendit, medicamento evocandus, 276.
Surgere (quando manè) opportunum, 21.
Suturæ : ab his ſe deceptum fuiſſe prodidit Hippocrates, 468.
Symphoniæ : aliquando in phreniſis curatione perutiles, 140.

T

Tabes : quî prænuncietur, 59 ; illius ſpecies, curatio, 154 & *ſeq.*
Tabulæ : antiquorum nummorum, a 510 uſque ad finem operis.
Tela : quî e corpore extrahantur, quæque in illorum extractione ſint conſideranda, 378 & *ſeq.*
Tempeſtates : optimæ æquales ; quæ variant, peſſimæ ; intereſt quales præceſſerint ; quid ex varia illarum ſucceſſione procreetur, 42, 43.
Tempora anni : quos advehant morbos, 43, 44.
Tenebræ : ſi æger vires non habet, in eis eſt continendus, 139.
Teneſmus : quî curetur, 210.
Terebræ : earum duo ſunt genera ; cui curationi inſerviant, 464.

Terror ex ſomno : malum morbum indicat ; quid inde ſequatur , 50.

Tertiana : duo iſtius febris genera ; utrum ſit perniciosius , 109 ; ea quæ vocatur ἡμιτριταῖον , magnam curam poſtulat ne fallat ; quid cavendum , quid faciendum ſit , 127 ; quæ ex toto intermittit , quam medendi rationem poſtulet , 133.

Teſticuli : quæ curandi ratio , ſi ineſt inflammatio ſine ictu , 361 ; quæ , ſi induruerunt ; quæ , ſi durities vetuſtior ; quæ, ſi ex ictu tument aut ali deſierunt , *ibid.* quæ ſit eorum natura ; quibus vitiis laborent ; quî ſuccurratur , a 414 ad 428.

Themiſo : quam medendi rationem adhibebat ; tria communium aſſignabat genera ; medicînam in horum ponebat obſervatione quam vocant μέθοδον ; quâ re a Rationalibus , quâ ab Empiricis diſcrepuit , 15 ; rationis medendi à Themiſone adhibitæ impugnatio , 17 ; in quo circa cibi dationem erravit , 115.

Therioma : ejus conditio , curatio ; quæ victûs ratio habenda eſt , 288.

Thymius : unde ei nomen ulceri ; peſſimum quod in obſcenis ſupervenit , maximèque ubi ſanguinem fundit , 302 ; curatio , 303.

Tonsillæ : earum curatio , 405.

Tormina : unde oriantur , 43 ; quæ bona , 66.

Tumor : pedum ; longas dejectiones indicat , 56.

Tumores : quum ſuperveniunt , quid & quî incidendum excidendumque ; quomodo recisa curanda ſint , 370 & *ſeq.*

Tuſſis : unde procreetur , 42 ; in ſiccam & humidam bipartitur ; quibus modis utrique ſuccurratur , 185.

U

Ὑδροκέφαλος : quid ſit , 174 ; quî curari debeat , 175.

Ulcus : in naribus aut faucibus inhærens quæ

indicent, 58; quid, si vulvam opprimit, *ibid.* quæ res ulceribus cruſtas inducant, 228; quæ illa impleant, 229; quæ illorum conditio mortem prænunciet, 272; vetera scalpello incidenda sunt ut renoventur, 273; oculorum, lenia medicamenta requirunt, 324; digitorum, *vide* DIGITI. *Vide* insuper CARBO, CARCINOMA, CACOETHES, THERIOMA, SACER IGNIS, CHIRONIUM, STRUMA, PHYMA, FURUNCULUS, MELICERIA, ACROCHORDO, THYMIUS.

Umbilicus: quum prominet, quid faciendum, 355. Iſtius prominentiæ quot cauſſæ, quæque remedia, 408.

Uncia: quo conſtet pondere, 230.

Unctio: quibus prosit, 33, 35.

Ungues: si scabri sunt, quâ compositione opus sit, 366.

Unguis: morbi genus; quî curandum, 385.

Urbani: ſtomachum pro magna parte obtinent imbecillum, cupidique sunt literarum, 21.

Urina: quotidie manè alba, dein rufa quid significet, 22; ejus suppreſſio unde procreetur, 42. a periculo tuti qualis eſt, 48; quæ periculum indicet; quæ majus adhuc in phreniticis, 50; quæ mortifera in viris & mulieribus; quæ in pueris, 54; in homine parum sano liquida quid significet, 60; quando in febre movenda, 124; de hydrope urinam suam bibente, 149; quum ea super potionum modum mingitur, si tenuis eſt, quam curandi rationem poſtulet; quam, si craſſa, 215; quibus de cauſſis & quo modo sit manu emolienda, 430 & *seq.*

Uva: illius inflammationi quî medeatur, 352; quando, cur, quîque præcidenda, 405.

V

Vari: quî curentur, 313.

Vena: illius incisio inscio difficilis; quare; quî fieri debeat, 78; fallax illius indicium, quas ob cauſſas; quando pertractanda, 121.

Venatio : quibus prosit, 35.
Venenum : ubi se veneno inficiatum sensit aliquis, quid faciendum ; remedia propria adversùs quædam venena ; quæ sint si cicutam quis sumpserit ; quæ, si hyoscyamum ; si ceruſſam ; si sanguisuga epota eſt, 283 ; si fungos inutiles quis absorbuit, 284.
Venter : unde ejus adſtrictio procreetur, 42 ; de hujus fiſtulis, 376 ; si ictu perforatur, quæ curandi ratio, 412.
Venti : qui salubres sint ; qui noxii, 42.
Ventriculus : ubi positus ; quo munere fungatur, 171.
Venus : sanis prodeſt moderata ; interdiu pejor, tutior noctu, 21 ; hieme non perniciosa, 31 ; vere tutiſſima ; neque æſtate, neque autumno utilis, 32 ; quibus nervi dolent, inimìca, 36.
Ver : ex anni temporibus saluberrimum ; quibus pateat morbis, 41 ; vulnerum curationi opportuniſſimum, 258.
Veratrum : nec hieme, nec æſtate dandum, 83.
Vesica : illius exulcerationem quæ indicent, 58 ; illius natura ; aliter in viris atque in feminis posita eſt, 172 ; quocumque dolore afficiatur, potiones quæ ex odoribus fiunt, idoneæ sunt, 215.
Vinum, quod ad illius usum spectat, *vide* POTIONES, & diversa morborum nomina.
Vires : ægro quando, quî & quousque convellendas putavit Asclepiades ; quousque Celsus, 111 ; quousque Eraſiſtratus, 113.
Viscera (quid circa) metum morbi eſſe significet, 58 ; in visceribus vulneratis nihil movendum, nisi si quid dependeat, 267.
Vitiligo : ejus tres species sunt ; utrùm sanabilis sit, an non sit, quî dignoscatur ; ad quæ remedia confugere oporteat, 307 *& seq.*
Vomitus : poſt varium cibum utilis, 25 ; gracilibus minimè opportunus ; plenis prodeſt ; quâ tempeſtate utilior ; quando neceſſarius, 28 ;

quæ res illum innoxiè, quæ cum noxa procreent; ante & poſt vomitum quid fieri debeat, 28, 29; quando ſolvat, quando comprimat corpus, 31; qualis in febre ſpem gignat, 48; qualis eam affligat, 50; multicolor in omni morbo peſtiferus, 54; quibus, quandoque neceſſarius, 83.
Vulnera: illorum curatio antiquiſſima, 3; quæ res ea aperiant, quæ purgent, quæ rodant, 226; in his medicus ante omnia ſcire debet quæ insanabilia sint, quæ difficilem curationem admittant, quæ promtiorem, 256; insanabilium, periculoſorum, tutiſſimorum enumeratio, 257; quæcumque magna sunt, periculum faciunt, 258; vulnerum genus & figura conſiderari debent; confert etiam aliquid ſi in conſiderationem adducantur ætas, corpus, vitæ propoſitum & anni tempus, *ibid.* intereſt vulnus in ſumma parte ſit an penitiùs penetraverit; notæ ſubjiciuntur per quas quid intus ictum sit ſcire poſſimus & ex quibus vel ſpes vel deſperatio oriatur; quæ sint eæ notæ ſi cor percuſſum; quæ, ſi pulmo ictus; quæ, ſi jecur vulneratum; quæ, ſi renes percuſſi; quæ, ſi lien ictus; quæ, ſi vulva offensa, 259; quæ, ſi cerebrum ejusve membrana vulnus accepit; quæ, ſi ſtomachus; quæ, ſi jejunum inteſtinum aut ventriculus; quæ, ſi medulla in ſpina eſt diſciſſa; quæ, ſi ſeptum transverſum percuſſum; quæ veſicâ vulneratâ, 260; intereſt qualis naturæ ſint ſanguis, ſanies & pus; in quo hæc tria diſcrepent, 261; mali ſanguinis notæ, malæ ſanici, mali ichoris, malæ meliceriæ, puris optimi necnòn peſſimi, pejoris elæodis, 262; in vulnere ſanabili proſpicienda duo ſunt, ne ſanguinis effuſio, neve inflammatio mortem procreet; quando timenda ſit profuſio, quidque tunc faciendum; quid, ut amoveatur inflammatio, 263; quid illam inſtare ſignificet; ſanguine vel ſuppreſſo vel exhauſto vulnus glutinari optimum eſt; in his quæ glutinantur,

nantur, duplex eſt curatio; aut ſui debent aut imponendæ ſunt fibulæ, 264; nec suturæ, nec fibularum usus opportunus, antequam vulnus intus purgetur; quid suturâ vel fibulâ ſit comprehendendum; utraque nec nimis rara, nec nimis crebra ſit; quam ob cauſſam, neutra vim ullam desiderat; quæ res vulneri primò ſunt imponendæ, 264 *& seq.* lanâ succidâ circumdanda ſunt vulnera; fascia lintea ad deligandum vulnus aptiſſima; quî collocanda, 266; in visceribus vulneratis nihil movendum; quì homo in lecto collocandus; victus ratio qualis eſſe debeat, 268; nimis intumescere vulnera periculosum, nihil intumescere periculoſiſſimum, quare; febris terrere non debet, nisi in magno vulnere; perniciosa quæ levi supervenit; vomitus biliosus malum signum eſt; color vulneris quinto die considerandus; qualis malum, qualis bonum signum ſit, *ibid.* in articulis vulneratis quædam vitanda ſunt; considerandum eſt pus supra articulum an infra nascatur, 269; membrum ictum ratione certâ debet collocari; quies optimum medicamentum; frictio convenit, balneum minimè; vulnus quando purgandum; quæ notæ purgatum indicent, 270; purgato vulnere quid ſuperſit faciendum, qualisque victûs ratio ſit conveniens, 270; ad ejiciendum circulum quid conveniat; quid ad inducendam cicatricem, 277; de vulneribus quæ morsu fiunt aut aduſtione. *Vide* MORSUS, ADUSTIO, ULCUS.

Vultus: omnes ex eo notas perspiciat medicus, 121.

Vulva: quæ in virginibus, quæ in mulieribus; quà purget, 172; morbo interdum laborat qui tanquam comitialis morbus proſternit; quî curari debeat, 213; si dura eſt, ad quæ remedia confugere neceſſe ſit; ad quæ, si exulcerata; ad quæ, si purgatio nimia nocet, 214; si procidit, quid considerandum, 365.

EXPLICIT.

APPROBATION.

J'AI lu, par ordre de Monſeigneur le Chancelier, un livre imprimé ayant pour titre *A. Cornelii Celsi de re Medicâ*, & je crois que cet ouvrage, dont le mérite eſt univerſellement reconnu, mérite d'être réimprimé. L'exactitude & la fidélité de cette nouvelle édition doivent en augmenter le prix. A Paris, ce 10 Juillet 1771.

GARDANE.

PRIVILEGE DU ROI.

LOUIS, PAR LA GRACE DE DIEU, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE. A nos amés & féaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand-Conſeil, Prévôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenants Civils, & autres nos Juſticiers qu'il appartiendra: SALUT. Notre amé le Sieur PIERRE FRANÇOIS DIDOT le jeune, Libraire à Paris, nous a fait expoſer qu'il deſireroit faire imprimer & donner au Public un ouvrage ayant pour titre: *A. Cornelii Celsi de re Medicâ, libri VIII*, s'il Nous plaiſoit lui accorder nos Lettres de permiſſion pour ce néceſſaires. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter l'Expoſant, Nous lui avons permis & permettons par ces préſentes de faire imprimer led. ouvrage autant de fois que bon lui ſemblera, & de le faire vendre & débiter par tout notre royaume pendant le temps de trois années conſécutives, à

compter du jour de la date des preſentes. Faiſons défenſes à tous Imprimeurs, Libraires, & autres perſonnes, de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de notre obéiſſance. A la charge que ces préſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles; que l'impreſſion dudit ouvrage ſera faite dans notre royaume, & non ailleurs, en beau papier & beaux caracteres; que l'Impétrant ſe conformera en tout aux Réglements de la Librairie, & notamment à celui du 10 Avril 1725, à peine de déchéance de la préſente Permiſſion; qu'avant de l'expoſer en vente, le manuſcrit qui aura ſervi de copie à l'impreſſion dudit Ouvrage, ſera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, ès mains de notre très cher & féal Chevalier Chancelier Garde des Sceaux de France, le Sieur DE MAUPEOU; qu'il en ſera enſuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle dudit Sieur DE MAUPEOU; le tout à peine de nullité des Préſentes. DU CONTENU deſquelles vous MANDONS & enjoignons de faire jouir ledit Expoſant & ſes ayans cauſes, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. VOULONS qu'à la copie des Préſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage, foi ſoit ajoutée comme à l'original. COMMANDONS au premier notre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles tous actes requis & néceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de haro, charte normande, & lettres à ce contraires; car tel eſt notre plaiſir. DONNÉ à Compiegne le ſeptieme jour du mois d'Août, l'an de grace mil ſept cent ſoixante-onze, & de notre regne le cinquante-cinquieme. Par le Roi en ſon Conſeil.

LE BEGUE.

Regiſtré ſur le Regiſtre XVIII de la Chambre Royale & Syndicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, n°. 1288, fol. 522, conformément au Réglement de 1723. A Paris, ce 30 Août 1771.

J. HERISSANT, *Syndic.*

BIBLIOTECA R. COLEGIO DE S. CARLOS

E Typographiâ FR. AMB. DIDOT.